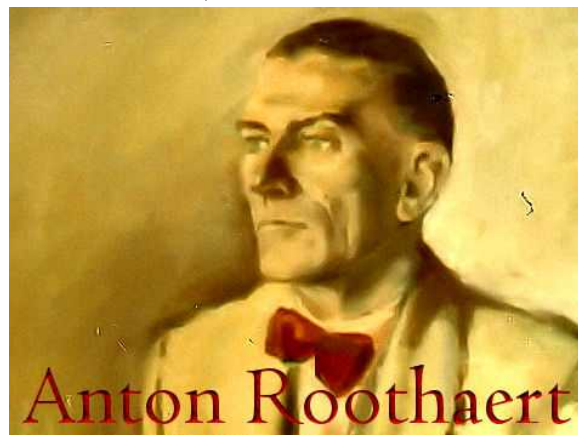

DE VLAM IN DE PAN

DE VLAM IN DE PAN

DOOR

MR. A. ROOTHAERT

A. W. BRUNA & ZN.'s UITGEVERS-MIJ. N.V. - UTRECHT

*Aan de Nagedachtenis van mijn korpskameraden,
de Reserve-Kapiteins:*

*C. J. VAN DEN BERG,
Mr. P. J. A. BOOT en
J. C. BUWALDA,*

die vielen in gevechten, als hier zijn beschreven.

De barre winter wil maar niet wijken. Gisteren spraken men van dooi, maar vannacht heeft het weer hard gesneeuwd en het kazerneplein heeft nu voor de derde maal een schoon hemd gekregen, ofschoon het laatste nog niet vuil genoemd kon worden. De lucht ziet er uit als versgesmolten lood en hangt wonderlijk laag over de nieuwe kazerne aan den hogen rand der Balsche Bosschen. En bij deze volmaakte windstilte lijkt de wereld klein en huiselijk; er zweeft een gevoel van tevredenheid en het lijkt wel, of de vermoeide Tijd even stilhoudt op zijn lange, lange baan.

De troep heeft binnendienst en tussen de gebouwen hangt een onwezenlijke stilte. Van alle fraaie diensttableau's komt niets terecht. Gisteren heeft de vierde compagnie haar marsoefening halverwege moeten staken en is thuisgekomen met een gebroken geweer, een verstuikten enkel en een lichte hersenschudding. En volgens het voorschrift mag er niet geschoten worden, omdat de kogelvangers zijn bevroren . . . De bataljonscommandant heeft radeloos zijn armen opgestoken. „Maar hoe doen die Finnen het dan?“, riep hij. Zo het hoorde, keken zijn kapiteins toen zeer beteuterd, maar zij vonden geen passend antwoord.

De sergeant Quinten loopt behoedzaam langs den achterkant van het paviljoen, een bord met broodresten in de hand. Hij wordt vandaag weer fel geplaagd door zijn rheumatiek en nu hij daarginds twee kapiteins ziet voorbijgaan, moet hij op de tanden bijten om gewoon te lopen,

want hij weet, dat ook de Nederlandse Landmacht op den duur geen kreupelen onderofficier van 29 jaar kan handhaven. Hij is reeds afgekeurd voor het Veldleger en heeft een baantje op het compagnies-bureau. Een baantje, dat voortdurend in gevaar is . . . Ras Wenkiboe heeft immers bij andere depots al schrikkelijk huisgehouden onder de schrijvers. „Bureau's werken als magneten”, staat er in zijn laatsten bloedbrief.

Maar alleen op het bureau en als „sergeant van materieel” is hij werkelijk van nut, verdient hij eerlijk zijn tractement. Tot dusver is het goed gegaan, maar vandaag komt de nieuwe kapitein. Als het op afkeuring uitloopt . . . Toen de mobilisatie uitbrak, gingen op de fabriek weer geruchten over inkrimping van personeel, zodat het vertrek der dienstplichtigen een opluchting was voor alle afdelingen. Opgestaan, plaats vergaan. En hoe kan hij als burger in deze tijden de jaarwedde verdienen van een sergeant met 9 dienstjaren?

Nu gaat hij de vogels voederen, op het oude plekje in het zicht van de bureau-ramen. Hij kan het niet laten, ook al waagt hij een paar natte voeten, zodat hij straks wellicht op de tanden moet bijten om niet te kreunen. Maar het is een fijn gezicht, het beurt hem op. Meeuwen zijn het brutaalst van al, gaan met de grootste brokken strijken. Roodborstjes zijn ook niet verlegen, eksters evenmin. Maar er moet wel grote hongersnood heersen in de Balsche Bosschen, want zelfs de vlaamse-gaaien hebben hun schuwheid overwonnen.

Niet bewust van een sergeant, die te hunner eer de tanden klemt om niet te hinken, wandelen Michel Lanslot en Karel Koen dwars over het plein naar de kantine. Zij lopen langzaam en genietend, hebben een mild, kwajongens-achtig plezier in het schenden van deze gave reinheid. Het doet denken aan den eersten kús van een jong meisje. Eigen-

lijk zonde, het is iets onherstelbaars. Maar zij zijn de eersten!

„Wanneer komt Leo Beumke?”

„Vandaag zou hij er moeten zijn, volgens de orders. Ik denk, dat hij zich aan 't melden is bij den overste.”

„Leo Veertien!”

Zij lachen stil en peinzend voor zich heen.

„Toch wel sterk, dat w'elkaar na vijf en twintig jaar weer ontmoeten in hetzelfde gareeltje. Weet je nog —?”

Weet je nog . . .

Zo zouden zij lang bezig kunnen blijven, want de vroegste herinneringen van de kapiteins Beumke, Lanslot en Koen gaan terug naar dezelfde bank in de eerste klas van de lagere school. Dat jaar was hun Brabantse stadje een week lang bevlagd en naast de driekleur wapperden geelwitte wimpels. De gevel der Geenekantse kerk was fraai verlicht, niet met gewone vetpotjes maar veel moderner. Langs de spitsbogen waren gasbuizen getrokken, met gaatjes erin, en als het niet te hard woei, was het een machtig schoon gezicht, waarvoor de kinderen laat naar bed mochten.

Paus Leo de Dertiende vierde zijn dertigjarig jubileum.

Ook op de Ecole Saint-Louis werd het feest gevierd. De leerlingen kregen waterchocolade met krentebollen en hun was aangezegd, dat zij de zondagse plunje moesten aantrekken. Dat wilde wat zeggen, want „Senloewie” was een rijke school, waar je Frans leerde en niet zonder schoenen werd toegelaten. Michel Lanslot was de mooiste van allen; zijn vader had een grote fabriek en hield een rijtuig met twee paarden. Ofschoon Michel voor zijn leeftijd bijzonder groot en dik was, liep hij nog altijd met lange, blonde pijpkrullen. Daarbij droeg hij een schelblauw, fluwelen pak, vol gouden tierlantijntjes, en een witten kanten kraag, die hem tot over de schouders viel. Maar het ergst van al was

hebben als een hoogstgevaarlijke macht, waarover je niet gewoon kon praten, of je kreeg klappen. Maar den volgenden dag hing het portret van Leo XIII er nog en Beumke stak onder het spellen zijn vinger op.

„Broeder, wie is 't hoogste: de paus of de koningin?”

En daar had je den aap in den garenwinkel. Ambrosius maakte zich weer driftig. Uit deze wazige verte van 36 verlopen jaren hebben zij geen juist begrip meer van hetgeen hij zei. Wel was zeker, dat Beumke weer oneerbiedig was geweest en dat nu de maat vol was. Leo Beumke had nog niet genoeg verstand om te begrijpen, hoe hoog de Paus als plaatsbekleder van Christus wel was, hoe heilig en hoe machtig. De Koningin kwam niet ter sprake, dus waarschijnlijk kwam het hierop neer, dat de Paus kon toveren en wonderen doen, de Koningin echter niet.

„Begrepen?”, klonk de laatste snauw.

„Nee”, zei Leo. „Ik zal het maar aan Pappie vragen.”

En wonderlijk genoeg had hij het laatste woord. De broeder stond hem een poos dreigend aan te staren en keerde zich met een ongeduldigen ruk weer naar het bord. Er viel een verbaasde stilte, want het leek wel een overwinning voor Beumke en zijn vader steeg zo mogelijk nog meer in aanzien. Deze was immers leraar aan de Rijks-H.B.S. en wel in de gymnastiek, een nieuwerwets vak, dat groten indruk maakte, omdat niemand goed begreep, waartoe het diende.

Na schooltijd noemde Karel Koen, die toen altijd grotemenschtig en komiek deed, Beumke opeens „Leo Veertien” en de naam bleef haken tot in de eerste klassen van het gymnasium, waar ons drietal zich terugvond met nog enkele andere jongens van de Ecole Saint-Louis. Beumke was meegegaan vanwege zijn vriendjes en hij had er lang om moeten zeuren, want het was een veelbesproken gebeurtenis.

De oprichting van het Norbertijnen-gymnasium was immers het sein geweest tot een groot offensief tegen de H.B.S. Er werd hard op den preekstoel geslagen en weldra viel niet meer te betwijfelen, dat deze school een gevaar was voor geloof en zeden en dat de ouders van deze leerlingen zwaar zouden boeten, hier of hiernamaals. Hoe deze verschrikking zo plots was ontstaan, bleek niet overduidelijk, wel werd steeds in denzelfden adem het Sint-Norbertus-gymnasium voorgesteld als een oord van deugd en gelukzaligheid, een soort wachtkamer des hemels, biedende vele voordelen. Want hier werd met grote kwistigheid de godsdienst onderwezen, bovendien Latijn en Grieks gedoceerd, terwijl op de H.B.S. leerlingen van beiderlei kunne werden toegelaten, met alle verderfelijke gevolgen van dien. Het verschil was frappant.

Toch leek het vreemd. Totnogtoe hadden de leraren der H.B.S. een hoog aanzien genoten. De meesten stonden te boek als regelmatige katholieken, terwijl trouwens heel de staf zich onderscheidde door een levenswandel, waaraan veel inheemse kopstukken een voorbeeld konden nemen.

Maar even later werd deze schijndeugd ontmaskerd. Er verschenen ingezonden stukken in de twee stedelijke kranten, waarbij de H.B.S. van darwinisme werd beschuldigd. En darwinisme was het toppunt van goddeloosheid, een duivelse ondermijning van het geloof in Adam en Eva. Deze stukken waren onbegrijpelijk van geleerdheid, vloeiden over van latijnse en schriftuurlijke aanhalingen, en waren meestal ondertekend met een pseudoniem, eveneens in het Latijn. Het zag er zeer overtuigend uit.

Enkele dagen later stortte juffrouw Borsten neer in het politiebureau en moest met water worden behandeld. Enigszins hersteld, deed zij aangifte, dat zij door haar buurman Scheefhals, met wien zij voortdurend ongenoegen had over een poortje, was uitgescholden voor hemelhoer en vuile

darwinist. Hemelhoer was tot daartoe, doch voor darwinist liet zij zich niet uitmaken, zeker niet door Toon Scheefhals.

Toen twee kinderen uit de eerste klas werden gehaald en naar het gymnasium gestuurd, zond Dr. Hiemstra, de directeur der Burgerschool, een gehectografeerd rondschrijven aan de ouders. Hierin werd, voor zoveel nodig, nogmaals verzekerd, dat op de H.B.S. geen enkele godsdienstige levensbeschouwing werd aangevallen, of als de enig juiste voorgesteld. Als van ouds werden de leerlingen met de grootste zorg opgeleid tot beschaafde en ontwikkelde staatsburgers. Wat het geschrijf over darwinisme betrof, was gebleken, dat de leraar — geheel overeenkomstig zijn taak — slechts een korte, elementaire beschrijving had gegeven van den inhoud dezer theorie, zich daarbij onthoudende van enige goedkeuring, er integendeel op wijzende, dat deze leer niet algemeen als wetenschappelijk bewezen werd aanvaard. De ouders zouden toch niet wenschen, dat een leerling de school verliet zonder ook maar de betekenis van het woord darwinisme te kennen, gelijk dit klaarblijkelijk het geval was met scribenten, die zich niettemin geroepen achtten kolommenlange artikelen over dit onderwerp te schrijven in de plaatselijke pers.

Den volgenden dag stond dit „verwaand en misleidend pamflet” vetgedrukt in de kranten, gevolgd door een lange tirade, waarin niet zozeer Charles Darwin dan wel de directeur der Rijks-H.B.S. te Deuzeldonk werd verketterd en met den grond gelijk gemaakt.

Er vormde zich zelfs een politieke „H.B.S.-partij” van zogenaamde liberalen, die echter in het dagelijks gebruik even katholiek waren als hun tegenstanders. Maar tijdens de verkiezingen hadden deze lieden het zwaar te verduren.

De bui dreef over. De grote frontaanval werd gestaakt, doch binnenskamers werd om ieder zieltje gevochten en

alleen bij den aanvang van het schooljaar werd nog openlijk vanaf den kansel gewaarschuwd. Intussen waren immers alle wapens in het veld gebracht voor een ander oorlogsdoel. Het kapitaal van het dagblad De Maasbode was aanzienlijk uitgebreid en tot iederen prijs moest deze krant er bij de gelovigen worden ingehamerd. Het duurde niet lang, of de kwezels sloegen een kruis bij het zien van een Telegraaf, een Nieuwe Rotterdamsche Courant, of een Handelsblad.

Dr. Hiemstra had verder den storm onbewogen over zijn hoofd laten gaan. Zijn school had volstrekt niet te klagen over gebrek aan toeloop, integendeel. Maar toen hij vernam, dat de zoon van een zijner leraars naar de tegenpartij overliep, trok hij hoog de wenkbrauwen op en zweeg voorzichtig. Vader Beumke legde uit, dat Leo meer aanleg voor talen dan voor wiskunde-vakken aan den dag lei; een veelvoorkomend verschijnsel, nietwaar? En meteen konden die woeste monniken eens zien, hoe ver wij boven het relletje verheven waren . . . Ja, bij nader inzien vond de directeur het lang niet gek.

Zo werd Leo Beumke door het gymnasium binnengehaald als een trofee, op den vijand veroverd. Maar al was zijn komst een overwinning, hijzelf beantwoordde niet aan alle verwachtingen. Zijn cijfers waren mooi genoeg, maar zijn gedrag . . . Neen, gedrag kon het eigenlijk niet genoemd worden; hij was niet onbeleefder en wilder dan een andere jongen. Maar Leo Beumke deed „liberaal”, hij was oneerbiedig. In de godsdienstles stelde hij vragen, zó dom, dat zij veel hadden van ondeugende spotternij. Het begon al dadelijk in de eerste klas.

„Pater, gaat de vader van Michel Lanslot naar de hel?”

Hoe kwam hij dààrbij, in hemelsnaam?

„Ja, ik zag hem vanmorgen naar het station gaan met de Nieuwe Rotterdammer in zijn zak.”

Er volgden grote moeilijkheden over de ark van Noach,

over den walvis van Jonas, over de wonderen van Lourdes en herhaaldelijk werd hij uit de klas gestuurd.

Eens, toen hij een sprookje uit Duizend en Eén Nacht dooreenhaspelde met een bijbels verhaal, riep de godsdienstpater wanhopig: „Beumke, jij kent geen woord van den Bijbel, geen wóórd!”

„Ik ken er wel twee,” protesteerde hij. De leraar was niet op zijn hoede en vroeg, welke woorden dat wel mochten zijn.

„Kaalkop! Kaalkop!”, citeerde Beumke.

Pater Hendriks was kaal en Leo moest eruit. Ofschoon er uitbundig gelachen werd, toonde hij zich zeer gekrenkt en verweerde zich in heiligen ernst: Dat was wèl uit den bijbel; hij wist het zeker! Ze riepen het tegen een profeet en meteen kwamen de beren uit het woud. Huh! Maar ja, hij had het altijd gedaan . . .

En in diep medelijden met zichzelf ging hij.

Straffen hielp niet; het werd steeds erger. Het volgende onheil kwam voor de andere jongens zeer onverwacht. De pater sprak van een tamelijk onbekenden heilige voor een zeer verstrooid gehoor. Het volgende uur zou proefwerk van meetkunde gedaan worden en sommige jongens keken tersluiks onder de bank nog stellingen na. Waarschijnlijk was Beumke de enige, die oplette. Het staat hun vaag voor den geest, dat de zeldzame heilige ter ere Gods een groot aantal jaren in een kist zou hebben gehuisd, achter het huis van zijn vader. En opeens waren allen klaarwakker.

„Je hoort nou ook nooit van een heilige, of hij heeft zotte streken uitgehaald.” Het was één lange zucht. Leo schudde het hoofd, wijs en berustend, als een geduldig, oud heertje. De pater was sprakeloos en Beumke ging verder: „Laten we eerlijk zijn, pater. Als vandaag zo iemand in Deuzeldonk bezig was, zou hij vroeg of laat naar het zot-huis gebracht worden, even goed als iemand, die staat te

preken tegen de vissen of de veugeltjes. Zeg nou zelf, pater!"

Het klonk haast smekend, als een laatst en wanhopig beroep op gezond menserverstand, doch het werd overklonken door een harde bons op den lessenaar.

Nu moest hij naar Zwart-van-de-Lamp, den pater-rector met het kogelronde hoofd, wiens haar even dof als donker was. Er werd reeds gesproken van weggagen, maar het eindigde met een heel caput van Xenophon.

Ten slotte moesten historische gebeurtenissen verhinderen, dat „Leo Veertien” formeel van de school werd gejaagd. En weer was het de Paus, die de aanleiding verschaft. In die hete Julidagen van het jaar '14 ging de godsdienstles over het Vaticaans Concilie, waarbij de onfeilbaarheid van den Paus is vastgesteld.

Leo Beumke wilde weten, of die kardinalen ook onfeilbaar waren.

Neen, natuurlijk niet. Alleen de Paus was onfeilbaar.

„Dus feilbare mensen hebben uitgemaakt, dat de Paus onfeilbaar is!”

Dit was het einde. Men deed het zeer plechtig; er werd een vergadering van leraren belegd, een soort concilie, dat over het lot van Leo Veertien zou beschikken. Na afloop werd de beklagde in het „praeceptorium” geroepen. Dat oogenblik stond hij op de speelplaats tussen een handvol vriendjes, die onder hoge spanning zijn kansen afwogen. Bij het weggaan wees hij nog naar het dak en zei: „Letten jullie maar op den schoorsteen van de Sixtijnse kapel, of er witte of zwarte rook uitkomt.” En ofschoon hij duidelijk wit om den neus was, werd dit staaltje van koelbloedigheid zeer gewaardeerd. Het gelach drong door tot het praeceptorium en verwekte daar niet weinig ergernis.

Zwart-van-de-Lamp hield een redevoering. Leo Beumke, met zijn goddeloze waanwijsheid, zijn verderfelijken

geest en zijn slecht voorbeeld, was een gevaar voor alle leerlingen van het rooms-katholiek gymnasium . . .

Hierin had de rector gelijk. Leo Beumke werd bewonderd om zijn durf en zijn geoefendheid in zwemmen en spelen. Jongere leerlingen trachtten hem in alles na te bootsen en allengs kreeg hij het aanzien van een leider.

Daarom was het hoog nodig, dat Leo Beumke wat meer christelijke deemoed werd bijgebracht. Nog één kans zou hem geschonken worden. Hier onmiddellijk op zijn knieën gaan zitten en vergiffenis vragen of anders voor schandaal van de school gejaagd, luidde het vonnis.

Of hij ook wat mocht zeggen, vroeg Leo. Op voorhand werden alle wenkbrauwen gefronst, maar hij raakte niet van zijn stuk en was van mening, dat het toch godsdienstles was geweest, nietwaar? En dan mocht verwacht worden, dat daarbij lastige vraagstukken zouden worden verduidelijkt. De pater had zelf gezegd, dat de kardinalen . . .

Van vier-vijf kanten riep men dooreen. Daar had je weer dat hoogmoedig en waanwijs geredeneer. Het was een geloofspunt! Hij had het te aanvaarden en daarmee uit! Zoals veel grotere geleerden dan de grote mijnheer Beumke het ook aanvaardden! Het was een geloofspunt en wist hij nu nòg niet, wat een geloofspunt was?

O, als er niet over te praten viel, zou Beumke eerst thuis eens willen praten over dat knielen enzovoort.

Hier had hij onfeilbaar het zwakke punt der procedure getroffen, want nu eerst ontdekte het concilie, dat het vaderlijk gezag nog niet in de zaak was gekend. Van deze verlegenheid maakte Leo gebruik om afscheid te nemen en niemand hield hem tegen. Hij liet zelfs een lichtelijk verwarde stilte achter.

Vader Beumke had eerst ontzettend gezwegen. Het incident viel juist in het overgangsexamen naar de vijfde klas en dit vond hij veel belangrijker dan duizend sluwe grapjes

over den Paus van Rome. En Leo was oud genoeg om te weten, dat hij net als iedereen op tijd zijn snater had te houden, vooral hier in Deuzeldonk. En was dat goed begrepen?

Vader Beumke was zelf van het vak en hij had zijn oordeel over onze verstandige ouders, die partij trekken voor hun zoon tegen de leraars, sinds jaren gevormd. Een straf van desnoods veertien dagen dwangarbeid aan een of anderen Xenophon zou hij gaarne met zijn vaderlijken zegen hebben gesteund. Maar het tafereel van de knielpartij gaf hem op voorhand reeds een gevoel van onpasselijkheid. Na lang gepeins besloot hij, dat Leo zelf moest uitmaken, wat hij zou doen. En dat hij in Godsnaam niets deed, waarvoor hij zichzelf wel kon trappen, telkens als hij eraan dacht!

Dit gebeurde op Zaterdag en den volgenden Maandag vertrokken de aspirant-vaandrigs Koen, Lanslot en Beumke naar het garnizoen Balkerken voor een eerste oefening van twee maanden. Hieraan hadden de paters in hun opwinding niet meer gedacht. De zaak bleef hangende, maar was niet zo urgent meer.

Tien dagen later luidden de klokken over stad en land. Voorlopig schenen noch de Paus, noch Leo Beumke van overwegend belang. En het Sint-Norbertusgymnasium heeft de drie jonge soldaatjes niet weergezien . . .

Zij stampen de sneeuw van hun schoenen op de mat voor de kantine-deur.

„Is hij nog altijd zo vinnig?” vraagt Michel.

„Aan den buitenkant lijkt hij veel kalmer, maar bij gelegenheid laat hij nog dezelfde vuurpijlen op. Ik sprak hem enkele maanden geleden in Bolwerk en het duurde niet lang, of ik was volledig op de hoogte van den internationalen toestand. Hij heeft lang in Frankrijk gewoond en met één zwaai van zijn linkerhand was heel dat volk van de kaart

geveegd. Rot in den hoogsten graad en voor het Franse leger gaf hij geen vijf centiem . . . Toen ik vroeg, of hij niet een tikkeltje overdreef, schold hij me uit voor — wacht even — *béate conformist*. En hier in Holland zouden we gauw genoeg uit onze liefelijke dromen geholpen worden, want in het voorjaar is Nederland één groot bloedbad, je zult het zien. Toch is deze oorlog niet van groot belang, weet je. Een incidentje in de ontwikkeling van een historische fataliteit . . .”

„Gunst!”

„Ja, van dat manneke kunnen we nog veel plezier beleven. Dus een historische fataliteit, even onvermijdelijk als de Franse revolutie. Ruim tien jaar zit het wagentje muurvast en er móét iets gebeuren. En of Duitsland nu wint of niet, een nieuwe samenleving zal er komen. De afloop van dezen oorlog kan de omwenteling alleen vertragen, niet verhinderen. Was getekend Leo Veertien. *Causa finita.*”

„Verdient hij nogal behoorlijk den kost?”

„Wie op de keien zit, zwaait gewoonlijk met een of andere revolutie, bedoel je. Nou, hij maakt het tegenwoordig juist heel goed, geloof ik. Zijn loopbaan moet wel rumoerig zijn geweest; daarvoor heet hij Leo Beumke. Maar hij schijnt goed vakman te zijn en als hij van de ene fabriek kwaad wegliep, kon hij nogal vlot bij een andere terecht. Hij schijnt in die kringen naam te hebben gemaakt met een nieuwe kleurstof. Nu woont hij in een dorpje bij Gent, waar een grote fabriek staat van de Etablissements-Geoffroy. Hij is daar zelfs een soort mede-directeur, compleet met wagen en actentas en bolhoed. Hij bemoeit zich hoofdzakelijk met de fabricage en het laboratorium, maar zo weinig mogelijk met den commerciëlen kant van het bedrijf. En dat is volgens hem de enige manier om niet al te gauw ruzie te krijgen.”

„En hoe is het met zijn beeldhouwerij?”

„Na zijn Prix-de-Rome heeft hij niets meer laten zien. Hij knutselt alleen wat voor zichzelf en dan heel weinig. Als je voor een grote trust werkt, zegt hij, en de gemeenheden van het grote zakenleven je dagelijks brood zijn, laat je de kunst vanzelf met rust, uit beleefdheid. Om iets goeds te kunnen maken, iets opbouwends, moest je toch af en toe iets te zien krijgen, wat werkelijk mooi en eerlijk is, wat hoop geeft en waarvan je kunt geloven, dat het toekomst heeft. Wat hij nu maakte, was louter negatief gekanker. En hij had te veel eerbied voor de kunst om haar steeds te gebruiken als spuwbakje voor zijn gal.”

„M—m.”

„Overigens schijnt z'n humeur er niet onder te lijden. Mensen van zijn bataljon vertelden, dat hij daar op zijn bureau een spreuk boven zijn hoofd had gehangen: *Waarom makkelijk, als het moeilijk kan?* Bij het eerste gerucht, dat de generaal op komst was, heeft hij het moeten wegdoen van zijn bataljonscommandant. Maar toen Lange Willem bij hem binnenstapte, hing er een ander plakkaat: *Verboden te fronsen!*”

Terwijl aldus zijn doopceel wordt gelicht, loopt Leonard Beumke langs den stadssingel, met geknepen ogen turend naar de oude kazerne over de verblindende witheid van het exercitie-veld. En bij het zien van dit overbekende panorama voelt hij de zoete pijn van ieder menskenkind, dat na lange jaren terugkomt op de plaats, waar zijn ontvankelijke jeugd leefde in een roes, die door den tijd tot een sprookje is gemaakt. Want na den eindeloozen tredmolen van huis en school, voelde hij hier voor het eerst, dat het leven toch iets met hem van plan scheen te zijn.

En hoe scherp staan alle beelden nog in zijn geheugen. . . Het wijde veld, blakerend in de Julizon. Achter het brede kazerne-gebouw de grijze kathedraalstoren, zijn gloeiend-gouden uurwerk met de weerbarstige wijzers, waar je veel te vaak naar keek, van zeven tot twaalf, van half twee tot vijf . . . Over het terrein, een kijk ver naar links en rechts, ontelbare groepjes in blauw of in witte werkkleding. Daar, aan den kant van het hospitaal, de uitverkorenen van de compagnie-wielrijders in fonkelnieuw grijsgroen. Eigenlijk wist je niet goed, of je jaloers moest zijn op die braves, want blauwe uniformen schenen toen nog altijd veel krijgshaftiger . . . Ver-dragende tenorstemmen van instructeurs, gillende tirailleurfluiten, het eentonige tam-tam van de opleiding der tamboers. Ginds op den klinkerweg langs den gevel der kazerne honderd geweerkolven, krakend op de stenen. Dat was goed, dat was één klap. . .

Hij kent nog de namen van alle jongens uit de groep. Op den rechtervleugel de lange, blonde Brandsma. Nooit weer-gezien, niets meer van gehoord . . . Hijzelf tussen Michel Lanslot en Kareltje Koen. Wij, grootsprakige helden uit het onaanzienlijke Deuzeldonk, kleefden in deze wereldse, vijandige omgeving van Balkerken op leven en dood aan elkaar . . .

Tegen den rug der bakkerij staat nog de oude loods, waaronder zij hebben geschild voor de enige stortbui in deze tien dagen van spanning, heftig kibbelend over de kans op oorlog en de kans van Madame Caillaux op vrijspraak. Toen zaten er richtpunten tegen den muur, voor aanslag-oefeningen. Een kwartier lang met één knie op de stenen, zittend op den scherpen, ijzeren hak van je kistjes. Aàn! . . . Zet—àf! Bij „zet” oog open en vinger gestrekt langs de beugelkrop. Tot je niets meer kon denken dan: Stik! En na het verlossende opstaan werd je nog voor den gek gehouden door den kleinen sergeant Stims: „Jàà, ouwe juffers zouden om 'n voetenkussentje vragen, net als de kwezels in de kerk. Maar wij zijn mánne! Nog zo'n paar lichte oefeningetjes en we hebben knieën van nikkelstaal!” En op dien leeftijd lachte je weer, want dat was taal naar je hart. En Stims, hoe klein ook, was een groot man: de beroemde midden-voor van B.V.C. Dit jaar zou hij vast en zeker in het Nederlands elftal komen. Knieën van nikkelstaal! Het deed je denken aan Buffalo Bill en aan Mucius Scaevola . . .

Doch dan komt de oude sergeant-majoor Bakker, groot en zwaar, glinsterend van gepoetst koperwerk, geen smetje op al zijn vierkante meters blauw laken, maar heimelijk pruimend. Hij komt aanbenen met die bedrieglijke, lange schreden van den politie-agent, die zich haasten moet, doch zijn waardigheid niet wenst te verliezen. In het voorbijgaan mompelt hij tersluiks iets tegen Stims, die met een verschrikten ruk over het terrein kijkt en onmiddellijk geeft-

ucht commandeert. Te laat, we hebben het al gezien. Midden op het terrein staan twee ruiters; er vonkte juist een zonnestraal op den gouden kraag van den almachtigen overste. Eigenlijk is het tijd voor de rust, maar Stims schreeuwt nu veel harder en de oude Bakker — volgende maand kan hij al met pensioen — loopt bedrijvig heen en weer achter het gelid, duwt de kolven in de schouders, de ellebogen omhoog en tikt met de punt van zijn schoen de voeten in den juisten stand. We zijn nog maar zes of zeven dagen bij den troep, maar we weten al, wat dit betekent. Het heet „dienst-huichelen” en het gaat voort, tot de overste en zijn adjudant het hek zijn gepasseerd voor hun dagelijksen rit. Maar voor het goed fatsoen houden we dezelfde straffe drukte nog een poos vol, zwetend en hijgend, met geweren van lood in sidderende armen. Dan trekt Bakker schielijk zijn horloge, schrikt van wat hij ziet en commandeert haastig rust. Oude aansteller! Of de blinkende wijzerplaat van de Grote Kerk hem niet steeds voor ogen staat . . .

En op dit open stuk, waar 's avonds de kwartierarrestanten bijeenhurkten om over de gracht naar de meisjes te kijken, moet ergens dat houten bord gestaan hebben. Juist in die dagen kon iedereen woordelijk opzeggen, wat er in de orders had gestaan: *H.H. Compagnies Commandanten worden verzocht alles in het werk te stellen om te ontdekken wie het bord met het opschrift verboden iets in het water te werpen in het water geworpen heeft . . .*

En nu schrikt Beumke . . . Zijn dat die jonge boompjes, die toen nog in kasten van latwerk stonden? Wat voor bomen zijn dat, kastanjes? Die groeien immers veel sneller dan andere.

Maar het zijn geen kastanjes en hij krijgt het machteloze gevoel van den zakenman, die na een slecht jaar het hoge verliescijfer op zijn balans niet kan geloven en vruchteloos

naar fouten zoekt. Vijf-en-twintig jaar is een groot bedrag. Toen was hij even achttien, nu is hij drie-en-veertig. Het lijkt wel, dat zijn leven hem geniepig door de vingers is geglipt, dat er hier of daar een heimelijke lek is, schadelijk, doch onvindbaar. Die blauwe uniformen, de oude Bakker, sergeant Stims, alles lijkt hier zo wonderlijk dichtbij, aan den overkant van de gracht, haast onder het bereik van zijn handen. Dit gevoel van verslagenheid overvalt hem ook wel, wanneer hij thans oude kameraden van destijds ontmoet, die hem al dien tijd voor den geest hebben gestaan als jonge sportgestalten en die nu wat overdreven den middelbaren leeftijd verkondigen met hun omvang, hun grijze of kale hoofden, hun bedaagde manieren. Moet hij zich nu oud gaan voelen? Zijn lichaam is nog hard genoeg, zijn ribben zijn te tellen, zijn haren voltallig en vergeefs zoekt hij naar de eerste witte stoppels aan zijn slapen. Wel is zijn kop zeer verformfaaid en gekerfd, maar ja, veel moois is hij nooit geweest . . . En zo wijs gaat hij nog niet met zijn krachten om. Hier loopt hij eenzaam door de sneeuw, heeft tijd genoeg en toch haast hij zich steeds meer, zodat hij zelfs in deze prikkende vorst al last krijgt van zijn overjas. Ten koste van een natten rug is hij bezig vijf minuten in te lopen op een marsje naar de nieuwe kazerne, naar een bataljonscommandant, die volstrekt niet op hem zit te wachten. En even goed zou hij zich na den middag kunnen melden. Hoelang zal het nog duren, voor hij genezen is van deze gejaagdheid en nutteloze slijtage? Maar misschien is het juist dit temperament, dat iemand jong houdt. Er zijn grijsaards van vijf-en-twintig en jonge kerels van vijftig jaar, hoorde hij eens beweren in een lezing over moderne opvoeding . . .

In den grond van zijn hart weet Leo Beumke zeer goed, waarom hij zo jakkert. Aan het eind van dezen weg lokt niet alleen de bekoring van een nieuwe omgeving, hij vindt

er ook een stukje van zijn jeugd terug. Karel Koen en Michel Lanslot.

Koen heeft hij nog onlangs gesproken. Die houdt zich goed, is nog hetzelfde kwieke, dunne kereltje, alleen krijgt hij „Geheimratsecken” in zijn haar. Als jonge, behaagzieke luitenant is Beumke altijd wat afgunstig geweest op Karel Koen, om diens goed afgewerkt gezicht en die klare, zachtgrijze ogen, vol vriendelijk getintel. Ja, Karel heeft werkelijk een sculpturale kop, met die strakke lijnen en vlakken. De meisjes keken ook veel meer naar hem en dat was toen het belangrijkste van alles. Echter niet voor Karel Koen, want die had andere zorgen . . .

Nu gaan zijn gedachten naar de kamer der reservisten in de nieuwe kazerne van Harderwijk. Grote ramen en centrale verwarming, een ongekende weelde in die dagen. Een natgeregend geweer droogde zonder vlekken op de radiatoren, als het tevoren goed was ingevet . . . Dien dag, vooraan in Februari, was het koud en zonnig weer. Sergeant van der Glas liep al te donderen over de gang, want het was tijd om aan te treden voor den middagdienst. Toen kwam er een adjudant-onderofficier van het bataljonsbureau op de zaal. De reserve-korporaal Koen moest zich dadelijk gereedmaken om met verlof naar huis te gaan; er was een telegram gekomen, dat zijn vader ernstig ziek was . . . Nog ziet Beumke het verlaten gezicht van Karel, die op al hun bemoedigende praatjes slechts herhaalde: „Mijn vader is nooit ziek, mijn vader is nooit ziek.” Van der Glas brulde van opschieten en aantreden en of de heren misschien naar buiten gedrègen moesten worden . . .

Den volgenden avond kwam er een brief met het opschrift „Beste Leo en Michel”, tegelijk met de gedrukte kennisgevingen. „Monsieur” Koen, hoofd der voornaamste openbare school van Deuzeldonk, was verongelukt, terwijl hij de tennisballen van de jongens opzocht in de dakgoot

van de school. Michel en Leo hadden geen rust meer, zij wilden naar huis om bij te dragen tot de opschudding, die nu in hun dorpse stadje moest heersen, want monsieur Koen was een gezien burger, waarover steeds met lof werd gesproken. Overtuigd van hun onmisbaarheid, schreven zij een verzoek om verlof, zagen zich reeds in den begrafenisstoet, die in Deuzeldonk oudergewoonte nog tevoet door de straten trekt. Hoe zij de aandacht zouden trekken in hun hagelnieuwe, buiten-model uniformen. De mensen zouden elkaar aanstoten en uitleggen, dat die van Lanslot en die van Beumke samen met den oudsten zoon van Koen in dienst waren. Ja, eigenlijk zouden zij kunnen doorgaan voor een soort afvaardiging van het Nederlandse leger.

Maar bij het rapport voor den compagniescommandant kregen zij nog een zacht katje van den Indischen kapitein Smeets. Een reserve-korporaal in opleiding tot sergeant zou moeten weten, dat verlof voor het bijwonen van een begrafenis alleen kon worden verleend aan naaste familieleden. Punt zooveel van den Inwendigen Dienst. Vóór hun sergeantsexamen maar eens goed nakijken . . .

Buiten op de gang zeiden ze:

„Pestpokkendienst.”

„M—m.”

Nu deze droom van eigen glorie was vervlogen, raakten zij er spoedig aan gewend, dat monsieur Koen dood was. Eerst veel later hebben zij kunnen beseffen, wat het moet geweest zijn voor Karel, een der knapste koppen van de school, dat hij niet naar de universiteit mocht. Want tot den dag van de ramp was het een zekere zaak, dat hij letteren zou gaan studeren. Op 12-jarigen leeftijd kon hij het Oud-Nederlandse schrift lezen en schrijven, even snel als het gewone. Dit was een grote onderscheiding; dit kon geen enkele leraar! Hij had het geleerd van zijn vader, die al jaren werkte aan een boek over de geschiedenis van het

onderwijs in het Kwartier van Baarschot, en Karel mocht helpen zoeken in oude archiefstukken. Soms bracht hij een tijdschrift mee naar school, waarin reeds stukken waren opgenomen. Eens stond erin te lezen: „Door een gelukkig toeval vond mijn zoon Karel op de achterzijde van een gemeenterekening uit het jaar 1574 de navolgende aantekening.” Dit stond gedrukt en was ondertekend met *P. Koen* . . . Leuk van dien man om zijn jongen te vernoemen in een wetenschappelijk artikel. Mijn zoon Karel!

Zoon Karel heeft zelfs geen eindexamen meer gedaan, hij heeft de ene onderwijsacte op de andere gestapeld en is nu al enkele jaren hoofd van dezelfde school, een der twee openbare scholen, die in een groeiende stad van 70 duizend inwoners nog hebben standgehouden tegen het roomse onderwijs van Broeders en Zusters. In tijden als deze mag hij zeker niet klagen, maar toch is hij er vandaag nog niet overheen. Bij de laatste ontmoeting kwam de oude grief nog herhaaldelijk om den hoek kijken, zodat Beumke zich bijna begon te schamen voor zijn doctorsbul, al is het dan maar scheikunde . . .

Destijds werden er niet veel praatjes over gemaakt. Het was God's wil, zeiden ze, dus niemand was aansprakelijk en niemand behoefde zich aan te trekken, dat een begaafde jongen als die van Koen geen hoger onderwijs kreeg. Ieder voor zich en God voor ons allen. Streep eronder, volgende zaak.

Het is nu een jaar of zes geleden, dat hij Lanslot heeft gezien, en toen was Michel uiterlijk al zeer verouderd, zwaar, langzaam en kaal. Zo te zien heeft hij de onverschilligheid tot een kunst verheven, maar die slome Michel is altijd anders geweest, dan hij zich voordeed. Ook al was je met hem opgegroeid, telkens stond je voor een verrassing. Het waren kleinigheden, maar zij bleven in je geheugen. Zoals toen in Hoog-Moeren, dat zal begin '17 zijn geweest.

Zo waren samen ingekwartierd bij den postmeester en sliepen op één kamer. Dien avond waren beiden snipverkouden, hadden een heten cognacgroc gebrouwen en gingen vroeg naar bed. Michel trok juist de dekens over zich heen, toen de postmeester door de deur riep, dat het al zeven graden vroom en de thermometer hing nog wel uit den wind. En terwijl de hete drank nog stooftde in zijn lichaam, kwam Michel uit zijn bed en kleedde zich van top tot teen aan. Hij was dien dag officier van piket en zou maar even aan den wachtcommandant gaan zeggen, dat de posten om het uur moesten afgelost worden in plaats van om de twee uur. Die sergeant was er een, die nooit iets deed op zijn eigen houtje. Na de wandeling van een kwartier door een bitteren noordenwind kwam Michel terug, snoot uitvoerig zijn neus en zei, dat die sergeant toch uit zichzelf al zo wijs was geweest . . .

Overigens verstaat Michel de kunst zich te doen vergeten, want hoe zelden heeft Beumke in al die jaren aan hem gedacht . . . Laatsten zomer in de Ardennen stond hij een restaurant te monstereen en Liesbet wees op een paar bijzondere geslaagde *truites-à-bleu*, die voor het venster waren uitgesteld op een versierde schaal. En opeens dacht hij daarbij aan Lanslot, want het ijskoude forellen-blauw was juist de kleur van Michel's ogen. Daarop heeft hij Liesbet doorgezaagd over Lanslot, een jongen, die alleen sprak, als hij moest, die niet opviel, nooit uitblonk, maar ook niet achterbleef. Vijf was het hoogste cijfer op het gym en Michel haalde voor alles meestal een drie, hoogstzelden meer, maar ook nooit minder . . . Het liep nog op gekibbel uit, want Liesbet vond een dergelijk individu onmenselijk en begreep niet, hoe een vrouw kon leven met zo'n nimmerfalend brandblusapparaat . . .

En hier ligt de nieuwe kazerne, midden in de wildernis. Nog verder van de stad kon het niet en goedkoper ook niet.

De gemeente heeft graag garnizoen, maar berg dan alstublieft het vuiltje achteraan op de achterste plank. Maak den dienst zo onaantrekkelijk mogelijk, leg de kazerne vooral niet als van ouds in een gezellig, warm buurtje. Geen marsjes door de stad met montere dienstmeisjes langs de straat; hier kan twee passen buiten de kazernepoort de oefening beginnen . . . Hoofdgebouw en paviljoens van het gelijke patroon als alle andere nieuwe kazernes, hygiënisch en karakterloos. Later, als de bonzen niet meer bang zijn voor hun baantje, kan dit nog voor alles dienen: tuchtschool, zwakzinnigengesticht, de Graal . . . Wat schreef die strijdbare bruine pater uit Deuzeldonk? De rooms-katholieke staatspartij mag niet rusten, voordat zij de kazerne heeft uitgeroeid als een maatschappelijke pest . . .

Die schildwacht neemt zijn geweer heel behoorlijk in den arm, vindt Beumke. De jongen heeft houding, dus we groeten terug als voor een generaal. Overdreven, volgens de gangbare Hollandse begrippen. Maar alle beetjes helpen, wanneer je van een goedwillenden rekrute een soldaat wilt maken, en niets is onbelangrijk . . .

Hij glimlacht, nu hij hoort, dat het resultaat niet op zich laat wachten. Achter zijn hielen wordt het geweer met klappende handgrepen afgezet. Dit bataljon heeft een goeden naam en hier is de kantine.

Karel Koen springt op, stoot allerlei verheugde klanken uit en laat zijn ogen tintelen. Michel leunt tevreden achterover en zoemt: „M—m!”, maar het klinkt zeer prettig voor zijn doen. En de kleur was goed gezien: forellenblauw.

Zij zijn alleen in de kantine en bij dit huiselijk samenzijn vallen de jaren met tientallen weg. Ja, ze maken het alle drie best, thuis ook alles wel en zij moeten om beurten de groeten hebben. Er is geen haast bij, want de majoor zal er niet zijn. Even langs de huistelefoon aan Stuurman zeggen,

dat de kapitein Beumke er is om zich te melden. Er moet koffie komen en stroopwafels. Zie-zo, nu is alles net als in veertien, alleen vraten zij er toen ieder minstens vier. Karel zal hem wel even wegwijs maken bij dit bataljon.

Wel, de B.C. is een reserve-majoor en pas een dikke maand hier. Aanvankelijk hield hij zich wild, als alle nieuwe commandanten, maar nu eet hij al uit je hand en drinkt uit je glas. Dat wil zeggen: na den dienst. Van zeven tot zeventien-dertig niet kietelen. Hij heeft zijn zwakke kanten, staat onder andere om tien voor half acht dood of levend bij de wacht. Dat is immoreel vroeg voor een majoor en die kwaal slaat vanzelf over op de kapiteins. Dus laat je wakker maar vast solderen op zes uur. Overigens een heel geschikte kerel, helpt je graag uit den strik, maar ja, hij is ook maar amateur net als wij. Niet dadelijk op schieten; de man doet zijn best. Hij heet Vorster met een V, maar de nette lui van het bataljon kunnen niet uitstaan, dat hij ietwat pro-duits is en noemen hem Förster. Dat is onzin; hij kan het niet helpen, want zijn vrouw heeft blonde ogen en heet Else . . .

„Jouw vrouw toch ook,” zegt Beumke en Koen houdt zich beledigd.

„Pardon! Mijn vrouw heet Els-je!”

„Moet je mij vertellen. Je bent toch niet vergeten, dat Elsje eerst van mij was?”

In de eerste klas wist iedereen, dat Elsje van Hooydonk het meisje was van Leo Beumke. Zijzelf was hierover niet geraadpleegd, maar Leo liet zich deze verhouding grootsig aanleunen, omdat Elsje veruit het knapste meisje was van de nonnen-mulo-school. Uitgedaagd door een weddenschap, had hij haar gevraagd op de ijsbaan, had een zeer klein baantje met haar gereden en was zegevierend, doch sidderend bij zijn vriendjes teruggekeerd. Dien dag was hij haast bang van zichzelf, want dit was destijds in Deuzeldonk een

lachelijk waagstuk. Toen nu Karel Koen als eerste van de klas overging, achtte hij zich aan zijn stand verplicht ook een meisje te hebben, al was het louter theoretisch, maar hij kon niemand anders bedenken dan Elsje van Hooydonk. Na enig loven en bieden heeft Leo haar toen geruild voor twee postzegels van Nicaragua en een van Brazilië. Het waren van die grote, met landschappen erop.

En nu wordt Karel kwaad. „Eerst van jou? Ze heeft dadelijk gezegd, dat ze nooit iets te doen zou willen hebben met zo'n halven darwinist!”

„Zeg, leer mij Elsje van Hooydonk kennen!” Beumke gluurt hem gemeen aan. „Als ik één keer had geknipooagd, had je weer buitengelegen.”

„Ooit zo'n stuk verwaandheid gezien? Man, je hebt er één keer drie minuten mee geschaatst en je barstte van verlegenheid en later heb je d'r nooit meer aan durven kijken. Je hebt me toen gewoon opgelicht, je wou er een slaatje uit slaan!”

„Nou goed, als het zo'n slechte ruil is geweest en als meneer zich zo bekocht voelt, zal ik die postzegels——”

„Nee!” zegt Michel beslist. „Het moet nu maar eens gedaan zijn met dat ruilen en tuitelen.”

Nu moeten zij toch even lachen, want „ruilen en tuitelen” is een oude Deuzeldonkse uitdrukking, die zij bijna vergeten waren.

„Dus mevrouw Vorster heet Else,” gaat Beumke voort. „Heeft hij nog meer stokpaardjes?”

„Lichte angostura,” zegt Koen onbehulpzaam. Hij is nog niet bekoeld.

Straks zijn ze weer aan den gang, denkt Lanslot en wordt ongewoon spraakzaam: „Doe maar simpel je dienst en als 't niet goed is, zal hij 't wel zeggen. Er zijn geen voetangels en klemmen; hij is een bedaard man.”

„Krijg ik 'n compagnie?”

„Wat dacht je dan: een escadron?” snauwt Karel. „Je krijgt de derde compagnie.”

„Specialisten?”

„Ja, mitrailleurs, seiners en mortieristen.”

„Dacht ik het niet? Heel mijn leven ben ik overtuigd infanterist geweest, ik heb nooit een van die fantasie-cursussen gevolgd en nu kom ik aan het hoofd van een universiteit met allerlei faculteiten, behalve mijn eigen faculteit.”

„Eigenlijk zou je gas-officier moeten zijn. Dat brengt je vak mee.”

„Alsjeblieft geen baantje! Jullie weten heel goed, dat ik van kindsbeen af de eenvoud zelve ben geweest. Al wat ik verlang, is een compagnie doodgewone boeren-infanterie zonder zware wapens en andere fratsen . . . Zijn er wapens?”

„Je bent nauwelijks hier en je hebt al pretenties. Er zijn twee zware mitrailleurs bij het bataljon, oer-oude knarren met de nodige storingen, maar dat is altijd leerzaam. Ze zijn nu in gebruik bij de zesde compagnie, maar misschien mag je ze wel eens lenen van Ludanus. Maar dan moet je niet te veel den goddeloze uithangen, want hij is gereformeerd.”

„En mortieren?”

„Bij jouw compagnie moet er een bestaan.”

„Ah!”

„Ja, we werden allemaal uitgenodigd om hem te bezichtigen, want je voorganger Van Heusden was er bijzonder trots op. Hij heeft hem namelijk zelf laten bouwen uit een kachelpijp en een houten knobbel, die past in een grondplaat van triplex, bekleed met het beste zink. Het is inderdaad bedrieglijk nagebootst — vooral de verf is goed getroffen — en op 't eerste gezicht deinst iedere vijand achteruit. Maar ik zou er niet op klaarlichten dag mee door Balkerken marcheren. Het voordeel is, dat je dezen vuur-

mond waarschijnlijk niet hoeft af te staan, als het weer eens legerdag is op het Malieveld."

"En heeft die derde compagnie al recruten?"

"Die komen begin Februari . . . Tenzij we voor dien datum een nieuwe regering krijgen, die van oordeel is, dat ze beter thuis in hun vrijen tijd kunnen oefenen, net als destijds bij den landstorm. Ik heb daar zelf aan meegedaan, weet je, in de jaren twee-en-twintig en volgende. Alle Woensdagen en Zaterdagen fietste ik naar Wolfslaar om de aanstaande landsverdedigers soldaat te maken. Bij regenachtig weer velddienst op den zolder van de openbare school. We mochten niet te veel in de gaten lopen, anders staukten de arbeiders van de leerfabriek."

"Dus tot Februari heb ik niets te doen? Dag heren!"

"Wacht even. Intussen ga je de dienstplichtige onderofficieren opleiden tot instructeurs."

"Die volgorde klopt niet helemaal. Ik zou moeten beginnen met mezelf op te leiden."

"Je zult wel naar de nodige cursussen gestuurd worden. Overigens mag je blij zijn, dat je tijd hebt om je kader bij te werken. Ik moest in October zonder enige voorbereiding beginnen met een grasgroen liefhebberij-gezelschap als instructeurs en een stuk of drie capitulanten."

"Maar je bleef tenminste in je eigen vak."

"Over 'n half jaar ben je den toestand volkomen meester."

"Dat is te laat."

"Michel, wat leefden we hier gelukkig en vreedzaam, voor die oorlogshitser——"

De luitenant-adjutant Stuurman komt binnen en stelt zich aan Beumke voor. De majoor is zo juist binnengelopen en zal hij den kapitein even aandienen?

Beumke trekt de handschoenen aan en laat de anderen lachen om zijn overdreven plechtige manier van doen.

„Denk maar niet, dat de eerste klap een daalder waard is”, roept Koen hem na. „We hebben al twee dagen over je geroddeld en iedereen is gewaarschuwd.”

Het bataljonsbureau ligt naast de kantine, op den uitersten hoek van het hoofdgebouw. Het heeft ramen aan twee zijden en ziet er fris uit. Er staan nieuwe kantoormeubelen op een geboend vloerzeil zonder tapijt.

Beumke krijgt een hand, een stoel en een sigaret. De majoor hoopt op goede samenwerking en twijfelt er trouwens niet aan, want hij heeft al in de papieren gezien, dat mijnheer Beumke staat gesignaleerd als een goed reserve-officier.

„Dank u, majoor,” zegt de goede reserve-officier en denkt: Juist, dat is de methode. Dadelijk een beroep doen op je eergevoel. Het is een oud kneepje, maar je vliegt er steeds graag in. De meeste beroepsofficieren beginnen liever met je zo hoffelijk mogelijk te overdonderen. Systeem kleinhouden. Nu laten we ons nog eens vertellen, welke compagnie we krijgen en dan trekken we een bedenkelijk gezicht.

„Ja, ik weet wat u zeggen wilt. U bent zelf geen specialist en u krijgt het bevel over een specialisten-compagnie. Dat geeft natuurlijk een onplezierig gevoel van onzekerheid. Maar al hadt u de drie verschillende ambachten volkomen onder den knie, dan zou u toch niet op drie plaatsen tegelijk kunnen zijn. U zult de technische opleiding hoofdzakelijk aan uw officieren en kader moeten overlaten. Maar dan hebt u nog altijd een zeer belangrijke taak. U zet den boel aan 't draaien, houdt er den gang in en tast toe, waar het nodig is. En dan bent u belast met iets, wat ik nog belangrijker vind dan de technische opleiding, u moet bij uw recruten den waren soldatengeest zien aan te kweken. En voor het kweken van een oorlogssoldaat bestaat er maar één recept: Vang ze jong, klop ze recht en

maak ze hard. Jong zijn ze, maar er valt heel wat aan recht te kloppen, vooral bij onze losse Hollandse opvoeding. De tuchteloosheid van de jeugd is een periodiek onderwerp voor de krant, zoals u weet. Bovendien zijn ze baldadig, maar dat vind ik geen slecht teken; dat wijst op durf en op een teveel aan levenskracht. Die goede gaven gaat u exploiteren in 's lands belang. Doe bij elke oefening een beroep op hun sportief gevoel. Wie is de beste schutter, wie kan het hoogst springen, welke groep is het eerst met de karren over de sloot—”

„Zijn er mitrailleurkarren, majoor?” vraagt Beumke in goed-gehuichelde verrassing.

Nu zit Vorster een ogenblik scheel te kijken. Dan zakt hij weg in een berustend lachje. „Ja, dààr lopen mijn mooiste preken op dood . . . Eigenlijk gemeen van u; ik was juist zo goed op dreef.”

Dat is helemaal geen gekke majoor, vindt Beumke.

Naar de nieuwe kazerne loopt een toepadje, dat de troep verkiest boven den pas-voltooiden klinkerweg, omdat het wel een halve minuut winst geeft. En bij het avond-appel kan deze halve minuut een verschil maken van acht of veertien dagen. Deze weg is nog onbestraat en leidt langs de laatste huizen van een nieuwe wijk met middenstandswoningen, waarvan ettelijke nog in de grondverf staan. Dan houdt de straatverlichting op en begint het stille karrespoor, waarlangs zich een soort fietspad heeft gevormd.

Vanavond suist er een kwade noordooster en niet ver van den laatsten lantaarn zit een hondje in de sneeuw. Het jankt hoog en ijl, als een kind dat niet durft doorhuilen uit angst voor nog meer klappen. Dit is een zeer mislukte spaniel, aan den lagen kant, en zijn ongeschreven stamboom verkondigt den invloed van taksen, kezen en foksen. Hij heeft allerlei zotte kleuren op de verkeerde plaatsen.

Langs de huizen is as gestrooid, maar het midden van de straat ligt onder een spiegelgladde sneeuwkorst. Sergeant Quinten komt als een koorddanser van den overkant en buigt zich over het hondje.

„Ja, Schurfie, het lefen is fol teleurstellingen en dè-illusies”, zegt hij troostend. „Maar ik sal foor je bellen.” Als hij het dier over den nek strijkt, voelt hij de hevige rillingen. „Je eigen schuld, buurman! Je was natuurlijk te laat op 't afondappel.”

bezieet hij het huis en weet, dat hij geen „juffrouw” had mogen zeggen. Dit gebouw is wat breder, het heeft een zijpoortje, haast even mooi als de gelakte huisdeur met den cherubijn. Ook is het geen middenstandswoning in de strikte betekenis van het woord, dit is een geval van eigenbouw onder een amortiseerbare hypotheek en het woord amortiseren wordt in de familie uitsluitend gebruikt in plaats van afbetalen.

Nu gaat Quinten een licht op. De hond zal door het poortje worden binnengehaald. Hij streelt het dier ten afscheid en Schurfie likt zijn handen. Ja, hij is braaf en nou gaat Ome Jen maar verder. Dat zal voor alle partijen het beste zijn, want hij staat met die tante in het teken van een onferbiddelijken strijd, hij is tekort geschoten aan eerbewijsingen. Dag Schurfiie!

Een eind verder staat hij stil en luistert. De hond is aan het braken, moeilijk en krampachtig, uit een lege maag. Het is een hartverscheurend geluid. Quinten wacht en krijgt het koud. Hij zou vanavond vroeg naar bed gaan, want zijn been begint weer lelijk te doen. Zeg, komt er nog wat van?

Weer hoort hij dat mesdunne gepiep en hij vindt het kinderachtig voor een groten jongen, maar het werkt op zijn senuwe-gestel. Al twee maal heeft hij op zijn horloge gekeken . . .

Er komt niets van.

Hij probeert zich kwaad te maken en loopt terug. „Ben je de crisis te bofe, broeder?” Na enig aarzelen licht hij het dier op. „Kom dan maar mee. Fastberaden greep hij zijn ros bij den teugel. En als je wat doen moet, seg je 't bijtijds, hoor Smokie. Dat fordert de moderne beschafing.”

Hij gaat, scheldend op zijn eigen dwaasheid, op die malle griet achter den bloten sier-engel, die het moord-suur kan krijgen, op de oorlogvoerende machten en op het barre

weet. Aan het eind van de huizenrij slaat de storm hem luidelijk om de oren. Schurfie rilt onophoudelijk. Zo'n loond is zwaarder dan Ome Jen dacht en het is nog een kwartier lopen, of liever balanceren. Goed om een stijven nek te krijgen. Telkens moet hij van het pad af om fietsers te laten passeren.

Het duurt niet lang, of hij zet het dier neer, knoopt zijn overjas los, stopt het dier onder zijn oksel en tracht het vast te houden met de hand in den zak. Ja, zo is 't beter, zo is 't knus. Kwam er maar iemand van de compagnie. Bij elk gerinkel van een fietsbel draait hij zijn hoofd naar het lantaarnlicht om zich te laten herkennen.

Nu zijn boosheid is geweken, vraagt hij zich af, waar hij met dit dier moet blijven. Waarschijnlijk bestaat er wel een koninklijk besluit of ministeriële beschikking, waarbij het houden van Schurfies binnen de kwartieren moet worden tegengegaan. En als het niet verboden is, zal het eerstdaags wel gebeuren. De papiermolen moet blijven draaien en straks zullen we moeten zoeken, naar wat er nog verboden kan worden. De nieuwe kapitein is gelukkig niet van de pietepouterige soort. Vuur-en-vlam bij den dienst, maar niet kinderachtig en veel maling aan papier. Tegen honden kan hij ook niet veel hebben, want op zijn schrijftafel staat een oud, mishandeld zilveren lijstje met een kiekje van zijn vrouw, twee aankomende dochters en maar liefst drie honden. Laatst was het onder de papieren geraakt en vroeg hij, waar zijn harem was gebleven. Toen lichte Quinten natuurlijk. Hahaha, me harem, zegt de kapitein. En bestond heel de familie uit de vrouwelijke meetic, als Quinten zo vrijpostig mocht zijn? Ja, behalve de honden, dat waren tenminste mannen. Nou, dan was de kapitein door het noodlot achterfolgd . . . Kijk, het is een heel ding, dat je den C.C. op tijd aan 't lachen kunt krijgen . . .

„Hé, sergeant Quinten!” De schim stapt van de fiets.
„Loop u te sjouwe? Kan ik 'n handje helpen?”

Dit is Kees Drost, een soldaat van de compagnie. Zij zijn van dezelfde lichterling.

Ja, Drost kan helpen, hij heeft een groten bagagezak aan zijn rijwiel . . . Wat dat is? De inboorlingen noemen het een koningswaffie, maar de geleerde naam is Schurfi-anus Balkerkius en hij is ternauwernood gered van de ijs-schotsen. Beest is ziek. Moet je horen . . .

„Doodslaan, zukke dierenbeulen”, moppert Drost.

„Tja, hier botsen twee weltaansjouwingen tegen mekaar. Maar wat gaan we doen met deze ferstoteling van edelen bloede?” Al babbelend verdeelt hij zijn zorgen over Drost en Schurfie. Want straks is Kees ook ferstoteling, verdwijnt hij met de rest van de oude tijgers naar het Veld-leger of naar de zevende compagnie. Heel het magazijn wordt uitverkocht en schoongemaakt, tegen dat de recruten komen; alleen onderofficieren en korporaals blijven. En wat we aan soldaten mogen houden, is op een half ons afgewogen: één ordonnans en één oppasser-rustkamer. Drost is een kerel, waar je wat aan hebt . . .

Misschien voelt de nieuwe kapitein wel iets voor een compagnieshond, meent Drost. Hij lijkt nogal een sportman.

„Ja. Hij ziet er uit als de eensame wolf fan de hoogflakte en de winden rond de rotsen hebben sijn foormalige schoonheid fernietigd, maar we kunnen een beroep doen op sijn betere gevoelens”, bazelt Quinten. Tegelijk begint hij een plannetje te vormen om Drost bij de compagnie te houden. Want Kees is al opgevallen bij den baas.

Dat was tijdens dien langen mars, waarover zo'n hoop gekanker is geweest. Die stond al twee weken op het tableau, maar was telkens afgelast en ook nu was iedereen overtuigd, dat zo'n halsbrekende pooltocht niet zou door-

gaan. Alle wegen lagen onder een gladgevroren sneeuwlaag en aan manschappen was de compagnie zowat twee dozijn sterk, allen in afwachting van hun overplaatsing. Maar om kwart over zeven kwam de ordonnans Mijnlief op de onderofficierskamer om te waarschuwen, dat de nieuwe er al was, zich van top tot teen had opgetuigd en nu op de kaart stond te koekeloeren met zijn helm op. Toen geloofden zij het nog niet. Maar zoodra hem de compagnie gepresenteerd was, trok de kapitein Beumke zijn blauw mes, liet den luitenant Jol en den sergeant-majoor uittreden en marcheerde rechts uit de flank de poort uit, eigenwijs of hij een legerkorps achter zich had in plaats van een handvol zwaarbeledigde lijntrekkers.

Eerst bij drieën kwamen zij thuis en Quinten moest zijn lach houden, toen hij die martelaarsgezichten zag. Ons opperhoofd liep nog even verwaand en salueerde met zijn klewang, dat het schemerde voor je ogen. Als de gewoonste zaak van de wereld liet hij de geweren afzetten, presenteren en in den arm nemen, tot er niets meer aan mankeerde. Het kazernesplein galmde ervan en achter alle ramen zag je stomverbaasde gezichten. En Quinten gelooft vast, dat hij de zaak effenaf stond te vernaggelen, toen hij riep: „Ik ben zeer tevreden over het verloop van deze marsoefening!” Toen vielen alle monden open.

Na het inrukken was er groot getier op de onderofficierskamer. Uit den brand waren ze met dien wereldreiziger, die loopeend, dat Pietje-Tippel, dien rustelozen zwerfer, dien dienstklopper . . .

Op het compagniesbureau stond Pietje-Tippel zwaar te redeneren over het diensttableau, dat intussen door den luitenant Jol en den sergeant-majoor in elkaar was gezet. Quinten droeg een stoel aan en vroeg, of de kapitein niet moe was.

Moe?! 't Was 'n marsje voor 'n zieke kip, nog niet hele-

maal vier-en-twintig kilometer. 'n Beetje glad, maar overigens heel aardig. Vorige mobilisatie liepen we . . .

O, wat kunnen die ouwe knapen vervelend worden met hun vorige mobilisatie!

En toen vroeg hij opeens den naam van den soldaat, die langs heel den weg zo stug op zijn mondharmonica geblazen had. O, was dat Drost C. A. en deed hij dat altijd?

„Op 't laatst dacht ik, dat het ding aan zijn mond was gevrozen en dat hij wel móést blazen. En hij kreeg ze waarachtig nog aan 't zingen. Reuzenkerel.”

Dat was volgens Quinten geen slechte oefenture voor Kees Drost.

Wanneer iemand Almekinders heet, is hij ongetwijfeld een Zeeuw. De oppasser-rustkamer van de 3de compagnie heet Almekinders. En een Zeeuw bewaart altijd iets van den geboren edelman, ook als hij door Quinten en Drost wordt verrast in zijn onderbroek, een lange, heldere modelbroek, die zeer gespannen zit, want aan Almekinders is de rust der rustkamer welbested. Hij verliest zijn waardigheid zelfs niet wanneer Quinten gewag maakt van een dubbel balletmeisje met een bril op.

Krachtens gewoonterecht slaapt Almekinders op de rustkamer. Dit stamt uit den tijd, dat de compagnie in scholen legerde, waar niet altijd een inbraakvrije stapelplaats voor compagniesgoederen te krijgen was. Zowel de oppasser als zijn chef, de foerier Hoedekenskerke, bewaken hun schatten als vrekken en wensden niet, dat hun rust gestoord wordt. Ook maken zij er geen geheim van, dat zij niemand vertrouwen, en dit mogen zij doen, omdat zij zelf boven alle verdenking verheven zijn. Zelfs wanneer de kapitein op de rustkamer komt, weten zij een houding aan te nemen van beleefd verlangen naar zijn spoedig vertrek. En tegenover de onderofficieren, die bij hem binnendringen veroorlooft

de foerier zich het eeuwig-olijke grapje: Handen in de zakken en fluiten! De bemanning van deze rustkamer past zeer goed bijeen, beiden zijn zwaar, voornamelijk en anti-revolutionair. Zij hebben de gewoonte over een hogen neus langs iemand heen te kijken. Bij de compagnie is rondverteld, dat de kapitein reeds den eersten dag tegen den luitenant Jol moet hebben gesproken over „die twee bisschoppen van de rustkamer”.

Almekinders buigt zich een ogenblik over het dier, steekt zijn neus op en kijkt door zijn rechtzinnige brilleglazen een halven centimeter langs Quinten heen.

„Deze hond is hard ziek, sergeant. Moet hij hiér blijven?” Het klinkt als een vorstelijk verwijt.

„Je voorkomt mijn furigste wensen,” zegt Quinten met een buiging. Er volgt een pijnlijke stilte.

„De foerier Hoedekenskerke . . .” begint dan Almekinders op somberen toon.

„Seg dat wel, Smokie. Nou is sijn geluk folmaakt. Daar in dat roesemoesige bureau fan ons ben ik faak heen en weer geslingerd door de gedachte, dat jullie het hier so eensaam hadden . . . Aha, jullie hebben ’n kookstelletje! Dan ga ik gauw wat melk halen voor Schurfie.”

„Hier stààt melk, sergeant,” klinkt het stijf.

Zij gaan aan het werk, maar Schurfie heeft geen trek in lauwe melk. Zij doen er suiker bij en ook dit helpt niet. Onder deze teleurstellingen wordt Almekinders toch wat ijveriger. Eindelijk steekt het hondje een paar maal de tong in de vloeistof, doch alleen om van het gezanik af te zijn. Dan wordt hij bij de verwarming gelegd op een nest van lege strozakken, die toch in de was moeten. Bij het weggaan denkt Kees Drost een ogenblik, dat de laatste slag aan Almekinders zal zijn:

„Als de toestand vannacht ernstiger wordt, moet ik u dan roepen, sergeant?”

Zij kijken elkaar ernstig in de ogen.

„Graag!” roept Quinten. „En dan roep ik den foerier wel.”

Zo begint het drama rond Schurfie van mijnheer Jansen van der Aa.

Den volgenden dag zit Beumke in zijn bureau-hokje en knarst de tanden over den dagelijkschen papierstapel, als Quinten binnenkomt met de boodschap, dat de foerier vijftig kilo poetslappen heeft ontvangen.

„Prachtig,” zegt hij zonder opzien. „Als we nu nog vorken, lepels en kleding krijgen, kunnen we den eersten stoot opvangen.”

„Wil u effe kome kijke, kapitein?”

Beumke leunt achterover. „Iets bizonders aan die poetslappen?”

„Kapitein!” roept Quinten opeens verwilderd. „De leek begrijpt er niets fan en selfs een ervaren fakman staat ferstomd!”

Beumke neemt muts en handschoenen. Quinten zwaait de deur open en spant zich in om bij te blijven . . . Eigenwijze lange passen neemt die man. En dadelijk op de hoogste versnelling.

In de rustkamer heerst een ongewoon rumoer, dat schielijk verstomt. Behalve de twee bisschoppen staan er vier onderofficieren en Beumke voelt, dat er een ondeugende spanning hangt. Zij gluren uit hun ooghoeken, zoals mannen dat doen wanneer er spraak is van onkuisheden, en hun gezichten staan in plooiën van geveinsden ernst. Op de withouten tafel liggen grote pakken in glanzend bruin papier. Als Beumke vraagt, wat er toch aan de hand mag zijn met die stomme poetslappen, doet de sergeant-capitulant Verdaasdonk een greep, slaat een der lappen breed uit de plooiën en houdt hem tussen verwijfde vingertoppen een

eind van zich af. Hij probeert winkeljuffersmanieren na te bootsen en slaakt verwijfde gilletjes.

„Stik,” zegt de kapitein en het opgekropte lawaai breekt los. Het is een witkatoenen vrouwenbroek van het model, dat twintig jaar geleden damespantalon genoemd werd, met kanten stroken aan de pijpen en vier lange linten. Zo zijn er vijftig kilo damespantalone, belegen en vergeeld, maar ongebruikt.

„Beelden uit mijn kinderjaren,” zucht Beumke, waarop de geestigheden elkaar overstemmen. De atmosfeer wordt hem al gauw te vettig. „Foerier, scheur die wulpse kledingstukken tot onherkenbare poetslappen. Foei! Jonge recruten nog wel.”

„Seg u dat wel, kapitein. Die karbouwtjes souwen aan hefige gemoedsbewegingen ten prooi zijn.”

„En dat onder een christelijke regering.”

Hoedekenskerke is geabonneerd op De Standaard. „Pardon, kapitein, we hebben geen christelijke regering. De anti-revolutionnaires—”

„Och ja, dat is zo. De ware christenen zijn op 't ogenblik in de contramine . . . Nou, Hoedekenskerke, je zult dit zedenschandaal moeten rapporteren aan den veldprediker. Die is gereformeerd en anti-revolutionnaire. Maar dan moet je vlug zijn, anders is Dominee Kersten hem voor met vragen-stellen: Is het den minister bekend, dat bij een troepenonderdeel ergens in Nederland aan jonge recruten, meerendeels van christelijken huize, poetslappen werden verstrekt in een voor de eerbaarheid aanstotelijken vorm, waarvan de nadere aanduiding mij zou doen blo— Héé! Bezit onze compagnie 'n hond?”

Het klinkt nogal verheugd en Quinten voelt zijn hart zwellen. Hij heeft van deze gelegenheid gebruik gemaakt om de kennismaking uit te lokken en de poetslappen zouden wel voor de juiste stemming zorgen.

In drie schreden staat Beumke boven het hondje. „Jasses, dat beest is zo ziek als een aap!” Hij richt zich op en kijkt boos rond, als zocht hij den schuldige. En nu hij hier in de rustkamer is, wendt hij zich uiteindelijk tot den foerier, wiens ogen beginnen te puilen.

„Ja, kapitein,” zegt Quinten bij wijze van afleiding, „en hij kotst als een schorrevaar.”

„Mooi is hij nooit geweest,” vindt Beumke. „Maar hij is niet slecht gecamoufleerd. Wat 'n prentenboek.”

Kijk toch eens aan. De baas trekt zijn handschoen uit en bevoelt het voorhoofd van Schurfie, die roerloos blijft liggen. „Hij heeft duizend graden. Je moet hem beter warm houden. Heb je niet een dekje?”

Over den gebogen rug van den C.C. kijkt Quinten zegevierend naar den foerier. Zij hebben grote onenigheid gehad over het onderbrengen van den hond op de rustkamer. Hoedekenskerke dreigde met beklag en vergat zich zo ver, dat hij sprak van een miserabel pesthondje, waarop Quinten hem aanraadde steeds in 't klein te beginnen en niet dadelijk te gaan dwingen om een jongen olifant.

„De foerier zal wel iets hebben, kapitein.”

Maar als de kapitein wil weten, hoe de hond heet, staren zij allen naar Quinten. Hij kucht.

„Wij noemen hem Schurfie, kapitein, maar hij luistert ook naar *Wolfgang*.” De anderen kunnen zich niet goed houden, vooral niet nu Quinten hen met gloeiende ogen tracht te bedwingen. Gelukkig staat de kapitein over den hond gebukt en toont het gezelschap zijn achterste.

Het kruisverhoor gaat verder. Of hij al lang bij de compagnie is?

Nu wordt het moeilijk, nu schitteren de ogen van den foerier. Maar het antwoord komt zonder haperen, in grafstem:

„Ik frees, dat ie se langste tijd gehad heb.”

Het schijnt, dat Beumke zich ook verantwoordelijk voelt voor den compagnieshond. Hij zal den dokter laten komen, want het treft, dat hij den paardenarts van de artillerie heel goed kent. Die is in betere tijden een soort honden-specialist. Aanstonds even opbellen . . . Hoelang is hij al ziek?

Nu valt er niet meer aan te ontkomen. Quinten had het roerende verhaal liever op een andere plaats voorgedragen, niet in dit uitgelaten gezelschap. En juist nu voelt hij weer de pijnscheuten door zijn been trekken. Maar hij begint en noemt voorlopig geen datum, want hij weet, dat men niet van vandaag op morgen compagnieshond kan worden. Het is een functie, die langzaam en haast ongemerkt moet groeien. De dag van inlijving is op geen maand na te bepalen . . .

„In die felle kou?” roept de kapitein.

Het gaat goed, denkt Quinten. Toch zou hij een kwartje geven, als hij even op dien stoel kon gaan zitten.

„Wat was het voor een soort dame?”

Quinten heeft haar niet goed gezien, maar het leek hem een uitgebloeide hangplant der safannah's . . . Verdaasdonk heeft bijval met het voorstel om zo'n wijf ook een uurtje in de sneeuw te zetten, en wel op haar poetslap.

De kapitein besluit, dat we moeten proberen Schurfie in leven te houden, en tot ieders vreugde richt hij zich weer tot den foerier. Wel aardig voor de jonge lichting: een compagnieshond. En Quinten moet eens onderzoeken, waar die poetslappen eigenlijk vandaan komen.

„Ik stel 'n ondersoek in, kapitein,” herhaalt hij model.

Na drie vergeefse pogingen krijgt Beumke den paardenarts Greve aan de telefoon. Hij belooft hem een borrel en een plaats in de coöperatieve infanterie-taxi, waarmee de officieren bij dit slechte weer naar de kazerne gaan.

Greve is niet geestdriftig. „Op 't oogenblik ben ik paarden-
dokter en borrels krijg ik genoeg.”

„Dat is dan afgesproken. Ik kom je kwart over één halen.
En denk eraan: het is de compagnieshond, een gemeen-
schapsbelang.”

„Wat is eraan te zien?”

„Hij brengt zijn tijd door met braken en volgens de
laatste berichten gaat hij bloed af. Eerst was hij heet, nu is
hij koud.”

„O, strychnine.”

„Wat bedoel je; zou hij strychnine hebben geslikt?”

„Nog niet.”

„Doe niet zo harteloos tegenover de naaste bloedverwanten
en kom eerst kijken.”

Greve komt op de rustkamer en schudt het hoofd.
Schurfie krijgt druppels uit een flesje, dat de paardenarts al
heeft meegebracht.

„Als hij morgen nog leeft, is er een klein kansje, dat hij
het haalt. Eigenlijk ligt hij hier niet warm genoeg. Zo, en
is dat hier bij de infanterie het model van een compagnies-
hond?”

Quinten stuurt den ordonnans Mijnlief naar de stad om
een lap dik hospitaallinnen van zoveel bij zoveel. Hiervan
wordt op de naaimachine van de kleermakerij een zak ge-
maakt voor het electriche kussen, dat Quinten 's nachts
wel eens tegen zijn zere been legt. Op zijn kamer wordt hij
met grote meerderheid van stemmen krankzinnig verklaard.

Den volgenden dag in alle vroegte, nog voor hij zijn
mond kan opendoen, wordt aan Beumke gerapporteerd,
dat Schurfie nog leeft en al veel kwieker uit zijn ogen kijkt.

Het is de foerier Hoedekenskerke, die het bericht geeft.

„Zeg Karel, kun jij je dat monster nog voorstellen in lange, blonde pijpkrullen?”

Koen en Beumke staan op een rustig hoekje van een der bijgebouwen te schuilen voor den wind en kijken de zware figuur van Lanslot na.

„Net een pantserwagen maar niet eens zo beweeglijk,” gaat Beumke voort. „Kuiten als autobanden. We zouden eens moeten opnemen, in hoeveel tijd hij nu de kazernepoort haalt. Voorzichtig, Michel, kalm aan, jongen, loop je vooral geen breuk.”

„Weet je, dat hij in October zonder training voor den vijfdien keer het N.O.C. heeft gehaald?”

„O, dat wist ik niet . . . Maar natuurlijk! Michel Lanslot doet altijd onverwachte dingen. Om de simpele reden, dat je nooit wat van hem verwacht. N.O.C. nog wel. Wat heeft hij gekozen als verdedigingssport? Boksen, worstelen?”

„Dat verwacht iedereen en daarom is het schermen. Floret, omdat zo'n fijn instrument het meest bij zijn figuur vloekt. En sabel, omdat hij met den klewang bewapend is. Dat lopen is trouwens even bedrieglijk. Zo zwaar als lood, maar als je wat beter kijkt, zou je weer zeggen, dat hij geen grond raakt, dat hij op fluweel loopt. In werkelijkheid is die deinende vetzak één bonk harde spieren.”

„En nog altijd even onderhoudend. Hij trekt een pruimenmondje en zegt ‚M—m’ in alle toonaarden van halleluja tot marche-funèbre.”

„Toen ik in Bolrijk met hem samenwoonde, kon hij onder vier ogen wel lange verhalen doen en aardig vertellen. Maar als de majoor de compagniescommandanten verzamelt voor een bespreking, dan kan het uren duren, maar Michel geeft geen geluid.”

Beumke schiet in een lach. „Is er nog iemand, die iets ten voordele van dezen man heeft aan te voeren?”

„Veel! Ik wou juist overschakelen, doctor Beumke, ik voelde, dat het tijd werd voor de gekleurde plaatjes . . . Wat bijvoorbeeld die spraakzaamheid betreft, kun je ook voor verrassingen komen te staan. Bij het honderd-en-zoveeljarig bestaan van de stam-regimenten was er voor de twee bataljons een diner in De Zwarte Arend. Op het eind werd het een vrolijke boel met nonsens-redevoeringen en opeens kreeg ik de dwaze bevestiging, dat Michel moest spreken. Daarom fluisterde ik heel clandestien aan m'n buurman: ‚Geef even naar rechts door, dat de kapitein Lanslot het woord vraagt.‘ Zoiets doe je alleen na den bourgogne. De tafelpraeses tikte dadelijk met veel nadruk tegen zijn glas, want dat was iets nieuws. Er viel een onplezierige stilte en meteen had ik al spijt, want nu moest ik me voorbereiden op de bekende marteling, die voor de toehoorders misschien nog pijnlijker is dan voor den sprakelozen spreker. Ik schaamde me . . . Maar Michel kwam langzaam over-eind en begon zowaar te spreken: ‚Mijne heren! Dat ik het woord zou gevraagd hebben is een mystificatie. En ik weet precies, wie het op zijn geweten heeft, want die meneer trekt op 't ogenblik een gezicht, of hij een pastoor in brand heeft gestoken' . . .”

„Dat had ik willen meemaken.”

„Ja, want zó is er geen idee van te geven. Hij stond daar onder een grote lampekap met zijn vroom, kaal hoofd te blinken en onwillekeurig dacht iedereen al dat witte, brandbare kantwerk erbij. 't Was een pracht van een beeld en

we kwamen niet tot bedaren . . . En zo ging hij verder, volkomen zeker van zichzelf. Hij bouwde lange, ingewikkelde zinnen, waarin alle sprekers moeten vastlopen, behalve Michel Lanslot. Man-lieve, hij was de ster van den avond!"

„Op de lagere school zeiden we al: Pas op voor Michel Lanslot!"

„En je krijgt het gevaarte niet uit zijn evenwicht. Op dien Zondag, den derden September, waren we in Bolrijk en zouden samen koffiedrinken in De Kroon. Michel zat er al en juist toen ik de eetzaal binnenkwam, brak de kelner los uit de huiskamer, zwaaide met zijn servet en riep: ‚Kapitein, kapitein! Engeland heeft den oorlog verklaard!‘ . . . Michel zoemde zeer belangstellend ‚M—m‘ en bot er boven op: ‚Geef mij maar ‚n halven uitsmijter.‘"

„Met dat al moet hij op vreemden wel een alledroevigsten indruk maken. Zo te zien is hij toch je reinste karikatuur van een officier."

„Zeker. De vorige bataljonscommandant moet eens gezegd hebben, dat hij niet wist, wat hij met zo'n suffert moest aanvangen . . . Maar nu moet je horen. Bij de voormobilisatie werd hij onverwachts gebombardeerd tot stationscommandant van Hagenburg voor de troepenconcentraties. Het burgerverkeer stond stil en er waren enorme transporten infanterie en artillerie. Michel was oud genoeg om te weten, dat de zaak niet zou kloppen, en hij kwam dan ook dadelijk tot de ontdekking, dat hij acht-en-veertig platte wagens te kort kwam voor artillerie-materieel. Hij sleepte zich voetje-voor-voetje naar de telefoon en belde Den Haag op. Daar kreeg hij verschillende geleerden van den groten staf aan de lijn, maar wat hij natuurlijk niet kon krijgen, was een afdoend bevel. Stel je voor, dat zo'n meneer van De Witte zou doortasten en de verantwoordelijkheid nemen. Dat zou schrikkelijk onhollands zijn. 't Enige wat Michel kon losmaken, was de raad om zich in verbin-

ding te stellen met de hoofddirectie van de Spoorwegen. Nietwaar, en dan leggen we gauw de telefoon neer en laten dien reserve-knul daar in Hagenburg maar aantobben met zijn platte wagens . . . Nou, in Utrecht waren ze vlotter: „Neemt u maar alle maatregelen, die u nodig acht; wij wensen, dat de treinen op tijd vertrekken’.”

„Dat klinkt inderdaad vlot, maar zo had hij nog steeds geen platte wagens.”

„Michel ging naar de werkplaats en vroeg, hoeveel branders er waren . . . Stomme verbazing. Branders?! Branders waren er . . . ’ns kijken: twaalf! Hij keek op zijn horloge en vond het nogal weinig. Weer ging hij telefoneren, ditmaal met de Machinefabriek Vulcanus. Daar hadden ze vijf-en-twintig branders en die werden door Michel meteen gevorderd.”

„Wat was hij in hemelsnaam met die branders van plan?”

„Heel eenvoudig, maar je moet op ’t idee komen. Hij ging naar buiten, wees op een eindeloze rij hoge wagens, die daar op een zijspoor stonden, en zei: „Zoekt er maar vijftig uit en brandt ze plat’. Met dezelfde overtuiging, of hij zou zeggen: „Breng dien brief even naar de post . . . Je begrijpt, dat hij de eerste ogenblikken voor gevaarlijk waanzinnig werd aangezien. Michel zei niets meer en hield zich onledig met op zijn horloge te kijken. De autoriteiten staken de poppen bijeen, waarschijnlijk zullen ze Utrecht nog hebben opgebeld, maar het resultaat was toch, dat de wagens werden platgebrand en dat Hagenburg het enige station was, waar de treinen op tijd zijn vertrokken. Hij heeft zelfs nog een complimentje gekregen van het Algemeen Hoofdkwartier . . . Als ons zoiets gelukt was, zouden we toch een beetje de klok geluid hebben, is ’t niet, Leo?”

„Ja, eerlijk gezegd wel. En dan in goed-gehuichelde bescheidenheid. Als je zelf niet in ’t zonnetje gaat staan, zal niemand je erin zetten.”

„En dat is het verschil. Na de troepenconcentraties kreeg hij ontslag als stationscommandant en kwam hier bij het bataljon terecht, waar de baas zich liet ontvallen, dat hij niet wist, wat hij met zo'n sukkel moest beginnen . . . Het verhaal van de branders heb ik toevallig in den trein gchoord van een mijnheer-bij-de-spoorwegen, die een praatje maakte en terloops vroeg, of ik een zekeren kapitein Lanslot kende. En hij scheen het nogal geestig te vinden, nu het zonder onheil was afgelopen. Maar toen ik Michel erover aansprak, zei hij: ‚Och ja, dat is waar ook. Ze hadden veel te weinig platte wagens in Hagenburg’.”

„Zeg! Jij zult er waarschijnlijk meer van weten. Ik heb vage berichten gehad over Michel bij dat schandaaltje van de Bolrijkse studenten.”

„Ja, daar ben ik tot m'n spijt bij geweest. Maar loop een eind mee den Balschen weg op. Ik krijg kouwe voeten van deze roddelpartij.”

„Het is een heel verhaal,” begint Karel. „Wel, ik heb niet veel verstand van studenten, maar jij zult weten, dat zij er twee soorten verenigingen op nahouden: beheerlijke en ordinaire. Met de ordinaire hadden we daar in Bolwerk de eerste dagen van de mobilisatie al contact. Deze jongelui voelden zich namelijk niet te kostbaar om met gemene boerensoldaten te spelen, ze organiseerden wedstrijden in zwemmen, waterpolo en voetbal tussen hun clubs en ploegen van den troep. Onze depot-commandant was toen de overste Havinga, een gewezen beroepsofficier, al een jaar of wat gepensionneerd, maar nog zo goed als nieuw. Hij was zeer sportief aangelegd en bij zulke pretjes mankeerde hij nooit. We maakten den troep wat warm, zorgden, dat van elke compagnie minstens één mannetje meespeelde; alle rangen waren vertegenwoordigd en in dat doodse Bolwerk was het al gauw een gebeurtenis. Na afloop werden de deelnemers en de aanwezige officieren uitgenodigd op een kop thee in de studentensociëteit; de overste hield een vriendelijk praatje om te bedanken en de studenten gedroegen zich als mannen. 't Was telkens een heel aardig succes, want op deze manier hadden we zo'n taaien Zondagmiddag den troep van de straat gehouden . . .

„Dat scheen niet naar den zin van het sjieke gezelschap; je weet wel, die dure heertjes van govvedomme-zag, proleten-zag——”

„Je bedoelt het eigenlijke corps.”

„Precies, en iets anders kan eenvoudig niet bestaan, wel? Nu, deze edelknappen hadden zich al dien tijd niets van de mobilisatie aangetrokken, maar op het laatste nijpertje vonden ze 't nodig om den goeden indruk, dien we van de Bolrijksche studenten hadden, eens grondig in mekaar te hengsten. Hoh? Is dat niet *de* term?”

„Jawel, maar je moet er mij niet op aankijken, Karel. Ik ben maar doodgewoon in Amsterdam schoolgegaan.”

Koen krijgt een kleur, voelt zich betrappt op den ouden grief, die na zoveel jaren kinderachtig moet lijken.

„Enfin, we zaten midden in de verhuizing naar hier en je weet, wat het betekent. De compagnieën waren bij de drie honderd man sterk en er was weer zo'n plezierige, praktische order, dat we al hetgeen er in die anderhalve maand was getimmerd aan keukens, waslokalen, latrines, tafels en banken, moesten inventariseeren in x-voud en meenemen. Wat bijvoorbeeld één compagnie hier in deze fonkelnieuwe kazerne met twee en vijftig waterkranen moest doen, werd niet uitgelegd——”

„Dat ging je trouwens ook geen lor aan, slecht soldaat die je bent.”

„Huh-huh. Intussen werden we die laatste dagen nog eens extra overstroomd met papier. Onophoudelijk moest je zoveel man overdoen aan dit onderdeel en zoveel overnemen van dat.”

„Juist. Eigenlijk had je niet zozeer een compagnie dan wel een soort ouwbakken jeugdherberg. Je kreeg niet de kans om ook maar twintig van je schapen beter te leren kennen.”

„Twee dagen vóór ons vertrek stond in de orders, dat de officieren waren uitgenodigd op een bieravond in de sociëteit van het Bolrijksch Studentencorps. Daar las je met een kwart oog vliegenvlug overheen, want je werd heel den dag zo afgedraafd, dat je 's avonds niets beters

verlangde dan je bed. Haast iederen dag was er trouwens een of andere uitnodiging, die je dankbaar voor kennisgeving aannam, om te beginnen van de honderd-en-zoveel verschillende kerkgenootschappen. Maar die waren tenminste goed bedoeld . . .

„Destijds hadden we bij de vierde compagnie een jongen luitenant de Roo, een zeldzaamheid, want het schijnt, dat alle grijze luitenants van de vorige mobilisatie, die geen kapitein geworden zijn, elkaar rendez-vous hebben gegeven bij de depots. Die jonge de Roo was Bolrijks student van het oudste jaar, tevens corpslid, en hij had een klokje horen luiden. Hij voorzag, dat hij een tweeledig figuur ging slaan: met zijn studenten tegenover de officieren en met zijn officieren tegenover de studenten. De Roo zou dus zelf in geen geval van de partij zijn, had het veel te druk met inpakken, bovendien den weekdienst, en hij zei aan zijn baas: Als ik u was, zou ik ook niet gaan, kapitein, want ik vrees, dat het een spaanse bende gaat worden. . . .

„Onze brave, gereformeerde Ludanus was al zo niet van plan zich schuldig te maken aan welk drinkgelag ook en hij voelde zich niet geroepen de waarschuwing door te geven aan den overste. Zodoende circuleerde het bericht hoofdzakelijk onder de luitenants, die het geen van allen belangrijk genoeg vonden om er in al die drukte twee woorden aan te verspillen. Mij heeft het gerucht tenminste niet bereikt en Michel wist ook niet beter . . .

„En wat gebeurt? Dien avond trekt onze goeie, sportieve luitenant-kolonel Havinga zijn beste veldjas aan, speldt er al zijn Indische draagkruisjes op en met een vriendelijken glimlach op zijn gelaat stapt hij in het kroeglokaal van die jonge geleerden, overtuigd dat daarbinnen een dikke drom officieren in de houding zal springen. Hij wist niet beter, of studenten waren studenten, van die keurige, beschaafde

jongelui, waarmee hij al vaker te doen had gehad. Zelf bezat hij een student als zoon en hij dacht, dat ze allemaal even best waren opgevoed . . .

„En hij kon zijn ogen niet geloven. Midden op den vloer stonden een paar vaten bier opgesteld; het wemelde van studenten, maar hij was de enige gast. De heren waren grotendeels al ver boven hun thee, maar dat viel niet dadelijk op. Tenminste, dat moet wel zo zijn, anders begrijp ik niet, hoe die overste zich zo kon vergalopperen. Hij begreep er niets van, ging zitten, probeerde een gesprek gaande te houden en kreeg al enkele vlegelachtigheden te horen. Al gauw had hij het zo benauwd, dat hij zijn bureau opbelde, waar de luitenant van de telefoonwacht hem wist te verzekeren, dat die order ongetwijfeld aan alle compagnieën was doorgegeven. „Nu dan: bericht aan alle officieren, die je kunt bereiken, dat ze onverwijld naar de studentensociëteit komen. Wat zijn dat voor manieren; ik zit hier bij-de-maagd moederzielalleen! Telefoneer en stuur ordonnansen uit. Tempo: drie kruisjes! . . .

„Michel en ik waren in hetzelfde kwartier, druk bezig met de vuile was en de veldkoffers. We wensten, dat onze overste de pip kreeg met zijn studenten, maar omdat hij zo'n net kereltje was, smeten we alles neer en gingen, nog altijd van geen kwaad bewust . . .

„We werden met een barbaars gehuil ontvangen. 'Wéér twee! Gut-meneer-zag, is u d'r ook? Aengenaem, bijzonder aengenaem, gaet u maer rustig zitten, zag. Er is helemàèl geen gevaer bij. Drinkt u maer zo veel bier als u wil, zag' . . . Enzovoort, alles met die gééstige, overdreven strijkages en buigingen, je weet wel, dat zelfde gezuig als je vroeger wel had, wanneer je als officier in een tweedeklas-coupé met kaartspelers terecht kwam . . .

„Er was intussen zowat een dozijn officieren binnengedruppeld, die hun verbazing al wat meester waren, ter-

wijl enkelen ook al van zich af begonnen te bijten. Toen eerst werd ons ingefluisterd, wat de bedoeling was van onze gastheren. Ze zouden vanavond met die officieren den vloer eens gaan zwabberen, zag. We moesten zo snel mogelijk worden afgelaeje en als we dan niet meer op de benen konden staan, zouden we buitengelaezerd worden, govvedomme-zag, die prolete met d'r starre . . .

„Eigenlijk was het zielig. Hoogstwaarschijnlijk hadden de jongelui in een overmoedige, dronken vlaag hun program opgemaakt en meteen de uitnodiging verzonden. Bij nader inzien zaten ze niet weinig verlegen met hun opgaaf, voelden zich minderwaardig en vooral onzeker. Uit angst dat ze bang zouden zijn, hadden ze veel te veel courage moeten drinken——”

„Je spreekt als een waar paedagoog.”

„Ze zouden ons dus even onder de tafel drinken, maar lang voor het spel begon, was een slordige meerderheid de kluts al volkomen kwijt. Lallerig, wit om den neus, verdraaide ogen en vooral dat uitzinnige lachen om niets. Vroeger op 't gym had Zwart-van-de-Lamp er een goed woord voor, weet je nog?”

„Kanaken-lach?”

„Kanaken-lach . . . Dat woord stond me dien avond steeds voor den geest. Het ergste was niet de vlegelachtigheid op zichzelf, maar wel de totale afwezigheid van ook maar het kleinste vonkje geestigheid. Wat je te horen kreeg was zo laf en lomp en platvloers, dat je tranen kon schreien. Maar op elke grofheid volgde zo'n eindelooze kanakenlach. Daarbij vergeleken is elke soldatenkamer een Parijse salon, die tintelt van esprit——”

„Heel mooi gezegd, Karel. Maar is dat niet de gewone kortsluiting tussen mensen, die dronken zijn, en mensen die het nog moeten worden?”

„Je had er bij moeten zijn. Ik wil het graag van alle

kanten bekijken, ik wil zelfs niet aannemen, dat die snuiters stommer waren dan de middelmatige soldaat, al deden ze hun best om het te bewijzen. Maar van studenten verwacht je toch wat meer, is 't niet? Van kindsbeen af hebben we op elken scheurkalender en in elk nummer van de *Fliegende Blätter* kunnen lezen, hoe pienter en grappig die studenten wel zijn . . . En over dronkemansvreugde gesproken: ik weet zeer goed, dat je gaandeweg afschuwelijk goedlachs wordt. Maar bij elke fuif van mensen, die werkelijk pret kunnen hebben, onbezorgde pret, worden toch dingen geplaatst, waarom je later bij koelen hoofde wéér kunt lachen. Daar zat juist het verschil, geloof ik. De jongelui waren niet op hun gemak. In werkelijkheid waren ze zelfs zo nerveus als ouwe juffers en verlegen als pensionaatmeisjes. Die onplezierige gevoelens moesten op dronkemansmanier overdonderd worden . . . Maar laten we de algemene beschouwingen bewaren voor straks."

„Ja, ik verwacht met spanning het optreden van Michel Lanslot."

„Dan moet je even geduld hebben, want die komt pas in de laatste acte . . . Dus daar zaten we. Vóór de haan drie keer gekraaid had, stonden er vier glazen bier voor je neus en werd je onophoudelijk uitgedaagd om te drinken. Ad fundum! Ad fundum! . . .

„Dat we niet hoog aangeslagen werden, hadden we al ontdekt, maar ze hadden toch mogen berekenen, dat we voor zó'n splinternieuwe truc te oud waren geworden. Bovendien kon je dat sop eenvoudig niet door je keel krijgen. Bier, dat zo uit een vat komt geleuterd, staat misschien erg stoer op schilderijen van Jan Steen of Pieter Breugel en als je erover leest in een Vlaams boek, moet het ook heel lekker zijn, maar probeer het eens te drinken. Dan voel je pas hoe verwend we zijn door de moderne manier van tappen. 'n Smaak als een lauwe dweil om je oren! . . .

„Wel, op een gegeven ogenblik liep ik de gang in om iets uit mijn overjas te halen. Achter mij ging ineens een groot gehuil op, maar dat was niets bizonders; daar lette je niet meer op. Voor ik wist, wat er gebeurde, werd ik van achteren aangegrepen en lag ik uitgespreid over den vloer met een stuk of vier van de grootste lummels over me heen. Toch kon ik er één tegen zijn kaak schoppen en ik heb hem heel den avond niet meer gezien. Maar juist kwam mijn luitenant Blaauw binnen en die zit nogal grof in elkaar. 'Blaauw, pak aan!', riep ik, want hij stond verstijfd, kon het niet geloven. Hij informeerde gelukkig niet verder, begon te schoppen en te slaan, tot het kluwen zo ver uiteengeranseld was, dat ik kon opstaan en meemeppen. Het duurde trouwens maar heel kort, want meteen stak er een hartverscheurende kanakenlach op en heel de kloppartij was weer vergeten. Net als bij de krankzinnigen . . . Ik moest namelijk in al die opschudding toch even denken aan het verhaal van een verpleger, oud-leerling van me, die beweerde, dat je de meeste patiënten in hun gevaarlijkste buien met de kleinste futiliteit kunt afleiden. Komen ze bijvoorbeeld in razernij met een mes op je af, dan presenteer je 'n sigaar, of je wijst nadrukkelijk op iets in de lucht en onmiddellijk ben je weer de beste vrienden.”

„Zeg, laat dien verpleger dat voor zichzelf uitmaken! Wat was er eigenlijk gebeurd?”

„Heel de grappigheid bestond hierin, dat een andere ploeg intussen achter den rug van Blaauw de buitendeuren had dichtgesmeten en op slot gedaan. En uit de wartaal, die we te horen kregen, konden we ten slotte opmaken, wat de bedoeling was geweest. Ze hadden gedacht, dat ik er uit wou knijpen, en dat mocht niet. Er was zelfs een piket van de langste slungels aangewezen om zoiets te verhinderen. We probeerden maar niet te redeneren met

dat gekkenhuis en gingen weer de zaal in, Blaauw met een bezeerden pols, waarvan hij nog een week last heeft gehad, en ik met twee knopen van m'n jas . . . O, ik ben blij, dat je 't leuk vindt, Leo."

„Jullie hebben het glad verkeerd aangepakt," lacht Beumke. „Maar ga voort. Wat deed jullie overste eigenlijk?"

„Ja, die had zijn flater ingezien, nu het te laat was. Hij wachtte af, wilde het, zolang 't enigszins mogelijk was, niet tot ernstige incidenten laten komen. Zodoende waren we eenvoudig overgeleverd, we hadden een Nederlands uniform aan en dat wil zeggen, dat we op voorhand het grootste ongelijk hadden, bij al wat er kon gebeuren. Bovendien waren we veel te oud voor zo'n kwajongensrel; van de twintig officieren, die er zullen geweest zijn, waren er nauwelijks een stuk of vijf, die de veertig nog niet gepasseerd waren."

„Waren er dan geen oud-studenten onder jullie luidjes?"

„'ns Kijken . . . Verhulst is van Wageningen, houtvester bij het staatsbosbeheer. Hij hield zich volkomen afwezig, gaf geen antwoord op het gelal en keek een anderen kant uit, als hij werd lastig gevallen. Ik heb niet voortdurend op hem gelet, kon ook niet horen wat er gezegd werd, maar zo op het oog leek het geen slechte methode. Langeveld is advocaat, maar hij was juist met verlof en dat was jammer, wat met zijn vluggen bek en zijn slecht Nederlands, had hij misschien de hele keet overdonderd en de leiding genomen . . . Ook de bataljonsartsen waren geen van allen verschenen . . .

„Het enige lichtpunt was Herckenraat, een luitenant van het andere bataljon. Hij is leraar, heeft letteren gestudeerd in Amsterdam, 'n eenvoudige, bescheiden Limburgse jongen. Je hebt de vorige mobilisatie toch ook

gelegen in Horstenbroek aan de Maas? Weet je nog dien hogen molen aan den ingang van het dorp? Nou, daar komt hij vandaan, hij is de zoon van den molenaar. Maar met dat voorname diplomaten-gezicht heeft hij in ieder geval zijn uiterlijk mee. Hij zat niet ver van mij af, zodat ik een groot deel van zijn successen kon volgen . . .

„En ik herkende Herckenraat niet meer! In zijn gewone doen spreekt hij nogal gewestelijk en zangerig, maar nu had hij opeens nog meer pommade in zijn stem dan het duurste jochie van heel de bende . . . Wat ze wel dachten govvedomme-zag, met hun gasten van die paerdepes te offeren. Dat ze die zelf konden lurken, als ze niets beters gewend waren. Dat het bij ons in Amsterdam destijds ook wel 'ns 'n rotbende was, maar we kenden toch zoveel van de waereld, dat we voor beheurlijke consumptie zorgden, als we gasten hadden. En als hij hier rondkeek, werd hij stijf-misselijk; het leek hem een verkeerde-armoedig zoodje hier in *Bolrijk*, 'n zwaar verlopen boeltje. Kon zich niet veurstellen, dat in die vijftien jaar het kôr-leven overal zo gedegenerereerd was——”

„Niet kwaad voor den zoon van den mulder!”

„Toen dacht ik: Herckenraat, jij hebt je roeping gemist, je had toneelspeler moeten worden. Hij lag daar als een geblaseerde lord in een clubzetel, zijn hoofd lager dan zijn knieën en wuifde met zijn schoenzool onder hun neuzen. Zijn houding alleen was al een belediging; je zou hem zó een schop gegeven hebben. Daarbij sprak hij zwaar vermoeid en vooral vaderlijk. Enfin, hij was veruit de grootste lammeling van heel het circus en dat was geen kleine prestatie . . .

„Dit soort bargoens scheen de enige taal te zijn, die verstaan werd. En het stak! De heren waren ernstig in de war, dat bleek uit alles: open monden en zeer domme tronies. Hij had al gauw een groten troep om zich heen en lieve

hemell wat een lawaai... Govvedomme-zag, hij kon bestellen wat hij wilde! Wou hij dan whisky hebben?...

„Machteloos hief hij zijn armen op en liet ze met een plof weer vallen: 'Whisky! Goeie grut, niets minder dan whisky! Het einde der wijsheid van iederen prol: oe-whisky! Is dat niet veurnaem? Vooral wanneer je dat geleerde weurd uitspreekt met 'n gezicht of er 'n aep uit je anis komt gekropen. Laet ik je dit zeggen, knaepjes: als jullie niet eens in staet zijn 'n beheerlijk glas bier te serveren, dan ben ik helemael niet nieuwsgierig naer het seurt vitriool, dat jullie oe-whisky gelieven te noemen, zag.'”

„Precies, dat is de juiste stijl.”

„En voor ik het vergeet: na afloop verzekerde hij naar alle kanten, dat hij nooit corpslid was geweest.”

„Dat dacht ik al,” knikt Beumke.

„Toch was hij den toestand volkomen meester, begon zelfs den troep te drillen. Toen bijvoorbeeld eentje, die er al wat ouder uitzag, iets zei en daarbij overschreeuwd werd door een jongen met een zeer nuchter kinder-gezichtje, hield Herckenraat zijn oren dicht en riep: 'Wat is dat hier veur 'n kôr? In mijn tijd hield de feut¹⁾ zijn smoel, wanneer 'n ouwere-jaers aen 't weurd was!'... Ik kon in dat hels getier niet alles volgen, maar een keer hoorde ik hem zelfs zeggen: 'In mijn tijd had 'n corpslid niet alleen lef maar ook duiten.' En in plaats van een raak antwoord of althans het gewone gebrul volgde dan een verslagen stilte. Zulke klein-burgerlijke stommiteiten schenen diep in hun eer te tasten. Nou, ons was het goed. Maar het enige gevolg was, dat de een na den ander afdroop om 'n eenvoudiger slachtoffer te vinden en dat Herckenraat met rust werd gelaten...

¹⁾ van *fœtus* = ongeboren vrucht. Scheldnaam voor de jongere studenten.

„En het gejudas ging verder. Ze waren al dadelijk begonnen met jijen en jouwen: ‚Zeg, denk je dat je hier bent gekomen om vliëgen te vangen? Ad fundum, kerel ad fundum! Durf je niet? Met die pis-praetjes heb ik niks te maken, ad fundum govvedomme! Ik dacht, dat die officieren meer lef hadden, zag! Mag je niet van je moe? Op de kazerne hebben jullie praats genoeg, maar hier kun je niet eens drinken, zag!’ . . .

„Hoger steeg de geest van onze élite niet. Hier viel onder luid hoera een tafeltje met glazen om, daar zwijmelde een exemplaar, kotsend van links naar rechts, de zaal uit; ’t was hartverheffend . . .

„Een tijd later werd er gespeecht door een soort president, die duidelijk zijn praatje stevig van buiten had geleerd, maar nu, met zijn dronken hersens, toch kans zag om het dooreen te haspelen. Het jong zag lijkwit, had een vuile zenuwgrijns op zijn gezicht en verkocht hatelijkheden over landsverdedigers en leeuwenmoed en sneuvelen op het veld van eer. En hoe veilig wij, doodgewone burgers, ons voelden onder de bescherming van zulke vastberaden krijgslieden, die hun bloed veil hadden voor het vaderland enzovoort. Om de vijf woorden een kanakenlach en honend applaus, waarmee ze overigens bereikten, dat de spreker van de wijs raakte, want opeens begon hij woordelijk een deel van zijn lesje, dat allang gepasseerd was, voor de tweede maal op te dreunen en hield verschrikt stil, midden in een woord en met een harden schok. Dat was onze beurt om te lachen. . . .

„Na afloop van de redevoering schrok ik me lam, want de overste stond op en schraapte zijn keel. Ik dacht: man, ben je nog niet oud genoeg om beter te weten? Eerst was het een toer om de bende stil te krijgen en toen begon het: ‚Gaarne maak ik van de gelegenheid gebruik om met een enkel woord . . .’ Hoeraaa!! . . . Maar de ouwe heer hield

zich goed, sprak gewoon door en het werd warempel tamelijk stil. Ook in zijn speechje deed hij, of er niets bijzonders aan de hand was. Hij sprak van de Bolrijkse studenten, die reeds de eerste dagen van de mobilisatie blijk hadden gegeven van sociaal gevoel jegens den simplen soldaat, hij wijdde er zelfs nogal over uit en toen kwam het: Wat er ook mocht gebeuren, hij en al zijn officieren zouden steeds een aangename herinnering bewaren aan de Bolrijkse studenten, met wie zij ten voordeel van den troep zo prettig en met zoveel succes hadden samengewerkt."

„Dat was niet slecht geraakt van den overste. Als je weet, wat een haat en nijd er bestaat tussen die twee organisaties."

„Het ging dan ook ver boven hun hoedje. Een poos bleef het akelig stil en je zag weer van die buitengewoon intelligente gezichten. Maar al gauw vluchtten ze weer weg in hun gehuil om aan de verwarring 'n eind te maken. Ad fundum! Allemaal ad fundum! Daar moet op gedronken worden hi-ha-hoe! . . .

„En nu komt eindelijk Michel Lanslot aan de beurt. Je weet, hoe hij er slag van heeft zichzelf weg te cijferen. Wel een half uur had hij ongestoord al die dwaasheden rustig bekeken en toen werd hij uitgedaagd om te drinken. Hij trok zijn tuitmondje en zei, dat het kon. Maar hij zag nauwkeurig toe, dat ze meedronken. Wanneer anderen er bij kwamen en de eersten wilden afdruipeu, dan stopte Michel: „Nee, schalkaards, dat is geen spel. Hier blijven en doordrinken, als je zo flink wilt zijn'. Zo zat hij al gauw tussen een half dozijn discipelen en toen heb ik nog wat meer respect gekregen voor het ijzeren gestel van dien man. Gaandeweg nam hij zelf de leiding en het tempo in handen en in een uur tijd had hij al twee exemplaren zo ziek gemaakt, dat ze in zorgwekkenden toestand naar de W.C. werden geleid. Na achttien glazen was hij nog zo koel als de dageraad en toen was een van de jongens zijn hoofd zó

ver kwijt, dat hij wilde vechten. Met Michel! Ja, wij weten beter, maar van dien knaap was het zeer goed verklaarbaar. Zo weerloos en onsportief als Michel daar zat in al zijn stijve dikte, leek hij van heel de groep officieren hèt aangewezen succesnummer voor een jongen virtuoos . . . Michel knikte toegeefflijk, dat het kon. ‚Maar laten we liever nog een biertje drinken’, adviseerde hij. Ja, dat was goed, maar zó kwam hij er niet af! Hij kon dan nog twee keer zo groot en dik zijn; Jan Durf dorst hem wel aan. Michel begon aan zijn negentiende glas en de jongen bleef drenzen. Bij het twintigste begon hij te sarren: ‚Je bent toch officier, hè? Je bent toch moedig, wàt? Of ben je ’n schijtlaers? Nou, heb dan ’t lef om te vechten, dappere kapitein! En dat in eindeloze herhaling, steeds in dezelfde woorden, om ziek van te worden. Ik zat me te verbijten, telkens wou ik opstuiven en roepen: ‚Michel, heb niet zo’n geduld met dien kwal! Eén klap van jou en . . .’ Hoe zeiden we dat in onzen recrutentijd? Eén slag op z’n gloeiende consciëntie en al z’n kiezen komen in sectie-kolonne uit z’n endeldarm defileren . . .

„Michel wist beter: ‚Goed jongeman, je zult je zin hebben. Maar ik wil je waarschuwen. Ik zal je eerst met twee pinken van den grond lichten. Als je dan nog vechten wilt, is de reparatie voor je eigen rekening . . .’

„Hé, dat was een fonkelnieuwe sensatie voor de kudde. Met twee pinken?! Ineens waren de bordjes verhangen; nu was de flinke vechtersbaas weerbarstig geworden: Huh, dat was natuurlijk maar ’n truukje! Michel schudde breedvoerig zijn hoofd: ‚Niks truukje. Met twee pinken licht ik je van den vloer, zo lang als je bent. Ga maar even op je rug liggen . . .’

„Het jongmens had niet den minsten lust, dacht waarschijnlijk aan zo’n flauw gezelschapsspelletje, waarbij zijnedelgeborene onvermijdelijk een mal figuur zou slaan en

uitgelachen worden. Maar zijn kornuiten waren door het dolle heen; dat moesten ze zien. Toe jô, ga dan liggen! Kon je begrijpen, hij zou zich door dien dikken vent laeten belaezenen zag . . . En daar kwam Herckenraat er tussen met zijn afstotelijk geluid: ‚Doe geen moeite, kapitein. U ziet toch wel dat die feut het zó al in z'n luier doet.’ Nu was er blijkbaar volgens de heersende begrippen geen ontkomen meer aan. Het ging niet van harte, o nee, maar telangenleste lag de slungel toch op den vloer. En je kon goed zien, dat hij zich even prettig voelde als op een operatietafel. Michel trad gewichtig naar voren, zijn mollige pinken vooruitgestoken op de manier van den goochelaar, die laat zien, dat er geen dubbele bodems en geen Schwindel in het spel zijn. Het was een spannend ogenblik. Niemand begreep wat hij met die pinken van plan was, en ik dacht ook, dat het op een flauwe aardigheid zou uitlopen. Maar het was weer even eenvoudig als toen met die spoorwagens. Michel ging schrijlings over het jeugdige lijk staan, hij stak zijn pinken onder den broeksband van den knaap en hup! daar vloog het kadaver de lucht in, of het een stroopop was. Tegelijk brak de ceintuur en het jong kwam met een griezelige bons op zijn achterhoofd terecht. Het was een lelijke smak en het had verkeerd af kunnen lopen, maar toen, na al die bloedzuigerij, vond ik het lekker. De jongen lag ruim tien tellen knock-out en kwam nogal wrakkig over-eind. Nu zou het aan Michel zijn geweest om liefjes te vragen, of meneer nog wou vechten, maar hij zei heel goedig: ‚Ga jij maar even 'n luchtje scheppen, baasje’, en het baasje dreef in allerlei rare kringen de zaal uit . . .

„Op dat ogenblik vond de overste zeer tactisch, dat hij van de verwarring moest gebruik maken. Hij stond op en wij volgden zeer gedecideerd de beweging, terwijl de studentjes zich nog vergaapten aan Michel, die het geval netjes afwerkte, nu hij toch eenmaal begonnen was. Hij

stapte op het bleke voorzittertje toe en begon hem de hand te schudden. Waarschijnlijk bedankte hij nog eens extra-hartelijk voor de fraaie redevoering, want het jongmens kromp in mekaar en kreunde. Weet je nog——”

„O, je bedoelt zeker dat frisse spelletje *loe* van de lagere school?”

„Juist. en als Michel dan je hand te pakken kreeg, was je ver van gelukkig.”

„Is dat manhaftige spel nog——?”

„Al jaren verboden.”

„Natuurlijk. Verwekelijking! Montessori!”

„Dat is weer een ander vraagstuk en praat asjeblijft over dingen, waar je verstand van hebt, Leo Beumke . . . Maar laten we verder gaan. Michel zag even rond, of hij nog meer handen moest drukken, maar heel de voorste lijn week achteruit, en zo verliep onze zegevierende terugtocht zonder incidenten, met Michel als rugdekking. Toch bleven van ons een stuk of vier hardgekookte fuifnummers achter, zelfs tot het ochtendappel. Daar rapporteerden ze, dat de jongelui steeds makker en zieker waren geworden, tot er nog een klein plukje verbleef, dat met zware slagzij was blijven liggen en als verloren kon worden beschouwd. In ieder geval hadden de officieren de kaarsjes uitgeblazen en daarop waren onze nachtpitten niet weinig trots . . .

„Den avond zelf, toen we op straat stonden, was de overste erg fatsoenlijk: ‚Heren, ’t is mijn schuld; ik had eerder moeten inzien, wat die smakkers van plan waren. En toen het eenmaal zo was, wou ik zo lang mogelijk het decorum bewaren. Het spijt me, dat ik de heren voor zulke kwa-jongensstreken heb lastig gevallen’ . . .

„Michel liep even rustig als ooit met mij naar huis, terwijl ik luisterde, of ik die twintig glazen bier niet hoorde klotsen in zijn reservoir. Je weet, dat hij lang niet iederen dag een borreltje drinkt en zeker niet zulke hoeveelheden gewend is.

Maar het deed hem niets; je zag niet het geringste verschil. Alleen zocht hij thuis naar een restje cognac om den smaak van dat blote-voeten-bier kwijt te raken. Ik zie hem nog staan, met de fles en een piepklein glaasje, dat hij langzaam en zonder één trilling volschonk, tot er 'n grote kop op stond, en hij zei: „Er is geen glas zo vol, of er kan nog 'n rozenblaadje bij'.”

„Ja, dat zei vroeger in 't Veldleger onze goeie kapitein Brusse altijd.”

„Wel, den volgenden dag ging het praatje door Bolrijk, dat de officieren op 'n ongehoorde manier het beest hadden gespeeld in de studentenkroeg, alles hadden stukgeslagen en als lijken in de taxi's waren weggesleept. Over die zoete, lieve studenten geen woord . . . Och, het incident op zichzelf is van geen belang en het Bolrijkse *kôr* evenmin. Je hoeft het niet zo tragisch op te nemen . . .”

„Nee, maar wat een mentaliteit! Dat zoiets nog voorkomt in tijden van oorlogsgevaar en in een land, dat officieel van plan is zich te verweren. Het doet je denken aan die schone verhalen over den ondergang van het oude Rome, of over het leven aan het Franse Hof, kort vóór de revolutie. Op het gym hebben we toch geleerd, „dat Zeus verdwaast wie hij verderven wil'.”

„Quos vult perdere, Jupiter dementat.”

„Heel goed, Karel! Ik heb dat alles zo veel en zo snel mogelijk vergeten.”

„Jij hebt eindexamen gedaan, dus je hoeft geen Latijn meer te kennen. Ik wel.”

Het oude zeer is diep ingevreten, denkt Beumke en zwijgt.

„Eerlijk gezegd,” gaat Koen dan voort, „vroeg ik me dien avond in allen ernst af: Leven we dan werkelijk onder een systeem, dat op zijn laatste benen loopt? Hoe bij jullie bataljon de bazar draaide, weet ik niet, maar in die dagen was ik voortdurend de wanhoop nabij.”

„Man houd op, want ik word er nog duizelig van. Voor mij was het nog een grotere deceptie dan voor jou. Hoe langer je in 't buitenland woont, en vooral in Frankrijk, hoe mooier en beter je eigen land wordt. Nos travaux du Zuyderzée, cher monsieur! Notre K.L.M., mon cher ami! Spoorwegen, P.T.T., gas, water, electriciteit, alle modelbedrijven, die voor niets ter wereld onderdoen . . . Tot je de statistiek van de werkloosheid onder je neus krijgt en dan zing je weer 'n octaafje lager. Of je wordt vrij onverwacht bij halve kennissen op 'n glas wijn gevraagd en daar ontmoet je zeer toevallig een Hollandsen ingenieur, die zeven jaar geleden met uitstekende papieren is afgestudeerd in Delft, maar nog steeds geen slag werk heeft verricht. Wel viert hij eerstdaags zijn koperen verlovingsfeest en het Hollandse meisje is er ook, ze begint al een aardig moeke te worden. En nu ik hem hier toch zo toevallig ontmoet: of er misschien bij de Etablissements-Geoffroy iets voor hem te doen zou zijn; je kunt nooit weten . . . Om niet harteloos te schijnen moet je dan zo'n armen drommel nog eens breeduit gaan vertellen, hoeveel moeite we hebben met al die *volontairs* van de deur te houden. En het ergst van al is wel dat akelig-geduldige gezicht van het koperen moeke. Geen spoor van teleurstelling meer . . . Maar dat zijn uitzonderingen; over 't algemeen hoor je van Holland geen kwaad woord. De dagelijkse tekenen van verval en verarming gaan je neus voorbij. Die beleef je in Parijs en je vindt het daar terecht een bende, niet te vergelijken met Nederland. Dus bij de voormobilisatie kom ik halsoverkop naar hier, overtuigd, dat de zaak zal kloppen als bij de P.T.T. Elke minuut en elke staartstukborstel zijn verantwoord. Il ne manque pas un bouton de guêtre! . . . Nu, na ruim vier maanden, begint er een klein beetje vorm te komen in de depots. De ouwe rakkers ben je kwijt, je krijgt een compagnie recruten op te leiden en je doet het graag goed . . .”

„Ja, maar toen! Ruim tweehonderd-en-vijftig man, geen wapens en zo goed als geen kleding. Na tien dagen kreeg ik ten koste van veel gewring en kwaad bloed voor heel mijn troepenmacht zestig karabijnen in drie verschillende soorten: infanterie, cavalerie en wielrijders. Een compagniescommandant, die aan kleding kon komen, was een soort tovenaar.”

„En we hadden het toch al één keer voor onze ogen zien gebeuren, Karel. Je weet precies, hoe vlot het verliep in veertien. Zondagsmiddags kwamen we in Delft aan en denzelfden dag had iedere man zijn wapens, kleding en uitrusting. 's Maandags stond hij in 't gelid en de instructie begon op volle toeren te draaien. Dat is vijf-en-twintig jaar geleden, in de duistere middeleeuwen, zonder radio, luchtpost, toonfilm, etcetera. Over vooruitgang gesproken . . . Nu kun je zeggen: we zijn geen strijdbaar onderdeel, we zijn maar depot, een weerloze onderwijsinrichting, tevens rommelzolder van het Veldleger . . .”

„Paedagogisch bekeken, een funeste combinatie.”

„O ja! Maar uit dat strijdbare Veldleger kreeg je verhalen te horen, die aan je laatste illusies een eind maakten. . . Durf jij je voor ogen stellen, Karel, dat er midden in dien janboel 'n vijandelijke inval was gekomen? Eén groot hoenderhok, vol kippen-zonder-kop. Je had er met al je heldenmoed machteloos tegenover gestaan, je had geen schot kunnen lossen. Heel den dag vocht je tegen wanorde, onzindelijkheid en gebrek aan tucht. Het waren geen slechte kerels; integendeel, je beleefde zelfs roerende staaltjes van offervaardigheid en goeden wil. Maar ze hadden nu eenmaal niet de schimmigste voorstelling van het begrip soldaat.”

„Hoe kon dat ook? 'n Groot deel van die oudere lichten had zes weken in de kazerne gelegen. Zowat alles had gediend in den tijd van de afbraak-manie, toen de luf-

heid werd gepreikt als een deugd, met het recht op dienstweigering bij de wet geregeld."

„Ja, achteraf bekeken is het duidelijk genoeg. Maar we hadden de vorige mobilisatie gezien en daarom waren we veel te optimistisch. De vaklui wisten wel beter. Twee jaar geleden was ik op een cursus in Hagenburg, en daar zei de majoor-leider in allen ernst: ‚Vergeet niet, heren, dat de voormalige schutterij een geducht wapen moet zijn geweest, vergeleken met de troepen, waarmee ons land op 't ogenblik de mobilisatie zou beginnen'. Toen lachten we, vonden het een goeie, zure mop. Dat lachen is ons gauw genoeg vergaan."

„En terwijl je voortdurend te kampen had met je eigen moedeloosheid, vond de spes patriae van het Bolrijks corps het nodig om . . ."

„Zeg Karel! Kun jij het verklaren? We hebben vier jaar aan een stuk gediend en daarna zijn we steeds trouw opgekomen. In een land, dat haast geen militaire plichten kende, hebben we toch meer dan ons deel gehad. We zijn nu drie-en-veertig, we hebben onze bezigheden en ons gezin. Michel kost het dagelijks handen vol geld en wij, loonslaven, gaan er zeker niet op vooruit. Hoe het gewaardeerd wordt, heb je zojuist heel vaardig geïllustreerd. En jullie doen wel, of je 't niet gelooft, maar ik ben overtuigd, dat in een paar maanden tijd onze pels ermee gemoeid is. Vertel jij nu eens, waarom wij eigenlijk nog in dienst zijn."

„Heel eenvoudig: om onze schitterende uniformen te laten bewonderen door de buurvrouw."

„Ik heb geen buurvrouw, Karel Koen! En mijn eigen vrouw zegt, dat die hoge, stijve boorden van ons alleen nog door bejaarde notarisklerken worden gedragen. Bovendien vindt ze dien hogen hoed — dat is onze fraaie kepi — en die kinderachtige *draaikousen* een combinatie om te gillen."

„Tja, dan wordt het minder eenvoudig. . . In die jaren van totalen uitverkoop, van anderhalven man en ander-

halven cent, bijzonderen landstorm en Zeven Provinciën, heb ik wel eens gedacht: Houdt op met die triestige klucht! Het is veel waardiger helemaal geen weermacht te hebben, dan zo'n droevige karikatuur van 'n leger. En geef zelf het voorbeeld, meneer Koen. Toen kon je nog staandebeens ontslag krijgen, desgewenst telegrafisch . . . Het is er nooit van gekomen. Waarom, is niet in twee woorden te zeggen. Vier jaar hebben we meegelopen, juist in den tijd dat we man gingen worden. Gelukkig kunnen we ons nu niet meer voorstellen, als wat voor ongelikte, jonge beren uit Deuzeldonk we den twintigsten Juli in Balkerken aankwamen. Verwaand en eigenwijs — we kenden Latijn! — en even geborneerd. In Deuzeldonk mochten we niet met protestantse jongens omgaan. Van Willem den Zwijger wisten we, dat hij een ketter was, die ons land had losgerukt van die brave, roomse koningen van Spanje en overgeleverd aan de beeldstormers . . .”

„Hij huilde met de wolven, stond er in het boekje van de broeders.”

„Eigenlijk kregen we bij den troep onze eerste maatschappelijke opvoeding, de beste die destijds in heel 't land te vinden was. Eerst toen ging de wereld voor ons open. Volgens het roomse onderwijs wisten wij het alleen en wie anders dachten, waren kwaadwilligen of in het gunstigste geval dwalende dwazen, waarvoor je moest bidden. Sociaal gevoel werd in Deuzeldonk vrij nauwkeurig de kop ingedrukt. Aalmoezen geven was braaf, je kwam er hoger door in den hemel, maar als Jantje's vader een kwartje minder verdiende dan je eigen vader, was Jantje geen gezelschap voor je. En hoe werden deftige kinderen niet voorgetrokken door de broeders! Michel was niet toegankelijk voor de liefde, jij was veel te ondeugend en ik had wel geen fabriek en zelfs geen H.B.S. achter me, maar toch stond ik weer een stoepje hoger dan *gewone* jongens. Denk eens aan dat afstotelijk gefleem tegen de zoete gebroeders

Van Elshout, tegen Smits van de flanelfabriek en zo meer. . . Intussen is het peil van de broeders en hun onderwijs belangrijk gestegen, maar het systeem is er nog lang niet uit. Trouwens de ouders werken het zelf in de hand. Als een aangeklede juffrouw over haar zoontje komt praten, is de klacht meestal: „Hij gaat ook met zulke gewone jongens om”. Neem je de moeite om het geval nader te bekijken, dan ontdek je dikwijls, dat je met een bankwerkersfamilie te doen hebt, terwijl de vader van de gewone jongens maar autogenisch lasser is, of omgekeerd . . . En bij de nonnen is het nog even erg als ooit tevoren; die leven nog compleet in het feodale tijdperk. Mijn oudste dochtertje is op het nonnengymnasium en zit nu in de tweede klas, bij een achternichtje van den bisschop van Hagenburg, bij kinderen van fabrikanten en andere dorpsgroten. Ik hoor die kleuter niet uit, ik laat maar praten en in alle onschuld vertelt ze dingen, waarvan de muren bont en blauw uitslaan. Het is afschuwelijk, zoveel eieren er worden gelegd onder het richtje van monseigneur en de andere prinsessen, hoe stelselmatig ze over het paardje worden getild. En dat met duizenden kleinigheden, zó futiel, dat je over één voorvalletje uit dien lopenden band niet kunt vallen, of je maakt je belachelijk. Als die wurmen uit zichzelf niet ongenaakbaar zijn, zullen de eerwaarde zusters wel zorgen, dat ze 't worden. Die kinderen moeten van nature wel een zeer sterk karakter hebben, of ze groeien op tot die grove egoïsten, die we wel eens communistenkwekers noemen.”

„Een onderwijzer komt altijd in zijn eigen winkeltje terecht. Waar hadden we 't over?”

„Je gaat op in je vak, of je doet 't niet, Leo Beumke.”

„Dus die vier jaren dienst, of opvoeding als je wilt, zijn in je huid gekropen. Dat is volkomen juist. Maar hoeveel lui van veertien-achttien hebben bijtijds ontslag genomen, al of niet telegrafisch?”

„Ik noem het ook niet de enige reden.”

„Goed, laten we voortgaan met onszelf te overtuigen, dat we niet zulke grote dwazen zijn, als waarvoor de gemiddelde Nederlander ons verslijt.”

„Soms bekijk ik de zaak zo: Als er oorlog komt, ben ik als compagniescommandant verantwoordelijk voor ruim honderd en vijftig jonge mensenlevens. Misschien doe ik het helemaal niet goed, maar als oprecht schoolmeester ben ik verwaand genoeg om te geloven, dat ik het niet slechter zal doen dan een ander reserve-officier van middelbaar kaliber . . . Onze Deuzeldonkse opvoeding was weinig maatschappelijk en vooral niet soldatesk, maar je aanleg en afstamming zijn ongetwijfeld van invloed. Schoolmeesters beoefenen toch een zeer sociaal beroep en onwillekeurig moeten ze wel maatschappelijk gaan denken, als ze geen prullen of enkel maar machines zijn. Ik heb de zaak nagepluisd en ben blijven haken bij een Koenraad Koenraads, die rond vijftien-dertig al koster-schoolmeester van Brakkenhorst was. Met twee of drie hiaten vind ik een gesloten reeks van schoolmeesters in mijn stamboom, zelfs vier stuks van vader op zoon . . . Mijn vader is gesneuveld, toen hij de tennisballen van de jongens uit de dakgoot haalde. Stom, niet? Hij had kunnen wachten, tot er werklui kwamen, die toch op het dak moesten zijn. Maar hij wilde het aan niemand overlaten. Wanneer de voorraad sjotballetjes onder de jongens opraakte, klom hij in de goot, vond er gewoonlijk een half dozijn en liet ze drogen bij de kachel of in de zon. De leerlingen mochten er niets van weten en de volgende dagen wachtte hij tot het ogenblik, dat er niet gespeeld werd, dat ze met de handen in de zakken stonden te kleumen of te kletsen. Dat komt regelmatig voor, weet je wel, ook als er balletjes genoeg zijn. Opeens deed hij dan het raam open, smeed de ballen hard over de speelplaats en riep: ‚Hier, luiaards!’ Dat gaf een onmenselijk gehuil en het spel

was weer aan den gang. Dan stond hij nog even te grinniken aan het raam, kaarsrecht en fier als een haan. Verder was hij heel den dag bijzonder goedgehumtst, floot de trappen op en thuis deed hij met ons allerlei lollige spelletjes . . . Wel, je kent het verhaal. Op den grond was de ijzel gesmolten, maar in de dakgoot waren nog harde, gladde plekken. Toen ze hem vonden, was hij al dood en één tennisbal zat stijf in zijn hand geklemd."

„Hoe oud was je vader toen?"

„Drie-en-veertig."

„Zo oud als wij, dat is haast ondenkbaar . . . Je hebt gelijk: het had hem geen dubbeltje hoeven te kosten om iemand anders in die goot te laten klimmen. Maar dat zou de pret bedorven hebben, niet voor de jongens, maar voor hemzelf. Het lijkt veel op ons eigen kwaaltje, het is dom en onvoordelig. We zijn te oud om er nog romantische kuren op na te houden. De gezeten dikbuikjes van Deuzeldonk hebben toen wijs het hoofd geschud: ‚Wa doet ‚ne verstandige mens als mesjeu Koen ook in die geut? Voetballekens vur de jong! Wa verdient ie ermee?‘ Maar jij bent trots op je vader en ik zou het ook zijn. Jij kunt inderdaad zeggen: mijn vader is gesneuveld. Dat is ‚n nalatenschap, die verder gaat dan geld, tenminste volgens onze waanzinnige begrippen. Nu het zo heeft moeten zijn en al het leed geleden is, zou jij je vader toch niet willen ruilen tegen een verstandigen egoïst, die steeds langs de kantjes heeft gelopen, maar een handvol geld nalaat, wanneer hij eindelijk aan hartvervetting succumbeert."

„Neem me niet kwalijk, ik kan me den man niet voorstellen in die gedaante . . . Ja, achteraf bekeken is het zeer eenvoudig, maar toen zou de keus moeilijker zijn geweest. Je kunt je niet indenken, hoe erg het was. Mijn moeder werd verondersteld met vier kinderen te leven van een vooroorlogs weduwenpensioentje en dat in een tijd, toen

het land één grote oefenschool was voor dieven en woekeraars met vrije jacht op weduwen en wezen. We moesten ons mooie schoolhuis vaarwel zeggen en heel kleintjes gaan wonen op dat bovenhuisje, weet je wel, in het Leerstraatje. Er was gespaard voor mijn studie en naar de begrippen van het jaar veertien zou ik tot mijn candidaatsexamen onder dak zijn geweest. Met een beetje geluk zou ik dan een leraarsplaats hebben gekregen en had ik buiten bezwaar voor de schatkist kunnen doorstuderen. Het sommetje was al verdwenen, toen de dure tijd pas goed begon . . . Voor geen enkel examen heb ik zo gezweet als voor dat van reserve-sergeant, want dat gaf vijf-en-veertig gulden in de maand! Ik moest aan de onderofficiersmenage deelnemen, maar veel liever had ik uit de soldatenkeuken gegeten, omdat ze thuis iedereen cent nodig hadden. In dien tijd had de armste soldaat meer zakgeld dan ik. Zo ging het ook in mijn luitenantstijd. Met allerlei listen moest ik me aan ieder gezamenlijk pretje, dat een paar gulden kostte, zien te onttrekken. Dat was op dien leeftijd helemaal niet aardig, Leo, maar thuis was het nog minder leuk. Toch was ik nog iets bijzonders: verreweg de kaalste luitenant van zee- en landmacht . . . Maar ja, we zijn er doorgeroeid en als ik denk aan dien ingenieur van jou met zijn koperen verlovingsfeest, mag ik nog van geluk spreken. Mijn voorganger aan de school, de opvolger van mijn vader, was een zeer fatsoenlijk man, die vrij vroeg ontslag heeft genomen, toen hij zeker wist, dat ik in zijn plaats hoofd zou worden. De man kon het doen, hij had een paar duiten en geen kinderen. Ik woon weer in het ouderlijk huis, als ik 't zo mag noemen, en op 't ogenblik spaar ik voor de studie van Pieter. Hij is nu twaalf jaar . . ."

„Kent hij ook het oud-nederlandse handschrift?”

„O ja, hij is even fanatiek historicus als zijn voorvaderen.”

„En wordt de traditie van de sjoballetjes in ere gehouden?”

Koen krijgt een kleur. „Ja—ja,” mompelt hij in gemaakte verstrooidheid en probeert er snel overheen te praten. Maar Beumke schiet in een lach en geeft hem een harden stomp.

„Ik had erop durven wedden!”

„Overigens moet ik toegeven, dat het telkens een kleine zelfoverwinning kost. Bij die bezigheid staat het drama me levendig voor den geest.”

„Ik zou het ook doen,” zegt Leo beslist.

„Maar dan uit pure dwarsheid,” knikt Karel en krijgt een tweeden stomp.

„Weet je, wat zo grappig is?” vraagt Beumke na een poosje.

„Wat dan?”

„Dat we hier twee-man-sterk in de sneeuw lopen te zoeken naar een excuus voor de dwaasheid, dat wij in tijden van oorlog in Nederland soldaat zijn.”

Zij hebben den spoordijk beklommen en blijven plotse-ling staan, als op een bevel. Aan den westelijken horizont van dezen laten winterhemel, stapelen de kleuren zich op. Door een effen wolkendek van parelgrijs gloeien lange scheuren van hel rosa, koud groen en vlammend violet. Haast onwerkelijk, als tegen een bont theaterdoek, verrijst de donkere schim van het oude Balkerken, gevat in een ruig nest door de hoge bomen langs den stadssingel. In het midden ligt de kathedraal als een reusachtige moeder-vogel te broeden op het stadje . . .

„Kijk,” zegt Koen. „Uit dezen hoek gezien, is Balkerken nog bijna ongerept. De wallen zijn weg, maar met den singel houdt de stad op, net als in de zestiende eeuw. De uitbreiding met al die lelijke fabrieksschoorstenen ligt netjes gemaskeerd aan den anderen kant. 't Is een ware verrukking . . . En als je zoiets ziet, lijkt ons vraagstuk opeens veel eenvoudiger.”

Overmorgen komen de recruten.

Quinten heeft de laatste dagen hard gewerkt om alles gereed te hebben voor de ontvangst van zijn „karbouw-tjes”. De vloeren blinken, de ramen zijn gelapt, de bedden staan netjes gericht, de strozakken zijn gevuld, de dekens gevouwen. Schurfie is gewassen en heeft een nieuwen halsband.

Op het bureau liggen etiketten gereed en Quinten voelt zijn vingers jeuken van verlangen om er in fraaie letters de namen op te tekenen. Kwamen de indelingslijsten nu maar, dan kon er een hoop werk worden afgedaan, vóór de troep er is. En dan die kasten!

De nieuwe kazernes schijnen gebouwd in het vooruitzicht op een tweede eeuw van ongestoorden vrede. Alles is even geriefelijk en hygiënisch, maar als er één man meer gelegerd wordt dan voorzien is, valt heel de vernuftige inrichting in duigen en levert zelfs grote bezwaren op. Zo staat er naast iedere krib een hoge kast, stevig in den vloer geschroefd, en voor de ouderwetse hangende kastjes is er geen plaats aan de wanden. Maar nu zijn de paviljoens dubbel belegd; in de meeste kamers staan de bedden twee hoog. Gebrek aan bergruimte brengt gedwongen wanorde en fnuikt de opvoeding van den jongen soldaat.

Beumke breekt zich het hoofd. Waar blijven de jongens met hun spullen? Er zijn enkele oude kastjes en misschien zijn er meer te krijgen. Hij heeft ze tegen het voeteinde

der bedden laten zetten. Neen, dan was er geen plaats meer voor de tafels en banken; de kamers zijn namelijk te smal . . .

Nutteloos foetert hij tegen Koen over grond, die hier in de wildernis misschien twaalf cent den vierkanten kilometer kost, over werkloze metselaars, over architecten, die geen verantwoording schuldig zijn, omdat niemand hun naam kent. Wel heten zij allen tezamen „departement” of „genie” en gelijk overal spreekt de oudste pruiik het laatste woord over de plannen, al is het daags vóór zijn pensioen. Waarom niet een of andere Dudok, die tenminste zijn naam te verliezen heeft? . . .

„Kom maar 'ns bij mij kijken”, zegt Koen beschermend en neemt hem mee naar zijn kamers. „Zie je, ik had uit Bolrijk 'n hoop hout meegebracht van een afgebroken keuken. Nu hebben die staande kasten van boven een gelukkig richeltje, waarop je van kast tot kast planken kunt leggen. Laat ze precies op maat zagen, dan kunnen ze tamelijk vast tussen de kasten worden geklemd, steunend op de richels. Want haal het niet in je hoofd om te gaan spijkeren! De genie inspecteert regelmatig de gebouwen en is gewapend met vergrootglazen. Als ze één spijker-gaatje vinden, hebben ze 't recht om je zowat het hele paviljoen te laten betalen . . . Wel, alle beetjes helpen. Het is niet ideaal, maar je ziet, dat er toch enige orde heerst.”

„Jouw kamers zijn magnifiek,” geeft Beumke toe. „Het mogelijke is bereikt. 't Is 'n nette uitdragerswinkel. Dank je voor den tip. Maar hoe kom ik aan hout?”

„Vinden of kopen of stelen.”

„Eerst 'n studiec ommissie en 'n begroting,” zegt Beumke en gaat er haastig van door. Op het kazerneplein onderschept hij den kapitein de Ridder van de zevende compagnie, verzamelplaats der oude, overgeschoten manschappen.

„De Ridder, heb jij 'n timmermannetje voor me?”

„Natuurlijk. Zoals mijn firma gesorteerd is . . . Timmerman is 'n heel gewoon massa-artikel. Heb je geen interesse voor een slangenmens, tevens hypnotiseur? Uit beperkten voorraad direct leverbaar.”

„De Ridder, jij bent 'n ware verfrissing.”

Er komt een korporaal-timmerman met een duimstok en hij berekent hoeveel voet er nodig zal zijn.

„Jij als vakman,” zegt Beumke, „jij ziet hout, waar gewone mensen het niet zien. Weet jij hier in de buurt hout te vinden? Je hoeft het maar aan te wijzen; ik zal het wel gappen.”

„O, daar in die grote loods ligt hout genoeg, kapitein. Maar het zijn banken, die meegekomen zijn uit Bolrijk, en die zullen wel geteld zijn.”

„Die zijn geïnventariseerd door den officier van materieel, kapitein,” zegt de administrateur de Wit.

„Hoeveel zou het kosten?” vraagt Beumke aan den korporaal. Deze begint met zijn timmermanspotlood te cijferen in een glimmend zwart notitieboekje, rood op snee. Als uitkomst krijgt hij om en bij de dertig gulden.

Op gevaar van een ontploffing telefoneert Beumke voor de zoveelste maal met den B.C.

„Dertig gulden voor hout?” roept de majoor Vorster. „Er is een strikt bevel, dat in deze prachtige, fonkelnieuwe kazerne geen cent mag worden uitgegeven voor de legering. En dat is zeer goed te begrijpen, want iedere verandering is een persoonlijke belediging aan het adres van de geniale bouwmeesters. Officieel staat vast, dat dit bouwwerk onberispelijk is. Bovendien zou je heel de staatsbegroting in de war sturen met je dertig gulden, je zou de regering ten val brengen.”

„O, dat maakt geen verschil, majoor . . . En majoor, hebt u —?”

„Ik heb niets en houd in godsnaam op met vragen. Ik weet, dat er geen kleding is, geen wapens, geen richtmiddelen, geen karren, geen seinmiddelen, geen lepels en geen vorken. Al twee nachten heb ik ààkelig gedroomd van lepels en vorken. Er is zelfs een brief, waarin staat, dat we moeten ophouden met *vragen!*”

„Dat is het eenvoudigste van alles.”

„En voor ik het vergeet: er mogen geen geweerrekken bijgeplaatst worden.”

„Prachtig, majoor. Ik heb plaats voor de helft van m'n karabijnen. Met de andere helft verhogen we op verblijvende manier de rotzooi.”

„Ja, niets aan te doen. De genie schijnt te hebben ontdekt, dat hier en daar de buitenmodel-rekken tegen de kamerschotten waren gespijkerd.”

„Ik was helemaal niet van plan om te spijkeren, majoor.”

„Er wordt niet gesproken van spijkers maar van geweerrekken, meneer Beumke. Ze zijn sluw genoeg om te vermoeden, dat je losse rekken vroeg of laat toch vastgenageld worden. En overigens kan het den heren in Den Haag geen bal schelen, waar we met de geweren blijven.”

„Juist majoor, maar dit geldt waarschijnlijk niet voor de geweerrekken, die er al staan? Koen en Ludanus en Langeveld hebben namelijk van die mooie, ongespijkerde rekken, die tamelijk stabiel tegen de schotten leunen.”

„O — 'ns kijken!” Aan den anderen kant wordt een krakende brief in onverstaanbaar neuriën doorgelezen.

„Nee, er staat alleen, dat er geen rekken bijgeplaatst mogen worden. Maar dat —”

„Dànk u wel, majoor, dan zal ik u niet langer lastig vallen. Dag majoor.”

„Uh . . . wacht 'ns even!”

Maar Beumke heeft snel de telefoon neergelegd . . .
„Hout, sacré-mille, hoe kom ik aan hout?”

„Kapitein, er zijn drie hoofdkussens verdwenen tijdens het vullen,” meldt de sergeant Verdaasdonk.

„O kapitein!” onderbreekt de luitenant Jol. „Het bataljon heeft al drie keer gevraagd om het tableau van de eerste oefenweek.”

„Kapitein, telefoon voor u.”

„Hallo? Ja Karel?”

„Zeg, misschien kun je hout krijgen van onzen weldoener.”

„Van onzen *wie*?”

„Ja, het bataljon heeft hier in de stad een soort ere-president of beschermheer. Dat is een meneer Vriesdonck, directeur van de gist-en-spiritus. Een zeldzaamheid, die wat over heeft voor Jan Soldaat. Hij heeft ook de grondstoffen geleverd voor het sintelbaantje op het sportterrein achter de kazerne. Als de sneeuw gesmolten is, kun je 't zien.”

„Dan wordt hij onverwijld besprongen. Dank je wel. Daag!”

Beumke kijkt op zijn horloge . . . Die fabriek is een vervloekt eind weg, aan den anderen kant van de stad. Telefoneren is wel wat astringent voor een bedelaar. Er zal niets anders opzitten . . .

„En wat voor nieuws heeft de foerier?”

Hoedekenskerke stond onbeweeglijk te wachten. Nu licht hij zijn neus een centimeter hoger. „Ik ben weer naar het kledingmagazijn geweest, kapitein, maar ik heb niets kunnen krijgen en ik vrees, dat er zelfs geen overalls genoeg zijn.”

De administrateur de Wit leunt achterover in zijn stoel. „En het bataljonsbureau heeft nog steeds geen indelingslijsten, kapitein. Nu zitten we duimen te draaien en als de lichting hier is, moet alles ineens gebeuren.”

„Jullie krijgen me toch niet gek. Eerst moet ik hout hebben. Waar zijn m'n handschoenen? Quinten, als de majoor naar me vraagt, ben ik aan 't hout sprokkelen. Verdaasdonk, wat was dat met die vullingsbussen?”

„Vullingsbussen, kapitein? Hoófdkussens! D'r zijn er drie verdwenen bij het vullen.”

„Gestolen? Schrijf dan 'n proces-verbaal . . . Quinten, houd de kamers op slot en anders laat je de korporaals toezicht houden. Wij zijn een volk van strandjutters en gauwdieven, van jongsaf opgeleid met rijwielpaatjes en missiebusjes als leermiddelen . . . Jol, wees zo goed en timmer dat tableau in elkaar. Wie heeft er 'n fiets voor me?”

Het is een krampachtige tocht. Er zit dooi in de lucht en de wegen schijnen nog gladder. Twee maal schuift zijn achterwiel weg, maar hij komt gelukkig op zijn voeten terecht. Het aandoenlijke praatje voor den directeur heeft hij al gereed en nu moet hij denken aan een oud verhaal van zijn oom Leonard-zaliger, die gezagvoerder was op een Indië-boot. Eens lag hij ergens in een haven vlak naast een Turks oorlogsschip en de commandant, een soort admiraal met veel goud op zijn mouw, kwam eens bij de Hollanders aan boord geklommen. Zij dachten, dat het een beleefdheidsvisite was en zetten hun beste beentje voor. Neen, hij kwam enkel vragen, of ze misschien een beetje witte lak konden missen, nam het potje dankbaar in ontvangst en marcheerde eigenhandig ermee af. Even later liet de admiraal als dank een halve staaf ijs bezorgen, niet vermoedend, dat de Hollanders toen al een ijsmachine aan boord hadden.

Wat heeft hij als opgeschoten jongen gelachen om die koddige Turkse marine!

„Mijn kop eraf; hij heb hout,” zegt Quinten, als hij

door het venster den kapitein ziet terugkomen. „Sijn gelaat fertoonde een grijnslach fan foldaanheid. Ooit so'n stoommachientje gesien? Ik foor mij find hem 'n echten sjentelm'n.’’

„Hoe zo?’’ vraagt de administrateur de Wit.

„Nou, hij is al haast 'n maand hier en hij heb nog niet één keer Quinten Matsijs tegen me gezegd. Al die andere geleerden seggen 't solang, tot se d'r self ferfelend fan worden. En se denken allemaal, dat sij die olijke set foor 't eerst ontdekt hebben. 't Begon al op de kakschool.’’

De jonge sergeant-majoor de Wit is zijn eigen schuld bewust en gaat er niet verder op in.

Beumke komt binnen, opgewekt pratend met den luitenant Jol, en gaat direct op de verwarming zitten. „Kijk, dat zijn plezierige mensen. Ik hoefde niet te wachten. Die man had geen mooi pak aan, hij sprak niet met zo'n grote, opgeschroefde *stam* en had helemaal geen toneel-requisieten nodig. Je zag met één arendsblik, dat hij tòch 'n heer was. Liet me nauwelijks uitpraten, greep de telefoon en de zaak was in orde . . . En helemaal geen dank, meneer Beumke, het had niets te betekenen. Iedere fabriek kreeg op den duur zoveel overgeschoten materieel bijeen, dat de rommelzolders al gauw te klein werden. Als we de weermacht 'n genoeg konden doen: heel graag zelfs . . . Ik kreeg nog een fraaie sigaar, maar die is gesneuveld. Bij die fabrieken was een rotte plek van een of andere warmwaterlozing; ik schoof uit en kwam op m'n zuidpool in 'n plas gesmolten sneeuw terecht. Beetje kinderachtig gevoel . . . En op de Hagenburgse straat trof ik den vrachtauto van het bataljon, ik stuurde hem rechtsomkeert naar de fabriek om te laden en over 'n uurtje kunnen ze al hier zijn. Maar dan is het te laat om nog te gaan timmeren. Quinten, jij bent de moeder van de compagnie. Ga eens naar den kapitein de Ridder met de complimenten van pa

en of hij wil zorgen, dat alle beschikbare timmerlieden morgen om half acht staan aangetreden op drie gelederen, zwaaiend met hamers en zagen."

Beumke is zeer tevreden over zichzelf en geraakt in een menslievende stemming . . . Die arme Michel heeft natuurlijk aan niets gedacht. We zullen hem even uit den brand helpen. Er blijft hout genoeg over en dat mag hij hebben. Even opbellen . . .

Hij maakt er een schoon verhaal van. „Ik heb er nog een natte broek bij opgelopen", besluit hij trots.

„'t Is heel vriendelijk," zegt Lanslot. „Maar ik ben al aan 't timmeren."

„Aan 't timmeren?! Waarmee?"

„Ja, ik heb je nog opgebeld, maar je was er niet."

„Maar hoe ben je dan aan hout gekomen?"

„De majoor heeft daarstraks goedgevonden, dat die banken uit Bolrijk ervoor gebruikt worden."

„De moord! Altijd hetzelfde liedje. In dienst wordt de luiheid beloond en elk initiatief onverbiddelijk gestraft. Je zou——"

„Tja! Waarom makkelijk, als het moeilijk kan, hè?"

„Stik."

„M—m."

Den volgenden dag heerst er een koortsachtige drukte. Nu drie compagnieën tegelijk gaan timmeren, zijn er strubelingen over het aantal werklieden. De Ridder houdt zich vertwijfeld en ontroostbaar: Ja, hij is een coulant huis, hij gelooft aan service. De klant is koning en zo meer. Als van ouds wil hij iedereen graag prompt bedienen en daarom houdt hij altijd grote kwantums voorradig, maar een dergelijken rush op één en hetzelfde artikel uit zijn veelzijdig assortiment kon hij onmogelijk voorzien. Beumke krijgt dus maar drie en een halven timmerman. De halve heeft

twee jaar getimmerd, is toen werkloos geworden en overgegaan naar de afdeling petroleumventers . . .

Beumke beent door de kamers. Schurfie draaft voor hem uit, één oor binnenste-buiten en zijn dwazen staart als een vaandel in de hoogte . . . O, daar zijn de timmerlui. Kijk eens jongens, morgen komen de recruten en we doen ons best om ze fatsoenlijk te ontvangen, anders krijgen ze de eerste vijf minuten al heimwee. Laten we afspreken, dat vandaag alles aar kant is. De tijd is krap, maar als we ernstig willen, spelen we 't klaar. Zo gauw de laatste plank gelegd is, gaan we naar de kantine. Hoe eer hoe liever, want er moet nog gepoetst worden."

„O, dat doen wij wel, kapitein," zegt de korporaal. „Mij is geleerd, dat we geen rotzooi achterlaten op 'n karwei."

De anderen brommen instemmend.

Als de eerste kamer klaar is, komt de kapitein kijken. Hij overtuigt zich, dat de planken vast liggen, prijst het werk en kijkt op zijn stalen horloge. „Goed zo, jongens. Dat is mannenwerk."

Kees Drost hanteert vlijtig den bezem. Hij is overgeplaatst, maar kleeft als korveeër aan de oude compagnie. En niet zonder reden.

Want Quinten heeft den kapitein op een gunstig moment aangesproken. Of we Drost niet bij de compagnie konden houden. Maar Beumke schudde mismoedig het hoofd. Neen, dan zouden we Mijnlief of Almekinders moeten wegsturen en dat zou niet eerlijk zijn, want ze doen behoorlijk hun dienst. Trouwens aan Drost als baantjes-gast hebben we niets. Hij is een man des velds, hij hoort bij den troep . . .

„We hebben veel te weinig korporaals, kapitein," zei toen Quinten en Beumke smiet zijn ve dmutts hard op de tafel . . . Hemelse vader, daar had hij niet aan gedacht. En Quinten was een schrander dier, een uitgeslagen jon-

gen. Had hij dat alleen bedacht? Natuurlijk, Drost moest staandebeens worden verheven tot korporaal, en het maajoortje moest dadelijk de paperassen gereed maken, met zijn beste pen. Overmorgen zou het te laat zijn geweest. En zodra Drost benoemd is, wordt hij in triomf teruggehaald van de zevende compagnie. Dat was goed, Quinten, dat was héél goed! . . .

„Nog niets gehoord, Drost?” vraagt Beumke.

„Nee, kapitein, maar op het bataljonsbureau zeggen ze, dat het ieder ogenblik kan afkomen.”

Als Beumke tegen half twee terugkomt van de koffie, vertelt Quinten, dat zijn timmermannetjes maar een kwartier hebben genomen om te eten en weer dadelijk aan den slag zijn gegaan. En op het bataljonsbureau hebben ze gezworen bij het gebeente van hun foorsaten, dat de lepels en vorken vandaag nog komen. Ook de indelingspapieren zijn eindelijk binnengelopen en het bataljon is al druk bezig met de verdeling.

Een uur later krijgt de compagnie haar stapel. De drie luitenants: Jol van de mitrailleurs, Schipper van de mortieristen en Brinkman van de verbinding, zijn heel den dag bezig hun sergeanten bij te werken. De jonge Brinkman stond juist een beetje te staan op het bureau en neemt zijn kans waar. Hij zoekt voor zijn afdeeling uit, wat van zijn gading is, en kijkt alleen naar de punten. Want voorlopig hebben de aanstaande soldaten nog geen gezicht, ook hun naam is van generlei belang, heel hun persoonlijkheid is uitgedrukt in het cijfer van de punten, behaald bij het psychotechnisch onderzoek.

Even later zijn Jol en Schipper gewaarschuwd, zij hollen de trappen af en gaan in vliegende vaart door den overgebleven stapel onder kreten van verontwaardiging. Voor de infanterie, en nog wel specialisten, is alles goed genoeg!

Brinkman is het hiermee volkomen eens en zegt, dat hij

van halve analphabeten geen telegrafisten kan maken. Maar hij maakt zich verdacht, doordat hij zijn kaarten zo krampachtig vasthoudt en de anderen vragen met sarcastische beleefdheid, of zij — enkel uit belangstelling — eens mogen zien, wat voor cijfers die analphabeten wel mogen hebben. Als zij na lang wringen het stapeltje uit zijn handen gepraat hebben, staan zij verstomd van zulk een atavistische hebzucht.

„Hij heeft niets dan aanstaande professoren,” meent Schipper.

„Nobelprijzen”, verbetert Jol. „En allemaal voor dat stomme gesein.”

Hij begint uit te weiden over zijn zoontje van dertien jaar, dat bij de padvinders is en iederen vakman van de sokken seint, waarop Brinkman toegeeft, dat niet iedereen wonderkinderen ter wereld kan brengen.

Er komt geen eind aan het gekibbel. Quinten sluipt op zijn tenen de deur uit, steekt zijn hoofd in het hokje van Beumke en vraagt, of de kapitein gauw even wil komen.

„Is er brand?”

„Nee kapitein, maar de luitenants zijn mekaar aan 't ferslinden en als u nog langer wacht, vindt u alleen nog de staartjes terug.”

De kapitein komt en tracht den vrede te herstellen. Brinkman moet alle geroofde metaalbewerkers afstaan, want zij zijn officieel de aangewezen mitrailleurs en mortieristen. En dan is het zijn beurt om te brullen, want uit wraak geven de anderen hem het onderste uit den zak ervoor terug.

Nu is 't gedaan. Beumke zal zelf den koek verdelen en jaagt hen als een echte bovenmeester terug naar hun klassen.

Om vier uur is het timmerwerk al klaar en — niet verder vertellen! — er zijn zelfs clandestiene geweerrekken ge-

maakt, die verborgen worden op de rustkamer, tot het verbod zal zijn afgekoeld of vergeten. Quinten heeft bier en sigaretten uit de kantine gehaald en de ambachtslieden krijgen nog een uitgebreid bedankje van den kapitein. Wat zij hier gedaan hebben is een belangrijk werk, want het was voor de gemeenschap, in dit geval voor de aanstaande jonge kameraden, voor wie het zeer ongezellig zou zijn geweest, als ze recht van huis in een overhoop rommeltje waren terecht gekomen. Hij is niet alleen blij, dat het werk zo snel klaar was, maar ook omdat het in een sportieven geest van kameraadschap is uitgevoerd. Zij zijn kerels, die wat klaar maken.

Daar gaan de kerels; Beumke kijkt hen na door het venster van zijn bureautje. Zij dragen het hoofd in den nek, blazen grote pluimen rook en adem in de lucht. Zij zetten den rug hol en lopen met losse lijven, als dansers. Eén jongleert met zijn hamer. Heel hun houding zegt: Huh, die kapitein was bang, dat we 't vandaag niet meer zouden mannen.

Ook Beumke voelt zich wat verheven. Wordt hier nu werkelijk een nieuwe weermacht gebouwd? Morgen krijgt hij ruim honderd en vijftig jongens en waarschijnlijk zijn ze nog niet erg aangevreten door onze verkiezingspropaganda. Want sedert onze partijgenoten in Duitsland er zo lelijk zijn afgekomen, zijn we 180 graden gezwaaid en beginnen we van lieverlee den leeuwenmoed te preken in plaats van de lafheid . . .

Ja, hij begint te geloven, dat er wat vorm komt in deze soldatenschool. En Lange Willem staat aan 't hoofd; dat kon slechter. Hij is altijd een knap officier geweest, een fijn soldaat. Maar alles opbouwen, wat de laatste twintig jaar zorgvuldig is afgebroken, vormt een levenstaak en daarvoor nemen we volgens onze heilige beginselen iemand, die op den normalen tijd generaal is geworden en dus het

einde van zijn loopbaan heeft bereikt. Aflossing voor! De opvolger staat al te trappelen en acht zich aan zijn eigen oorspronkelijkheid verplicht alle stokpaardjes van Lange Willem — ook de beste — terstond op zolder te zetten . . .

En zo hebben geniale hervormers zich de laatste twintig jaar vermaakt met het wijzigen van wijzigingen, omdat er geen ernstig werk te doen was. Reserve-officieren moesten bij hun opkomst voor herhalingsoefeningen vragen, of het commando „Geeft — acht” nog bestond. Om de twee of drie jaar kregen zij een stapel nieuwe reglementen, die op hun beurt geen drie jaar standhielden. Zelfs de ingeroeste bevelen van de eerbiedwaardige, oude soldatenschool werden om den haverklap veranderd. Het schoonste voorbeeld uit vele vindt hij het gesol rond het bevel: Op de plaats rust. Ten koste van de nodige schrijverij en drukwerk werd dit onverhoeds: „Op de plaats — rusten”. Maar het lijk van dezen dartelen grijsaard was nog niet koud, of het *rusten* werd weer *rust*. Toch zijn er rond deze principiële strijdvraag bloedige veldslagen geleverd op de Witte Sociëteit . . .

Zes maanden tijd om een ploeg recruten op te leiden. En zo vervolgens, ieder half jaar. Onwillekeurig ga je denken, dat alles weer moet verlopen volgens het program van '14—'18. Sedert Polen roeren de Duitsers zich niet en al zijn Franse kennissen schrijven van *drôle de guerre*. Maar zullen we tijd krijgen om één halve lichter af te werken? . . .

Het wordt donker. Ginds, boven de zwarte Balsche Bosschen, gloeit een gouden schijn en heel hoog in de bleke, koude lucht duikelt een jagertje van het naburige vliegekamp, speelt met de laatste zonnestrallen, staat op zijn kop en haalt allerlei dwaze streken uit van louter plezier. Hoe oud zijn deze popperige tweedekkertjes al? In '24 is hij nog op Gilze-Rijen geweest en toen zagen zij er juist vender uit als nu . . .

Verleden jaar was hij in Duitsland en stond zoals nu peinzend in de lucht te staren, uit het venster van zijn hooggelegen hotelkamer. Het was zo'n ogenblik van innerlijke stilte, waarop een mens denkt, dat hij verder ziet dan anders en het leven beter begrijpt. Opeens schoten er toen drie Messerschmidt's over het dak, fluitend van snelheid, als dolgeworden horzels uit een Lilliput-sprookje. En nu hij naar het aftandse jagertje kijkt, overvalt hem een harde rilling . . . Buitel maar met je speelgoed-vlindertje in de zon, jongen. Je bent een goed vliegertje en ongetwijfeld een branie, die wat meer durft dan zijn maats. Hoeveel tegenstanders heb je nu al vernietigd, als een onoverwinlijke Richthofen? Een heel eskader, en de laatste mag ontsnappen, omdat zijn mitrailleur onklaar is. Want zo staat het in de oorlogsverhalen. Geniet van je nieuwerwets ridder-sprookje, zolang het duurt. Je maakt een mooie looping en je verdient beter . . .

„Kapitein, de B.C. voor u aan de telefoon.”

Het toestel staat in het grote bureaulokaal, waar iedereen zich een houding tracht te geven, alsof hij volstrekt niet meeluistert.

Beumke meldt zich, luistert en haalt diep adem. Dan zegt hij, overdreven model: „Ik verhuis naar paviljoen C, majoor!”

Quinten, die bezig is de ontelbare formulieren, die voor een recruit moeten worden ingevuld, te rangschikken in een wandkast, laat een zwaren stapel vallen. De Wit legt voorzichtig zijn penhouder neer, leunt achterover en kruist de armen op de manier van den man, die zegt: Maak het kort en pijnloos.

De bataljonscommandant schiet in een lach. „Ja, ik weet wat je denkt, Beumke . . . Organisatie van Piet Prik enzovoort, niet?”

„Of woorden van gelijke strekking, majoor.”

„Juist, laten we niet trachten onze gevoelens onder woorden te brengen. Maar ik wil je 't onheil even verklaren. Nu eerst hebben we kunnen becijferen, dat Lanslot sterker is dan jij, terwijl jij meer ruimte hebt. De lichter wordt pas na den middag verwacht, dus je werkt het makkelijk bol. Tot straks.”

„Tot straks, majoor, ik houd me aanbevolen,” zegt Beumke op verheugden toon, terwijl hij de verbinding verbreekt.

De anderen staren hem aan.

„En wat zegt de gemeente?”

„Het leven is vol teleurstellingen en dè's-illusies,” antwoordt Quinten en hij probeert op zijn vingers uit te tellen, voor de hoeveelste maal we nu de vloeren aan 't dweilen zijn. Dan geeft hij opdracht aan den ordonnans Mijnlief om de pakkisten te halen. Nu is hij weer den halven nacht in touw, doch daarover wordt niet gesproken.

Beumke draait het nummer van de vierde compagnie.

„Hallo, Michel. Je weet al, dat we moeten ruilen? . . . Dan moet je 'ns goed luisteren: Ik heb tersluiks van die verboden geweerrekken laten maken en——”

„M-m. Ik laat die van mij hier staan. Jij doet hetzelfde en dan kunnen we allebei zweren, dat z'er al stonden toen we kwamen.”

„Jij bent 'n onàngenaam mens. Ik dacht, dat ik alleen zo vernuftig was.”

Om half zes ontmoeten Beumke en Koen elkaar in het fietsenhok. Zouden zij na al deze wederwaardigheden niet een klein borreltje gaan kopen? Beumke is er nog een schuldig aan Greve voor de behandeling van Schurfie. Vooruit dan maar . . .

Zij treffen den paardenarts thuis en nemen hem mee naar De Zwarte Arend. Daar zit reeds Lanslot in gezels-

schap van den beroepsluitenant Welter, die opgewonden het woord voert. Hij laat zijn felle ogen rollen en is zeer verontwaardigd.

„Een schoon contrast”, zegt Koen bij wijze van groet. „De onweerstaanbare heeft zich losgelaten op den onverstoorbare. Wat voor schokkend nieuws?”

Welter begint opnieuw. Het wordt hoe langer hoe fraaier! Bij zijn compagnie is de kaderklasse samengesteld, precies volgens de boekjes en de cijfers; dat spreekt vanzelf. En nu is er waarachtig door de geestelijkheid aanmerking gemaakt, dat er te weinig katholieken zijn uitverkoren om opgeleid te worden tot onderofficier. Een sergeant-majoor, die altijd achter de rokken van de priesters loopt, heeft waarschijnlijk een goede beurt willen maken bij den aalmoezenier en de zaak aan 't rollen gebracht. Het gevolg is, dat de overste zich alle gegevens zoals puntenlijsten, klasse-cahiers en schriftelijk werk heeft laten voorleggen. Toen wist Welter niet beter te doen dan den veldprediker te waarschuwen, dan konden de godgeleerden het onderling uitvechten.

„Juist!” zegt Beumke. „Als bekwaam soldaat moet je de wip van het partijstelsel in evenwicht houden, anders ben je nergens in tel. Maar om volledig te zijn moet je nu nog een socialistischen voorman in den arm nemen, dan wordt het pas goed ingewikkeld. En vóór de zaak is doorgedrongen tot de tweede kamer, is die kaderklasse van jou allang afgestudeerd.”

Maar wat de heren wel zeggen van zo'n schandaal, stormt Welter. Hij heeft negen dienstjaren en bij alle kaderklassen, die hij heeft helpen samenstellen, is het nooit in iemands hoofd opgekomen om te vragen in welk politiek hokje een kandidaat thuishoorde . . .

En dat is volgens Beumke juist de grote fout. Ons leger is in dit opzicht jaren ten achter, het sukkelst voort, alsof

er geen evenredige vertegenwoordiging bestond. Onze jeugdige Nederlander mag niet met jongens van een andere kleur in hetzelfde arbeidskamp en zelfs niet in de tennisclub. Maar wèl zouden ze samen in één kazerne worden gestopt en straks samen vechten? Belachelijk! Wacht maar, als die mobilisatie wat langer duurt, zal de kwestie gauw genoeg zijn opgelost, en grondig. Het is nu de tijd! Dan wordt het leger een zuivere afspiegeling van den verkiezingsuitslag, met roomse infanterie, christelijke artillerie . . .

„Rooie huzaren,” helpt Koen.

Beumke geraakt in vuur. Ha, hij ziet al advertenties in de Staatscourant: Bij het 6de Regiment R.K. Infanterie kunnen geplaatst worden één adjudant-onderofficier en twee sergeant-majours. Zonder getuigschrift van parochie-geestelijke onnodig zich aan te melden. Na benoeming kan uit het Pieter-Jong-van-Lutjebroek-fonds een toelage ter beschikking—

„Wie is Pieter?” onderbreekt de paardenarts Greve.

„Dat is hier in Nederland de enige roomse oorlogsheld, dien ik zo gauw kan laten opdraven.”

„Nooit van gehoord. Was dat een held uit den tien-daagsen veldtocht?”

„We hebben het over een róómsen held, onnozele! Hij vocht voor den Paus.”

„O-o!”

„Greve, jij en ik worden dan ingedeeld bij een soort *légion des damnés*, waarin het schuim der natie, de politieke daklozen, worden bijeengedreven en onschadelijk gemaakt. Dit zijn de nieuwerwetse klassianen, ze worden gelegerd ergens in den Achterhoek en bij het uitbreken van den oorlog komen zij in de voorste linie om den eersten stoot op te vangen . . . Een soldaat, die bij een gereformeerd korps niet braaf genoeg is, wordt naar ons overge-

plaatst en dat is de zwaarste straf uit het nieuwe reglement van krijgstucht. Als ik dan de straflijst van zo'n knaap in-kijk, zie ik, dat de kapitein Koen, die natuurlijk bij een rooms regiment dient en snel promotie maakt, den soldaat Jansen J. heeft gestraft om de volgende reden: Tijdens het dienstbiechten op onkrijgstuchtelijke wijze geknipoogd in de richting van een bejaarde, doch ongehuwde zélatrice van de Congregatie der Onnozele Kinderen, of zoiets. De straf is: vijf dagen verzwaard arrest, vijf onze-vaders en vijf wees-gegroeten, alsmede inhouding van soldij gedurende den gehelen straftijd, te storten in het offerblok voor de Missie op Borneo — Hallo Jol! Ga zitten. 'n Borrel?"

„Graag, kapitein . . . Nou, de heren schijnen niet onder den indruk van het grote nieuws. Zo'n uitbundige vrolijkheid——”

„Wat is er nu weer?"

„Heeft u dan niet gehoord, dat de opperbevelhebber ontslagen is?"

Even blijft het stil en dan slaat Beumke op de tafel.

„Wat heb ik je gezegd? Daar heb je 't al. Die man stond de grote reorganisatie op grondslag van het partijstelsel in den weg. Hij was volkomen kleurenblind en saboteerde naar alle kanten, zonder aanzien van partij. Ja, ik weet er alles van, want ik kom vrij geregeld op De Witte. Zo eisten bijvoorbeeld de katholieken, dat het eerste uur van het tableau steeds beschikbaar was voor het bijwonen van de mis. Hiervoor moesten de lichamelijke oefeningen dan maar vervallen. De generaal zei, dat hij geen bezwaar had tegen missen, maar hij moest en zou lichaamsoefeningen hebben, de stijfkop. Verder wenste de staatspartij één wierookvat per compagnie. Hij wou maar een wierookvat per bataljon toestaan onder voorwendsel, dat die apparaten toch veel te zwak waren om er een fatsoenlijk rookscherm

mee te trekken . . . Stel je voor! De protestantse fracties eisten onder meer bij elke groep infanterie één veldbijbel van middelbaar kaliber, uitgevoerd in gewapend beton of nikkelstaal. Dus één exemplaar per lichten mitrailleur en hiervoor zou dan één patroontrommel komen te vervallen. Maar Reynders beweerde, dat de vuurkracht van de groep, dan te zeer werd aangetast. Hij moet zelfs aan de regering hebben geantwoord, dat hij met bijbelteksten den vijand niet uit het land kon houden . . . Schrijf op, Karel. Dat is een historisch woord."

„Komt me bekend voor,” zegt Koen.

„Nou, die brutaliteit heeft ongetwijfeld de deur dicht gedaan. Ze dachten het al, op De Witte.”

„Wat eisten de socialisten, kapitein?” lacht Jol.

„Och, die waren vrij schappelijk. Ze hadden voor Reynders al afstand gedaan van politieke commissarissen en soldatenraden. Ze eisten alleen nog, dat het partij-program zou worden afgedrukt in het zakboekje van den man, verder een dienstweek van vijf dagen, mobilisatie-clubs en kosjere veldkeukens . . . Zo-zo, is Reynders de woestijn ingejaagd?”

„Wie van de heren nog 'n borrel?” vraagt Lanslot.

Nadat eindelijk de papiervracht ordelijk is ingepakt, besteedt Quinten de rest van den nacht aan het tekenen der grote etiketten voor de kribben. Eerst maakt hij een schets in potlood, den naam zuiver in het midden, en dan trekt hij met een bijzondere pen de fraaie blokletters. Als er een niet naar zijn smaak gelukt is, begint hij opnieuw. Daar heeft hij plezier in en de compagnie moet goed voor den dag komen. Bij de vierde bestaat een vakman, reclame-letterzetter, tegen wien hij moet opwerken. Die dingen moeten er uitzien als naamplaatjes op de voordeur.

Voor tijdverdrijf tracht hij zich achter iederen naam het

gezicht van den drager in te beelden. Zo te zien, lijkt het een opgewekte compagnie; er is een Jolijt, een Leeffang, een Pleizier, een Niemantsverdriet en zelfs een Jan Maat. Daartegenover staan slechts een Doodewaard en een Grafmaker, maar die kunnen we misschien wel overplaatsen. . .

Schurfie houdt hem gezelschap, slapend op een kokosmat bij de verwarming. Nu en dan rekt hij zich uit, geeuwt onder een rechten hoek en komt op stijve benen aansluipen. Dan legt hij zijn voorpoten op Quinten's knie en houdt zijn kop schuin, bedelend om een stukje suiker uit het laatje.

„Nou, dat is de laatste keer. Ga slapen, Smokie. Ferhinder niet den freedsamen arbeid fan een geplaagd mens.”

Zo wordt het half vier, eer de laatste der 163 namen is getekend. Hij laat Schurfie nog eens uit en kijkt in den kouden sterrenhemel, luisterend naar het plasje. Zijn benen prikken, maar de etiketten zijn klaar. . . Zo bedoelde het de dokter met het witte baardje, bij wien hij maar één keer geweest is; hoe lang is dat al weer geleden? Na alle medicijnen, bestralingen, kuren en baden is hij op aanraden van Omie Piet, den portier van het kantoor, naar den ouden dokter Vonk gegaan. Die zei: „Jongeman, je bent zwaar gestraft. Maar blijf je steeds verzetten, anders ben je na twee jaar 'n onbeweeglijk wrak. Je kunt veel meer, dan je denkt, en zolang je blijft vechten, sta je op je benen.” De anderen spraken alleen over inachtnemen, over rust, dit niet eten en dat niet drinken, alleen ademhalen kon nog, maar niet overdadig. . . Wat een vuil pesterijtje, die reumatiek. Belachelijk ouwe-herenkwaaltje, staat rijk en deftig. In zijn recruitentijd was hij nog haantje-voorop bij de gymnastiek, nummer één van heel de compagnie bij polshoog. Als hij nu een klas van die jongens bezig ziet, vreet hij zijn hart op. Maar Vonk die zei: „Als je medelijden met jezelf gaat krijgen, ben je zó weg.”

Neen, hij mag niet klagen. Ook bij dezen kapitein is hij goed onderdak. Onze drukke Beumke heeft de vliegende varkenspest aan papier en wil hebben, dat hem „in twee woorden” verteld wordt, wat er in een brief van vier bladzijden staat. Meestal kan dat ook. Dan staat Quinten naast hem, over den stapel gebogen, en geeft uitleg. En juist op zo'n ogenblik kreeg hij voor een week of wat een aanval. Een gloeiend stuk prikkeldraad werd door zijn been gewrongen. Hij kon het niet uithouden en vroeg, of hij mocht gaan zitten. Ja, toen moest de moord wel aan het licht komen. Sindsdien staan er twee stoelen achter het schrijftafeltje en als Quinten binnenkomt met den bundel, slaat Beumke met de vlakke hand op de zitting. Ook heeft de luitenant Jol verklapt, dat de kapitein zei: We moeten Quinten veilig stellen, den dokter aanspreken om afkeuring voor het Veldleger . . .

Maar dat is al gebeurd.

Kom Schurfie, 't is kinderbedtijd. Over twee uur speelt de toethoorn. We kunnen de troebelen van de verhuizing niet beginnen met een krakend chassis.

Het overplaatsen van rustkamers lijkt op het raadsel van den wolf, de geit en de kool. De ene moet leeggemaakt worden, voordat de andere naar binnen kan, maar geen van beide foeriers is ervoor te vinden om intussen zijn waren onder den bloten hemel uit te stallen.

Toch is alles in den voormiddag gereed gekomen en de compagniesgoederen zijn zonder zichtbaar verlies weer achter slot. Beumke heeft de kamers geïnspecteerd en is hatelijk geweest tegen Lanslot over de ruiten van het bureau, die hij voor matglas aanzag. Ook heeft hij gevraagd, wie de sierlijke naamkaarten had geschilderd, en Quinten voelde zich beloond. Het is jachten geweest en ieder heeft het gevoel, dat hij nog juist op het nippertje den laatsten trein heeft gehaald, want de vloeren zijn nog nat.

Beumke deelt nu het paviljoen met Koen en dat vindt hij huiselijk. De laatste weken heeft hij zo veel mogelijk afgekeken, hoe Karel zijn compagnie hanteert. Dit is een overblijfsel van den schooltijd, toen je van Koen het best kon spieken, want voor veel vakken had hij de beste cijfers. En nu werkt Karel kwistig met het goede voorbeeld, hij gaat met blote ribben in het gelid staan bij de lichaams-oefeningen en laat zich commanderen door den gymnastiekonderwijzer Versluys, die den rang heeft van sergeant-eerste klasse. De zuinige, propere Karel Koen smijt zich op zijn besten overjas languit in de modder om te tonen,

hoe men zich dekt bij het knorren van een mitrailleur . . . In het begin van de opleiding slaat hij nogal vinnig toe en daarmee bespaart hij den troep ontelbare straffen in de toekomst. Hij weet, dat niets den geest zo ondermijnt als een dagelijks baksel van kleine strafjes voor futiliteiten. Alles went. En dan gaat hij nogal zwaar zitten op vergriepen tegen de kameraadschap, zoals het bevuilen van privaten en andere onzindelijkheden, maar officiële straffen vermijdt hij, zolang het kan. Een jongen, die betrapt is bij het fluimen op den vloer, krijgt de hele chambree te dweilen. Dit is de zindelijkste manier; er wordt geen papier vuilgemaakt en het fluimen is afgelopen. Douwen is makkelijk, maar tucht handhaven zonder straffen is een kunst. De man die de eerste twee maanden zijn register blank houdt, heeft veel kans den dienst zonder straf te verlaten. „Voor mij is het vrij eenvoudig,” zegt Karel. „Gezag handhaven is mijn dagelijks brood en het verschil is niet groot, want het zijn kinderen, net als wij. Wij willen het weten, maar lieve hemel! behandel hen steeds als aartsvaders. En heel het geheim zit hierin, of je iets voor ze voelt. In dat opzicht hebben ze 'n fijn instinct. Zo groot en onverschillig zijn ze niet, of ze hebben behoefte aan koestering. Neem Langeveld. Hij schiet uit zijn slof, raast en tiert, dat het nauwelijks door den beugel kan, maar bij al zijn lawaai voelen de jongens duidelijk, dat hij bezig is zijn eigen goeiigheid te overschreeuwen. Daarentegen blijft Ludanus altijd kalm en beleefd. Hij is een hoogstaand man, strikt eerlijk en zelfs bezorgd voor hun zielenheil. Een en al plichtsbesef, maar dat is niet genoeg. Langeveld en ik krijgen van onze jonge honden veel meer gedaan dan Ludanus.”

Beumke vindt de lui van het onderwijs over het algemeen uitstekende reserve-officieren. Vorige mobilisatie hadt je bij elk bataljon wel drie of vier onderwijzers onder

de jonge luitenants. Nu komt er minstens een eindexamen aan te pas en de onderwijs-acte is niet geleerd genoeg meer. Maar van de ouderen kan hij er zo tien op zijn vingers aftellen, die men niet beter kan verlangen. Zij zijn met hart en ziel bij den dienst en zeer nauwgezet. Maar ja, hoe zullen zij zich houden in het vuur? Onverschrokken waaghalzen zijn ze veelal niet; dat brengt hun vak niet mee. Maar wat dat betreft: hoe zal hij, Leo Beumke zich weten te gedragen in het gevecht? Daar kun je tevoren weinig van zeggen. *Fear may come to anybody at any time*, zegt Kipling . . . Toen in April '15 de verloven waren ingetrokken en iedereen van oorlog sprak, zat hij met Koen en Lanslot bij het vuur in de boerderij Klein-Daverveld. Na lang redeneren over het onderwerp spraken zij af, dat zij zichzelf bij het uitbreken der vijandelijkheden geheel zouden „afschrijven”. Wat er dan na afloop van hen overbleef, was zuivere winst . . . Ja, hij zou zeggen, dat die negentienjarige wijsheid vandaag nog standhoudt. Straks zal hij eens vragen, of die twee het zich herinneren, en zien hoe zij er nu over denken . . .

Als privé-kantoor heeft hij in het nieuwe paviljoen precies hetzelfde hokje van enkele vierkante meters, dat in betere tijden het wachtkamertje is voor den sergeant van de week. Tegen drie uur ziet hij vanuit zijn venster het kazerneplein vollopen. Begeleid door wat kader sjokken de opeenvolgende kudden door de poort en staan onwennig te dreutelen. Het standaard-model heeft de handen diep in de zakken, sigaret in den mondhoek en het lichaam doorgeknikt naar den verkeerden kant, met ingedeukte borst en vooruitgestoken schouders. Bij gebrek aan buik worden de heupen naar voren gebracht en het ensemble wordt voltooid door een zolderbroek met flodderpijpen. Dit zijn stedelingen en gemoderniseerde dorpsschonen.

Beumke vindt het grappig. Hij herinnert zich, hoe hij

zelf als negentienjarige zijn jeugd wou overwinnen met ouw-mannetjes-manieren. Wij zijn geen blagen, wij zijn afgeleefde wrakken!

En toevallig komt juist „onze Ariër” voorbij, aangegaapt door allen, hier en daar zelfs met open monden. Onze Ariër is de jonge luitenant Schipper, waarop Beumke zo trots is. Hij is lang en kaarsrecht, heeft hoekige schouders en een nobel, Grieks profiel. Zijn bijnaam heeft hij te danken aan zijn mat, lichtblond haar, dat in een fiere, stijgende golf op zijn voorhoofd staat. Maar dit is lang niet alles. Onze Ariër is een ernstig man voor zijn leeftijd, bedaard en zeker van zichzelf. Hij bekommert zich niet om uiterlijkheden, weet waarschijnlijk niet juist, hoe hij er uit ziet. Onder al die starende ogen beweegt hij zich even natuurlijk, als hij in alle eenzaamheid door de hei zou lopen. Omdat hij vandaag piket heeft, draagt hij zijn helm, en deze onschone pot kleedt hem goed, onderstreept voordelig de lijnen van zijn hoofd en geeft hem zelfs iets heldhaftigs. Zo kunnen ook alleen zeer mooie vrouwen de onmogelijkste hoedjes dragen. En bij dezen aanblik vergeten de stokoude mode-slungels hun seniele pose en tonen duidelijk hun bewondering. Hier en daar nemen enkele lijven onbewust een meer menselijken vorm aan.

Toch zijn er enkele gunstige uitzonderingen, ziet Beumke. Die daar is kennelijk een stadsjongen, maar hij houdt zijn romp fier en zonder stijfheid gestrekt. Neus in de lucht en schouders achteruit. Nog bruin van vorigen zomer . . .

De dorpsjongens staan tamelijk recht in de heupen, maar veelal met gebogen hoofd en krommen rug. Vooral die witte reus daarginds, die komt zeker op den rechtervleugel van zijn sectie, want hij steekt boven alles uit. De jongen is athletisch van bouw, maar krom als een hoepel en stroef als een roestig slot. Nu hij zijn kartonnen koffer-

tje neerzet, hoor je van hier af alle scharnieren krijsen. Hij is waarschijnlijk landarbeider en over hem zullen we praten met den gymnastiekleraar, den luitenant van der Horst. Zijn vingers zullen jeuken om dezen forszen dragonder recht te trekken, hem van top tot teen te herbouwen. Een mooi vak, het lijkt wel beeldhouwen in levende plasticine...

Dus dit is de houding van den Nederlandsen recruit. Veel slapper kan het niet. En een aangeleerde houding is meestal de afspiegeling van de mentaliteit. De gesprekken zullen wel van dezelfde hoedanigheid zijn . . . Vroeger kwamen alle ooms en tantes gelukwensen, wanneer een jongen afgekeurd was; zou dat nu nog gebeuren? Hartelijk gefeliciteerd met je kippenborst en je platvoeten, lieve neef . . .

Op het eerste gezicht lijkt het hopeloos, maar er moet toch iets van te maken zijn? Daar aan den overkant marcheert een sectie van Karel Koen, de kaderklasse nog wel, onder den luitenant Blaauw. Wat een verschil! Ja, daar is niet veel op aan te merken en dat geeft hoop . . .

De troep druilt naar binnen. Als zij hun bagage opgeborgen hebben, zullen zij in de grootste kamer worden verzameld voor de inlijving, een vriendelijke formaliteit, die bestaat in de mededeling, dat zij zich van nu af onder de krijgstucht bevinden. Dat is zoveel als: welkom, vreemdelingen. Hij heeft orders gegeven, dat het enigszins plechtig gebeurt, en een toespraakje voorbereid.

Want hij herinnert zich zijn eigen eerste aandoeningen. Toen kreeg je voorlopig geen officier van dichtbij te zien, toen was een kapitein een meer of minder zwaarlijvige mijnheer in het zwart, die naar beste weten nooit zijn handschoenen uittrok en dien je alleen ontmoette, als het helemaal niet goed ging. De eerste krijgstuchtelijke klap werd toegediend door de onderofficieren en zij waren kunstenaars in het vak. Dien eersten ochtend was er lawaai ge-

noeg op de kamers; zij waren met een veertigtal ongetemde woestelingen bijeen, studenten, H.B.S.'ers, gymnasiasten en jonge onderwijzers, die allen tezamen en ieder afzonderlijk de wereld in pacht hadden. Opeens vloog daar met een harde bons de deur open en achter dezen donderslag verscheen breed en dreigend de sergeant-majoor Roeling, dien je later leerde kennen als de goedhartigheid zelve. Maar zoals hij daar stond, vuisten in de zij, was hij niet minder dan gevaarlijk. Hij droeg een koolzwarten struikroversknevel en rolde zijn vuurspuwende ogen. Achter hem twee beroepssergeants, die er uitzagen, of zij een halsrechting moesten bijwonen, en zo goed in hun rol, dat zij werkelijk bleek zagen. En in dien eersten schrik deed de geweldige stem van Roeling aan als een natuur-ramp. „Vóórr-de-beddah!!” We struikelden over elkaars benen in onze haast de krib te bereiken. Van houding wisten we nog niet veel, maar we stonden verstijfd, durfden nauwelijks ademhalen. In deze eerste paar seconden was je al klein gemaakt, maar nog lang niet klein genoeg. Roeling stampte door de kamer en verslond je een voor een met zijn ogen. Dan werden je in overduidelijke termen de eerste beginselen van orde en netheid bijgebracht. Het was een artistieke toneelschikking en het werd goed gespeeld.

Prachtkerels, die ouderwetse onderofficieren. En wat is ervan over? Reeds in '33 ontdekte hij, dat de jongste sergeant van zijn regiment veertig jaar was. In het oude korps gaapt een gat van ruim twintig jaren en dat was tijd genoeg om elke illusie en alle dienstvreugde uit te roeien . . . Arme Slotboom. In '15 dienden zij als sergeant bij de zelfde compagnie, sliepen samen in de bedsteden van het Veldleger en leefden als broers. Slotboom was een paar jaar ouder, een beschaafde, intelligente jongen, sportief en fanatiek. Bovendien was hij gelukkig, had zijn juiste loop-

baan gevonden en hield van zijn werk. De hooggeleerde gymnasiast Beumke heeft veel van dezen beroepsonder-officier geleerd . . . In '34 werd Beumke kapitein en kwam voor drie weken onder de wapenen. Slotboom was nog altijd sergeant. En laatste November ontmoetten zij elkaar op het perron in Rotterdam. Slotboom, nu 45 jaar oud, was nog steeds sergeant . . . Ja, er was toch sprake van, dat hij en zijn ploeg nu met Sinterklaas halsoverkop sergeant-majoor zouden worden. Neen kapitein, het kon hem geen bliksem schelen; hij hoopte het alleen nog voor zijn kinderen, want die werden op school uitgelachen, omdat hun vader te stom was om het verder te schoppen. Och, hij deed precies zijn dienst en daarmee uit; het zou zijn kop wel duren. Zijn ambitie lag al zeker vijftien jaar op het kerkhof; daar hadden al die brave regeringen wel voor gezorgd. Maar het ging langzaam, bij beetjes. De laatste hoop gaf hij op, toen hij belast was met het tentmaterieel. Had de kapitein nog even tijd, want dit was interessant. Nu dan, de socialisten vroegen ieder jaar tenten ter leen voor een jeugdkamp van de A.J.C. of zoiets. Ze kregen al wat hun hartje begeerde, prachtig nieuw materiaal, een waarde van duizenden guldens. En hij kreeg ze terug als ruïnes; de troep zelf kon ze in vijf jaar niet zo mishandelen als die lieve jeugd in één maand. Bovendien waren ze volgeklad met opschriften: Weg met het leger! Weigert dienst! Geen man en geen cent! Kruipt er nu zelf maar in, moordenaars! Enfin, te veel om op te noemen. En dat bij voorkeur in aniline-potlood; je kon het er niet uitkrijgen. Den eersten keer zond hij al een rapport in van zes bladzijden. Den volgenden zomer kregen ze op eerste aanvraag nog meer tenten en dat heeft zo jaren geduurd. Hij kon zich blauw schrijven; het werd steeds erger . . . En nu met de mobilisatie, nu er wat aan den knikker was, nu verwachtten ze wonderen van het in mekaar getrapte rommel-

tje. Haha, in geen twintig jaar kregen ze 'n fatsoenlijk leger bij mekaar, in geen vijf en twintig! En wat ging er gebeuren, als deze rotzooi ook 'n jaar of vier moest duren? Dan hadden de heren in Den Haag er wéér genoeg van en werd hij aan den dijk gezet met een pensioentje van fatsoenlijk bedelaar. Na de vorige mobilisatie werd hij net op 't kantje af niet op straat geschopt, omdat hij toen nog een uitbinker was. Toen zag je oud-collega's, heel behoorlijke onderofficieren, de paardenmoppen van de straat vegen bij den vullisdienst van de gemeente . . . Maar had de kapitein ooit zo'n kluchtspel gezien als deze mobilisatie? Ze konden verdomme niet eens geweren verstrekken. En hadden ze hem maar thuis gelaten. Hij werkte al jaren op een kledingmagazijn, maar in Augustus moest hij daar alles neergooien en naar den troep. Resultaat: twee dagen later lag het magazijn zó overhoop, dat honderd rijks-accountants er in honderd jaar niet wijs uit werden. Die er nu zaten, wisten op geen stukken na, wat ze hadden of wat ze nodig hadden, en de aanvragen waren opgestapeld tot een berg, waar ze niet meer overheen konden kijken. En waarvoor hadden ze den sergeant Slotboom uit zijn werk gehaald? Om hem tachtig kilometer van huis in een soldatenkeuken te planten; ruikt u maar, hij stonk nog naar de witte kool. En er moest langs alle kanten geld bij; je kwam niet uit met je toelagen. Thuis vijf opgeschoten kinderen, waarvan twee op de H.B.S., en een sukkelende vrouw, die geen baas kon blijven over die losgelaten bende. Ze verwilderden met den dag, nu zij zonder vaderlijk toezicht waren. En hoelang dacht de kapitein, dat het nog zou duren? . . .

Het was akelig om te zien. De taaie, vurige Slotboom van weleer was een vettig, vroeg-oud burgermannetje geworden, met flauwe ogen en een grijns . . .

Geen opwekkend gemijmer voor een compagniescom-

mandant, die aanstonds een poging gaat doen om iets van zijn eigen soldatengeest in te enten op een troepje burgerjongens. Hij zou beter zijn toespraakje nog eens kunnen herkauwen, want aan den borrel heeft hij praats genoeg, maar een groot redenaar is hij nooit geweest. Te laat, daar gaan we . . .

Maar Quinten komt met een andere boodschap: „Kapitein, u leest de wanhoop in mijn wijdgeopende ogen. 't Is bijna half vier en er sijn nog geen lepels en forke!”

Beumke schrikt ervan. In al deze beslommeringen was hij het mankerende eetgerei glad vergeten.

Het bataljonsbureau weet geen raad, zegt Quinten. Ze bellen heel het land plat, maar dat is onzin, want om vijf uur eten we. De majoor is een uur geleden bij den overste geroepen voor een bespreking.

Wat nu? In de orders staat, dat de lichtung terstond moet worden ingelijfd door den kapitein Beumke. Maar lepels en vorken zijn zoveel belangrijker. Een prachtig begin voor een brief naar huis: Lieve ouders, het begon al goed. Den eersten dag moesten we de boerenkool uit de hand eten, net als de apen . . . Ja, je kunt die grappenmakers niet beter overtuigen, dat ze vanaf heden in den gribus leven. Dien eersten indruk neem je met den besten wil niet meer weg. Met de handen eten? Het ontbreekt er nog aan, dat er vandaag dikke erwtensoep is. . .

Er is snert, weet Quinten. Moord-snert met gala-kluiven en spek en pudding na.

Beumke wordt rood en begint te schreeuwen van prulleboel en rotbende. Natuurlijk ligt die blikken rommel hoog opgetast in een of ander vergeten magazijn. Maar als rubriek A is ingevuld in plaats van A sub 1, wordt op grond van punt 11 paragraaf dertien niets afgegeven . . . Zal hij gaan vorderen in de winkels van Balkerken? Dat mag niet,

dan moet hij later heel den uitzet uit eigen beurse betalen. Machtiging vragen aan den overste?

Daar scheurt een claxon. Lanslot heeft zijn auto voor het venster gereden en wenkt hem door even zijn neus op te lichten. Beumke trekt een stalen raampje open. „Weet je, dat er—”

„Kom mee. Proberen in een of ander magazijn in Hagenburg.”

„Ik moet nog inlijven.”

„Vlug dan. 't Is half vier.”

Hij schiet in zijn overjas en draaft de gang in . . . O, daar is Jol. Jol moet dadelijk de recruten bijentrommelen, hier in de vestibule; de vertoning is in 't water gevallen.

En de vertoning was zo mooi voorbereid. Op 't ogenblik zijn ze nog bezig alle banken naar een der zalen te sjouwen, waar de compagnie zou worden verzameld. Officieren en onderofficieren opgesteld met het gezicht naar den troep om een voorbeeld van stramheid te geven. De sergeant van de week op den uitkijk om met een soort eerbiedige ontsteltenis de nadering van den kapitein aan te kondigen, waarna Jol schielijk stilte en opstaan zou commanderen, hem zeer plechtig de compagnie presenteren. Daarstraks hebben zij zich nog vrolijk gemaakt, toen Jol repeteerde, welk een schok er door zijn lang, mager corpus zou gaan. Maar bij dat al weten zij zeer goed, hoe belangrijk, zo'n kleine comédie wel is.

Maar nu is het omgekeerd, nu staat de kapitein op de derde trede van den stenen trap te wachten, tot alle schapen bijeen zijn gedreven.

„Zijn we d'r allemaal? Even luisteren! Vanaf dit ogenblik staan jullie onder de krijgstucht. Ik zeg dat niet om jullie bang te maken; het is een formaliteit, die voorgeschreven is, en hiermee zijn jullie ingelijfd . . .”

Buiten moppert een claxon.

„Wat dat zeggen wil, zullen we morgen behandelen. Overigens heet ik jullie van harte welkom bij de compagnie en wens je smakelijk eten.”

De deur uit en den wagen in.

„Jij bent de oudste, jij hebt de leiding,” zegt Michel. „Hou je grootsten bek maar gereed.”

„Wat doet Langeveld?”

„Hij heeft de handen vol aan die uitvoering van O. en O., vanavond in de kantine. Hij heeft 180 stel nodig en ik heb gezegd, dat we ze meebrengen.”

Aan de wacht worden enkele armen opgestoken en Michel stopt. Wat nu weer?

De sergeant Quinten komt op een sukkeldrafje aanzetten met den linkerhandschoen van Beumke.

In Hagenburg worden zij van het ene magazijn naar het andere gestuurd. Hiervoor moeten zij om de hele stad rijden, want de twee gebouwen liggen zo ver van elkaar, als de gemeentegrenzen maar toelaten. Daar treffen zij in een halfduister kantoortje een slaperigen burger-werkman.

Ja kaptein, hij gelooft haast zeker te weten, dat op die-en-die zolder nog ergens lepels en vorkens moeten liggen. Een voorlopige bon is ook goed, kaptein.

„Maak er maar zeshonderd stel van,” zegt Beumke, verbijsterd door den eenvoud van het geval. „Dat is voor drie compagnieën. Ik teken voor den bataljonscommandant.”

Als de dozen in den wagen zijn gestouwd, krijgt de werkman een sigaret. En kan hij misschien ook verklaren, waarom we in vier weken tijd niet één vork konden losmaken?

Tja. Kijk ziet u. 't Zijn niet alleen de lepels en vorken; ze zitten met alles omhoog. Vroeger stond elk magazijn onder een adjudant met nog de nodige onderofficieren en burgerwerklui en die wisten precies wat er te koop was. Maar met al die bezuinigingen kreeg één adjudant twee of

drie magazijnen na te lopen en dan nog met veel minder personeel. In gewonen tijd ging dat al beroerd genoeg, maar nu is 't pas 'n echt soepie. 't Most er van komen . . .

Zij kijken tegelijk op hun horloges en stijgen vlug in. De wagen rammelt als een collecte-bus.

„'t Most er van kome,” herhaalt Beumke. „Maar *wij* hebben eindelijk ons tafelzilver en daarom heffen wij aan het schoonste lied van deze tijden: *Chacun se fout, se fout, se fout ; Des petites misères; De son voison du tout.*”

Wanneer zij de kazernepoort binnenzwaaien staat een radeloze Mr. Langeveld hen al op te wachten als een levend vraagteeken.

En zo is op dezen eersten dag het aanzien der Koninklijke Landmacht nog op het uiterste randje gered, want vijf minuten later blaast de tamboer het aloude lied van den kok in de keuken.

Moordsnert met gala-kluiven . . .

Om vijf minuten voor zes loopt de wekker af en bij den eersten schreeuw zit Beumke overeind, zijn lijf aan flarden. Maar hij weet toch vrij snel, waar hij is, tast naar het koord van den schakelaar en raapt zijn zintuigen bijeen . . . Neen, er valt niet aan te ontkomen; het is vandaag geen Zondag, er is dienst en om half acht appel. Hij heeft een vaag en smartelijk verlangen naar een luien, heten dag, ergens aan zee. En tegelijk overvalt hem de zekerheid, dat al dit getob geen doel heeft, dat hij met nog een handvol kleine burgers van goeden wil aan 't vechten is tegen een natuurverschijnsel, tegen iets, dat eeuwenlang gegroeid is, tegen een mentaliteit door geslachten gekweekt. De sluike onwil van een onvatbare massa ikjes moet een-twee-drie worden omgesmeed tot een vastberaden offervaardigheid. En al gebeurde het wonder, dan komt het te laat, want heel de wereld hamstert oorlogstuig en vandaag is er geen slaghoedje meer te koop. Hoeveel artillerie hebben we, hoeveel vliegtuigen? . . . Het is kinderspel, fortjes bouwen in nat duinzand. Wij, Leonard Beumke, laboratorium-slaaf, gesjeesd beeldhouwer en — bij gelegenheid — snaphaandrager-têvoet bij Harer Majesteits troepen in deze gewesten, gaan het land redden. *Malbrough s'en va-t-en guerre!* Het is ijzingwekkend den dwaas aan het werk te zien . . .

Een poos geniet hij van zijn zwarte stemming, wel wetend, dat hij er straks heel anders over denkt. Ook in

zijn benauwdste droomen bewaart hij steeds een zwak vermoeden, dat hij maar droomt. Het is de *cafard* van elken nieuwen dag . . .

Intussen doet hij zijn gewone slaapkamerspelletjes, houdt zijn hoofd tot over de oren in het ijskoude water, tot hij bijna stikt. Als hij opduikt, is hij zover tot het leven teruggekeerd, dat hij zich reeds troost met de kleine geneugten van zijn dagelijks bestaan. De sigaret na het ontbijt en de tien minuten om door de krant te rakken. Misschien is er enig aanvaardbaar nieuws over het mysterieuze ontslag van den opperbevelhebber, buiten de Russische divisies, die door een handvol Finnen zijn omsingeld en vernietigd. Want krachtens een bliksemsnel aanvaarde gewoonte hebben we de laatste weken recht op minstens één rode divisie — liefst rauw — aan het ontbijt en de nieuwsverkopers weten precies, wat we graag lusten. Arme Finnen . . . In zijn prille jeugd waren het de Transvaalse boeren. De enige hulp, die zij kregen, bestond uit een goed-gericht trommelvuur met de inktpotten van de redactie-kantoren . . .

Gepoetste tanden maken een groot verschil. Nu denkt hij aan den sergeant-majoor Christiaansen van Michels compagnie en geeft zichzelf een frissen grijns in den spiegel. Die man heeft zijn jongen soldatengeest gaaf bewaard door twintig jaar van sloperswerk heen. Altijd even rustig en vasthoudend, zonder een ogenblik van verslapping. Voor een klas van twaalf recruten laat hij zijn mooie stem galmen, dat heel de binnenplaats ervan ronkt. Hij leert den troep in één uur meer dan een gewoon instructeur in een dag. Zijn kleding lijkt altijd hagelnieuw, zijn humeur is steeds opgewekt. Hij staat te boek als de beste wapenkenner van het land, want gelijk een ander postzegels verzamelt, heeft hij zich toegelegd op buitenlandse wapenvoorschriften, weet nauwkeurig welke machine-

geweren en infanterie-geschut in zwang zijn in Zweden of in Portugal, kent er de onderdelen en het mechanisme van . . . Maar natuurlijk doet zo'n juweel dienst bij een gewone tirailleurcompagnie en krijgt geen bijzondere wapens meer te hanteren. Dat is nu eenmaal zo en het zou onkameraadschappelijk zijn om erover te gaan mieren, want dan lijkt het, of je Michel wilt beroven van zijn besten onderwijzer . . . Zijn eigen sergeant-majoor heet Vlot en dat is hij ongetwijfeld ook geweest . . . lang geleden. Nu loopt hij rond met het gezicht van een toekomstig zelfmoordenaar, doet zijn dienst met de nauwgezetheid van een uurwerk, kent zijn vak, maar zet geen voet meer, dan strikt nodig is. Een degelijk meubelstuk, waarvan het laatste glansje dienstvreugde is weggesleten. Het is den man niet kwalijk te nemen.

Maar zo'n Christiaansen fleurt heel het bataljon op. Is dit het geloof, dat bergen verzet? Waarom niet? Tenslotte hebben wij geen grote mogendheden te verslaan, wij moeten den eersten stoot opvangen en den vijand zolang vasthouden, tot onze bondgenoten van links of rechts ons komen versterken. Nu, dat speelt het Veldleger toch klaar! Je ziet overal kazematten, je ziet er zelfs te veel van. Het wordt tijd, dat die sneeuw witte manchettendozen eens worden gekamoeffleerd. De geleerden zeggen, dat je in ons polderterrein met heel weinig artillerie kunt volstaan. En dan onze waterlinie! Die foto van den stukkenrijder met zijn half-verdronken spannetje op de voorpagina van l'Illustration deed het goed . . .

Pom-pom-pom, wie heeft de suiker in de erwtensoeep gedaan . . . Nu zijn baard in de waskom drijft, schijnt het leven minder hopeloos. Hij zal zijn nieuwe veldjas maar aantrekken, want straks geeft hij theorie over de krijgstucht. De straffen worden verdeeld in ——— Stel je voor! We zullen dit eerste uur zorgvuldig zwijgen over de

krijgstucht en proberen wat propaganda te maken. Ongetwijfeld zullen er jongens bij zijn, die in denzelfden gloed staan als hijzelf, den twintigsten Juli 1914. Die moeten we aanmoedigen . . . De ene compagnie verschilt hemelsbreed met de andere. In de ene gloeit een vuurtje van animo; de andere geeft het gewone grijsgroene beeld van lamlendigheid en slepende voeten. Bij Koen loopt de dienst als een lied. Hij is nu aan velddiensten toe en maakt van iedere oefening een opwindend Indianenspel. Eén Karel Koen speelt dat klaar en één Christiaansen geeft kleur en frisheid aan heel het verdufte koor van oudere onderofficieren. Nog weken hebben de jongens gesproken van die nachtoefening in de sneeuw, toen Christiaansen als vijand optrad en zijn sectie had gekleed in lange, witte hemden, met handdoeken over de helmen geknoopt. Zij voelden zich ware Finnen; alleen de ski's mankeerden nog . . .

Als hij zijn kraag dichthaakt, moet hij aan kleding denken . . . Koen heeft destijds in October nieuwe uniformen gekregen voor zijn recruten, maar nu gaan er kwade geruchten door de foerierswereld. Waarschijnlijk zal het grootste deel B-kleding zijn, dat wil zeggen: uitgestoomde afleggertjes van vroegere geslachten. Een opwekkend vooruitzicht.

In dien achterlijken tijd van veertien kreeg hij lang voor zijn eerste opkomst twee nieuwe uniformen van zeer verschillend maaksel, franco-huis . . . En het zal nu een jaar geleden zijn, dat hij met Obergeneraldirektor Doktor Müller voor het raam zat van een café Unter den Linden. Het was Zondag tegen den middag en de straat vol passagierende militairen. Hij vroeg, of er altijd zoveel officieren in Berlijn waren.

Offiziere? Herr Müller zag op dat ogenblik, zo ver hij kijken kon, niets dan soldaten. Begon toen met grote

nauwkeurigheid de rangtekens op te sommen, ofschoon hijzelf nooit soldaat geweest was . . . Kijk, daar liep een officier, een Oberleutnant.

Wel, wat de kleding betrof, zag Beumke niet het geringste verschil. Goed gesneden overjassen, lange pantalone, scherp in de plooi gestreken, en fraaie petten met een krans, ongeveer als hijzelf nog gedragen heeft in de vorige mobilisatie. En wat veel belangrijker was: ook gang en houding verschilden niet. Het was een pijnlijke gewaarwording. Waren dit de soldaten van het straatarme Duitsland?

Goed, laat het veldtenue een sportief werkpak zijn zonder versierselen, maar geef den jongens dan iets kwieks en fleurigs te dragen, als zij naar de meisjes gaan kijken. Nu hebben we noch het een, noch het ander. De leeuw op de knopen is het enig ornament; neem hem weg en het ensemble kan even goed in Veenhuizen worden gedragen. En als veldtenue deugt het ook niet. Zo iemand recht heeft op een hoge, dichte laars, dan is het toch zeker de infanterist van dit waterland. En bij al zijn grote inspanningen wordt hij gewurgd door zijn kraag, die zo gemaakt is, dat hij niet losgemaakt kan worden, want dan puilt er een vieze, zwarte tong uit, een onsmakelijk gezicht. Hoelang zal er nog gezanikt worden over den liggenden kraag?

En nu is het tijd voor een wandeling naar de witte deur aan het eind van de gang. Voor kamer 15 staan de grote vetschoenen van Michel en er schijnt nog geen licht onder de deur.

Bons-bons, het is een ware wellust. „Michel, 't is bij zevenen!”

Het is nog geen half zeven.

„M-m.”

Die ongezellige kerel doet alles op het nippertje. Gewoonlijk komt hij in de eetzaal, wanneer de andere lui zich

al gereed maken om op te stijgen. Hij heeft vier minuten voor zijn ontbijt, waarop hij zit te kauwen met de traagheid van een koe, als wist hij niet, hoe hij dezen langen dag kapot moet krijgen. Dan rolt hij zich in zijn wagen en komt stapvoets door de wacht gereden op het ogenblik, dat de tamboer zijn hoorn aan den mond zet voor het signaal. Hoe rekt hij het uit? . . . Maar zo'n koelbloedig monster als Michel houdt iemand als Beumke waarschijnlijk voor een vergevorderden zenuwlijder.

Karel is jammer genoeg ingekwartierd bij een collegaschoolhoofd. Was hij maar hier in 't hotel, dan konden zij 's morgens aan de hand van het ochtendnieuws den internationalen toestand gauw even regelen. *Les stratèges du Café de Commerce . . .*

Thomas is een voortreffelijk kelner. Je zit nauwelijks op je stoel, of hij komt in wapperende rokpanden aanzweven met de krant, het ontbijt en een vrolijke grijns op den koop toe. Die jongen brengt het verder, hij maakt van zijn vak een kunst.

Vandaag geen bijzonder grote letters. Weder een Russische divisie totaal vernietigd? . . . Neen: Mannerheimlinie vruchteloos bestookt. Russische verliezen gestegen tot meer dan 33.000 man . . . Dus het gaat helemaal niet goed en het verwende kind moet zacht en geleidelijk uit zijn sprookjesdroom worden gewekt. Vroeger kreeg hij van moeder na den lepel levertraan altijd een klontje. Aan de dagelijkse divisies moest eens een eind komen, maar drie en dertig duizend man zijn dan ook een hele klont . . . Levensloop van den nieuwen opperbevelhebber . . . En wéér een deskundige over de Indische slagkruisers. Nederland, het land der deskundigen. Ze zijn het nooit eens en ieder is er op zijn eigen, oorspronkelijke manier tegen en vernietigt de anderen, die er op de verkeerde manier tegen zijn. Deze mijnheer is er ook tegen, ander-

halve kolom lang . . . Verder geen nieuws, alleen een statistiekje met plaatjes over het aantal tanks. Ieder figuur 1000 tanks. Duitsland heeft er, goed geteld, op den kop af 3000. Frankrijk en Engeland samen 3500, dus de Duitsers kunnen beter thuis blijven. Ontleend aan Handbook of War. Zij schijnen goed ingelicht over elkaars krachten.

Tien over zeven, nog geen Michel te zien. Hij kon zijn wagen wel wat menselijker in de garage zetten; je kunt er nauwelijks met je fiets langs. Westerse plutocraat . . .

Quinten is van oordeel, dat de plechtigheid goed is verlopen. Toen de officieren en onderofficieren inrukten, is hij in den donkeren hoek achter het kamerschot blijven staan en kon een groot deel der gezichten zien. Zij waren zo vol aandacht, dat zij hem heel dit uur niet eens opmerkten. De baas sprak heel gewoon, zonder grote, hoogdravende woorden, maar je kon voelen, dat hij het meende, en dat maakt juist het grote verschil. Want vroeger is Quinten in Mokum vaak gaan luisteren naar politieke redenaars. Je had er, die bliksems aardig konden poekelen, maar al te vaak kon hij voelen, dat het maar hol gegons was, dat zij er niet met hun hart bij waren, te zeer uit op reclame voor zichzelf. Dat werd op den duur afschuwelijk vervelend. Maar zo dwaas kon het niet zijn, je kon erom lachen of huilen, als de vent het eerlijk meende, was het altijd de moeite waard.

En de kapitein heeft ze laten lachen, dat hoort erbij, maar het ging gelukkig vanzelf. En toen hij zei, dat zij er trots op moesten zijn in een tijd als deze hun land te dienen, kon Quinten duidelijk zien, dat er contact was. „Als je over straat loopt, steekt dan je neus in de lucht, maakt jezelf een paar duim langer en zorgt, dat de meisjes naar je kijken,” zei hij. Dat ging er in!

En ongemerkt heeft hij den karbouwtjes een pluim op-

gezet. Ze moesten steeds bedenken, dat zij ingedeeld waren bij een specialistencompagnie. Dat wilde zeggen, dat zij waren uitgezocht voor moeilijker werk, en dat was geen toeval. Het was een onderscheiding, die zij verdiend hadden bij het examen. En de besten onder hen zouden worden opgeleid tot onderofficier. Daarbij werd de hele man afgewogen; niet alleen zijn kennis, maar heel zijn optreden en vooral zijn sportiviteit. Wie zijn lesje keihard van buiten kende, maar er bijliep als een slappe frederik-fluweel, was onbruikbaar.

Groot gelach, toen de kapitein den frederik-fluweel begon na te bootsen in houding, gang en manieren. Was dat even uitgeslapen? Het was hun eigen manier van doen, wat zij uitlachten.

En dan *onze* compagnie! Wij waren specialisten en juist daarom was onze compagnie bij alles haantje-voorop. Nu zouden ze wel merken, dat wij veel tijd moesten verdoen in de seinzaal en rond de stukken, terwijl „gewone” compagnieën marcheerden. Maar ze begrepen toch zeker, dat wij ons door niets of niemand „eruit” lieten lopen, bij welken mars dan ook. Andere onderdelen konden misschien uitvallers hebben, onze compagnie zou compleet thuis komen, al moesten we mekaar dragen! Bij exercities en defilee sloeg onze compagnie het beste figuur, dat stond vast. En wat de mitrailleurs betrof: de hindernis, waar wij niet met de stukken en karren voorbij kwamen, moest nog uitgevonden worden!

Ja, toen zaten ze steil omhoog en balden reeds hun vuisten . . . Dat leek een fijne kapitein, zeiden ze na afloop en toen heeft Quinten er de boter bij gedaan. Onze compagnie had veruit den besten kapitein van heel het bataljon!

Na den middag is de baas met de eerste ploeg naar de gymnastiekzaal gegaan en heeft meegespeeld in zijn zwembroekje. Toen is hij bij de exercities gaan kijken, maar is

niet lang gebleven en heeft niet staan vitten op kleinigheden. Hij heeft gezegd, dat je pas respect voor jezelf kunt hebben, wanneer je recht en fier in de houding staat, als een man. En het was geen poppenkast, het was een oefening in zelfbeheersing . . . Den langen, witten Hopland heeft hij op den schouder geklopt. Een reuzenkerel, de trots van de compagnie, maar hij moest zorgen, dat zijn schouders een eind achteruit kwamen en dat was makkelijk genoeg, als hij er zelf maar aan dacht. De luitenant van de gymnastiek zou wel zeggen, welke oefeningen hij moest doen. En de anderen zouden eens zien, wat een prachtfiguur „onze reus” zou hebben over veertien dagen, als hij met verlof ging naar Oirschot. De mensen zouden elkaar aanstoten en vragen, of dat diezelfde Hopland was, die vroeger zo krom liep . . . De jongen stond te stralen, omdat de kapitein wist, dat hij uit Oirschot vandaan was. En Oirschot was een mooi dorp, waar niets dan flinke mensen woonden.

Wel, hier en daar zag je den eersten dag nog een paar verlaten gezichten, maar na den dienst waren ze op alle kamers zo vrolijk als visjes in de zon.

En toen kwam de foerier met de langverwachte kleding naar huis gereden. We waren op veel voorbereid, maar zo'n uitschot had niemand verwacht. Er was maar een dozijntje nieuwe uniformen, zeldzame maten, en de rest was gedragen, kaal en vormloos. Van het nieuwe model ballonbroekje, waar de jongens zo dol op zijn, omdat het al op een heuse rijbroek gaat lijken, waren er tien. Overigens niets dan die oude, gehate „kachelpijpen”. En het is haast niet te geloven; er zijn veldjassen bij, die hun vaders en ooms anno veertien hebben gedragen, met platte, blinkende messingknopen en tierlantijnen op de achterpanden.

De ouwe had meteen duizend graden en sprak van een dolkstoot in den rug. Hij had de jongens aangespoord om

trots te zijn op hun uniform. Maar in dit soort lompen konden zij zich alleen belachelijk maken met de veelgeprezen fiere houding. Je zou er je klewang bij neersmijten . . .

En zodra de karbouwtjes hun kleding hadden aangepast, noemden zij zich de Voddenrapers van Parijs.

Ras Wenkiboe komt!

Hij is opgedoken in Hagenburg en zal zo goed als zeker naar Balkerken komen.

Niemand weet, hoe dit bericht is ontstaan. Het suist door heel Brabant, als gold het een Europese oorlogsverklaring. Kapiteins telefoneren elkaar: „Heb je 't al gehoord? De Ras is op gevaarsafstand gesignaleerd!” Ook de naburige garnizoenen zijn in rep en roer. Alle gewetens worden onderzocht en alle nare karweitjes, die al enkele weken traineerden, moeten in vijf minuten worden opgeknapt.

Ras Wenkiboe is onbehoorlijk jong voor een luitenant-kolonel. Wel is hij bij wijze van onderscheiding iets vóór zijn tijd benoemd, waardoor hij zich de woede van het officiershoekje op den hals heeft gehaald, maar dit kan het grote verschil niet maken. Hij wil nu eenmaal jong zijn en wat hij wil, gebeurt in zeer veel gevallen.

Zijn naam heeft hij te danken aan den Abessijnsen veldtocht en aan de „Wenken”, onschuldig uitziende, bruine boekjes van het gewone reglementenfattoen.

Toen na veel gepingel de jonge Nederlander zes maanden tijd kreeg om tot oorlogssoldaat te worden opgeleid, was ieder ernstig vakman woedend of wanhopig. Ras Wenkiboe was waarschijnlijk wel woedend maar niet wanhopig; bovendien had zijn woede een zeer werkzamen kant. Hij had ervaring genoeg om te weten, hoeveel tijd zelfs in een half

jaar nog kon worden verknoeid. Elk regiment oefende naar eigen fantasie; de stokpaardjes verschilden van garnizoen tot garnizoen en zolang het oog des meesters toezag, ging het gewoonlijk wel. Omgekeerd berekende hij, dat van zes maanden een heel jaar „dienst” naar het oude tempo kon worden gemaakt, wanneer alle tijdrovende beuzelarijen werden uitgeroeid en de oefenstof beperkt bleef tot het strikt nodige. Daarom ontwierp hij een soort Taylor-systeem, waarin iedere minuut zou zijn verantwoord en uit de belachelijke zes maanden een dubbele opbrengst zou worden gewrongen. Het onderricht was niet alleen van week tot week ingedeeld, maar ook de inhoud van elke les of oefening was van uur tot uur bepaald, terwijl bovendien was aangegeven, hoe de leerstof moest worden gereserveerd. De zwakke kant van zijn systeem was, dat het soepel moest zijn, omdat nu eenmaal niet alle onderdelen tegelijk kunnen schieten of door de gymnastiekzaal springen. Hier wist hij de gaatjes van het bedrog weer te stoppen met den eis, dat aan elk vak een bepaald aantal uren moest zijn besteed, vóór de man met groot verlof ging.

Het werd een stukje duivelse geslepenheid, een labyrint, waarin ook de sluwste lijntrekker vroeg of laat tegen Ras Wenkiboe moest aanbotsen en deze ontmoetingen lieten vaak blijvende littekens achter. Er wordt verteld, dat beroepsofficieren, die in niets meer geloofden, ook niet in Wenken, zich na afloop zenuwziek hebben gemeld.

Inderdaad vormden zijn Wenken een meedogenloos uitbuitingsstelsel, maar toch wist hij zorgvuldig de grote fouten van zijn kapitalistische voorgangers uit de grootindustrie te vermijden, want wat hij niet vergat te exploiteren, was de geest. Waarom was de Vierdaagse een pretje en iedere militaire mars een straf? Er gebeurde precies hetzelfde, alleen de geest verschilde. Waarom zou de dienst niet even smakelijk kunnen zijn?

In deze richting begon hij te wenken. Hij schreef nauwkeurig voor, hoe er een beroep kon worden gedaan op de aangeboren sportiviteit van een gezonden jongen, hoe gemakkelijk van de saaiste oefening een prestatie of zelfs een wedstrijdje kon worden gemaakt. Zo bepaalt hij onder duizend andere belangrijke kleinigheden, dat de man gebinddoekt een mitrailleur uit elkaar moet kunnen nemen en weer ineenzetten. Dit is lang niet eenvoudig en dus een prestatie. Maar de jongen denkt niet verder dan zijn neus lang is, hij doet het, omdat het bevolen wordt, en denkt: Flauwe moppenkast; ik ben toch niet blind! . . . Maar als hij zover is, laat Ras Wenkiboe den instructeur vragen: Wie van jullie weet, waarom we deze oefening houden? . . . Niemand?

Nu wordt de poppenkast spannend.

Nu dan: ook in het pikdonker moeten er storingen opgeheven worden en juist bliksemsnel, want 's nachts zit de vijand altijd veel dichterbij je huid.

Thans is het een prestatie. De eerste maal gelukt het na veel zweet, dan gaat het beter en op den duur wordt het vervelend. Op dit moment trekt de sergeant zijn horloge en zegt: Wie is de snelste?

Dit kan de slechtste schutter, loper of gymnast zijn, maar als hij tachtig jaar wordt, zal hij nog weten te vertellen, dat hij in dit onderdeel van heel de compagnie nummer één was.

Ras Wenkiboe is niet alleen bouwmeester, hij is ook vechter. Zo onschuldig mogelijk noemde hij zijn valstrik „Wenken”, maar instinctmatig voelden al onze gedesillusioneerden, dat hier gewenkt werd met een ijzeren vuist. Hij vond zich voor een muur van weersin tegen deze godvergeten slavendrijverij. In een land, waar alleen de middelmatigheid mag gedijen, pleegt iedere uitblinker oneerlijke concurrentie, zodat hij al spoedig werd verdacht gemaakt

als een gevaarlijk mededinger naar de hoogste rangen. Vaak zag het er naar uit, dat hij nooit zou slagen. Maar Lange Willem is iemand, die snel gezien heeft, wat goed is. Toen hij generaal werd en belast met de opleiding van de infanterie, nam hij niet alleen het systeem over, maar ook Ras Wenkiboe en plaatste hem aan het hoofd der instructie.

Hij begon met het allernodigste, het opvullen van een 20-jarige gaping in het korps beroepsonderofficieren. Als resultaat kreeg hij de beroemde „capitulantjes”, jonge, moderne onderofficieren, waarvan nooit het fabrieksmerk, dat hij hun had ingebrand, zou wegslijten. Het was niet zijn schuld, dat zij zeer stiefmoederlijk betaald werden, maar in tijden van werkloosheid vond hij toch een ruime keuze en hij wist te kiezen. In het begin der mobilisatie zouden de meeste compagniescommandanten niet geweten hebben, wat aan te vangen zonder deze jonge enthousiasten.

Nu kwam het erop aan te zorgen, dat zijn stelsel niet werd gesaboteerd. Want het zat zo vernuftig ineen, dat het iedereen uitdaagde tot straffeloze ontduiking. Hiertoe centraliseerde hij het Oog des Meesters door middel van het veelvervloekte diensttableau.

Tableau is gauw gezegd. Maar één tableau wordt al dadelijk vijf stuks, wanneer een compagnie bestaat uit mitraillisten, seiners, mortieristen of „paganisten” en twee kaderklassen. Dan wordt het een legpuzzle, waarvan ook sterke hoofden gaan duizelen. Het is schipperen met de overbelaste gymnastiekzaal, schietbanen, seinzaal en vooral met de wapens. Er zijn gewoonlijk twee stukken en zes groepen, die ermee moeten oefenen. Is het vraagstuk opgelost, door een ijverigen Quinten in drievoud getikt en voor verzending gereed, dan komt er vast en zeker een buitenmodelse order, volgens welke de katholieke of protestantse militairen aanstaanden Donderdag van 15.00 tot 16.00, wanneer zij over de Balkerkse hei zouden ravotten,

in de kerk moeten zijn ter beschikking van aalmoezenier of veldprediker. Hiermee is de hele namiddag op de hei verloren; het schema van de compagnie ligt weer in duigen en het laveren tussen de overbevolkte schietbaan, badinrichting, sportterrein begint opnieuw.

Toch weet Ras Wenkiboe te bereiken, dat uiterlijk 's Zaterdags van alle recrutencompagnieën in den lande de dienstrooster voor de komende week op zijn tafel ligt. Als er een te laat komt, gebeurt het maar één keer.

En was hij nu nog een papieren bureauheld, dan zou het wel schikken, want op papier is alles kloppend te maken. Maar de rakker heeft een auto en is dol op buitenlucht. Hij hoeft zijn overrompelende aanvallen niet voor te bereiden; zij treffen steeds doel. Zit hij in zijn wagen tussen Haaghorst en Balkerken, dan kost het hem één blik op het tableau, één op zijn horloge en één op de stafkaart om te weten, dat de compagnie-Langeveld op dit ogenblik een voorpostenoefening houdt bij Moersche Hoofd. Dat is tweede landweg links, daarna derde rechts, tot de wagen niet verder kan. En Langeveld schokt dooreen van schrik, wanneer hij zich omkeert en ziet, dat deze spookverschijning — godweet hoelang reeds — enkele passen achter hem staat. Maar dit is niet het ergste. Arme Langeveld, wanneer hij en zijn compagnie niet bij Moersche Hoofd te vinden zijn, omdat het in verband met baden of gasmaskers-nummeren of het aantal losse patronen of welk ander uitvluchtje ook, beter uitkwam om deze oefening „morgen of zo” te houden. Lieve hemel!

„Op een afstand van twintig kilometer weet hij al precies, op welke verschillende manieren je van plan zou kunnen zijn om hem te beduvelen”, zeggen de kenners. „En hij kent nog veel meer truukjes dan jijzelf.”

Ras Wenkiboe wordt nooit grof. Hij bezit het overwicht van den man, die overtuigd is, dat hij gelijk heeft en

dat de zaak, waarvoor hij vecht, belangrijker is dan alle persoonlijke opinietjes en gevoeligheidjes. En met deze volmaakte zelfzekerheid weet hij ook den taaisten tegenstander in verwarring te brengen. Vanuit een paar grijze spleet oogjes staat hij zijn man te doorgronden, tot deze gelooft, dat al zijn zonden van heden, verleden en toekomst open en bloot liggen uitgestald. Zelfs de reinste gewetens krijgen het gevoel van een betrapt boefje. Hij heeft het zo ver gebracht, dat er reeds fantastische verhalen rondgaan, hoe scherpzinnig hij is, hoe hard en veeleisend, ook jegens zichzelf.

En zo hoeft hij in het belang van den dienst niet eens bijzonder onaangenaam te worden om er den wind onder te houden. Steeds vertoont hij twee lange, witte snijtanden, die aggressief naar voren komen in een soort grimmige vriendelijkheid.

„Hij ken 'n flieg fen de muur bijten,“ zegt Quinten.

Zodra het alarm geslagen is, lijkt de kazerne wel een oorlogsbodem, die zich gevechtsklaar maakt. De kamers krijgen een extra-beurt, de klasse-cahiers worden vliegensvlug bijgewerkt, de persoonlijke bloedbrieven van Wenkiboe worden nog eens nagelezen om te zien, of er nog vergeten stokpaardjes van stal moeten gehaald. De laatste ijskorsten zijn van de klinkerpaden gekrabd en op de binnenplaats is geen stroopijltje meer te vinden. De kapiteins wijken niet meer van hun schapen, blijven op de brug, als schippers bij noodweer.

Het bataljon vaardigt den luitenant-adjutant af naar de W.C.'s, waarover klachten zijn geweest. Dit is altijd het geval bij nieuwe lichtingen. Veel jongens zijn thuis maar schriel gevoed en werpen zich onbesuisd op den rijken, vetten soldatenkost. De gevolgen zijn koliek, blinde haast en slecht richten. Dan wordt er gedreigd met korvee en

wachttoeren bij de privaten, maar na enkele dagen houdt zoiets vanzelf op. Ook schijnt er wel enige onervarenheid in het spel te zijn. Er is tenminste grote vreugde geweest over een uitlating van Doodewaard, die ondanks zijn naam een flinke, vrolijke jongen is, niet uit de binnenlanden van Brabant, maar van de Hollandse eilanden, mijnheer. Hij schijnt echter thans voor het eerst van zijn eiland te zijn gehaald en hij zei in alle onnozelheid, dat die nieuwerwetse plees machtig goed bekeken waren. Als je aan dien ketting getrokken had en alles was zo knap weggespoeld, dan hield je nog net genoeg water over om je handen te wassen.

De compagnieën Beumke en Lanslot zijn na den middag op het sportveld en daar komt het verlossende bericht, dat het voor vandaag loos alarm zal zijn. Wenkiboe was vanochtend in Roosendaal en is verdwenen in de richting Breda. Onmiddellijk zijn alle veren ontspannen; overal worden als op commando de sigaretten aangestoken.

Michel, die zich van de opschudding niets heeft aangehouden, komt ook eens naar de sport kijken. Bij het sintelbaantje zegt hij aan Beumke, dat er slecht gelopen wordt. De jongens doen wel hun best om te winnen, maar ze slaan als waanzinnigen met hun benen, ze zouden eerst moeten leren lopen. Beumke bekijkt hem van onder tot boven en vraagt, of de kapitein Lanslot zich misschien geïnteresseerd voelt een demonstratie te geven van den juisten stijl.

„M-m. Wil jij 'n baantje met me lopen? Honderd, twee honderd? Je mag kiezen.”

Beumke schiet in een lach. „Michel, heb je mijn lichten, snellen bouw al eens bewonderd?”

„Trek je jas uit, praatjesmaker!” En Lanslot gespt zijn koppel reeds los.

De troep heeft er direct lucht van, dat er een sensatie op komst is. Hindernisbaan, granaatwerpen en alle andere

vermaken worden op slag gestaakt en alles rent hierheen, officieren, breed lachend, voorop. Al voordat de kapiteins hun veldjassen hebben uitgetrokken, staan de twee compagnieën aan weerszijden van het baantje, rumoerig en opgewonden.

Beumke begrijpt er niets van. De jongens van de tweede compagnie kunnen geen bijster groten dunk hebben van hun kapitein, want wát *doet* Michel eigenlijk? . . . Hij besluit het prestige van Lanslot niet erger te schenden dan hij aan zijn eigen standje verplicht is. Niet laf zijn. Met een zeer klein voorsprongetje aankomen, zoodat zijn kerels kunnen denken, dat hun dikke kapitein toch niet zo'n sukkel is, als je wel zou zeggen.

De sergeant-majoor Christiaansen dient als starter. Beumke wil graag ernstig blijven, maar nu hij ziet, hoe eigenwijs Michel een kuiltje maakt en zijn vingertoppen op den grond zet als een beroepsrenner, valt het hem moeilijk.

Klaar? Daar gaan ze. Een hels lawaai breekt los. Horen en zien vergaan; de compagnieën proberen elkaar te overschreeuwen. Ook Schurfie is dol geworden, schel blaffend rent hij achter de hielen van zijn commandant . . .

Wat is dat? Michel's benen, logge, weerspannige kolommen, blijven taai binnen het uiterste randje van Beumke's gezichtskring. Hij hoeft niet eens opzij te kijken. Ja, waarschijnlijk is Michel hem een halven meter voor. Wacht *maar, dikke, eerste gewin is kattengespin.*

Hij zet de tanden opeen, spant zich tot het uiterste en zegt zich nadrukkelijk, dat Michel vroeger op school nooit iets tegen hem te betekenen had bij hardlopen. Tegelijk ontdekt hij met enigen schrik, dat zijn ademhaling op niets gelijkt en dat het zware monster in langzamer tempo loopt. Wel vervloekt, het schijnt, dat hijzelf loopt te trippelen als een jonge juffrouw. Langer die passen! Maar wat is dat

voor een wrak gevoel in zijn enkels? Vroeger nooit last van gehad. En naast hem changeert die rhinoceros stijf op zijn doel af, in tergend slome bewegingen . . . Het gehuil groeit aan. Hup, tweede compagnie! Hup die derde! Tweede! Derde! Beumke begint zich te ergeren over deze belachelijke komedie. Hoe komt die Michel ook op 't idee!

„Hup, Schurfie!” roept de lange Jol.

Nog een meter of veertig, nu of nooit! Het lijkt een benauwde droom. Trots een verwoede inspanning, die ver boven zijn eigenlijke krachten gaat, komt hij ten opzichte van het logge gevaarte geen millimeter verder. Hij knarst de tanden en mishandelt zich, alsof na deze dwaasheid zijn lichaam geen waarde meer heeft.

Vergeefs. Lanslot passeert met hetzelfde geniepige voor-sprongetje de eindstreep.

Zijn compagnie is razend geworden; de jongens voeren barbaarse krijgsdansen uit. *Onze kapitein!* Want Beumke heeft gelijk: zij hadden geen groot idee van den kapitein Lanslot. Hij is veel te dik en te oud, hij praat haast niet en je ziet hem nauwelijks bewegen. De luitenants en de sergeant-majoor moeten het doen; overigens hadden ze even goed helemaal geen kapitein kunnen hebben. Ofschoon volgens de orders de C.C. zelf theorie over de krijgstucht moet houden, laat Lanslot het over aan zijn oudsten luitenant Bruning, die leraar is en zeer bemind bij de jongens. En nu heeft die dikke van ons dien jongen kapitein van die opschepperscompagnie compleet van de sokken gelopen. Hoe bestaat het! Waar blijven ze nou met hun praatjes, die verwaande lefgosers van specialisten?

Christiaansen veegt zijn tranen af en zegt aan zijn mannen, dat onze kapitein de medaille van het olympisch comité niet cadeau heeft gehad; wat dachten ze dan?

Beumke krijgt te voelen, dat hij meer op zijn boosaardigheid heeft geloper dan op zijn adem. Zijn hoofd gonst en

als hij hoest van afmatting, kriebelt er iets in zijn keel, dat hem bijna doet braken. Hij moet zich inspannen om niet te waggelen als een dronkeman. Zijn lijf schokt van de mokerslagen; dreunend beuken zij tegen den binnenwand van zijn schedel.

„Dank je voor het lesje, Leo!”

„Ik wou dat je —”

Opeens vergeet hij, dat hij vastbesloten is dit monster te haten tot zijn dood toe.

„Verrek Michel!” hijgt hij. „Daar staat Ras Wenkiboel Nou is de beer los.”

Mooi zo. Twee kapiteins van middelbaren leeftijd, in hun hemd en als middelpunt van een uitbundigen soldatenrel, waarbij de dienst totaal vergeten is. Ook Christiaansen heeft het onheil gezien. „Looppas naar je plaatsens,” sist hij tot de sergeants. „Hark als de bliksem je kerels bij mekaar.”

Er valt niets te redden. Daar staat Ras Wenkiboel met zijn tanden te flikkeren. Naast hem de majoor Vorster, de wenkbrauwen opgetrokken tot onder het schild van den kepi. Hij verroert zich niet, schijnt te wachten op den knal.

„Hij stak net zijn horloge op,” zegt Beumke. „We kunnen niet zeggen, dat er juist rust was.”

Zij kleden zich haastig aan.

„Meneer Beumke!”

„Ja, overste.” Hij zet den kepi op en trekt de handschoenen aan. „Michel, hij verwoest ons één voor één, ancienniteitsgewijze. Groet mijn vrouw en kinderen.”

Hij meldt zich en krijgt tot zijn verbazing een hand.

„Ik apprecieer uw goede bedoelingen, meneer Beumke, maar u bent zeer slecht in vorm. De heer Lanslot heeft u gespaard.”

Nu begrijpt hij er niets meer van. „Gespaard, overste?”

„Ja, en als u 't niet gelooft, zal ik het u laten zien . . .

Meneer Dreesen!" Deze schiet toe. Hij is een jong beroeps-officier en een bekend voetballer, lang en atletisch van bouw. „Dreesen, vraag eens aan den kapitein Lanslot, of hij nog een baantje met u wil lopen."

Dreesen's gezicht klaart op. *Is het anders niet?*

Beumke valt van de ene verbazing in de andere. Hij tracht den blik van Vorster te vangen, doch deze geeft niet-thuis.

Weer trekt de dikke kapitein geduldig zijn jas uit. De capitulantjes kennen Ras Wenkiboe langer en schijnen hem beter te begrijpen. Vrijpostig komen zij aanstormen, gevolgd door heel de rest. De overste houdt zijn horloge in de hand en Beumke ziet, dat het een stop-uurwerk is met langen secondenwijzer.

En wanneer de renners vertrokken zijn, kan niets het gehuil weerhouden. Weer blijven de lompe beenen van Michel iets achter bij het tempo van den jongen luitenant. Beumke moet denken aan de Rhapsodie Hongroise, die hem altijd zo kriebelig maakt, omdat aan het slot het rythme niet vooruit schijnt te willen . . . „Vlugger, Michel!" schreeuwt hij.

De partijen blijven gelijk, maar tegen het einde verhoogt Lanslot haast onmerkbaar zijn tempo en het ongelooflijke gebeurt. De zware kapitein wint met een dikken meter.

„Verrek, kapitein!" vergist zich de jonge Dreesen. „Hoe flikt u hem dat?"

Er komt geen eind aan het tempeest. Beumke zou graag meedoen, want nu voelt hij zich tegenover de compagnie in zijn eer hersteld.

De overste kan zich nauwelijks verstaanbaar maken. „Ziet u wel, meneer Beumke? Hij bleef den eersten keer ver beneden zijn tijd. Als u er iederen dag een kwartiertje aan besteedt, kunt u het over een paar maanden nog eens proberen."

„'t Is oplichterij, overste. Niemand gelooft, dat iemand met zo'n figuur zo kan lopen.”

„Het had u nog erger kunnen tegenvallen. In ieder geval juich ik het toe, dat u niet langs den kant blijft staan. U ziet, hoe zoiets de manschappen animeert. Maar ik zou het nog meer op prijs stellen, als de heren eens dachten aan een behoorlijk sportpakje. Dat is een kwestie van een paar kwartjes. Is mevrouw Lanslot kleurenblind?”

Beumke kijkt hem sprakeloos aan en Wenkiboe siddert overdreven. „Brrr! Die rose bretels op dat blauwe hemd . . . Op mijn program staat, dat heel de troep sportkleding moet hebben, maar er staat zo veel op mijn program. Als u ermee begint, zullen de onderofficieren en zelfs ook de manschappen volgen. Dat lijkt misschien futiel——”

„O, ik vind kleding over 't algemeen zeer belangrijk,” begint Beumke, die zijn kans ziet.

„Ja, ik weet, waar u heen wilt. Iedere compagniescommandant vindt zichzelf een uitzondering. U hebt ook veel te weinig wapens en haast geen oefenmateriaal. Het zou natuurlijk prettig zijn, als de gesneden koek gericht en genummerd aan huis werd bezorgd. En dan hadt u misschien over zes maanden al geeuwkrampen van den sleur. Weet u, wat sport is? In een veel te korten oefentijd en met veel te weinig middelen tòch meer bereiken dan mogelijk is. Probeer eens oefenmateriaal te lenen van het grensbataljon in Haaghorst. Die bataljonscommandant hoeft dat niet te doen en zal het ook niet doen en dat kan ik hem niet kwalijk nemen. Maar voor u is het een persoonlijk succes, als u het wèl gedaan krijgt . . . Uw kleding heb ik allang gezien, ik zie vrij veel. Is dat uw hond?”

Beumke schrikt ervan. Schurfie zit hem op enkele schreden afstand trouw aan te kijken. Nu komt hij overeind en kwispelt zijn onmogelijken staart. Er valt niet aan te ont-komen.

„Dat is onze compagnieshond, overste,” zegt hij en zet zich schrap voor den schok.

Nu zijn er vier tanden te zien. „Meneer Vorster, ik zie overal honden, maar dit is de eerste, die niet verloochend wordt.”

„Dan zult u tot nog toe steeds de verkeerde honden ontmoet hebben,” lacht Beumke opgelucht.

„Of de verkeerde commandanten. Wat doet uw compagnie?”

Van den hak op den tak, denkt Beumke. Zo krijgt niemand tijd zijn smoesjes te sorteren. „Granaatwerpen, bajonetvechten en hindernisbaan, overste.”

Zij gaan in die richting. De luitenant Jol komt zich haastig melden.

„Waarom gebruikt u de schutting niet, meneer Jol?”

Jol begint het ijverig uit te leggen. Achter de schutting heeft zich gaandeweg een kuil gevormd en daarin zit nog een harde klont dooiend ijs, ziet u, spiegelglad en bol, en daar moeten de manschappen op afspringen en dat is —

„Juist!” zegt de overste en het klinkt wat onheilspellend. „Juist! Altijd is er een gegronde reden om iets niet te doen. Waren we maar half zo scherpzinnig in het vinden van middelen om iets wel te doen.”

Zij zijn de schutting aan den voorkant genaderd en nu trekt Ras Wenkiboe zijn overjas uit. Beumke loopt verder om zich te vergewissen, of de klont ijs er wel gevaarlijk genoeg uitziet. Zo is hij de enige, die juist achter de schutting kan kijken en het ziet gebeuren. En als het gebeurd is, trekt hij zich snel terug. Want haast zonder aanloop is de overste vliegensvlug en met veel gerinkel van sporen over de schutting gezwaaid. De brede ijslaag kan hij evenwel niet ontwijken, hij glijdt uit, slaat hard achterover op rug en ellebogen en bezeert zich lelijk. Het is of Beumke alle naden hoort kraken. Maar als een verende bal komt deze

hoofdofficier overeind en verschijnt weer vanachter de schutting, nu grijnzend met al zijn tanden.

Was het een ander geweest, dan had Beumke de grootste moeite gehad zijn lach te houden, maar nu staat hij versted . . . Goeie genade, wat een ijzeren hond! Hij ziet er jong uit, maar hij moet toch vooraan in de vijftig zijn. En zoiets noemt zich luitenant-kolonel, een mijnheer, die naar oude, dierbare opvattingen voorzichtig zijn buik uitspreidt over het makste paard van het arrondissement.

De soldaat Ringmeier, die aan Beumke den eersten dag al opviel door zijn houding en omdat hij nog bruin was van vorigen zomer, komt van de evenwichtsbomen en zet zich in beweging om ook de schutting te nemen, nu het toch schijnt te mogen.

Maar de overste steekt zijn hand op. „Even wachten tot er zand gestrooid is . . . Een flinke laag, meneer Jol! En luistert u even. Laat nu niet ieder mannetje stomweg op zijn beurt zich over die schutting wurmen. Breng er wat spanning in. Twee tegelijk en de verliezers vallen uit, tot de kampioen overblijft. Jà? Prachtig! Zullen we verder gaan, meneer Vorster? Dag meneer Beumke!”

Mijnheer Beumke kan het nog niet goed geloven.

De verrassing van den dag is, dat Ras Wenkiboe zich wrijft aan de vierde compagnie, dat de vonken in het rond spatten. De vierde compagnie nota-bene, de model-compagnie van den kapitein Koen, die bij het vorig bezoek van den overste zo'n fraaie pluim heeft gehad!

De kamers zijn altijd keurig aan kant, ook zonder hoog bezoek, maar vandaag valt in de eerste-beste chambree het Alziend Oog op een tafel, waarop een omgevallen veldfles en een lange stroom koffie, die nog op den grond druppelt. Maar wat veel erger is, bovendien staat de radio te schetteren, dat alle oren tuiten. En overigens is de kamer geheel verlaten.

De plaats van het misdrijf spreekt duidelijke taal. Hier heeft een lijntrekker gezeten, die te laat het onheil zag naderen en nog juist het vege lijf kon bergen.

Dit is een gevaarlijk moment. Radio op de soldatenkamers is van hogerhand niet verboden, maar ook niet uitdrukkelijk toegestaan. Om aan den voorzichtigen kant te blijven heeft Vorster echter in de „blijvende orders” laten zetten, dat de apparaten tijdens de diensturen zullen zwijgen. Op dit ogenblik hangt voor alle recruten van het voetvolk in Nederland de radio aan een zijden draadje.

Het loopt goed af. Wenkiboe is niet pietepouterig genoeg om meteen de radio te bannen. Maar hij heeft een waren hartstocht voor het uitgraven van lijntrekkers en wil weten, wie zich hier tijdens den dienst aan 't vermaken was. De sergeant van de week wordt ontboden, maar weet geen raad, ook niet met zichzelf. De veldfles is niet genummerd, wat ook fout is, en zo blijft de schuldige onvindbaar. Dit is van aard om Wenkiboe uit zijn humeur te brengen en Koen krijgt de klappen.

Daarna verschalkt men in een vrij kil lokaal een sergeant, die ook weet, dat de overste morgen pas komt, en nu les geeft met zijn kepi op één oor en in een losgeknoopte overjas, waarvan de kraag nog half opstaat. Dit terwijl de manschappen in hun werkkieftje zitten. Hierover is een bloedbrief geweest, eigenhandig door Wenkiboe getekend. Het wordt er niet beter op, wanneer de sergeant in zijn eersten schrik beweert, dat hij nooit van die order heeft gehoord, waarop de kapitein Koen het orderboek moet laten halen, waarin het na enig zoeken inderdaad gevonden wordt.

Karel was er volstrekt niet zeker van en veegt zich het zweet van het voorhoofd. Maar vandaag heeft hij geen geluk, want als alles eens duidelijk gezegd is en de overste eindelijk het paviljoen verlaat, komt daar een volledig bewapende sectie aanmarcheren onder een anderen ser-

geant, die zelf niet eens den koppel draagt. En weer heeft de arme Koen een vertrouwelijk onderhoud met den luitenant-kolonel Ras Wenkiboe. Zodra meneer Koen gaat denken, dat het heel aardig loopt en dat hij de compagnie volkomen in de hand heeft, is zij al een helen tijd bezig hem te ontglippen. Meneer is omgeven van ogendienarij en weet op geen stukken na, wat er achter zijn rug gebeurt. Heeft meneer nu begrepen, dat hij voortdurend de lijntjes moet strak houden en voortdurend moet controleren? Heeft hij dat *goed* begrepen? En die twee onderofficieren worden gecorrigeerd.

En omdat zijn compagnie zo hoog staat aangeschreven, heeft Koen nog af te rekenen met het goedmoedig leedvermaak van zijn collega's. Hij wordt er wijsgerig van: Ja, soms zou je gaan denken, dat je inderdaad iets betekent en dan is het zeer heilzaam, wanneer er iemand bij de hand is om je uit den droom te helpen. Hun beurt komt ook nog, wacht maar, knaapjes.

Als zij hem meenemen naar De Zwarte Arend om hem zijn verdriet te laten verdrinken, zit daar aan de grote tafel Ras Wenkiboe in gezelschap van den majoor. De overste maakt een beweging, waardoor Koen naast hem komt te zitten, en begint terstond een opvallend vriendelijk gesprek. Of Koen zich nog herinnert, dat zij in zestien samen een cursus hebben gevolgd aan de Handgranatenschool. Of was het in zeventien?

Beumke geeft zichzelf gelijk. Deze man verstaat de kunst, hij is in staat een nieuwe weermacht te bouwen, als hij de middelen krijgt en grote volmachten. Volmachten, die in Nederland nu eenmaal niet voorradig zijn. Misschien in oorlogstijd?

Mijnheer en mevrouw Jansen—van der Aa hebben een zoontje van 12 jaar op een dure kostschool.

De jongen heet — vreemd genoeg — Hilaire. Dezen naam dankt hij aan zijn moeder, die in dit opzicht naar buitensporigheden neigde. Want toen zij zich het hof liet maken door Piet Jansen — kan het gewoner? — zaaide deze naam twijfel in heur hart en steekt nu nog als een doorn in haar vlees. Als opgeschoten meisje van de huishoudschool voelde zij zich tijdens den vorigen oorlog aange trokken tot een jongen Belgischen vluchteling uit hun straat, die niet minder dan Hilaire Dugaucquier heette, wat haar als een klaroen in de oren klonk. Voor het eerst ontdekte zij toen het bestaan van dezen voornaam, sindsdien heeft zij nooit meer een anderen titularis ontmoet, dus zij mocht aannemen, dat het geen alledaagse keus was.

Toen het plan tegelijk met het kind in haar schoot begon te rijpen, heeft zij den omlegkalender, dien zij ieder jaar in Antwerpen koopt, doorgebladerd en reeds op den veertienden Januari vond zij opgelucht den raren Saint-Hilaire. De familie kon dan op haar hoofd gaan staan; de dokter zei: niet opwinden, en ofschoon het kind Cornelis zou moeten heten naar zijn Opa Jansen, liep Opoe met een rood gezicht achter de kraamverzorgster naar de doopvont, den dwazen naam op een papiertje in de hand. En ondanks haar toestand heeft mevrouw zich nog driftig gemaakt om den eigengereiden kapelaan, die brutaalweg

„Hilarius” in de doopacte had geschreven. Maar gelukkig is het alleen de Burgerlijke Stand, die geldt, en mijnheer hoefde nauwelijks te blozen, want de ambtenaar was zich volkomen meester.

Vandaag is er een brief gekomen van Hilaire, waarin hij tot driemaal toe naar Fikkie vraagt. Ja, eigenlijk schrijft hij alleen over Fikkie.

Tijdens de Kerstvacantie is de jongen met dezen straat-hond naar huis gekomen en kreeg den wind van voren. Thuis is alles gloednieuw en mevrouw is hinderlijk proper. Er is hooggaande ruzie geweest, maar Hilaire heeft zolang geschreeuwd en gestampt, tot het dier mocht blijven, in de bijkeuken wel te verstaan. Mevrouw bleef een paar dagen mokken, omdat mijnheer partij had getrokken voor den jongen, niet alleen om van het lawaai af te zijn, maar ook uit wraak voor de vele malen, dat hij tegenover zijn zoon n het ongelijk werd gesteld.

En Fikkie betaalde voor alle grieven. Mevrouw zei, dat zij vies was van dat beest en dat haar eetlust was bedorven, als haar oog op dat smerige mormel viel.

Na een week was het nieuwtje eraf en keek Hilaire nauwelijks naar het dier om, temeer omdat het niet „bin-nen” mocht komen. Maar zodra zijn moeder erop zinspeelde, of hij dat vieze kreng maar niet zou terugbrengen, waar hij het gehaald had, sloeg de jonge Jansen weer even hard aan.

Na de vacantie zou Fikkie van honger zijn gestorven zonder het goede hart van de daghit. Lisa dacht meestal aan het etensbakje, maar scheen niet te weten, dat een hond ook drinken moet en recht heeft op lucht en beweging. Zo zat Fikkie dagenlang opgesloten, tot hij ziek werd en de zindelijkheid van mevrouw in gevaar bracht. Mijnheer was het dier volkomen vergeten.

Tot hij vanochtend aan het ontbijt den brief van Hilaire

leest en vraagt, hoe dat eigenlijk zit met dat beest, waarop mevrouw een kleur krijgt. Maar Lisa, die juist den theepot brengt, antwoordt spontaan: „O, die is gejat. Door een sergeant van de nieuwe kazerne.”

Haar woordkeus is geen ongelukkig toeval. Had de sergeant Breugelmans, die een meisjesheld is en driemaal een afspraakje heeft gehad met Lisa, haar den vierden keer niet „voor schut” laten staan, dan had zij mevrouw fijn met de gebakken peren laten zitten. Of in een milder humeur zou zij gezegd hebben, dat Fikkie in de kazerne was, meegelopen met de soldaten. Maar op dit ogenblik heeft zij een grief tegen al wat militair is.

Het woord „jatten” heeft de gewenste uitwerking. Nu moet mijnheer daar meer van weten en Lisa is goed ingelicht, want het geval Schurfie is haarfijn uitgebabbeld tijdens de duistere wandelingetjes langs de Oude Balsche Baan.

Mijnheer Jansen—van der Aa is tweemaal opgetreden als getuige in strafzaken tegen ontrouwe reizigers van de firma. Dat is hem niet slecht bevallen. Zijn naam kwam in de krant en de president was voor zijn doen nogal hoffelijk jegens een hoofdvertegenwoordiger van de firma Hertogs in puddingpoeder en siropen. Het leek er veel op, dat hijzelf de benadeelde was, en daarom hield hij zich, alsof hij den slag als een man wist te dragen en humaan genoeg was om er niet te zwaar op te drukken ten einde den verdachte te sparen. Kortom, hij voelde zich zonder grote inspanning braaf en verheven.

En zo is mijnheer Jansen zich geleidelijk gaan beschouwen als een soort orgaan der Justitie. In den coupé wijdt hij graag over deze plechtigheden uit, waarbij het verhaal steeds aangrijpender wordt en hij vaker dan nodig herhaalt, dat hij een hekel heeft aan dat soort akkefietjes, maar zich niet eraan onttrekken kan vanwege de firma, begrijpt

u wel. En als iedereen er zo over dacht, dan hadden de dieven vrij spel, zegt u nou zelf, meneer.

Nu komt er bij, dat de stemming van het publiek aan 't veranderen is. Dat heeft hij duidelijk gemerkt, want ziet u, hij kan erover oordelen, hij zit dagelijks tussen de wielen, hij bestrijkt heel het Zuiden, hij komt met alle lagen van de bevolking in aanraking en hij legt zijn oor te luisteren. Let op zijn woorden: de mensen beginnen schoon genoeg te krijgen van dat flauwe soldatenspelletje. U zult zien, dat wordt weer een paar jaar lanterfant en geld kapotslaan en als het dan weer met een sisser is afgelopen, betalen wij de eerste tien jaar de ogen uit ons hoofd aan belasting. Wij kunnen er voor ploeteren en de heren met de mooie pakjes aan nemen er een fijn leventje van op onze kosten. Net als die kale luis van een ambtenaartje uit de Beeldenstraat. Als hij vroeger ooit op reis moest, zat hij derde, omdat er geen vierde was. Nu zit meneer met een grote pet op in de tweede en verwaand, of heel de trein van hem is. Die lui gaan zich inbeelden, dat ze alles mogen. Wacht even.

Hij zet het onderzoek voort en Lisa voelt zich hoe langer hoe belangrijker.

Beumke vindt, dat het niet zo slecht loopt. En hij tracht zich wijs te maken, dat niet zozeer het systeem Wenkiboe als wel de kapitein Beumke er den gang in houdt.

De allerslechtste kleding is bij beetjes vervangen door iets minder haveloze plunjes en bij het eerste verlov heeft hij een vijftal briefjes uitgedeeld, verklarende, dat houder dezes gerechtigd is in burgerkleding te reizen. Dit zal wel fout zijn, maar iets beters wist hij niet.

En het is hem werkelijk gelukt oefenmateriaal te lenen van het grensbataljon. Voorzichtig is hij op zijn doel afgegaan, listig als een geheim agent van een vreemde mogendheid. In plaats van den gebruikelijken weg te nemen, is hij langs smokkelpadjes van laag naar hoog geslopen. Want als hij dadelijk van boven een order kan losmaken, waartegen zoveel bezwaren zijn aan te voeren, komen alle lagere godjes overeind, hoogstverontwaardigd omdat zij niet gekend zijn. Worden hun bedenkingen niet aanvaard, dan vertonen zij een lijdelijke gehoorzaamheid, die kwalijk te onderkennen is van lijdelijk verzet en vaak in staat is het bevel van dag tot dag „voorlopig” onuitvoerbaar te maken. Hij is kwistig geweest met borrels en rookgerei, heeft sigarettenpapier uit België gesmokkeld en eindelijk heeft hij de voornaamste leenheren aan tafel gehad in De Zwarte Arend. Daar heeft hij jubelende verhandelingen gehouden over Chablis, Château Neuf du Pape en Pommérol. Eerst bij den pousse-café heeft hij hun op het gemoed gewerkt.

Nu bezit hij telefoondraad, gaffels, kijkervizieren, afstandsmeters en zelfs een viertal karren, die het grensbataljon gevoeglijk even kan missen, daar hun meeste stukken bij gebrek aan andere in kazematten staan. Dan nog wat kleinere snuisterijen en niet te vergeten den fonkelnieuwen centraalpost, een indrukwekkende geschiedenis die wemelt van toetsen.

Alles onder de vreeselijkste vloeken en eden, dat heel deze uitzet „in cas van alarm” binnen dertig minuten is terugbezorgd aan de poort van die-en-die schuur in Haaghorst. Hand erop en moge zijn gebeente verdorren in de woestijn, als hij vijf minuten te laat komt!

Met den centraalpost probeert hij zelfs Ras Wenkiboe te verbeteren, want hij heeft een handig vakmannetje aan het werk gezet om een dummy te maken, een nagebootste centrale van triplex met koperen toetsen, die heus klikken en waarmee dus geoefend kan worden.

Maar veldkijkers kan hij niet krijgen. Die worden niet uit handen gegeven. Het oude spreekwoord van veertienachtien: „je moet drie dingen niet uitlenen: je fiets, je vulpen en je vrouw”, is uitgebreid met den kijker . . .

De eerste weken hebben zich geen grote onheilen voorgedaan. Quinten is nog steeds de moeder van de compagnie en onschatbaar. De manschappen komen met al hun grieven en verlangens bij hem. Wat niet te dol is, geeft hij door aan den kapitein, meestal met goed gevolg.

Beumke heeft nu tijd gehad zijn bemanning wat nauwkeuriger te bekijken, vooral de uitblinkers en de zwakke broeders. Ringmeier, die hem den eersten dag al opviel, was daags daarna de enige, die de kille gymnastiekzaal binnensprong met niets dan een klein, blauw sportbroekje. De omtrekken van een badpak stonden duidelijk afgelijnd op zijn bruine huid. En de beeldhouwer Beumke stond te staren. Zelden had hij zo'n volmaakt stuk levende plastiek

gezien en voor het eerst sinds lang voelde hij zijn duimen weer tintelen om dit prachtig samenspel van hardgetekende spiergroepen na te vormen. Ringmeier is haantje-voorop bij alles, behalve schriftelijk werk.

Anderen, waarvan de gestalte iets belooft, zijn Kaspar, die al voor stuurman studeert, en Doodewaard, de eilandbewoner, die zich wonderlijk snel aanpast en een buitengewoon bevattingsvermogen heeft, al is hij maar landarbeider. Dan Schutte van de M.T.S. en Van Bennekom, die algemeen bewonderd wordt, omdat hij reeds als aankomend bokser in den ring heeft gestaan.

Jan Maat bleef aanvankelijk ver beneden de maat. Hij is door zijn grootmoeder opgevoed.

Beumke heeft drie dagen in zijn hokje gezeten en de jongens zijn afzonderlijk bij hem geweest voor het invullen der vragenlijsten. Het is een zeer vervelend werk en het lijken dwaze vragen, maar hij komt toch ook iets bruikbaars te weten, al is het maar, dat de blonde reus Hopland uit Oirschot komt en Maat door een liefhebbende grootmoeder zorgvuldig is bedorven. Er moet genoteerd worden, of de ouders nog leven, hoeveel broers en zusters er zijn, de godsdienst, welke liefhebberijen — politiek inbegrepen — zij beoefenen, en allerlei andere wetenswaardigheden. Bij de vraag: of zij werk hadden en wat hun laatste verdiensten waren, boekte hij ontstellende resultaten. Er is ook een vraag, die wat laat komt, nu zij al ingelijfd zijn: Of zij liever bij een ander wapen zouden dienen, zo ja, bij welk. Het is merkwaardig, dat de meesten niet tevreden zijn met hun lot. Er is veel verlangen naar het paardenvolk, de vliegerij en vooral de marine. Dat vindt hij een verheugend verschijnsel; de Nederlandse jongen is toch romantischer, dan hij zich gelieft voor te doen. Maar treurig is het gesteld met de lichaamsoefeningen. Behalve Ringmeier en de bokser Van Bennekom heeft geen enkel recruit, sinds hij

van de lagere school kwam, nog iets aan gymnastiek gedaan. Velen ook niet op school.

Bij vraag 8, die wil weten, of de man ernstige ziekten heeft doorstaan, kwam Jan Maat met een lawine van kwalen afzetten, waaronder twee longontstekingen en drie lichte hersenschuddingen. Den eersten dag had hij trouwens reeds de aandacht van Quinten getrokken, doordat hij zo armoedig stond te krimpen en te kleumen, zo droevig en hulpeloos uit zijn ogen keek. Bij de tweede gymnastiekles telefoneerde Luitenant Van der Horst aan Beumke, dat hij Maat, J. naar den dokter had gestuurd. De jongen had zich niet uitgetkleed vanwege driehonderd longontstekingen plus de nodige hersenschuddingen en van de vorige les had hij hoofdpijn en duizelingen overgehouden. Even later belde Beumke den bataljonsarts op en deze verhief zijn stem. Wat?! Die lummel mankeerde niets. Drie lichte hersenschuddingen wou zeggen: driemaal niks en die longontstekingen waren hoogstens verkoudheden geweest of kriebel in de keel. Een papkindje en een aansteller! Stevig aanpakken, op zijn verantwoording.

„Jij gaat met de looppas naar de gymnastiekzaal en kleedt je uit,” zei Beumke vinnig. „We zullen van jou 'ns een man maken in plaats van een opoeskindje.”

De jongen vloog, hevig geschrokken van de harde stem. En drie weken later zag Beumke toevallig, dat Jan Maat zeer ruw aan 't stoeien was met den dikken Van Meel, daarbij hard met de ribben over een patroonkar werd gesmeten, maar meteen opwipte en zijn mannetje naar de keel vloog, zodat de veel grotere Van Meel gelegd werd. In de gymnastiekzaal is Maat nu nummer één bij touw klimmen.

Veel plezier heeft Beumke in Klinker, de vrolijkste ziel van heel het baksel. Klinker houdt er geen problemen of complexen op na en draagt zijn hart op zijn gezicht. Toen

de jongen bij hem kwam voor de vragenlijst, zag Beumke tot zijn verbazing, dat deze grappenmaker bij het psycho-technisch onderzoek een der laagste cijfers had gekregen. Klinker keek hem trouwhartig aan en zocht geen uitvluchtjes. Had op school nooit kunnen leren, met den besten wil van de wereld niet, was altijd de laatste van de achterste bank. En 'n slaag als hij had gekregen, 'n slaag! Maar ze hadden hun moeite kunnen sparen, want hij was heus niet voor zijn plezier zo stom geboren.

De jongen lachte zo hartelijk en bevrijdend om zijn eigen malheur, dat hij den kapitein aanstak.

Maar als metaalbewerker kon Klinker stukjes werk laten zien, waarvoor de oudste vakman zich niet zou hoeven te schamen!

„Maar dat is prachtig, Klinker,” zei Beumke. „We hebben al veel te veel geleerden.”

Ja, daar kon Klinker niet over oordelen. Hij zei altijd maar zo: „Beter een goeie draaier dan een slechte professor.”

De jongen kan dom zijn in schooldressuur, hij is een en al leven, geestig en fris, montert heel zijn omgeving op. En treffend aan hem is de wonderlijke vaardigheid van zijn handen. Het ingewikkelde mechanisme van den mitrailleur voelde hij instinctmatig aan, was na enkele lessen allen anderen ver vooruit en hanteerde de machine, of hij nooit iets anders had gedaan. Bovendien is hij een der uitzonderingen, die steeds werk hadden tegen een gangbaar loon. En volgens vraag 13 is hij verloofd op den koop toe.

Over het algemeen valt het gehalte niet tegen. Er zijn een paar kinderen uit zeer ongunstig milieu, maar het is haast roerend, hoe zij zich inspannen om goed voor den dag te komen in hun nieuwe omgeving. Voor zover hij kan zien, zijn er geen elementen, die enig gevaar opleveren.

Maar dan krijgt hij een dikken, gelen omslag, waarvan hij persoonlijk de ontvangst moet tekenen. Het geheim

der geheimnissen, de inlichtingen van den geheimen dienst over de politieke mentaliteit van zijn 19-jarigen. En nu luidt er een ander klokje. De voortreffelijke Ringmeier stamt van ouders, die tot voor kort nationaal-socialisten waren. Hetzelfde geldt voor den toekomstigen stuurman Kaspar. Van Doodewaard staat te lezen, dat zijn vader een tijdlang communistisch gemeenteraadslid van zijn kleidorp was. Schutte's vader was tot 1935 kringleider van de n.s.b. Wat dat zijn mag, weet hij niet, maar als G.S. III een streep onder het woord zet, zal het wel des duivels zijn. Dan zijn er nog een paar jongens van antimilitaristische afstamming, waarbij gewag wordt gemaakt van iets, dat „Kerk en Vrede” heet. Maar de grootste verrassing vormt wel de soldaat Drost, C.A., thans bevorderd tot korporaal, mogelijk bij vergissing.

Daar staat zijn verstand bij stil. Juist de élite van zijn compagnie is politiek onbetrouwbaar! Hij roept Quinten te hulp.

„Heb jij ooit ontdekt, dat Drost antimilitarist zou zijn, revolutionair-socialist en aanverwante artikelen? Schiet hij zijn officieren in den rug, zoals het schone lied luidt?”

Met een schuinen blik op de papieren heeft Quinten het begrepen. Hij schiet in een verschrikten lach. „Guns, dat is waar ook! Toen hij negentien jaar was, had Drost de wereldrefolutie in s'n faandel geschreven. Die goeie Kees!” Quinten staat te schokken van pret.

Beumke vraagt verder. Is er veel politiek gekibbel op de kamers? Zijn Ringmeier, Kaspar, Doodewaard en Schutte in 't oog lopende volksmenners? Vormen zij clubjes?

Quinten heeft er niets van bespeurd. Er is alleen wat geharrewar over den oorlog. Of Duitsland zal winnen of niet, hetzelfde gecirkelzaag, dat je overal hoort. Ringmeier en Kaspar zijn slaapjes; de rest gaat niet veel met elkaar om. Wel zijn er twee partijen, maar dat is stad tegen land. De

kamertje ontruimen en meubileren, zodat de ongewenste gasten enigszins afgezonderd blijven. Het leven is fol teleurstellingen en dës-illusies.

Zij komen op Zaterdag, als de compagnie zich gereed maakt om met verlof te gaan. Quinten meldt Ketelaars, Puile, Robbers en Scheermakers.

„Die zending accepteer ik niet,” zegt de kapitein. „Ik heb recht op vijf stuks.”

De vijfde ligt nog ter observatie in het hospitaal, weet Quinten. Een simulant, die beweert, dat zijn enkels niet geschikt zijn voor dienst bij het voetvolk.

De vier ontzadelde ruiters worden binnengelaten. Hun uiterlijk is in overeenstemming met hun staat van dienst. Zij houden hun tronies in een gewild ernstige, ja plechtige plooi, maar er gluuert een nauw-merkbaar cynisch lachje doorheen. Liever nog had Beumke, dat zij hem vierkant uitlachten, en onmiddellijk weet hij, dat aan deze collectie geen eer te behalen zal zijn. Op dit garnituur loopt alle goede wil te pletter. Dadelijk laten voelen, dat ook hij gevechtsklaar is:

Wel, zij hebben volgende week pas recht op verlof. Maar vandaag gaat heel de compagnie en daarom gaan zij ook. Als er ruzie komt, laten zij dan niet vergeten, dat hij niet begonnen is. Hij is begonnen met een dag extra-verlof. Dat zal geen verschil maken, want de ruzie verwacht hij even goed. En dat vindt hij om te géééuwen, want nu staat al vast, dat hij elk robbertje moet winnen. Eigenlijk vechten ze niet tegen hem, zij vechten tegen de militaire bierkaai.

Nu lachen zij zichtbaar en dat bevalt hem beter.

Maar wie-weet, misschien gaat het wel. En om elkaar goed te begrijpen, worden zij verzocht dit in hun oren te knopen: Hij houdt er niet van om voor elk wissewasje te straffen. Hij douwt alleen, als het hard nodig is en dan

flink. Maar als zij de jeugd gaan onderwijzen, daalt het zwaar op hen neer. Met andere woorden: laat die jongens met rust. Is dat afgesproken?

Weer dat vuile, heimelijke meesmuilen. Toch houden zij zich bezorgd en onderdanig. Scheermakers doet zelfs eerbiedig, vraagt model en nadrukkelijk: „Is er nog iets van uw orders, kapitein?”

Dat vervloekte ietsje teveel, even onvatbaar als de honende grijns in hun doffe ogen. Het is zo sluw en subtiel, dat hij soms een halve seconde twijfelt aan de juistheid van zijn gewaarwording. Toch is het duidelijk, dat deze komiek bezig is zijn kornuiten te vermaken. Het is zeer irriterend; hij zou den vent ondersteboven willen schreeuwen, maar is wijzer. Hij kijkt hem een poos strak aan met iets wat hij denkt, dat ongeveer hetzelfde sarcasme zal zijn. Nog langzamer en duidelijker zegt hij: „Voorlopig niet, Scheermakers. Jullie kunnen gaan.”

Met genoeg ziet hij, dat hij meester is gebleven van het terrein, want de man knipt verward zijn ogen. Zij zetten haastig de mutsen op, groeten en rukken in, alles even stram en correct.

Wel, vóór Maandagavond kunnen zij niet veel onheil aanrichten.

Bij zijn terugkomst op Maandagavond, treft hij Lanslot aan de leestafel van het hotel, dommelend over de krant en een glas whisky.

Ja, thuis alles wel. De groeten. Liever geen whisky; een droog cognacje zal hem beter passen, want het was koud in den bus en zo'n flodderig burgerpakje zit veel luchtiger. Neen, in België was geen bijzonder nieuws. Alleen heeft zich daar de grootste salarisverhoging voorgedaan, die de geschiedenis kent. De simpele piot heeft namelijk per 1 Januari zijn inkomen zien verhogen met ruim 330 pro-

cent. Duizelingwekkend. Vroeger was het 30 centiem of 1,8 cent per dag. Nu is dat plotseling één frank geworden, dat is zes cent!

Zo maar zonder enige overgang? Dat kan nooit goed zijn, meent Michel. Te veel luxe opeens is niet gezond. Heel dat leger moet wel stapeldronken zijn geweest?

Ja, 't zijn je reinste parvenu's. Nu kunnen ze elke twee dagen, die God geeft, één glas bier aanschaffen . . . En wat is hier zoal gebeurd?

Michel hoeft niet lang na te denken: Die sergeant, waarover Beumke zo tevreden is, die van het bureau, schijnt een lekker manneke te zijn. Ja-juist: Quinten. Nu, die wordt vervolgd wegens diefstal . . .

Beumke verslikt zich.

Diefstal van een hond, den compagnieshond, als Lanslot het goed begrepen heeft. De eigenaar heeft een klacht ingediend en de marechaussee is geweest, maar de schurk was met verlof. Langeveld was waarnemend bataljonscommandant en weet er alles van. Hij zegt, dat die Quinten bij hem moet komen, vóór de marechaussee hem te pakken krijgt. Dan heeft de schelm kans, dat hij niet de verkeerde leugens vertelt.

Beumke is al opgesprongen. Langeveld! Waar kan hij Langeveld vinden?

„Wacht nu tot morgen, zenuwknobbel. 't Is bij half twaalf!”

Maar Beumke is al naar de telefooncel. Langeveld is in De Kroon, juist van plan op te stappen. Hij komt wel even om den hoek gelopen.

Even later zit hij bij hen en zal een klein afzakkertje nemen. Ja, hij kent het verhaal. Verduiveld goeie mop. Als ze dwaas genoeg zijn om het tot een dagvaarding te laten komen, kan het een vrolijk zaakje worden.

„Precies,” zegt Beumke. „En dat vrolijke zaakje moeten

we juist niet hebben. Jij denkt natuurlijk al aan een vrijen dag om te gaan pleiten, aan de stukken, die je daar van de tafel zult slaan, en aan het verslag in de kranten met het daverend gelach, de uitbundige vrolijkheid, de grote opschuddingen en de nodige incidenten . . . Zie je dat, Michel? Zijn ogen glinsteren al bij het vooruitzicht . . . Alles op kosten van een fatsoenlijken sergeant, die de stukken betaalt."

„Nou, voor dien sergeant hoef je geen zorgen te hebben."

„Dàt is de vanoudsbekende melodie. Ik ben ook een paar keer in behandeling geweest bij jouw soort beroeps-optimisten. Kun je dezen wraakroependen onzin niet voorkomen?"

„Ik kan gelukkig niet verhinderen, dat de justitie stomiteiten uithaalt. Hoe meer hoe liever . . . Stuur dien sergeant maar bij me. En als morgen de politie er vroeger is dan ik, mag hij onder geen voorwaarde toegeven, dat hij het dier heeft meegenomen met het oogmerk om het zich toe te eigenen."

„Wacht even," zegt Beumke en neemt zijn notitieboekje. „Oogmerk . . . Toeëigenen . . . En verder?"

„Integendeel, hij heeft zich over dat dier, dat ziek was en aan de wrede elementen prijsgegeven, ontfermd om het van een wissen ondergang te redden."

„Je praat net als Quinten."

„Het was dus een geval van zaakwaarneming," gaat Langeveld voort. „Een zuiver civiele aangelegenheid en hiermee valt de bodem uit de strafzaak . . . Ten tweede: Toen jullie Schurfie hersteld was, heeft de sergeant hem de vrijheid weergegeven. Honden plegen trouw te zijn en daarom mocht hij aannemen, dat het dier zelf zijn haardstede zou terugvinden. Kijk, dit is ons zwakke punt. Hij had den hond desnoods bij deurwaarders-exploit moeten aanbieden en sommeren tot aanvaarding tegen voldoening van de inmiddels gemaakte kosten."

„Stik.”

„Juist. Bovendien gaan we tot een tegenoffensief over. We doen aangifte van dierenmishandeling. Een uitvoerige klacht, waarvan afschrift aan de Dierenbescherming, die graag voor de nodige publiciteit zorgt. Maar hiermee zijn we nog niet uitgeput. Subsidiair mocht Quinten aannemen, dat de zaak kennelijk werd verlaten —”

„Blijft u?”

„Verlating. Derelictio. Op het bezit werd kennelijk geen prijs meer gesteld, dus de sergeant mocht zich de zaak toe-eigenen.”

„Welke zaak?”

„Dien hond natuurlijk!”

„O, nu wordt het helder. Ik heb hier genoteerd, dat Quinten onder geen voorwaarde het oogmerk mocht hebben om zich het hondje toe te eigenen.”

Langeveld grijpt zich met beide handen in het haar. „Je begrijpt er *niets* van! Dat is ons *subsidiar* verweer!”

Beumke wendt zich tot Lanslot. „Goed begrepen, Michel? Quinten is onder alle voorwaarden wit, maar subsidiar is hij zwart.”

„Precies,” beaamt de advocaat. „Als het openbaar ministerie kan bewijzen, dat hij zwart is, trekken we terug op een tevoren gereedgemaakte stelling en zeggen: Goed, meneer, laat Quinten zwart zijn. Maar hij heeft dan ook het goed recht om zwart te zijn . . . Begrepen?”

„Nee.”

Langeveld doet, alsof hij zich het zweet afveegt. „Als de auditeur-militairen niet slaagt in het bewijs, dat Quinten het oogmerk had zich het dier toe te eigenen, is er geen diefstal. Akkoord? Slaagt hij wel, dan hóéft het nog geen diefstal te zijn, want die toeëigening moet bovendien wederrechtelijk zijn. In dat geval beweren we dus, dat

Quinten het recht had om het beest mee te nemen, omdat het verlaten was."

„Hemelse goedheid, wat een gekronkel! Noem je dat rechtspraak?"

„Heb jij een beter systeem bij de hand?"

„Jà! . . . Ieder gezond mens zal zeggen, dat de vent, die zijn ziek hondje moedwillig laat doodvriezen, een schoft is. En dat Quinten een pluim heeft verdiend. En als de schoft dan nog de brutaliteit heeft om jullie stomme rechts-machine aan 't draaien te zetten tegen iemand als Quinten, heeft hij recht op een pak ransel. Met de hondenzweep. En dan laten we nog buiten beschouwing, dat Schurfie, die thuis mishandeld werd, nu een best leven heeft en de harten verblijdt van ruim honderd en vijftig jonge soldaten in tijden van oorlogsgevaar. Het is om te geeuwen zo simpel! En daarom laat je dezen rel berechten door een eerlijk en eenvoudig man, die er geen subsidiaire oogmerken op na houdt . . . Maar voor zover je op dit gebied nog normaal kunt denken, Langeveld: wat is jouw mening over de mentaliteit van dezen hondenmepper?"

„Tja, hij past precies in onze rechtsorde. En ons recht is een product van de Franse revolutie, de revolutie van den kleinen burgerman, die heel juist wordt aangeduid met het woord *particulier*, want dat is hij. Eerst moest zijn persoonje worden veilig gesteld tegen de overheid en verder was er maar één heiligdom: zijn particulier bezit. Hij had zich vrijgevochten van de landheren, maar tegen den nieuwen staat bleef hij even vrolijk doorvechten, onder het devies: Blijf van me lijf! Zijn persoon, noch zijn bezit mogen worden lastig gevallen. Hij waant zich alleen op zijn particulier eilandje en de staat is eigenlijk zijn enige vijand met belasting, dienstplicht en alle andere inbreuken op de zoete rust van zijn zelfaanbidding. De voordelen van een georganiseerde samenleving aanvaardt hij als iets vanzelf-

sprekends en dan alleen de onmiddellijke voordelen. Hij blijft halsstarrig geloven in betere straten bij vermindering van belasting — zie ons verkiezingsprogram . . . Nu had deze particulier een hond, die hem gestolen kon worden. Maar hij had er geen toestemming voor gegeven en dus was zijn recht geschonden, zijn eigen particulier recht op dien particulieren hond. Dat hoeft hij niet te nemen, dus hij neemt het niet en Schurfie is opeens belangrijk genoeg om de gehate gemeenschap aan het draaien te zetten met politiemannen, rechters etcetera. Hij heeft ervoor moeten betalen en nu zal er voor hem ook gewerkt worden. Dat is zijn recht en tevens zijn zoete wraak.”

„Nu praat je tenminste als een gewoon particulier.”

De gewone lusteloosheid van den eersten ochtend na het verlof is vandaag spoedig geweken. De compagnie is meer lacherig dan verontwaardigd, want Quinten zelf beschouwt het als een grap. Hij sal de gevoelens, die op hem afstormen, niet trachten te beschrijven. Ellende was zijn deel. Het brandende vraagstuk is, of we Schurfie in den schoot van den familiekring kunnen blijven koesteren, en daar staat hij enigszins antiseptisch tegenover. Beumke zegt, dat hij zich eerst moet gaan melden bij den kapitein Langeveld.

En de gewezen huzaren hebben er geen gras over laten groeien. Twee hunner, Scheermakers en Puile, hebben gemankeerd op avond- en ochtendappel, zijn een kwartier vóór den dienst binnengekomen zonder het nodig te achten zich te melden bij den sergeant van de week.

Als de kapitein hen laat komen, hebben zij een geldige reden. Gisteravond hebben zij in Roosendaal de aansluiting gemist en hiervan bezitten zij zelfs een bewijs, een briefje van den stationschef. Maar Beumke bestudeert nauwkeurig hun gezichten en zijn instinct slaat alarm. Er hapert iets; zij kijken veel te kuis uit hun ogen. In het briefje

staat, dat zij met den trein van 23-zoveel zijn aangekomen en Balkerken niet meer konden bereiken.

Hij neemt een spoorboekje en jawel! De heren zijn te laat van huis gegaan; er viel geen aansluiting te missen, omdat er op dat uur geen trein meer was.

Hij prijst zich gelukkig, dat hij hun eerste list al heeft doorzien. In deze voldane stemming zegt hij, dat zij natuurlijk één keer mogen proberen hem te bezwendelen, bij wijze van kennismaking. Daarom zal hij nu nog niet straffen, maar als zij binnen veertien dagen wéér op het matje moeten komen, krijgen ze deze portie erbij. Is dat eerlijk?

Dus de eerste ronde is aan hem. Later hoort hij langs Drost en Quinten, dat zij op de kamers hebben gezegd: „Uitkijken! Dat Beumke van ons vang je niet voor één gaatje.” En door de twee anderen zijn ze ongenadig uitgelachen.

Quinten is afgericht door Mr. Langeveld, die begon met te vragen, of hij een afstammeling was van Quinten Matsijs.

„Nee, kapitein!” riep hij op wanhopigen toon. „Ik ben se fader!”

Langeveld telefoneert nu aan Beumke, dat die Jordaner niet in zeven sloten zal lopen.

De onderofficierskamer maakt plannen. Sergeant Breugelmanns, de meisjesheld, biedt aan om zijn tegenwoordige vlam te doven en weer betrekkingen aan te knopen met Lisa, het dienstmeisje.

Dat noemen zij de Vijfde Kolonne.

In den namiddag komt er een bejaarde wachtmeester van de marechaussee naar de kazerne en vraagt naar een zekeren sergeant Quinten. Bij de compagnie krijgt hij niets dan lachende gezichten te zien, wat hem niet bovenmate doet ontgooien. Beumke stelt zijn hokje beschikbaar voor het tête-à-tête en rukt uit met de compagnie.

Quinten presenteert een sigaret en, als deze geweigerd wordt, een pepermuntje. Hij heeft altijd pepermuntjes in zijn zak en alle soldaten weten het.

De wachtmeester begint te worstelen met het „oogmerk” doch maakt geen vorderingen en krijgt het vermoeden, dat deze verdachte reeds door een anderen vakman onderricht moet zijn . . . Dat is allemaal goed en wel, makker, maar hij heeft dien hond toch meegenomen. Waarvoor?

Uit mensliefendheid. Om hem voor een wissen ondergang te behoeden.

Deze zin heeft stijl en kan woordelijk in het proces-verbaal worden opgenomen.

Maar later?

Wel, toen Schurfie door den kapitein-paardenarts van de artillerie was goedgekeurd, heeft Quinten hem de gelegenheid gegeven naar zijn haardstede terug te keren.

Maar dit noemt de wachtmeester geen zuivere koffie. Als Quinten recht in zijn schoenen stond, zou hij den hond naar den rechtmatigen eigenaar hebben teruggebracht, makker!

Maar het was nacht, wachtmeester, pikdonkere nacht. Quinten heeft in die lange straat op een bel gedrukt, hij heeft een vrouwspersoon gehoord, maar niet gezien en het luikje werd voor zijn neus dichtgeklapt. Nu weet hij nog niet precies, welk huis het was. Ze zijn allemaal naar hetzelfde patroon gesneden en al woon je daar tien jaar, je moet steeds je eigen clivia in de gaten houden, of je stapt in alle eer en deugd bij de buurvrouw in bed. En een hond is wel geen postduif, maar over een afstandje van acht-negenhonderd meter vindt hij toch zijn huis terug, is 't niet?

„Mijn hond wel,” zegt de marechaussee.

O, is de wachtmeester ook liefhebber? Dan hoeft Quinten niet in gloedfolle woorden te schilderen, door welk oogwit hij besield was.

Oogmerk, verbetert de marechaussee. En allemaal goed en wel, makker, maar hij wist toch dat de hond in de kazerne was en niet bij den eigenaar.

Wel, om het verhaal te foltoeien: Schurfie zwierf inderdaad veel rond de kazerne en liep graag met den troep mee. Quinten dacht aanvankelijk, dat de hond thuis sliep en overdag uitstapjes maakte, maar later hoorde hij, dat het stomme dier 's nachts ergens weg kroop in de kazerne, waar het warm was, en toen dacht hij, dat Schurfie door zijn hardfochtige meesteres weer aan de deur was gezet.

Zo, maar nu een ander praatje. In wiens bezit is de hond nu; wie zorgt voor hem, geeft hem te eten?

„Maar Schurfie zorgt voor sichself, me goeie wachtmeester! Hij is van niemand, schooiert zijn prakkie bij de troep, net als iedere compagnieshond.”

„Dus volgens u zou ie loslopend zijn?”

Quinten slaat verheugd op zijn knie. Dàt is de juiste titel; de wachtmeester had het raadsel niet beter kunnen oplossen. „Fondeling” zou ook geen slechte uitdrukking zijn. Maar loslopend is misschien meer in ofereenstemming met de wet; daar komt Quinten niet tussen, ieder zijn fak!

En nu nog één vraag: Wààr is die hond?

Quinten trekt de schouders op. Best mogelijk, dat Schurfie weer met den troep is meegelopen en de compagnie is op de Balkerkse Hei.

Balkerkse Hei is een veel te ruim begrip en de marechaussee is van oordeel, dat de justitie al veel te lankmoedig is geweest. Hij wil nog wel een pepermuntje en alles goed en wel, makker, maar nu de kapitein is uitgerukt, wil hij den bataljonscommandant spreken...

De majoor Vorster draagt den commandant van de derde compagnie op ervoor te zorgen, dat de betreffende hond

wordt afgegeven bij P. Jansen, Burgemeester Dekkerstraat 108, Balkerken.

Op advies van de onderofficierskamer wordt hiermee belast de dienstplichtig-sergeant Breugelmans in zijn hoedanigheid van Vijfde Kolonne.

Den volgenden morgen rukt de compagnie uit voor een der eerste velddiensttoefeningen. En ofschoon zij voor het eerst losse patronen hebben, ziet Beumke, dat de jongens wat balsturig zijn om het verlies van Schurfie. Er wordt heet geredeneerd en zij horen nauwelijks, wat er gezegd wordt. Twee der oud-huzaren, ditmaal Robbers en Kete-laars, maken van een patrouillegang gebruik om verloren te lopen. En zij schijnen ver uit den koers geslagen, want als de compagnie om twaalf uur thuis komt, zijn ze nog niet terecht.

Maar er is belangrijker nieuws: de verloven zijn ingetrokken. Er wordt zelfs gesproken van inpakken en gereedmaken voor vertrek. Beumke moet hard vechten om de vrachtauto, die zijn geleend oefenmateriaal zal terugbrengen naar de grens. Zijn enige gedachte is, dat hij nu morgen voor den groten mars moet uitrukken met de mitrailleurs op groentenkarretjes, waarvoor de jongens zich zo schamen in de stad.

Het is laat geworden, als hij haastig naar de stad fietst voor zijn noenmaal. Maar aan het einde van de Burgemeester Dekkerstraat wordt hij aangeropen door een jongeman, die een uniformpet draagt met het woord CONCORDIA.

Soldaten hebben zijn bakfiets afgenomen!

Het eerste ogenblik denkt Beumke aan drastische oorlogsmaatregelen. Toen hij op 24 Augustus uit Gent vertrok, stonden daar politie-agenten op alle kruispunten en pikten zonder complimenten alle bruikbare rijwielen in tegen afgifte van een papiertje.

„Bakfiets afgenomen? Waarvoor? Is die fiets dan gevorderd?”

„Nee, ze was gelaje.”

„Geladen? Waarmee?”

„Mee bier.”

„O, zeg dat dan dadelijk. Waar zijn ze gebleven?”

De jongen gaat hem voor naar een zijstraat. Er is een vrolijk opstootje gaande. Vrouwen aan hun huisdeuren en een drom kinderen rond de bakfiets, gillend van plezier. Ketelaars en Robbers zijn in vergevorderden staat, zeer zeker niet alleen van hun juist verworven buit. Volledig uitgerust en gewapend, leunen zij tegen het voertuig en klinken met de flessen. Zij doen, alsof zij alleen op de wereld zijn en Beumke kan niet ernstig blijven, nu hij ziet, dat zij om beurten elk rondje aan elkaar betalen. Zorgvuldig worden de centen uitgeteld op de zijplank; de waard van het ogenblik strijkt dankend het geld op, rept zich vakkundig met de flessen en onder sierlijke buigingen drinken zij elkaar toe.

Als Beumke hen heeft bereikt, houden zij juist de klokkende flessen als klaroenen aan den mond, de ogen devoot ten hemel. Ketelaars ziet hem het eerst, rolt zijn oog in den uitersten hoek, zoals een kip iemand geheel van terzijde aankijkt. Maar hij is volstrekt niet overtuigd, doet ongelovig nog een paar teugen, terwijl hij diep over het vraagstuk nadenkt. Dan spuit opeens het bier uit zijn neusgaten.

Nu is Beumke verloren. Het buurtje galmt van den lach en de kerels zijn verrukt: Jezus, daar hebben ze den kapitein! Ha, die kappie! De kapitein ook 'n biertje? *Aanneme!* Biertje voor den kappie!

Hij moet zich met geweld tot bedaren brengen. „Ziet, dat je als de bliksem in de kazerne komt, knaapjes, want de politie is opgebeld en al onderweg. Als je geknipt wordt,

vrees ik, dat w' elkaar voor 't laatst gezien hebben. En het zou me spijten, als de kennismaking hier moest eindigen. Dus maakt je uit de voeten."

„Politie? Willem, schiet op, temee komt de politie!"

Maar ze moeten nog betalen, herinnert zich Willem.

„Alles is betaald," zegt Beumke. „Smeert 'm nou!"

De list gelukt. Zij krijgen het idee, dat de kapitein met hen samenspannt tegen het wettig gezag, en niets is zo sympathiek. Beumke fluistert den Concordia-jongeren toe, dat hij even wacht, en loodst hen vlug de straat uit. Hij gaat zelfs vooruit om te zien, of er geen onraad is.

De bierjongen is door de algemene vrolijkheid wat milder gestemd. Als man van de wereld, wil hij zich zelfs uitvoerig rechtvaardigen. Ja meneer, ze wilden bier hebben, maar hij mag langs de straat niks verkopen, anders krijgt hij dadelijk een bekeuring en is zijn baantje kwijt. Toen zijn ze met de fiets gaan rijden en tegen twee man, met geweren nog wel, kon hij niet op.

Beumke prijst zijn wijs beleid en betaalt de schade. De jongen krijgt nog een kwartje voor de zenuwen, tikt tegen zijn Concordia-pet en kan zich nu vergasten op zijn vertraagde lachbui.

Nu is het te laat geworden voor het hotel. Hij besluit langs een anderen weg naar de kazerne terug te gaan en een broodje te eten in de kantine. Bij de wacht ontmoet hij den revolutionnair-socialist en anti-militairist van de compagnie.

„Dag Drost."

Deze schiet toe. „Blijft u, kapitein?"

„O niets, ik wou je maar even begroeten . . . Als collega."

„Collega?", lacht Drost en neemt hem beleefd de fiets af.

„Ja, we zijn collega's. Want kapitein en korporaal zijn de beroerdste rangen van heel het leger."

Na den middag brengt Quinten verslag uit. De wagen is al terug van de grens. De luitenant Schipper was zelf meegegaan. Daarginds was van opschudding niets te bespeuren. Wel waren ze blij met de prompte bediening, maar aan alles kon je merken, dat ze nog geen ogenblik aan hun uitgeleende spullen hadden gedacht, zei de luitenant . . . Op de soldatenkamers is uitgemaakt, dat de Duitsers van plan waren hun onderzeeërs met den trein over Venlo naar Vlissingen te brengen, maar nu de verloven zijn ingetrokken, zullen ze daar wel van afzien. Overigens heeft het niet veel indruk gemaakt, omdat ze pas over veertien dagen aan de beurt zijn voor verlof en voor die karbouwtjes zijn twee weken de volgende eeuw . . . De huzaren zijn op hun tenen binnengekomen, toen de compagnie aan tafel was: Ssst, de kinderkamer niet wakker maken! In het poetskamertje is er groot gebrul geweest; het bierverhaal is over heel het bataljon verspreid en wordt steeds ongelooflijker . . . De majoor is bij den depot-commandant geroepen. Ze zeggen, dat alle depots achter de waterlinie worden getrokken en dat ons bataljon in Voorhoeve of in Bolrijk zal terechtkomen. En iedereen heeft het over inpakken. Ellende was zijn deel.

Om half vijf komen Ketelaars en Robbers op het rapport. Zij doen weer plechtig, maar Beumke ziet, dat de stille, valse lachjes uit hun ogen zijn verdwenen. Voordat de kapitein iets kan zeggen, geeft Ketelaars zijn lichaam een extra-strammen ruk en vraagt:

„Kapitein, hoeveel krijgt u van ons?”

„Vraag liever, hoeveel jullie van mij krijgen,” zegt Beumke en nu is het gedaan met de plechtigheid. Zij krijgen een nieuwen aanval van dronkemansvreugde, wankelen van het ene been op het andere en houden elkaar vast . . .

Vol verbazing vertellen zij op de kamers, dat de kapitein het helemaal niet meer over die bierkar heeft gehad. Maar

hij was ontaard zuur over dat verloren-lopen op patrouille. Wat zij na den dienst deden, zou hij pas horen, als 't eenmaal gebeurd was. En zij waren oud genoeg om te weten, dat zij de klappen hadden af te wachten. Maar hun dienst zouden ze — god hier en daar, bons op de tafel — *goed* doen! Mensenkinderen, wat was die ouwe chagrijnig over die stomme patrouille. En als ze zijn jonge bloeien gingen meenemen op het pad der ondeugd, kwam er pas grote ruzie. Voor de rest kregen zij hetzelfde te horen als Scheermakers en Puile: ze hielden dit vrachtje te goed en als er binnen veertien dagen weer 'n haar in de boter kwam, werden ze prompt uitbetaald. Maar in al die bedrijven had hij nòg de centen van het bier niet terug! Zij schudden het hoofd en geven het op.

Dit verslag wordt weer aan Beumke overgebracht en tevreden stelt hij vast, dat zij een belangrijk deel van de strafpredikatie hebben weggelaten. Hij heeft hun immers met nadruk aan het verstand gebracht, dat zij al met één voet in de tuchtklasse staan. Dit hebben zij zorgvuldig verzwegen, dus het schijnt toch indruk gemaakt te hebben...

Aan het einde van de week rapporteert de capitulant Verdaasdonk, dat „die vetzakken” toch heel behoorlijk hun dienst doen. Zij laten zich door die snotneuzen niet graag iets afvangen. Ketelaars is de beste karabijnschutter en Robbers kampioen-granaatwerper. Bij het nemen van hindernissen met de karren gaan ze tekeer als losgebroken duvels. Verdaasdonk weet, dat een mitrailleurkar eenvoudig niet kapot kàn, maar als hij die kerels bezig ziet, houdt hij soms zijn hart vast.

Den volgenden Maandag hebben zij alle vier een week verzaard arrest voor verregaande baldadigheid, buiten dienst gepleegd. Eerlijk is eerlijk. En den tweeden dag van hun straftijd worden zij verschalkt door den officier van piket. Bij het openen van de celdeur is er geen sigaret meer

te zien, maar een dikke rookwolk slaat den jongen luitenant in het gezicht.

„O, roken jullie?” vraagt hij dom.

„Graag, luitenant!” zegt Ketelaars gretig.

Nu komt de wachtcommandant in het gedrang. Behalve sigaretten worden er lucifers en speelkaarten in de cel gevonden. Hij bezweert, dat hij de gestraften toch nauwkeurig heeft gefouilleerd.

De vier ruiters willen echter niet, dat de sergeant ervoor opdraait. Spontaan bekennen zij aan Beumke, hoe zij hun gerief hebben binnengesmokkeld: op hun blote lichaam, hangend aan een touwtje en dan op de plaats, waar alleen de dokter toegang heeft.

De kapitein kan weer zijn lach niet houden en laat het geval rusten.

Hij kon niet meer ontsnappen. Om den hoek van de nieuwe kazernelaan nadert de compagnie onder Jol en nu moet naar aloude traditie voor den C.C. worden gedefileerd. Hij zet de fiets tegen een boom en blijft langs den kant staan, de hand aan den kepi.

Bijna drie maanden heeft hij nu zijn mannen en het is een lust om te zien. Zij hebben koppen als boeien, glinsterend van gezondheid. Vooraan de witte reus Hopland, hij is bijna geheel recht getrokken en loopt zo licht als een veer . . . Jan Maat, het grootmoederskindje, heeft een dik, blauw oog. Tweemaal is hij gewaarschuwd voor verregaande ruwheid bij stoeien. Hij is een der grootste bewonderaars van den bokser Van Bennekom, loopt hem als een hond achterna . . . Drie van zijn vier zwarte schapen lopen naast elkaar; Scheermakers vertoeft voor veertien dagen in de provoost. Zij doen hun best, wel grijnzend, maar zonder boosaardigheid en daarom roept hij: „Goed zo die tweede sectie!”, ofschoon de anderen het even goed doen . . . De vrolijke snuit van Klinker schijnt te zeggen, dat hij deze plechtige ontmoeting een vrolijk verzetje vindt.

Ja, er zit muziek in dit defileren. Er mankeert nog wel wat aan, maar hij is toch onbescheiden genoeg om te geloven, dat zij zich inspannen om den ouwe een plezier te doen.

En dacht hij het niet? Schurfie is weer meegelopen. Er komt geen eind aan dit drama . . .

Drama? het is een droevige klucht van kleinzielige koppigheid in ontelbare bedrijven. Zelfs de depot-commandant, de overste Van Weesbergen, is er al een paar maal rood voor opgelopen en in de consignes van den wachtcommandant staat sinds enkele weken, dat hij alle honden uit de kazerne heeft te weren.

Mijnheer Jansen heeft stellig ontkend, dat hij zijn hond had prijsgegeven: geen haar op zijn hoofd! En nu moet hij in deze houding volharden, waarvoor hij zijn natuur niet veel geweld hoeft aan te doen. Mijnheer is zwaar van gang en heeft een korten, vetten nek.

Toen Schurfie door Breugelmans werd afgeleverd, begon er een taaie, venijnige strijd in de familie Jansen—van der Aa. En op het nieuws, dat ter ere van dat beest bovendien een politiezaak aanhangig was gemaakt, geleek het geluid van mevrouw op een krassende griffel. Sindsdien was het onweer niet van de lucht en mevrouw zegt dagelijks, dat haar leven een hel is geworden en haar zenuwen ten onder gaan.

Na enig afwerend kattenspel heeft Lisa zich zonder bedenken laten inlijven bij de Vijfde Kolonne. Zij houdt het vuurtje gloeiend, ondermijnt het moreel van den vijand en levert waardevolle spionnenberichten.

Den eersten nacht heeft het dier onophoudelijk gejangt, zodat mijnheer driemaal uit zijn bed moest om Schurfie een schop te geven. Hierbij heeft hij éénmaal met zijn dun pantoffeltje hard tegen de muur getrapt. Lisa is daghit en vernam van de burens, dat het dien nacht wel moord en doodslag had geleden op de slaapkamer; zelfs aan den overkant waren de mensen wakker geworden. Aan het ontbijt was mevrouw zeer luidruchtig met het porcelein, maar scheen overnacht haar spraak te hebben verloren. En de triomf glansde in haar ogen, toen Lisa de buitendeur van de bijkeuken wat te ver had opengedaan, het ogenblik,

waarop Schurfie blijkbaar al dien tijd had gewacht. Ook het straatpoortje stond toevallig open.

Nadat mijnheer zich buiten adem had geschreeuwd, heeft hij de marechaussee opgebeld en werd minder vriendelijk bejegend. Het Koninklijk Wapen had meer te doen dan achter den hond van mijnheer Jansen aan te rennen. Mijnheer moest zelf naar de nieuwe kazerne gaan en zich wenden tot den commanderenden officier. Jammer genoeg kon de luitenant-adjutant Stuurman den stoot niet opvangen en de majoor Vorster zei aan Beumke, dat die hond een beetje vervelend werd.

Eerst na den dienst scheen Schurfie zich te laten vangen. Breugelmans bracht hem terug en hij werd opgesloten in de bijkeuken.

Reeds den volgenden dag juichte weer de compagnie en toen mijnheer Jansen van den trein kwam, vielen er grote woorden, want mevrouw verbrak haar mokkend zwijgen. Maar ook Lisa diende van antwoord: Dat beest moest toch op tijd uitgelaten worden, is 't niet, en iemand anders had het poortje opengelaten, want zij wist zeker, dat zij het goed dichtgedaan had, toen zij het brood had aangenomen. En ze kon toch zeker niet tegelijk de kamers doen en heel den dag stijf op dien hond staan te letten. Huh!

Mijnheer begaf zich weer naar de telefoon en voorkwam alle onaangenaamheden door met overtuiging te beweren, dat soldaten de poort hadden opengemaakt en den hond meegelokt. Nu moest de marechaussee zich wel miskend achten. Zij deed het nu zeer officieel, wendde zich niet tot den majoor, maar tot diens chef, den overste Van Weesbergen, die tevens garnizoenscommandant van Balkerken is. Den majoor Vorster werd beleefd doch dringend verzocht te willen toezien, dat de overste niet meer voor dergelijke wissewasjes werd lastig gevallen; het was te kinderachtig, nietwaar? En op weg van den majoor naar

den kapitein Beumke werd dit verzoek meer dringend dan beleefd.

Schurfie werd vastgebonden aan den deurknop en mevrouw gaf te kennen, dat zij goed op weg was om stapelgek te worden. Den volgenden avond, tegen elven, werd er brutaal op de poort gebonsd, gefloten en om Schurfie geroepen. Het dier ging als dol te werk, in de bijkeuken begonnen een paar emmers te rollen, mevrouw gilte en het was of het huis inviel. Schurfie hield niet op, zelfs niet toen de straatschenders al geruimen tijd uit het gehoor waren verdwenen. Mijnheer kwam met een eind hout om hem tot bedaren te brengen, maar Schurfie flitste verwaarloosd de tanden, waagde zelfs een tegenaanval en de zware Jansen moest zich schielijk terugtrekken buiten het bereik van het touw.

Heet van de naald telefoneerde hij met de marechaussee en zijn verhaal nam zulke afmetingen aan, dat de opperwachtmeester geneigd was te vragen, hoeveel er nog van het huis overeind stond. Hogelijk verontwaardigd vroeg mijnheer Jansen, of er in dit land nog recht bestond . . .

Een dag later vroeg de kapitein Beumke, of in dit land één kwaadaardige idioot het recht had om in tijden van oorlogsgevaar een heel bataljon bij voortdoring in opschudding te brengen. Want het was een dag vol ingewikkelde strubbelingen.

De garnizoenscommandant verzocht onderzoek, afdoe-ning en bericht, terwijl hij bovendien den majoor opmerkte, dat dit nu de derde maal was, dat hij bij zijn drukke bezigheden door één en denzelfden hond tussen de benen werd gelopen. En naar hij vurig hoopte: de laatste maal.

Het tijdstip van de misdaad wees uit, dat er militairen, die avondpermissie genoten, bij betrokken waren. Daarom werd de derde compagnie door den majoor gestraft met intrekking van deze gunst gedurende een week. Beumke

hield bij het middagappel een toespraak vol krasse termen, doch maakte niet veel indruk. De jongens voelden instinctmatig, dat hij in den grond van zijn hart hun partij koos.

Na den dienst lieten Robbers, Ketelaars en Puile zich door den sergeant van de week aandienen bij den C.C. Zij wilden niet, dat de hele compie ervoor opdraaide, zij hadden in het voorbijgaan even gefloten en geroepen, ook een beetje om Schurfie goeiendag te zeggen, maar vooral om te horen, of hij nog veilig en wel thuis was. En Ketelaars had eens voorzichtig geprobeerd, of de poort wel goed dicht was, anders had Schurfie 'm wéér kunnen smeren . . .

Welgemoed en ook een beetje trots op den goeden geest bij zijn compagnie, stapte Beumke naar het bataljonsbureau. Nu de daders bekend waren, sprak het immers vanzelf, dat de collectieve strafmaatregel zou worden ingetrokken.

Maar hij kwam op een zeer ongunstig ogenblik. Vorster was juist terug van een pikant onderhoud met den depotcommandant en tot berstens toe verontwaardigd.

Wat was het geval? De veldwachter van zijn dorp, een politiek tegenstander, had naar het Duitse Wunschkonzert geluisterd en vernomen, dat een zekere „Herr Forst aus Holland” niet minder dan tienduizend mark had geschonken aan het Rode Kruis of iets van dien aard. De gezichtskring van den veldwachter van Elsbeek in den Achterhoek reikte niet veel verder dan de gemeentegrenzen. Hij verstond „Vorster”, zo vast als een huis.

En waarom ook niet? Gelijk zoveel andere officieren was Vorster tot aan de komst van het ambtenarenverbod lid van de nationaal-socialistische beweging geweest, wat aan de regerende partijen van Elsbeek al eens over de twintig stemmen had gekost. Voeg hierbij een Duitse echtgenote met de wederzijdse familiebezoeken en de laatste schakel was gelegd. De „Vorster” van de tienduizend mark kon niemand anders zijn dan de steenfabrikant van

onze gemeente, die godbetert nog steeds in zijn uniform liep te pronken en tot grote ergernis van het weldenkend deel der Elsbeekse bevolking onlangs zelfs tot majoor was bevorderd. Om verschillende redenen, waaronder een door de gemeente verloren procedure, was de burgemeester ook al geen groot liefhebber van den steenbakker. Hij prees zijn ijverigen veldwachter en was van oordeel, dat deze een goede vangst had gedaan. Allicht zou de vent een verhoor moeten ondergaan, maar in ieder geval was toch weer eens de aandacht op hem gevestigd en kon men in Den Haag zien, hoe diligent wij waren. Zo kwam het, dat Geheime Sectie III deze stellige aanklacht doorzond aan den naast-hogeren commandant om inlichtingen. Weliswaar nam de overste Van Weesbergen het geval niet dramatisch op en was zelfs geneigd tot vrolijkheid, vooral toen Vorster spijtig opmerkte, dat hij sinds het jaar dertig steeds voor nauwelijks zes mille was aangeslagen geweest in de belastingen, terwijl die tienduizend mark waarschijnlijk wel niet van die goedkope reis-marken zouden zijn geweest. Maar deze laster kwam slechts als een vervolg in een lange reeks van achterbakse dorpsplagerijtjes en zo kwam Vorster met een zeer gehavend humeur terug op zijn bureau, waar een opgewekte kapitein Beumke hem wéér aan de oren kwam zagen over dien pesthond.

Toen brak hij door den teugel, verhief zijn stem en smeed met een zwaar boekwerk. Hij sprak Beumke zelfs aan met „meneer” en „u”, wat gevaarlijk klinkt tussen officieren, die gewend zijn samen een borrel te drinken. Het moest afgelopen zijn, het werd een obsessie! En niets ervan, die kerels werden gestraft en die avondpermissie bleef ingetrokken! Heel de compagnie gestraft voor hetgeen drie met name genoemde manschappen hadden uitgehaald? Ten eerste was het geen straf, maar het intrekken van een gunst. En ten tweede spande heel die compagnie samen om dat

belachelijke hondenrelletje gaande te houden. En géén ge-ja-maar! Er was een bevèl gegeven en dat zou verdomme opgevolgd worden, zónder geredeneer en er zou de hând aan gehouden worden en verstond meneer Beumke dat góéd?

Lang voor het zover kwam, stond Beumke even strak als woedend in de houding. Ten slotte vroeg hij met een zeer stijve kin, of er nog iets van de orders was, maakte bestudeerd nauwkeurig rechtsomkeert en had al zijn discipline nodig om niet hard met de deur te slaan . . . Schande! Wat een manier, wat een tact! Nooit zou een vent zichzelf nog aanmelden, als het toch geen verschil maakte. Maar hoe kwam die Vorster ineens zo kolderig?

Terug op zijn bureau, vernam hij van Quinten, dat de compagnie bereid was een week vroeg thuis te komen, als de drie boefjes niet werden gestraft. Alles ter ere van Schurfie.

Uit ergernis strafte Beumke toen de drie schuldigen met een berisping, die alleen papieren waarde heeft en die op hun straflijsten-met-verlengstukken aandeed als een grove bespottung. Als reden schreef hij: *Tussen 22.00 en 23.00 hinderlijk gerucht gemaakt bij de woning van een belangrijk ingezetene.* Bij nader inzien schrapte hij de laatste twee woorden door en maakte er *particulier* van. En in zijn overmoed deelde hij onverwijld het vonnis aan de drie belanghebbenden mee, zodat hij er zelf niet meer op kon terugkomen. Zie-zo, het bevel was dus opgevolgd en de majoor zou nu zelf de straf moeten overnemen, als hij er niet mee voor den overste dorst te verschijnen.

Geen tien minuten later belde Vorster hem op: „Beumke, ik heb me bedacht; je kunt weer avondpermissie toestaan. Eigenlijk had je gelijk. Geef dien kerels een stevigen drukker en we zullen de zaak voor gezien houden.”

En toen beging Beumke een flater. Had hij dadelijk ge-

zege: „Majoor, u komt juist te laat; ik heb uit boosaardigheid die mensen gestraft met een berisping”, dan was alles waarschijnlijk in orde geweest. Maar in zijn verwarring stiet hij enkele beleefde klanken uit en voor hij tijd had om na te denken, was het gesprek geëindigd met nauwelijks een bedankje.

Den volgenden dag las Vorster de straf van berisping op het dagelijks rapport en voelde zich — vooral na zijn *amende honorable* — ernstig beledigd. De kapitein Beumke werd ontboden en bij zijn komst maakte de luitenant-adjudant Stuurman zich ijlings uit de voeten.

De majoor was weer ijselijk beleefd. Deze straf was een aanfluiting van de krijgstucht, een regelrechte obstructie! Meneer Beumke wou dus tegenover zijn eigen clubje den goeien kapitein uithangen en aan den B.C. de rol van kwajepier opdringen. Meneer verklaarde zich solidair met een compagnie, waarin herhaaldelijk en op geniepige manier een gegeven bevel werd gesaboteerd. Maar de vlieger zou niet opgaan; Vorster zou de straf ongewijzigd doorgeven. De overste zou ongetwijfeld opheldering vragen en dan zou precies gezegd worden, waar het op stond.

De koppen werden zo rood en de kinnen zo stijf, dat Beumke niet eens meer wilde aanvoeren, dat het ongeluk al gebeurd was, vóór de B.C. zijn houding had gewijzigd.

Maar het liep nog goed af. De overste had gewichtiger dingen aan zijn hoofd en de straf ontsnapte waarschijnlijk aan zijn waakzaamheid. Een paar dagen later werd bij het bataljon een jonge luitenant beëdigd; de derde compagnie was bij het defileren opmerkelijk goed voor den dag gekomen en tijdens de gebruikelijke feestelijkheden bleek er van enige spanning tussen Vorster en Beumke zeer weinig overgebleven. Reeds bij den borrel smeedt de majoor zijn oudsten kapitein een bierviltje naar het hoofd.

Toen schoof het touw van den deurknop, gelijk de Vijfde

Kolonne reeds had voorspeld, en fier zwaaiend met zijn veel te groten staart, kwam Schurfie het kazerneplein opdraven, toen de troep stond aangetreden voor het begin van den ochtenddienst. Er werd gebruid als bij een doelpunt van het Nederlandsch elftal.

Beumke besloot de bui niet af te wachten en ging naar het bataljonsbureau. Er moest een *modus vivendi* gevonden worden, want zo werd de toestand ondraaglijk. Mijnheer Jansen en zijn hond leken zoetjesaan belangrijker dan heel de opleiding!

Vorster belde den depot-commandant op. Ieder ogenblik dweilde die vervloekte hond, waarvoor de marechaussee zich zo bijzonder interesseerde, door de kazerne. Dit om den overste voor te bereiden op nieuwe verwickelingen. Nu was geconstateerd, dat het dier tijdens de diensturen op eigen gelegenheid de kazerne binnenkwam, dus de troep had er part noch deel aan. Of daar nu niets aan te doen was; Beumke en hijzelf waren een bezwijming nabij!

Van Weesbergen was het volkomen eens. Als de marechaussee weer begon te melken, zou hij ze tracteren. Wat bliksem nog toe, was me dat een gekkenhuis!

Ook Lisa wist de ontploffing te voorkomen. Toen mijnheer na het bericht diep ademhaalde, was zij hem te vlug af en begon te ratelen. Ze had er schón genoeg van. Kon zij het helpen, dat het touw losgeschoten was? Ze hoefde immers heel den dag alle deuren niet zo stijf dicht te houden, nu Fikkie toch vastlag! En ze had er thuis over gesproken en daar zeiden ze ook, dat ze maar een anderen dienst moest zoeken, als dat gezanik met dien hond niet ophield. Hoe moest zij haar gewone werk doen, wanneer ze steeds moest oppassen, dat het beest niet langs haar heen schoot, als ze maar even 'n deur opendeed? Het zat haar tot hiér! Ze had expres een dienst genomen zonder kinderen en nu zou haar leven vergald worden door een hond, ga

nou gauw! En dan nog een hond, waarvan meneer en mevrouw eigenlijk niet dat moesten hebben. En voor de verdere rest: een huishouden met niks als ruzie was voor haar ook zo lollig niet . . .

De echtelijke verhouding liet nu zoveel te wensen, dat mijnheer niet den moed had die brutale rotmeid meteen op straat te schoppen. Want mevrouw hield een zwaar wapen in reserve. Als 't ervan moest komen, wat haar niet zou verwonderen, dat Lisa vanwege dat vuile beest haar dienst opzei, dan zou mevrouw dadelijk haar koffers pakken en naar Tante Cato gaan. Dan had Piet Jansen het rijk alleen en kon hij heel zijn kot volstoppen met beesten, hondenmelker dat hij was.

Tante Cato heeft enkele duiten te vererven.

Mijnheer deed zijn zwaren gang naar de kazerne en werd onbarmhartig „gezogen” door de mannetjes van de derde compagnie, die juist op oefenwacht waren. Nu kocht hij een ketting en sloeg een kram in den muur van de bijkeuken. Voorlopig was hij in zijn rustig bezit hersteld.

Maar deze rust was voor de Vijfde Kolonne steeds het sein om haar uithollingswerk te hervatten. Lisa, reeds bezeten door de Vrouw die in haar was, wist bij iedere luwte het gekibbel weer op gang te krijgen. Zo wist zij al spoedig te vertellen, dat een van de hoogste commandanten, die bovendien een beroemd advocaat uit Den Haag was, een aanklacht wegens dierenmishandeling had ingediend, of zou indienen. Dat had ze niet goed begrepen, dat zou ze nog eens aan Theo moeten vragen, want die was onder-officier en wist er alles van.

Mevrouw voelde zich niet geheel onschuldig en dien avond liep de ruzie zo hoog, dat zij op het kamerijc van Hilaire ging slapen.

Wat later vroeg Lisa terloops, wat ze zou aantrekken, wanneer ze moest verschijnen in de rechtszaal. O, wist me-

vrouw dat niet? Lisa moest als getuige komen, had diezelfde beroemde advocaat gezegd.

En hiermee was haar positie in den huize aanzienlijk versterkt.

Een ander maal had zij — eveneens op het gunstige moment — gehoord, dat er onderzocht moest worden, hoe meneer aan den hond was gekomen en of Fikkie eigenlijk wel van meneer was. Had Hilaire niet gezegd, dat Fikkie meegelopen was? Maar meelopen gaf toch eigenlijk geen recht, zou je zo zeggen, want Fikkie was dien avond ook maar meegelopen met dien sergeant, een vriend van Theo.

En zo werd de zenuwenoorlog voortgezet.

Vandaag heeft Schurfie zich onder de schutting doorgegraven. De buurman, een gepensionneerd sergeant-majoor van het Indisch Leger en haarfijn op de hoogte, stond al gereed om hem, bij gebrek aan poortje, uitgeleide te doen langs de voordeur.

Doch er zijn andere zorgen. De verloven zijn intussen hersteld en weer ingetrokken. Om beurten heeft iedere compagnie piket met alarmoefeningen, waarbij telkens tien echte patronen per man worden uitgedeeld en weer ingeleverd. Ook de zes patroonbanden voor mitrailleurs, die de compagnie rijk is, zijn gevuld. Officieren moeten steeds in hun kwartier te bereiken zijn en het pistool dragen. De administratie is theoretisch al weken ingepakt, maar de papiermolen blijft op volle toeren draaien en alleen de grote, lege kisten staan als symbolen van paraatheid op de bureau's. Al zo vaak is het bericht gekomen, dat het bataljon morgen of overmorgen naar Voorhoeve of Bolrijk wordt overgeplaatst, dat het alleen geloofd wordt door hen, die daar in de buurt wonen.

Gelukkig schijnt er toch iets belangrijkers te bestaan dan Schurfie van mijnheer Jansen—van der Aa.

En dan schatert de lente over het land.

Op zo'n dag kan het gebeuren, dat een zware, eerbare merrie, moeder van vijf oppassende veulens, schaamteloos op haar rug ligt te rollen in de wei en dwaas met haar logge benen naar den puren hemel wuift.

Ofschoon de compagnie voor schandaal moet uitrukken met de stukken op ignobele groentenkarretjes, is de mars een waar genot, zeven en twintig kilometer lang.

Er is weinig nodig om hen aan 't lachen te brengen. Klinker zegt, dat wij hier nu met honderd vijftig man bezig zijn den weg achteruit te duwen en nog schiet het niet op. Jolijt heeft een uitbundig succes, wanneer de troep een statige mevrouw passeert, die een kinderwagen duwt. Het is een stil ogenblik, waarop iedereen iets verwacht, en nu eerst blijkt, dat Jolijt het geschrei van een pasgeboren kind kan nabootsen. Hij doet het zo zuiver, dat de dame haar ongenaakbaar uiterlijk moet prijsgeven.

En als altijd speelt Drost onvermoeid op zijn mondharmonica. Als Schurfie er nu nog was, zou het geluk volmaakt zijn. Hij ligt voorloopig weer aan den ketting.

Maar bij hun thuiskomst is de kogel door de kerk. Het bataljon vertrekt naar Voorhoeve en de kwartiermakers zijn al vooruit. Heel den nacht gereed blijven om te laden, zegt de majoor. Op het ogenblik is het bataljon uit de oude kazerne al bezig en zodra zij gereed zijn, beginnen wij. De heren kunnen gaan rusten in hun kwartieren, maar er is een

ordonnansendienst ingesteld om hen snel te waarschuwen.

Er wordt dien nacht echter nog rustig geslapen en om tien uur in den ochtend staat het bataljon gereed. De eerste compagnie is al vertrokken naar Zeeland voor bewakingsdiensten.

Er heerst een uitgelaten stemming van schooljongens op een vacantie-tocht. Het tableau van deze week wordt plechtig in repen gescheurd. O, zaligheid der nieuwigheden!

Alles gaat zeer ordelijk. Er is nog gauw een uur theorie gegeven over het in- en uitstappen.

Bij het station Lage-Zwaluwe staat de trein geruimen tijd stil en de majoor zendt den kapitein Beumke uit om toe te zien, dat de portieren gesloten blijven.

„Kapitein!” roept Scheermakers uit het raampje. Hij is gisteren uit de provoost gekomen en heeft de gevangenis-kleur nog op zijn gezicht. Toch glimt hij van trots. Hij steekt olijk zijn vinger op om een verrassing aan te kondigen, bukt zich en tilt Schurfie half uit het venster.

„Natuurlijk,” zegt de kapitein. „Ik had steeds het gevoel dat ik iets miste.”

In Bolrijk moeten zij uitstappen en lossen om door te marcheren naar Voorhoeve. Op het perron staan Lange Willem en Ras Wenkiboe. Vorster gaat zich melden en in het voorbijgaan hoort Beumke den generaal zeggen: „Maar niet te veel kosten maken, meneer Vorster, want als het aan mij ligt, gaat u zo gauw mogelijk naar Balkerken terug.”

Goed zo, denkt Beumke. Weer loos alarm.

De compagnieën Lanslot en Beumke worden gelegerd in twee katholieke scholen, die recht tegenover elkander liggen aan het einde van het dorp in de schaduw van de katholieke kerk. Het zijn een jongens- en een meisjesschool; de heren moeten er maar om banzaaien wie mag kiezen, zegt de majoor. De meisjesschool is nieuwer, fraaiër en ruimer, maar Lanslot doet dadelijk afstand en neemt genoegen met

de andere. Een kwartier lang is Beumke zeer in zijn schik met de verdeling, tot hij ontdekt, dat hij behalve een wasgelegenheid ook een latrine met afvoer moet bouwen voor de kleine besonje van den man . . . Soms kan hij Michel niet uitstaan, vooral niet wanneer hij moet hooren, dat de dikke hond destijds in Bolrijk al ervaring heeft opgedaan met meisjesscholen.

De compagnie gaat banken sjouwen en Quinten heeft veel schrijverij. Met het schoolhoofd gaat hij het gebouw langs en het wordt een eindeloze inventaris. Gas, water en electriciteit worden secuur en plechtig overgeboekt op de Koninklijke Landmacht, of Quinten nu al zegt, dat het allemaal uit één zak komt en wij allen tezamen den zak vullen. Hij turft 28 heiligenbeelden af en hoopt, dat er niet te veel met kuch zal worden gesmeten, want de jongens zijn overwegend protestant en een ongeluk ligt in een klein hoekje. Als we van beeldstormerij worden beschuldigd, komen we in de krant, misschien zelfs in de Kamer, en is ellende ons deel. Beumke houdt wijs zijn mond, hij gaat geen poging doen de heiligen van hun troon te halen, want dit kan even grote ontploffingen veroorzaken. Maar het schoolhoofd is een verstandig man. Uit zichzelf stelt hij voor deze bonte, hemelse glorie achter slot te bergen op een leermiddelenkamer en de heiligen worden doorgehaald.

Het is een roezemoezige dag, maar alle karweitjes gaan vlug van de hand. De kapitein heeft immers gezegd, dat de manschappen kunnen uitgaan, zodra de legering gereed is en hij de kamers heeft geïnspecteerd. Quinten verricht wonderen; om vier uur zijn bureau en rustkamer onderdak, alle beddezakken gevuld en er ligt geen stroopijltje meer in het kwartier.

Den volgenden avond is alles kant en klaar. Loodgieters en timmerlieden hebben de laatste hand gelegd aan een 40-

persoons toilettafel en een dubbelloopse kleine gelegenheid voor minstens 20 man in koor. Onder de loods van de jongensschool aan den overkant is kookgelegenheid voor de twee compagnieën.

Beumke heeft nu zijn zin. Het drietal van de Ecole Saint-Louis en het Sint-Norbertusgymnasium is vereend ingekwartierd in Hotel Drakenstijn, een klein, ouderwets hotel, degelijk en vooral goedkoop, want Koen moet sparen voor de studie van Pieter. En na het eten kunnen de drie elkaar zeggen, dat zo'n dag van gedrentel veel vermoeiender is dan de langste mars. Nu even naar huis telefoneren en dan hebben zij een vrijen avond.

Ondanks alle oorlogsbedrijvigheid heeft Beumke in korten tijd verbinding met zijn Oost-Vlaams dorp. Of er in Holland ook zo'n *deinig* is, vraagt Liesbet. Hier in Weerdighem is het een getrek van belang. Hij citeert den generaal en verwacht, dat hij weer gauw in Balkerken zal zitten. Neen, van verlof is nog geen sprake. Wel is er juist bericht gekomen, dat er weer buitengewone verloven worden toegestaan. Wat dat is? Nou, bijvoorbeeld als zij een baby krijgt. Laat hij dan voorloopig in Voorhoeve blijven! Maar ze moet even luisteren: Als er iets mocht gebeuren — je kunt nooit weten — laat zij zich dan houden aan de afspraak. Niet gaan tip-pelen, want dan is ellende haar deel, zou Quinten zeggen. Wordt ze „*par la force des baïonnettes*” uit haar huis gezet, dan niet verder dan Gent in een hotel. En o-ja! In die twee delen Philosophie de l'Art van Taine — daar kijkt toch niemand in — heeft hij vijftien duizend frank verstoppt, voor 't geval de banken zouden sluiten. Niet verbrassen, het is de krijgskas! . . . Met de larven is alles wel en Margriet heeft haar diploma steno gehaald. Is ze nu helemaal afgestudeerd in dat vak? Mooi, dan hebben we goddank weer een werkloze erbij. Kan ze nu geen steun krijgen, gaan „doppen”? Er is een brief onderweg, zegt Liesbet.

De huiselijke plichten zijn vervuld. Beumke mag een glas bier aanbieden ter gelegenheid van zijn gediplomeerde steno-dactylo zonder emplooi. En als de krant ook geen raad weet met den internationalen toestand, ontlasten zij zich al spoedig van oude herinneringen.

Het is een bonte stoet.

Broeder Ambrosius . . . Jan Willemse, die zijn tong op zijn neus kon leggen en er zakcenten mee verdiende bij vreemdelingen op het terras van het station . . . Zwart van de Lamp . . . De jonge luitenant Beumke, die ingekwartierd was bij den brouwer van Breedorp en zich uit het raam der bovenverdieping liet vallen, omdat hij bij die ondeugende dochter op de slaapkamer was en meende, dat de ouwe heer kwam aanzetten. Ja, dat was een besluit, want het was zo donker, dat hij niet kon zien, waar hij terechtkwam. Maar de deugd werd toch beloond: vier dagen vrij van uitrukken-de diensten voor een gescheurde spier . . . Zuster Innocentia van de kakschool, die zo vals en fijn kon knijpen — zo heel even je vel tussen haar nagels — dat je haast bleef in je eerste schreeuwstuijp. Volgens Beumke was het een hysterisch loeder, dat zich moest wreken op de kleine mannekens, omdat ze geen groten had kunnen krijgen. Maar Jantje Nocker nam wraak op zijn beurt. Toen het haaienvel haar pantoffels op de hoge kolomkachel te warmen had gezet, klom hij erbij en trok er het deksel onderuit . . .

Jantje Nocker? Niets van terechtgekomen; moet ergens in een gesticht zijn opgeborgen. Geen wonder, de hele familie was aan den drank. Mama lag tenslotte zowat hele dagen op de canapé met een speen aan een lange gummi-slang in de fles. De oude heer was kerkmeester en gemeenteraadslid, tot hij op zekeren dag stikte in Maison Hennessy. Toch een vrij ontwikkeld man, verzamelde oude boeken en Koens vader kwam er veel over den vloer. Het ongeluk van die mensen was, dat ze te veel geld

hadden en steeds rijker werden met niets-doen en erven.

Dat doet Beumke denken aan Frankrijk. Daar zie je vervallen boerderijen en je denkt, dat armoede en wanhoop je aangrijzen. Maar vaak genoeg is die boer rijk. Zo rijk, dat hij zijn boerderij laat rotten. Van alle ooms en tantes, neven en nichten heeft hij geërfd en zelf heeft hij ook geen kinderen.

En dan wil hij weten, hoe het staat met dat boek, waaraan Koens vader bezig was. De geschiedenis van het onderwijs in het kwartier van Baarschot.

„Daar wordt nog steeds aan gewerkt,” zegt Karel. „En het loopt zelfs naar het einde. Intussen is het uitgebreid tot de baronie van Cronenberg. Maar dat het ooit zal uitgegeven worden, betwijfel ik. Het is al ruim zeventienhonderd bladzijden druks en niet overal even spannend, hoewel leerzaam. Het kringetje liefhebbers is klein. Maar Pieter snuffelt even graag mee als ik destijds. Och, je moet in je leven ook 'ns wat doen, dat geen nut heeft.”

Maar zij hadden het over de Nockers. Zou het nog familie zijn van Herman Nocker, die bij hun oude bataljon gediend heeft?

Waarschijnlijk niet, want Herman was protestant. Koen heeft hem laatst nog ontmoet. Hij ligt met zijn compagnie in de Peel en noemt het hopeloos. Op den eersten mobilisatiedag is hij gaan graven en vandaag graaft hij nog. Uit verveling spit hij mee en liet zijn handen zien. Was uit al zijn handschoenen gegroeid. Zijn compagnie had al dien tijd nog niet geschoten; de manschappen kregen alleen hun geweer in handen om het te poetsen of ermee op wacht te trekken. Als de vijand kwam, zou hij moeten standhouden met een ploeg grondwerkers in plaats van soldaten. En hij was niet de enige.

Weten zij nog, dat Nocker in '16 commandant werd van de stormsectie? Na veertien dagen moesten alle uniformen

vernieuwd worden. Hij maakte die wilde dieren zo woest, dat ze door alles heenstormden. Bij een grote oefening in de buurt van Leemputte kwam een majoor-scheidsrechter hem vertellen, dat de brug over het Wilhelminakanaal was opgeblazen. Nocker begreep, dat het alleen te doen was om hem op te houden, omdat hij veel te snel door de voorposten was gebroken. Hij zwom over het kanaal met een touw, dat hij had geleend van den bruggewachter, maakte het vast en de sectie moest zich langs dien kabel naar den overkant palmen, zwemmers of geen zwemmers. Dat was in Maart. In een goed kwartier had hij zijn zestig man over en stuurde heel de oefening in de war. Een batterij, die op haar dooie gemak in stelling kwam, moest halsoverkop op de vlucht met achterlating van drie caissons.

Fijne kerel die Nocker, vent met fantasie en lef. Een geboren soldaat, had beroepsofficier moeten worden.

Dat kon niet; hij had geen eindexamen. Wat hem niet verhinderd heeft een groot bouwbedrijf op te richten. Hij heeft nog aan de Zuiderzee gewerkt.

En nu is hij grondwerker? Dan blijft hij in zijn vak.

Koen heeft gehoord van Bobbe, dat er in Zeeland plannen aan 't rijpen zijn om de veldversterkingen door burgers te laten uitvoeren. Dan kan de troep eindelijk eens gaan oefenen.

Dat krijgen ze nooit gedaan. Terwijl die dure soldaten luieren, zouden die arme werklozen zich moeten aftobben? Het lijkt wel slavernij. En het kost veel te veel geld . . .

Zij zitten rond den hoek van de leestafel en dicht bij hen heeft de enige andere gast plaats genomen, een man, die een tijdlang geveinsd heeft de krant te lezen, maar duidelijk om een praatje verlegen is. Opvallend aan hem zijn een huidskleur, die aan ongeluchte slaapkamers herinnert, wijde, koolzwarte neusgaten, maar vooral zijn reusachtige afmetingen. Hij heeft een kamer besteld en is met luider stem

geestig geweest tegen den kellner. Ook heeft hij vuur gevraagd aan Lanslot en gezegd, dat het mooi weer was, maar dat mocht dan ook wel na zo'n wintertje. Intussen heeft hij al drie glazen bier gedronken en nu het over geld gaat, acht hij zich geroepen:

Dàt zegt meneer wel. Jonge-jonge, wat zal dat grapje geld kosten. En wat zal er overblijven van den gulden, als dat zo een paar jaar zou moeten duren, want hij zegt maar zo: als je eenmaal aan 't devalueren bènt, gaat het van kwaad tot erger. Niet dat ze hèm ermee te pakken hebben; hij is zakenman en steeds in de running, hij weet zo'n gat wel te stoppen, heeft er zelfs dik aan verdiend. Maar voor mensen, die van hun geld leven of op een salaris zijn aangewezen, is het een grote strop. Dat zullen de heren wel aan den lijve ondervonden hebben.

„Wij zijn ook zakenlui,” zegt Beumke en de anderen begripen zijn bedoeling. Deze omvangrijke babbelkous wenst in zijn hemd te staan en Leo is zo vriendelijk om te helpen bij het uitkleden.

O, dus de heren zijn maar van de reserve? De man is zichtbaar tevreden en het klinkt vergevensgezind.

„Ja meneer,” zegt Beumke in bescheiden trots. Tot Koen, die het een beetje te kwaad krijgt, mompelt hij: „Er is nog hoop voor ons.”

Nu acht de mijnheer het nodig om zich aan deze verklede zakenlieden voor te stellen. Zijn naam is Haak. Aangenaam, zeer aangenaam.

Wel, als de heren in zaken zijn, is die oorlog voor hen ook zo lollig niet. Hij heeft gelukkig nooit iets met den dienst te maken gehad, hij is ze te glad afgeweest, is er op een reuzenmanier doorgeglijpt. Dat was in de vorige mobilisatie en een verduiveld goeie mop, huh-huh-huh, hij moet nog lachen als hij eraan denkt. Moeten zij horen: vier dagen vóór de keuring was hij begonnen te zuipen, aan één stuk door, en

niet meer naar bed geweest. Nou, op die keuring hoefde hij heus niet te simuleren, want hij wist niet meer, of hij op zijn kop of op zijn benen stond . . .

Nu kan Koen zijn lach zeer goed houden, maar Beumke straalt van bewondering. Ja, dat kan hij zich voorstellen! En die dokter vloog er natuurlijk in?

Menéér! Die dokter pootte hem dat ding op zijn borst en ging haast door zijn knieën! En 'n gezicht, nee, 'n ge-zicht! Of hij wou zeggen: Jij valt dadelijk steendood voor m'n voeten . . . En nee, moeten zij horen! Weten zij, wat die dokter zei? Die zei, dat hij zo gauw mogelijk in behandeling moest gaan bij een hart-specialist. Ha-ha-ha! Om je dood te lachen.

Ha-ha-ha, doet Beumke. Nou, dat was me daar haast niet even handig geweest van meneer!

Of dat goed bekeken was. Hart-spe-ci-a-list, zei meneer de dokter. Nou, die kleine van Haak hield zich sjakes en dacht: Jij zult zo'n hart hebben, vader!

Mijnheer ziet er tenminste flink genoeg uit, meent Koen om wat afwisseling in het gesprek te brengen.

Mijnheer Haak strekt zijn torso en als hij niet zo papperig was, zou hij indruk maken . . . O, wat dat betreft. Op de lagere school noemden de jongens hem al „Reus Haak”. Ja-ja. En thuis waren zij met vier broers, wel niet precies zo groot als hij, maar toch ook royaal van stuk; ze konden gezien worden, hoefden maar één keer binnen te komen. En geen van vieren heeft gediend, ze zijn er allemaal doorgerold. De twee oudsten — ook zakenlui — waren vrijgeloot en konden tijdens de mobilisatie niet meer aan de beurt komen voor landweer, of landstorm, of weet *hij* veel . . .

„Dat was de landstòrm, meneer,” zegt Koen op zijn vriendelijksten toon.

Nou goed, landstorm dan. Maar de jongste — Kees — was er gloeiend bij. En 'n hekel als hij had aan dat soldaten-

gedoe, 'n hékel! Hij was ook vrijgeloot, maar zijn lichter werd toen even zo vrolijk opgeroepen. Dat was in '18. Maar Keesje heeft niet gedie-iend!

„Hoe zo?“, vraagt Beumke in ademloze spanning.

O, dat was óók een reuze-goeie bak. Ja-kijk-ziet-u, wat de heren zijn, weet hij niet, maar hij is van roomse familie. En zij hadden destijds een heerroom, *Dokter* Haak — dokter in de theologie, begrijpen zij wel — en die was prior van een klooster in Gelderland. Nou, toen zijn broer Kees zag, dat hij de sigaar was, ging hij daar eens met heerroom smoezen. En toen Kees thuis kwam, had hij roeping, ja meneer!

Mijnheer Haak kijkt hen in olijke verbijstering aan, knijpt dan één oog stijf dicht. Maar de gezichten blijven strak.

Er is iets niet in orde met dat ene oog, denkt Beumke en hij zegt: „Neem me niet kwalijk, ik ben niet rooms. Wat betekent dat eigenlijk: roeping?“

Nou-uh. Dat hij aanleg had voor het kloosterleven. Zo gezegd, dat hij zich geroepen voelde.

A-juist. Maar dat vindt Beumke geen halve maatregel. Als je dat ervoor overhebt, is het geen kunst. Wie bijtijds zelfmoord pleegt, hoeft ook niet te dienen.

Nu heeft mijnheer Haak medelijden met dezen onnozelen kapitein, die nog wel zakenman is . . . Kom, laat meneer nou naar zich kijken! Ha-ha-ha, de oorlog was nog geen vijf minuten afgelopen, of 't was gedaan met de roeping van Keesje!

De kolos zit te deinen van pret. Maar Beumke schijnt vanavond zeer traag van begrip. Wat bedoelt meneer: kun je uit zo'n klooster weer even vlot verdwijnen, als het gaat vervelen?

Nee, natuurlijk niet. Tja, als meneer niet rooms is, kan hij dat niet zo precies weten. Kijk eens, daar is aan zo'n klooster altijd een proeftijd verbonden en die duurde daar twee jaar.

Of misschien wel drie jaar, weet *hij* veel. En Kees was er toen net een maand of vier geweest, ha-ha, hi-hi!

Beumke kan er nog steeds niet bij: Dus als hij in oorlogstijd opeens beweert, dat hij over twee of drie jaar *misschien* wel eens kloostermonnik zou willen worden, is zijn huid in veiligheid?

„Jáá meneer!” hijgt Reus Haak in zijn lachkramp.

Guns, dan vindt Beumke dat bliksems vernuftig gevonden. Hoe kom je maar op het idee! Verbaázend handig . . . Dat wil zeggen: in oorlogstijd is de keus eenvoudig genoeg. Maar achteraf bezien, is de broer van mijnheer, terwijl andere jongelui over de hei huppelden of naar de meisjes gingen kijken, vier maanden opgesloten geweest in zo'n duf klooster. Er wordt immers altijd beweerd, dat het daar zo streng toegaat. Niets dan vasten en bidden en zo . . .

De heer Haak zwaait een hand als een kilo kalfsvlees in wegwerpend gebaar: Puh! Kees had daar een best leventje; daar zorgde heerom wel voor. Zo'n prior heeft daar immers alles te zeggen. Hè? Wát?

„Ja,” geeft Beumke toe. „En als je dan nog *dokter* bent in de . . . dinges.”

Tja, Kees kon natuurlijk niet met meiden uit, dat spreekt. Maar hij heeft er nooit veel naar omgekeken, hij is trouwens nóg vrijgezel. En die hei kon hem al zó gestolen worden, huh-huh.

„Dat dacht ik al,” zegt Koen en alleen aan zijn neusvleugels is te zien, dat hij een langen geeuw verbijt.

Toch schijnt mijnheer Haak te voelen, dat er niet de juiste stemming heerst. Hij mag den heren zeker wel een biertje aanbieden?

Maar nu schrikken zij hevig. Het is waarachtig al over elven! En ze zouden vroeg naar bed gaan om eens flink bij te slapen na het gesjouw van de laatste dagen. Mogen zij bedanken? Een anderen keer gráág. Zij zijn hondsmoe en

morgen staan zij weer om zes uur in de schoenen. Kijk maar, meneer Lanslot slaapt al bijna. Nu dan, welterusten, meneer Haas!

Pardon, zijn naam is niet Haas, zijn naam is Haak. Met een ka.

O-juist. Tot morgen dan, meneer Haak.
Tot morgen.

Lachend en geeuwend gaan zij de trappen op naar de tweede verdieping, waar hun kamers aan elkaar grenzen.

„Kwallus pyramidalis giganticus!”, roept Koen en het klinkt verlossend. „Nog vijf minuten en ik was gaan spuwen. Misschien zelfs in de richting van zijn sympathieke gelaats-trekken. En dat zou waarschijnlijk fout zijn geweest.”

„M-m,” zegt Michel. „Zonde van de spuug ... Slaapt wel, zakenlui!”

Op zijn kamer gekomen, haakt Beumke zijn kraag los en ziet in den spiegel, dat zijn hals weer rood wordt. Dat belooft voor morgen een bloedbad bij het scheren en verder loopt hij dan gewoonlijk een paar dagen met een stuk grof schuur-linnen rond zijn nek. Hoelang zullen de heren in Den Haag dezen dresseerhalsband nog handhaven?

Ja, binnen!

Het is de kelner Johan met een brief. Wil de kapitein het niet kwalijk nemen, want hij heeft hem nu eerst gevonden. Zijn collega heeft vergeten de post over te geven, toen hij wegging. Neen, dat is alles; deze is voor den kapitein Koen.

„Ik hoor aan je praten, dat je in dienst bent geweest, Johan.”

„Hoe zo, kapitein?”

„Omdat je zegt: *de* kapitein Koen.”

„Ja, dat komt uit. De vorige mobilisatie heb ik helemaal uitgediend als milicien-sergeant. Ik was van de voorjaars-ploeg-veertien, dus er zijn zowat vijf jaar mee gemoeid ge-

weest. Goeie tijd was dat, kapitein! En als ik nu dat spel bezig zie —”

„Ja, toen hadden we 'n leger.”

„En toen gingen ze niet lopen met een milicien-sergeant... O, kapitein, ik wou u iets zeggen, onder ons. Ik hoorde, hoe fijn u dien meneer Haak op de hak nam. Nou, dat verhaal over die afkeuring heeft hij pas verzonnen. Mij heeft hij een tijd geleden proberen wijs te maken, dat het hem een hoop geld had gekost om afgekeurd te worden. Hij denkt, dat ik stom genoeg ben om zoiets te geloven.”

„Troost je maar, Johan. Ons sloeg hij nog lager aan met zijn nieuw verhaal, want dat was nóg stommer.”

„Zegt u dat wel, kapitein. Nu ken ik die Hakenfamilie al lang, want ze hebben steeds in Voorhoeve gewoond. Ze deden in huiden en vellen, ook kattenvellen, en daar hebben ze veel geld mee verdiend. Nu zijn ze in Rotterdam begonnen met van dat heel goedkope bontwerk, konijn en zo. En de waarheid is, dat hij aan één oog stekeblind is, maar hij denkt, dat ik het niet weet. En toen hij me aan 't bedotten was met die afkeuring, die hij voor grof geld zou hebben gekocht, dacht ik bij mezelf: Arme ziel, ook al had je heel je fortuin ervoor willen geven, dan hadden ze je niet goedgekeurd.”

„Ja, ik dacht al een moment, dat het een glazen oog was. En dat verhaal van het klooster?”

„Dat moet waar zijn, dat is hier algemeen bekend en daar is heel de familie zó trots op! Kapitein, ik kan dat soort mensen niet uitstaan, die egoïsten. Ze laten den dienst door anderen opknappen en geven er nog op af ook. Ik heb altijd met plezier gediend.”

„Foei Johan, dat mag je niet eens zeggen. Want de grote meerderheid praat precies eender, als de dienst ter sprake komt. Die ene Reus Haas is van geen belang, een grote nul. Belangrijker is, dat hij altijd en bij iedereen het grootste

succes heeft gehad met zulke verhalen. En nu is hij al zo overtuigd van zijn flinkheid, dat hij de officieren ermee gaat amuseren."

„Ja, dat is het ergste. We zullen hopen, dat het goed afloopt, kapitein, want o-wee! Als je vijf en twintig jaar in 't kellnersvak bent, begin je de mensen te leren kennen. En als je jaren in 't buitenland hebt gewerkt, kun je vergelijken. En dan zeg je, dat dit een land is van verwende kinderen. Als de vlam in de pan moest slaan, zou ik die kinderkamer wel eens willen zien . . . En nu moet ik den kapitein Koen zijn brief geven, vóór hij onder de wol ligt. Welterusten, kapitein."

Het is de brief van Liesbet, die al aangekondigd is . . . Geliefde echtgenoot, hierbij de postzegels, waarvoor je den laatsten keer alles overhoop haalde en die je ten slotte vergeten hebt. Ze lagen op je schrijftafel tusschen die legpuzzle, waarmee je zo zoet aan 't spelen bent geweest . . .

Stik! Verbeeld je dat de censuur dien brief had open-gemaakt!

. . . Margriet is eergisteren naar Brussel geweest voor haar examen en morgen hoort zij den uitslag . . .

Verder niets bijzonders; de rest weet hij al. Als hij gereed is om in bed te stappen, kijkt hij even door de gordijnen naar buiten. Het is een klare nacht. Daarginds, op een drietal kilometers afstand, moet het vliegveld Eikelaar liggen. Juist als hij staat te kijken, schiet er een zoeklicht op, strijkt even als een bleke spookvinger langs het firmament en verdwijnt.

Wat zijn we waakzaam, denkt hij en trekt de gordijnen dicht. Toch wel goed, dat hij aan die vijftien duizend frank heeft gedacht. Als de vlam in de pan moest slaan . . . Ik heb altijd met plezier gediend. Na Reus Haas is Johan een verfrissing. En hij meende het. O-ja, die postzegels.

Hij vindt in zijn portefeuille een klein, wit couvert voor een visitekaartje en steekt de postzegels, die eens de losprijs

waren voor Elsie van Hooydonk, erin. Dan sluipt hij voorzichtig naar Koens kamer en schuift de zending onder de deur. Maar terwijl hij het doet, denkt hij al: Bah, flauwe mop . . .

Als er over slapen gesproken wordt, zegt Beumke, dat hij 's avonds zijn oor op het kussen legt en meteen loopt de wekker af.

Nu is het niet de wekker. Koen staat aan zijn bed, gekleed in pyama en overjas. Hij heeft de gordijnen al opengetrokken.

„Wat slaap jij vast!”

Beumkes eerste gedachte is, dat zijn klokje heeft geweigerd. „Jezus! Hoe laat is 't?”

„Bij half vier denk ik. Heb je niets gehoord van dat geschiet? Ze zijn al een kwartier —”

Dichtbij kraakt een salvo van vier, dat de ruiten rinkelen doet. Beumke hoort nu ook, dat er veel geronk is in de lucht. „Worden we door de grote mogendheden overvlogen?”

„Dat zal wel”, zegt Koen, maar het klinkt aarzelend.

Op grotere afstanden wordt aanhoudend geschoten.

„Al een kwartier, zeg je?” Beumke komt als een veer uit zijn bed. „Is er iets te zien?”

„Trek wat aan en kom mee. Uit mijn raam kun je op een plat dak stappen . . . Het duurt wat lang voor overvliegen, zou je zeggen. Misschien een grote oefening voor het lucht-doelgeschut?”

„Met losse flodders zeker?”

„Als ik me niet vergis, heb ik Hollandse vliegers zien opstijgen. Beroerd, dat we geen kijkers hebben.”

Beumke begint te snauwen. „Je wéét wat er gaande is,

Kareltje Koen, maar je kunt er niet toe besluiten om het te geloven!"

Er volgt een doffe, dreunende ontploffing.

„Ha, een los schot uit die schrale pijpjes van ons.”

Op elkaars hielen stuiven zij de kamer uit en even later staan zij op het platte dak. In de wazige verte van dezen prillen Meimorgen zien zij een zwarten, waaivormigen pluim op het vliegveld. Maar hoe zij ook turen, ondanks alle motorgezoem is er geen vlieger te zien. En dan, maar nu dichterbij, spuit daar een tweede zwarte wolk van zand, rook en brokstukken op uit den bodem.

„Wat is die rechte, witte streep in de lucht?”

„Daar is met lichtspoor-munitie geschoten. Of zij hebben een rookpluim getrokken, à la Persil, om het doel aan te geven voor de nakomers.”

Eindelijk zien zij vliegtuigen, kleine zwarte stippen. Keurig in formatie, dalen zij langzaam in wijde cirkels, akelig zeker van hun zaak. Steeds meer komen nu in het zicht; zij raken den tel kwijt.

„Zullen we 't nu maar afspreken?”

„Wat?”

„Dat de oorlog begonnen is. Punt één van de feestelijkheden: de vliegvelden worden gebombardeerd. Zie Polen. Hoesgosmogelijk! Verleden Zaterdag heeft de Haagsche Post het Deutsche Rijk nog zo lekker failliet verklaard.”

Het vuren neemt in hevigheid toe, maar de vliegtuigen schijnen zich er niet om te bekommeren. Zij komen zo laag, dat de zwarte kruizen duidelijk te zien zijn.

Beumke wijst met den vinger en schreeuwt: „Een, twee, drie, vier, vijf! Zie je die eitjes vallen?”

Horizontaal losgekomen, richten de puntige bommen be daard den neus naar beneden, als zochten zij in kalm overleg hun doel. Weer springt de zandfontein met geweldige kracht uit den grond. Toch is het verder, dan zij dachten, want de

knal laat zich wachten. Hij komt, tegelijk met een harden windstoot in hun gezichten.

„Wat gaan we nu doen?” vraagt Koen.

„Wachten op den laatsten druppel benzine. Daar heb ik juist nog een interessant artikel over gelezen. Van een deskundige . . . Wat wil je trouwens ondernemen met een compagnie recruten tegen een luchtbombardement? Theoretisch zitten we nu in den schuilkelder-pro-memorie.”

„Kijk!”

Heel ver, een speldenknop groot, hangt een valscherp.

„O, een die zich redt . . . Heb jij onze vliegers zien opstijgen?”

„Een stuk of vier . . . Die zullen nu wel fijngemalen zijn.”

„Ja, zonde van die dure vliegtuigen. Wat moet er op die manier van den gulden overblijven?” Opeens verliest hij zijn hatelijken toon en schiet in een gezonden lach. „Zeg, zouden we Michel niet wakker maken? Hij is toch ook in het debat betrokken.”

Zij klimmen door het raam naar binnen . . . Hoe is 't mogelijk, dat die jongen door al het stampaai heenslaapt!

Beumke smijt de deur open en knipt het licht aan. Lanslot ligt op zijn rug en snurkt uit open mond.

„Michel!!” schreeuwen zij.

Langzaam gaan de ogen open en de mond dicht.

„Michel, kom eruit! De vlam in de pan!”

„M-m? . . . Ik droomde . . . dat het onweerde . . . En ik kon m'n paraplu niet vinden.”

De twee anderen barsten in een overspannen schaterlach uit.

„Wat gebeurt er?” vraagt Lanslot.

„O, niets bizonders, Michel. Alleen maar oorlog. Eikelaar wordt gebombardeerd.”

„M-m!” Het klinkt waardierend. Hij denkt ernstig na en zegt: „Nou, dan zal ik maar opstaan.”

Weer een zware ontploffing.

„L'astre du jour fait boum!” zingt Beumke. „Kom gauw kijken.”

Zij haasten zich naar hun uitkijkpost. De lucht is heller en steeds meer vliegtuigen komen aanzwermen . . . Ja, Koen heeft gelijk; ze zouden nu toch dadelijk naar de compagnie moeten.

Maar het schouwspel houdt hen vast. Ditmaal is het geen film. En wat doe je tegen bommenwerpers met een compagnie recruten van 5 Februari?

Wat blijft u? Koen heeft zijn krijgslieden nauwelijks zes weken. En die gebaarde veteranen hebben net één keer met scherp geschoten.

Och, dat gebom zal wel ééns ophouden. En dan zullen zij waarschijnlijk uitgestuurd worden om de brokken op te ruimen.

„Daar landt er een, zou je zeggen!”, roept Koen.

Als dat zo is, zal het wel een noodlanding zijn, menen de anderen. Typisch, dat ze hier met drie volwassen kapiteins niet over één kijker beschikken.

Zéér typisch. En zullen ze nu maar gaan?

Overal op omliggende daken verschijnen toeschouwers. Het lijkt meer een vliegemonstratie dan een bomaanval. In de lucht heerst zoveel bedrijvigheid, dat zij niet meer weten, welken kant uit te kijken. Beumke is de eerste, die het ziet, en hij geeft den schreeuw, waarmee zij in hun schooltijd elkaar een straat ver aanriepen. „Dààr! Een hele paternoster!”

Als uitgeblazen eitjes aan een strakgehouden snoer hangen daar, fris en wonderlijk rustig, een tiental valschermen.

„Maar nu is er werk voor ons, jongelui”, zegt Lanslot. „Laten we zien, dat we bij den troep komen.”

En daar en daar! Nu weet Koen, dat hij het daarstraks al van heel ver heeft gezien, boven Bolrijk of nog verder.

Maar hij dacht, dat er strooibiljetten werden uitgeworpen.

„Een vrijpostig sliertje knapen!”

„Je kunt zeggen, wat je wilt, maar lef hebben ze. Doe het maar na.”

„Ja, daar neem je heel stiekem je hoedje voor af.”

Zij wringen zich bijna tegelijk door het raam. Hun deuren staan wijd open. Onder het aankleden en het vluchtige kattenwasje schreeuwen zij elkaar toe.

Gaan zij zich scheren?

Natuurlijk niet. Beumke heeft zó al een kapotten nek van dien rotkraag. Hoeveel procent van je gevechtswaarde is dat: een schrijnende hals?

Dat weten zij niet, maar het is fnuikend. Vooral omdat het vandaag zweten zal worden. Heeft hij geen talkpoeder?

Talk maakt het bij hem altijd nog erger. Aluin helpt heel even. Pakken zij hun veldkoffer?

Ben je wijs, daar is straks wel tijd voor. Eerst zien hoe het schooltje reageert.

Dus nu is hun pels ermee gemoeid, zoals Leo altijd zegt.

Ja, ze hadden het niet verwacht.

Beumke vraagt, of zij zich nog herinneren, wat zij afspraken in de boerderij Klein-Daverveld, toen in April '16 de verloven waren ingetrokken en iedereen oorlog verwachtte.

Ja, zij zouden beginnen met zichzelf af te schrijven en wat er overbleef, was zuivere winst.

Dus bij deze . . . En Michel?

Lanslot boekt zich voorlopig onder de dubieuze posten. Hij is zakenman.

Koen is benieuwd, of Elsje nog kans zal zien om achter de waterlinie te komen. Als 't vechten wordt, kom ik bij je, heeft ze altijd gezegd. O-ja, Leo wordt bedankt voor de postzegels. Na dertig jaar wroeging heeft de deugd eindelijk gezegevierd . . . Goeie zin voor een themaboekje.

Achter de waterlinie? Het is hier veel avontuurlijker dan

in Deuzeldonk. Wij zijn óók voor de veiligheid naar hier gestuurd. En in Balkerken is natuurlijk nog geen kwaad woord gevallen.

Hoeveel lichte mitrailleurs heeft Lanslot?

Drie . . . Van de twaalf, die hij hebben moet. En vijf patroontrommels, waarvan één defect.

Zullen zij tenminste hun ransels pakken? Anders hebben zij helemaal niets bij zich. En wie-weet, waar zij vanavond het moede hoofd zullen neerleggen, zij, zigeunerknappen in het Noorden. Een dikke pyama en vooral sokken. Het mobilisatie-pakket met de berichtenboekjes en de kleuropotloden. Scheergerei . . .

Zeg, vergeten zij hun identiteitsplaatje niet?

Voor het eerst bekijken zij het zinken plaatje met aandacht.

NEDERLAND

KOEN

KAREL P.

DEUZELDONK 22.6.1896. R.K.

6 R I. R.O. 154.

Veldzakboekje en tirailleurfluit zijn aanwezig. Noodrantsoen: pro memorie, stafkaart: pro memorie, kompas: pro memorie, kijker: pro memorie. Als je memorie maar goed is, breng je 't een heel eind.

Heeft een van hen ooit theorie gehad over valschermtroepen?

Neen, ja toch. Koen heeft er op een cursus over horen spreken. Iemand stak zijn vinger op en vroeg ernaar. Toen zei de leermeester: Dat waren een handjevol kinderen des doods, die achter het front werden neergezet om wat verwarring te stichten, zo mogelijk vernielingen uit te voeren, maar zo'n plukje werd desnoods door de boeren wel afgemaakt. Het was van geen belang en er werd gauw overheen gepraat.

Laten zij dan hopen, dat de boeren vanochtend extra bloeddorstig zijn . . .

Wonderlijk genoeg is de langzame Lanslot het eerst marsvaardig. Zij gaan naar beneden. Op den overloop der eerste verdieping blijven zij even staan en kijken de gang af. Daar aan het eind, onduidelijk in het tegenlicht van een raam, ligt iets, dat op een blauwgestreepten zak wasgoed lijkt. Maar de zak leeft en kreunt hoog als een jonge hond.

Bons!

Zo dichtbij hebben zij het nog niet beleefd. Het gebouw schudt voelbaar en nog enkele seconden na den slag horen zij een indrukwekkend gerinkel van brekend glas.

En nu begint de waszak te schreeuwen. Hij ligt op de knieën en strekt de armen ten hemel. „Jezus! Maria! Jozef! staat mij bij! O Heer, in Uwe handen beveel ik mijnen geest!”

„Kijk,” zegt Beumke. „Daar heb je Reus Haas.” Meteen schiet hem een cabaret-liedje in het hoofd: O Heer, geef mij lust tot werken, / Maar wil dien lust dan enigszins beperken, / Want veel is voor mij veel te veel . . .

Hoe het verder loopt, weet hij niet, en dit ergert hem een beetje. Het was geen slecht liedje, daarom is het zeker niet populair geworden.

Zij halen de fietsen uit de garage en binden de ransels erop. Bij de kruispunten staan grote groepen mensen, dicht opeengepakt en turend naar boven. De ernst van het geval is schijnbaar nog niet doorgedrongen.

De scholen van Lanslot en Beumke liggen aan het oostelijke einde van het dorp. Koen moet den anderen kant uit. Haast werktuiglijk geven zij hem de hand. Hij doet een beetje vaderlijk en beschermend over deze onverwachte plechtigheid en bloost ervan.

„Tot ziens, Karel,” zegt Beumke. „Houd het hoofd koel en de voeten warm.” Zij staan hem even na te kijken. Par-

mant en jeugdig is hij op de fiets gesprongen en zet er dadelijk een vaart in. Zo van achteren gezien, is hij nog het twintigjarig luitenantje van toen, slank, recht en vérend.

Niet ver van het gemeentehuis ontmoeten zij den majoor Vorster. Hij stijgt van de fiets.

O, dat treft prachtig. Frisse morgen! Willen de heren maar beginnen met de compagnie gevechtsklaar te maken? En dan voorlopig de oostelijke uitgangen afsluiten. Hier is de kaart. Vanaf den Rijnveldsen weg, niet inbegrepen, tot den Ouden Graafdijk, inbegrepen. We hebben niet alleen met valschermspringers te doen; er landen ook vliegtuigen, die zwaardere infanteriewapens aan boord hebben en zelfs lichte motorfietsen. Er komen de krankzinnigste berichten binnen, maar dit schijnt waar te zijn. Er wordt ock gemeld dat de vijand zich meester maakt van burger-auto's en motorfietsen. Dus alle vervoermiddelen staande houden en globaal controleren. Beumke brengt zijn mitrailleurs in stelling tegen laagvliegende vliegtuigen. Zodra de toestand wat overzichtelijker is, zal hij orders geven. Hebben de heren telefoon?

Neen, de scholen zijn geen telefoon rijk. En Beumke denkt: Heeft de majoor een auto of tenminste een motor? De vijand maakt er zich meester van. Maar een Nederlands majoor is beter opgevoed, ook in oorlogstijd vergrijpt hij zich niet aan particulier eigendom en jakkert maar liefst zes compagnieën na op een grote trapfiets.

Nu, dan zoeken zij maar een telefoon bij burgers in de buurt en zetten er een wacht bij, zegt Vorster kordaat. 't Is oorlog! Succes, heren.

Zij rijden verder. Er liggen veel granaatsplinters op den weg. Giegelende jongemeisjes rakken op fietsen heen en weer. Van luchtalarm is nog niets vernomen.

Reeds van verre ziet Beumke, dat het meerendeel van zijn mannen samenschooft achter het hek bij den ingang. Hij let

scherp op, tracht hun stemming te peilen. Het valt hem mee; zij zijn wel opgewonden maar niet terneergeslagen. En hij weet, dat ruim honderd paar ogen hem nauwkeurig aftasten, daarom lacht hij en laat zijn vuist zien, wat onmiddellijk een grote uitbundigheid teweegbrengt. Hij ziet dat Drost op zijn knie slaat en hoort hem iets zeggen over dien baas van ons, die zich niet laat kisten. Ook de enkele pipse gezichten trekken wat bij.

Zijn hart kwikt ervan op. Heerlijk, dat gulle, blinde vertrouwen van de jeugd. En daar zal hij nu steeds tegen op moeten leven, zonder één ogenblik van inzinking. Het is een zware wissel op zijn houding en zijn voorbeeld.

Schurfie, aangestoken door de algemene vrolijkheid, springt tegen hem op, terwijl hij de fiets tegen den muur zet. Hij klopt het dier op den hals. „Nou jongen, jouw probleem is tenminste opgelost.”

Onze-Ariër is er al, even helder als immer. Hij heeft de plunjezakken doen pakken en de helmen laten opzetten. De soldaat Harmsen heeft al een kapot oor van een vallenden splinter.

Quinten toont zijn uitdrukking van iederen dag, een mengsel van verbijstering, wijsheid en berusting. O, de kapitein heeft er sjenie in, zou je zeggen. Maar *hij* vindt, dat de internationale beleefdheid tegenwoordig veel te wensen overlaat. In zijn tijd was dat anders. Daar heb je weer zo'n teger.

Wat vliegt die laag! Daar kan op gevuurd worden. Aantreden, patronen uitdelen en banden vullen.

Is al gebeurd, kapitein.

Kijk eens aan. Op deze manier wordt de oorlog een pretje. Hij hoeft niets meer te commanderen.

Lanslot komt aandrijven van den overkant om de opstelling te bespreken. Is er een stafkaart? Niemand een stafkaart?

Er is geen stafkaart.

Jol komt hijgend aanzetten. Nou, de bruiloft is begonnen.

Ze zeggen —

Heeft hij een kaart?

Neen, wel een plattegrondje van de gemeente Voorhoeve. Juist gisteren gekocht in een boekwinkel.

Prachtig. Die Jol is de vreugde van hun grijze haren. (Jol is een jaar ouder dan de kapiteins en de enige grijsaard van het gezelschap.)

Zij verdelen het vak. Lanslot neemt de twee voornaamste wegen, omdat hij lichte mitrailleurs heeft. Sterke staande patrouilles onder een capitulant; het is toch maar voorlopig. Hij zegt, dat er achter zijn school een bos ligt, of eigenlijk een soort park, van een 100 meter diepte. Aan den rand ervan kijk je over een groot stuk van den Mijlpolder tot aan Bolrijk. Er worden in die richting steeds vliegtuigen aan den grond gezet.

Goed, dan stellen zij daar de stukken op.

De luitenant Brinkman heeft hiernaast bij den bakker een telefoon ontdekt en er twee pientere mannetjes bij geplaatst met een berichtenboekje. Hij grinnikt. Daar moet je speciaal voor opgeleid zijn met cijferschrift, morse, veldcentrales, seinlampen enzovoort, anders speel je zoiets niet klaar.

Quinten meldt, dat de compagnie staat aangetreden op de binnenplaats. Het gaat vlugger dan gewoonlijk. Hoeveel patronen heeft hij uitgedeeld?

Vijftien per man, en hij is zoo wijs geweest om er vijf in reserve te houden, anders kunnen we na tien minuten ons pensioen al aanvragen, als die „schafotspringertjes” dezen kant uitkomen. Per mitrailleur drie banden, doch we hebben in totaal maar vier patroonbandkisten. De twee overige banden zouden zij om het lichaam kunnen wikkelen, dat vinden de karbouwtjes een stoer gezicht.

„Neen,” zegt de kapitein. „Want den eersten keer dat zij zich moeten dekken is de band vuil en onbruikbaar. Maak er liever een stevig postpakket van.”

Hij gaat naar buiten, deelt de patrouilles in onder Brinkman en roept de onderofficieren bij zich. Alleen op korte afstanden vuren. De jongens zijn fanatiek, dus de vuurleiding stevig in de hand houden.

Jol en de sergeant-majoor Vlot gaan met hun stukken naar het park. Schipper blijft in reserve.

Wanneer alles is afgemarcheerd, gaat Beumke den bakkerswinkel verkennen . . . O Heer, geef mij lust tot werken, maar wil dien lust enigszins beperken . . . De bakker vraagt, wat de kapitein wel denkt van den oorlog, maar de kapitein heeft geen tijd om te denken en dat is maar goed ook. Hij meldt aan het bataljon de opstelling van de twee compagnieën.

Buiten gekomen, hoort hij achter het park zijn eigen mitrailleurs al knorren en fietst er heen. Aan het ene stuk staat de capitulant Verdaasdonk, beste schutter van de compagnie. De sergeant-majoor Christiaansen beproeft zijn geluk met het tweede. „Wees in godesnaam zuinig met de munitie. Vuur alleen van dichtbij.”

Er wordt steeds gevlogen en voortdurend kraken de schoten van een afweerbatterij, die ergens op een paar honderd meter afstand moet zijn opgesteld.

Terugkerende naar de compagnie, wordt Beumke aangesproken door een luitenant van de luchtdoelartillerie, die komt aanrijden op een motor. Zijn naam is Schoonhoven en zou hij twintig man kunnen krijgen voor zijn onmiddellijke beveiliging? De batterij staat daar open en bloot te schieten en volgens de geruchten wemelt het overal van parachutisten. Zijn eigen mensen zijn al 24 uur in touw en hij heeft geen aflossing.

„Dat komt in orde,” zegt Beumke. „Wel, u schiet vlijtig

genoeg, u hebt meer munitie dan ik."

„Ja, kapitein," zucht Schoonhoven met een verdrietig lachje. „Maar de resultaten? Onze dingen zijn veel te licht. En tot nu toe komen die krengen overal, behalve in mijn onmiddellijk bereik. 't Is, of ze 't ruiken —"

Een oorverdovend geronk suist laag over hen heen.

„Junkers-bommenwerper," zegt de artillerist. Daar aan den bosrand beginnen de twee mitrailleurs haast gelijktijdig te vuren. „Dat uw mensen maar oppassen, kapitein. Ze staan pal in de zon en die kisten hebben een mitrailleur in den staart."

Nauwelijks is het gezegd, of uit het vliegtuig spuiten de lichtgrijze pluimstreepjes der lichtspookkogels omlaag.

Bliksem nog toe! Zij stijgen op en haasten zich naar den rand. Want opeens hangt het vliegtuig zeer schuin, herstelt zich en slaat door naar den anderen kant. Dan steigert het met een wilden ruk en staat bijna recht op den staart.

„Geraakt!," schreeuwt de artillerist. „Die gaat er aan!"

Als door een wonder komt de machine, die een ogenblik schijnbaar stil in de lucht stond, weer bijna vlak. Maar nu zien zij aan den staart een oranje-rood vlammetje, dat zich snel naar voren vreet. In deze enkele ogenblikken heeft het vliegtuig toch al ruim een kilometer afstand gekregen. Plotseling, als was het moedwillige zelfmoord, staat het zwarte gevaarte loodrecht op den kop en ploft neer achter een rand schaarhout. Een zwarte wolk en een torenhoge vlam zijn het einde.

Rond de mitrailleurs heerst razertij. Zelfs de kalme Christiaansen springt meterhoog en zwaait zijn armen. De jongens gillen van vreugde. Verdaasdonk, die zijn mannen altijd wat stuurs op afstand houdt, danst nu met zijn helper rond en de rest van zijn personeel beukt hem hard op de schouders. Men zou denken, dat de oorlog al gewonnen is.

„Dat is tenminste één resultaat,” lacht Beumke tot den onfortuinlijken artillerist.

„Ja, kapitein, dat was een prachtkans. Zo laag kan ik met mijn stukken niet eens richten . . . Dat ik bij de infanterie moet komen om het eerste vliegtuig te zien neerhalen; 't is God geklaagd.”

„Hoe verklaart u dit drama? Meer geluk dan wijsheid?”

„Nee, waarachtig niet. Dat was zuiver schieten en de bundel moet precies in de cockpit gezeten hebben. Waarschijnlijk was de piloot getroffen. Toen heeft een ander den stuurknuppel gegrepen en kon nog juist op het nippertje de kist recht krijgen. Maar de zaak was al aan 't branden.”

Jol krijgt opdracht de mitrailleurs te camoufleren. Hebben zij dan niet gezien, dat zij beschoten werden?

De artillerist krijgt van Lanslot zijn twintig man en Beumke gaat naar de school om te horen of er nieuws is van zijn andere fronten. O Heer, geef mij lust tot werken . . . Hij raakt dien vervloekten deun niet meer kwijt.

De administrateur de Wit zit aan de radio. Hij heeft een nieuw schoolschrift voor zich en zegt, dat wij nu een oorlogs-journaal moeten bijhouden. Beumke dicteert de gebeurtenissen en dan komt de wachtcommandant. Er is een burger om den kapitein te spreken.

Het is de kelner Johan en hij is inderdaad in burger, zodat Beumke hem niet dadelijk herkent. Of hij kan helpen, of hij kan meevechten. Hij heeft toch niet voor niets vijf jaar gediend!

Maar dat zal lastig gaan. Beumke heeft niet het recht om hem in te lijven en een uniform aan te passen.

Dan maar zonder uniform?

Dat kan ook niet, is tegen het oorlogsrecht. En als de Duitsers hem te pakken kregen, gewapend en in burger, zou hij dadelijk tegen den muur gezet worden. Even geduld Johan. Het aanwerven van vrijwilligers zal wel geregeld worden.

Johan kijkt hem smekend aan. Maar laat hem toch iets doen, kapitein! Ongewapende diensten dan maar. Hij kent immers het klappen van de zweep. Hij kan chaufferen, hij kan . . .

„Goed, Johan, je blijft bij de compagnie. Jij bent een reuzenkerel. De Wit, als je den gewezen sergeant uh —”

„Hermans, kapitein,” zegt Johan en slaat de hakken tegen elkaar.

„Als je sergeant Hermans niet in de sterkte kunt opnemen, eet hij mee uit den pot van Egypte.”

De B.C. vraagt den kapitein aan de telefoon; er is haast bij.

Beumke spoedt zich naar den bakkerswinkel. Hij heeft het gevoel, dat het al tegen den middag loopt en ziet verbaasd op de torenklok, dat het kwart vóór zes is. De koster opent de deuren. . . . O Heer geef mij lust tot werken / Maar wil — Stik!

De majoor heeft een opdracht voor de tweede en de derde compagnie onder bevel van Beumke. De vijand heeft zich genesteld bij het electricch gemaal, vierkantnet 82.7—448.1 . . .

„Ik heb geen kaart, majoor, maar ik zal het noteren.”

Ook al geen kaart . . . Nu, het is gemakkelijk te vinden. Hij gaat naar de herberg De Waterlelie aan den Ouden Graafdijk. Verder kan hij niet komen, tenminste niet in kolonne, want van daaraf staat de weg onder vuur. Vanuit die Waterlelie ziet hij dan het gemaal in Noordwestelijke richting. Er zijn honderd man valschermtroepen gemeld, maar dat is natuurlijk onzin. Zij stremmen het verkeer over den Graafdijk, ook over een stuk van den Haagweg, en daar staat een munitie-kolonne van de artillerie, die niet verder kan. De situatie tevoren gauw even laten verkennen. Enfin, hij klaart het wel.

„Jawel, majoor, als u patronen voor me hebt.”

„Die zijn al onderweg per vrachtauto.”

„Ha! En model, honderd en twintig per man?”

„Honderd en . . . Das war einmal! Het zijn er in totaal zes duizend voor de twee compagnieën. En één kist voor de zware mitrailleurs. Banden kan ik tot m'n grote ergernis nog steeds niet te pakken krijgen.”

Gedeeld door driehonderd maakt twintig per man. Het houdt niet over, maar het is toch wat.

En Beumke moet er heen marcheren in vrachtauto's, die hij dadelijk gaat vorderen. Desnoods op straat aanhouden; 't is oorlog. Vorster heeft zelf beslag gelegd op een motor. Hij kan het allemaal niet meer nafietsen.

Onze majoor heeft bijgeleerd, denkt Beumke. Zo maar ineens een motor. Dát is in de bus geblazen!

Als hij uit den winkel komt, begint de klok te luiden. Hij ziet een paar kwezels naar de kerk gaan en bekijkt ze met aandacht . . . Hoe noemden zij vroeger ook weer dat schar-minkeltje, de leidende kwezel van hun parochie? Karel zal het nog wel weten, want voor haar heeft hij toen dat pak slaag gehad . . . O-ja: Hanneke Platgat! . . .

Aanvallen op een electrisch gemaal . . . Je klaart het wel. In vrede-stijd ontving je een bevel van drie bladzijden, dat je na een half uur vorse wel onder de knie had. En voor zo'n karwei kreeg je dan op papier minstens een sectie mortieren-van-acht, al was het maar pro memorie. Hadden we nu maar één zo'n knaap, dan was ons gemaal een uitstapje. Als welopgevoed man moet je toch wat zuinig zijn met ander-mans kinderen. Het beroerde van den oorlog is, dat je met zo'n kostbaar materiaal omspringt. Maar mortieren zijn ook niet zo goedkoop! . . . Wie vertelde ook weer, dat in Indië één tinonderneming in één jaar 52 miljoen winst had ge-maakt? Dat zal Klaas zijn geweest, die zit altijd vol van zulke cijfers. Hetzelfde jaar werden de vliegtuigen geschrapt van het Indische verlanglijstje. Ja, dat was Klaas. Hij ligt in de Peel en zal nu ook wel zweten, maar laten we hopen dat zijn hals heel is . . . O Heer geef mij lust tot tralala . . .

De Wit heeft radio-nieuws genoteerd. Officieel van den opperbevelhebber. Er landen Duitsers in Nederlandse uniformen. Neen, niet allemaal. Als we die gevangen nemen, moeten ze onmiddellijk worden gefusilleerd.

Beumke bekijkt zijn jongen administrateur met ongewone aandacht. Een eerste rangs kracht, heet dat in de advertenties, heeft middelbaar boekhouden en dat moet een abattoir van een examen zijn. Verliest ook nu zijn hoofd niet, komt zelfs niet uit de plooi. IJselijk beschaafd en voorkomend, een deugdzaam, haast priesterlijk gezicht.

„Goed, dan wordt de Wit bij deze aangesteld tot sergeant-majoor-beul!”

En dan is er ook een mooie opdracht voor Johan, die hier in Voorhoeve zo goed bekend is. Vrachtauto's voor twee compagnieën, liefst open wagens, met chauffeur. Kan niet schelen waar en van wie, als het maar vlug gebeurt. Als er wordt tegengeprutteld, niet veel praten: doen! We zijn vandaag allemaal even kwaad op de Duitsers, maar iedereen heeft liever, dat de wagen van zijn buurman genomen wordt. Dus als de kar thuis is, zal er toevallig niemand zijn, die kan rijden. Dan klimt Johan zelf achter het wiel. Drost is monteur in een garage, hij zoekt enkele mensen, die kunnen chaufferen, en gaat mee . . . Ha, daar zijn de patronen. Weinig maar uit een goed hart. Verzamelen en banden vullen! De wacht aan den Ouden Graafdijk blijft staan en wordt in het voorbijgaan opgepikt. Anders staan die schavot-springertjes hier al aan de poort, vóór we klaar zijn.

Schipper krijgt opdracht het gemaal te gaan verkennen. Op de fiets of met de eerste auto, die we vangen, wat hij zelf het beste vindt. En hij kiest zelf zijn mensen. Het is te doen om de sterkte en de bewapening van den vijand en vooral om den toestand van het aanvalsterrein.

Schipper zoekt vier man uit: Scheermakers, Ketelaars, Ringmeier en Klinker.

Onze-Ariër is een mensenkenner, ziet Beumke.

Alles gaat verbazend vlug. Drost en de oud-sergeant Hermans hebben in korten tijd de wagens gevonden en opgesteld bij de school. Op straat hebben zij een weelderige Belgische touring-car opgevangen, waarvan de bestuurder dezen ochtend uit Amsterdam is vertrokken in een poging om Antwerpen te bereiken. Maar dit is hem uit het hoofd gepraat: de grens is immers gesloten! Hij weet zich snel te schikken, als drager van het Vuurkruis kent hij den oorlog intiem genoeg. Voorts zijn er twee vuilniswagens van de gemeente Voorhoeve, met bel, en in vrij zindelijken staat. De rest zijn wagens met schreeuwende firmanamen. Eén is zonder geleide, zoals Beumke reeds voorzag, en hiervan heeft Johan zich meester gemaakt. Hij ziet er blij en fier uit; er is weinig overgebleven van den geruislozen kelner uit Drakenstijn. De jongens weten van Quinten, dat dit een oude sergeant in burger is, die hoog staat aangeschreven bij den kapitein.

Het bataljon heeft één kaart laten brengen. Kijkers en andere onderzeeërs moeten zij zelf maar vorderen, heeft de luitenant Stuurman gezegd. Dus Quinten zal op jacht moeten. Een mitraillist zonder kijker is een blind mens, hebben we altijd geleerd. Iets dat erop lijkt, liever niet van die parelmoeren opera-dingetjes.

Quinten is zeer teleurgesteld. Maar dat moet een vergissing zijn van den kapitein. Hij mag toch zeker met de karbouwtjes mee!

Neen, dat kan niet. Quinten blijft met enkele mensen op den commando-post. Hij vordert kijkers en zorgt voor het eten. Hij is namelijk opeens menagemeester geworden, ongeveer de belangrijkste man van de compagnie. Wie weet, waar we op etenstijd zitten, en dan komt hij ons per auto voeden, al is het voor de poorten der hel.

Onze-Ariër komt terug van zijn verkenning. Hij heeft een terreinschets gemaakt, maar zal haar even fatsoeneren aan de hand van de stafkaart. Nou, honderd is zeker overdreven. Royaal geschat: veertig. Zij hielden zich zo koest, dat hij tot ongeveer vijfhonderd meter kon naderen, gedeeltelijk langs een rijtje wilgen. En overigens is het naderingsterrein langs alle kanten open, beroerd genoeg . . . Bij gunst en gratie mocht hij van een kornet van de artillerie een kijker lenen. Die kornet heeft geen munitie bij zich, want dan was hij wel doorgereden. Het zijn springstoffen! . . . Dat ge-
maal is een afgezaagd molentje met een woonhuis. En om te zien wat er zat, heeft hij enkele schoten laten afgeven, terwijl hij den kijker gericht hield. Al dadelijk vloog er een ruit aan scherven en dat gaf nogal opschudding. Onmiddellijk begonnen ze met mitrailleurs te knorren en niet kinderachtig. Maar ze wisten waarschijnlijk niet uit welken hoek de wind woei, want hoe hij ook keek, hij zag nergens een bundel aanslaan. Zo heeft hij ze bij tussenpozen een tijdje bezig gehouden, tot zijn munitie opraaakte. Hij dacht: wat jullie nu verknoeien, hebben jullie straks niet meer, als de compagnie komt.

„Dat is prachtig, Schipper. Dank je wel.” En Beumke wendt zich tot de patrouille, die daar nog staat. Zij hebben warme, stralende gezichten. „Goed gewerkt, mannen! Een geslaagde verkenning en van het grootste belang.”

Even horen of de tweede compagnie gereed is, dan kunnen zij vertrekken . . . Het zal vandaag zweeten worden, zei Karel. Zijn hals lijkt één voortdurende brandwonde. Maar hij kan nu zijn kraag niet openzetten, want hij kent den troep. Als hij dat doet, lopen zij straks in hun hemd.

Wat heeft Jol? Jol heeft al een tijdje om hem heen gedrenteld met een zeer ontevreden gezicht. Nu komt hij los.

Ja-maar kapitein, moeten zij zó gaan aanvallen op een vijand, die over mitrailleurs beschikt? Met amper veertig

patronen en zes banden, zonder karren, zonder afstand-meters, zonder kijkers en zelfs zonder een brancard of zelfs maar één enkelen hospik met 'n verbandtas? En dat over een terrein als een biljartlaken, zonder één vierkanten centimeter dekking. Het is een schandaal! het is verdomme je reinste kindermoord!

„Het is bovendien een bevel, Jol. En kijk om godswil niet zo zuur, want de jongens letten scherp op ons gezicht. Ik krijg al kramp in m'n wangen van het grijnzen. Zij vertrouwen op ons, blindelings. Als wij maar even laten zien, dat we twijfelen, gooien zij hun geweer weg en lopen naar huis. Dan gebeuren er veel groter ongelukken. Heb je gezien, hoe fanatiek ze zijn? Dat zijn ze precies zo lang, als wij de vlag omhoog houden en een smoel trekken, of we alles klaarmaken. Het is heel juist, wat de majoor doet: die groepjes dadelijk aanpakken. Als ze zich verzamelen kunnen tot grotere afdelingen, wordt het veel erger. En er staat het een en ander op het spel. Zolang de vijand hier in 't hartje van de vesting Holland doet of hij thuis is, kunnen onze bondgenoten ons te hulp komen. Neem een voorbeeld aan die valschermspringertjes. Noem je dat ook een schandaal?”

„Die hebben tenminste hun wapens en uitrusting. Maar wij! Dàt noem ik een schandaal.”

„En dat ben ik lichtelijk met je eens. Maar we hebben geen keus.”

Quinten komt zeggen, dat alles geladen is en gereed voor vertrek; de kapitein Lanslot zit in den voorsten wagen.

Zij gaan naar buiten en blijven even staan bij den ingang.

„Kijk eens even aan, Jol,” zegt Beumke trots.

De jongens nemen theatraal-krijgshaftige houdingen aan. Op elken wagen houden de voorsten hun karabijn over het dak van de cabine reeds op den vijand gericht. Zij doen hun uiterste best om er gevaarlijk uit te zien, want er staan veel meisjes te kijken.

In de lucht is het wat stiller geworden, ziet Beumke.

„Nu Quinten, daar gaan we. Veertig patronen, twee ouwe stukken en zes banden. Opzij mensen! Hier komt het Circus Beumke met zijn voorhistorische ondieën. Dat Alva beve!”

Quinten slaat dubbel. Als hij tot bedaren komt, wil hij ook zijn aandeel bijdragen, loopt den kapitein op een drafje na en groet model. Hij is volkomen ernstig.

„Kapitein, ik heb gisteren bericht ontfangen. Die poetslappen zijn afkomstig fan afgekeurd rijks-ondergoed, bestemd foor de ferpleegsters f'n een akademisch siekenhuis.”

De kapitein staat even verstomd. Dan speelt hij mee.

„Heel goed, Quinten, dank je wel. En — uh, wil je dan nog eens onderzoeken waarom ze werden afgekeurd?”

„Ik stel 'n onderzoek in, kapitein.”

Ook Jol lacht weer. Zij lopen naar het hoofd van de kolonne, maar bij een van de voorste wagens staat Beumke toch even te staren . . .

Op de matzilveren touring-car uit België staat in fraaie, blauwe krulletters geschilderd:

Le Chemin du Paradis.

Uit het oorlogsjournaal van den luitenant-adjutant Stuurman:

19. 5.05 Van Kapt. Ludanus. Vraagt dringend munitie. Heeft volgens bevel 1 zw.mitr. gedirigeerd op 4de Cie. Hem is door burger gemeld, dat vij. \pm 1500 m. Zuid van stelling bezig is zich in te graven en zou beschikken over mitrs. en licht geschut, waarschijnlijk mortieren. Zal verkenning uitvoeren.
20. 5.10 Van Kapt. Koen. Heeft 1 zw.mitr. van 6de Cie ontvangen en aanval op Catharina-hoeve ingezet. Vij. naar schatting 60 man, geeft sterk mitr. vuur. Verzoekt dringend aanvulling munitie en versterking door pag. of mortieren.
21. 5.15 Aan Dep. Commdt. Nogmaals aangedrongen op munitie geweer en zw.mitr., tevens pag. of mort. Antwoord: Munitie per vrachtwagen onderweg. Infanterie-geschut nog niet voorhanden.
22. 5.20 Van Kapt. Langeveld. Er landen steeds meer vliegtuigen 3 à 4 km West van zijn opstelling richting Bolrijk, momenteel ca. 12. Door sectie onder Lt. Welter is bemanning van neergekomen vliegtuig onschadelijk gemaakt, waarbij 6 gevangenen gemaakt, w.o. 3 gewonden. Vraagt waar met dezen te blijven. Heeft nog slechts gem. 8 patronen per man. Munitie toegezegd.

23. 5.25 Aan Commissaris v. Pol. Voorhoeve verzocht ruimte voor onderbrenging krijgsgevangenen. Hiervoor aangewezen voormalige Boterhal naast Pol Bureau.
24. 5.25 Bericht hiervan aan alle Cieën. Tevens munitie toegezegd.
25. 5.35 Bericht van Lt. Lassuel(?) der Luchtd.-art. Vliegveld Eikelaar door vij. bezet.
26. 5.35 Wagen met munitie uit Bolrijk aangekomen. Deze verdeeld: \pm 3000 S. nr. 1 per Cie, 1 kist per zw.mitr. Echter geen patroonbanden ontvangen.
27. 5.45 Aan Kapt. Beumke bevel tot aanval op electr. ge-
maal in Kruispolder met 2de en 3de Cie. Munitie
al onderweg. Kijkers zelf vorderen.
28. 5.55 Kapt. de Ridder zendt 14 krijgsgevangenen,
waarvan twee gewond. Doorgezonden resp. naar
Boterhal en Kant. Ziekenverblijf.
29. 6.10 Van Dr. Krijger. Thans zijn 11 gewonde Duit-
schers opgenomen in K.Z.V. Heeft thans geen
ruimte meer, vraagt wapens voor zijn personeel
en een auto. Antwoord: Wapens hier afhalen,
ruimte en auto zelf vorderen.
30. 6.15 Bericht van 4de Cie, dat Kapt. Koen gesneuveld
is. Opdracht aan Kapt. Ludanus bevel over 4de
Cie over te nemen en aanval op Catharina-hoeve
met alle beschikbare middelen te steunen.
31. 6.25 Van Overste v. Weesbergen. Toestand te Bolrijk
zeer critiek. Vraagt naar toestand te Voorhoeve.
Zodra mogelijk zal ons bat. moeten oprukken
naar Bolrijk. Gereed maken voor vertrek, nader
bevel zal volgen.

De voorste auto is een vuilniswagen en Lanslot zit naast den bestuurder. Maar voor Beumke is nog plaats in de cabine en als het teken voorwaarts is gegeven, wordt de aanval besproken op de ene kaart, die deze strijdgroep rijk is.

Zij behoeven hun hoofd niet te breken over listigheden om den vijand te verschalken, meent Beumke. Op zo'n tennisveld bestaat er maar één tactiek: vluchten in de richting van den vijand. Als de troep gaat liggen knallen, zijn in vijf minuten de patronen op. Dan liggen ze daar voor schietschijf en kunnen misschien niet eens meer terug. Nu hebben die Duitsers waarschijnlijk ook geen wagons bij zich, maar ze hebben een veel gunstiger positie.

„M-m . . . Onze grote vriend de polder is onze grootste vijand geworden.”

Beumke knikt peinzend. Van jongsaf hebben zij geleerd, hoe voordelig in polderland de verdediging is en hoe moeilijk de aanval. In dit terrein, in die gloeiend-hete polders van Augustus 1914, toen zij in Delft lagen, werden zij voor het eerst gedruild in het tirailleren. Met de gedachte waren zij tenminste al vroeg vertrouwd, want bij al die zweetpartijen was hun jonge verbeelding werkzaam; zij droomden zich de werkelijkheid.

„Michel, onze enige toer zal zijn het pensioonaat in beweging te houden. Het beste is, dat we zelf voorop gaan. En dan geen diepte, één linie, zo breed en ijl mogelijk.

Anders heb je kans, dat de achterste secties door de voorste linie gaan schieten. Het zijn recruten."

"M-m . . . Zullen we niet proberen van twee kanten te naderen? Zo, dat w'elkaar niet kunnen raken."

"Natuurlijk. Laten we zeggen in een rechten hoek, uit Zuiden en Oosten. Ik moet de mitrailleurs zo ver mogelijk naar vorèn brengen, want we hebben geen afstandmeters. En geen kijkers om in te schieten. Maar misschien kunnen we met het blote oog den bundel volgen; we hebben de zon in den rug. We zullen zien, zei de blinde."

De kolonne houdt stil achter een beschermende huizenrij, waarvan het laatste De Waterlelie is. De oude afspanning ligt vreedzaam in het vroege zonnetje. Beumke wijst Lanslot op den trog, die voor het huis staat; dat is een zeldzaamheid. En nu is het of zijn denkvermogen zich splitst. Terwijl hij den aanval in alle onderdelen wikt en weegt, staat een oud, vergeten beeld hem helder en scherp voor den geest. Aan den trog een warm, geurend paard onder een vliegennet van fijn koord, versierd met blauwe flosjes als korenbloemen. Het is de herberg Den Dorschvlegel aan den Brakkenhorster weg en dit is Tinus van Empel, kijk maar, het staat in koperen letters op het haam: M V E . . . Het is Maandag, want de plooiën zitten nog stijf in zijn blauwen kiel, en hij fluit het aangrijpende lied van de arme vrouwen en kinderen, of het een feestmars is. De zon blinkt op zijn groot knipmes, waarmee hij den zesponder aansnijdt. Beurtelings rechts en links, lange driekantige repen. De kleine Leo Beumke kan zijn ogen niet losmaken van dat prachtige, blonde paardenbrood en het water komt hem in den mond. Maar als jongen van de rijke school kun je niet om brood schooien . . . Hoe kwam het toch, dat een Brabantse boer toen altijd een harde ruziestem opzette, als hij vriendelijk was tegen kinderen? „Zijt-de-gij er gene van Bumkes uit de Kasteeldreef? . . . En hoe hiet-de-gij? . . . Leo? . . . Ok 'n

stukske? Van brood wor-de groot, van mik wor-de dik . . . En van peirdebrood wor-de steirk." Dien avond kreeg hij thuis een draai om zijn oren, omdat hij te lang om paardenbrood bleef dwingen. Het was wel niet zo lekker, als het er uitzag, maar hij wou sterk worden . . .

Zij gaan met de sectie-commandanten naar het achtererf. Eerst heeft onze-Ariër de leiding, hij wijst de ligging van het gemaal en beschrijft het terrein, dat hij verkend heeft. Jol is weer bijgetrokken, hij is altijd veel opgewekter als Bruning er bij is.

Dan bepaalt Beumke de aanvalsrichtingen. Iedere compagnie krijgt één stuk mee om uit verschillende hoeken te kunnen vuren, anders verdwijnt al onze kostbare munitie in één en het zelfde gaatje. Lanslot kan gedekt achter den Ouden Graafdijk naar zijn uitgangstelling marcheren Iemand nog iets te vragen?

Hij bekijkt het erf en zucht zwaar. Een treurwilg als prieeltje. Om den stam een ronde, groengeverfde bank. Hier, naast dat aandoenlijk tafreel, één onnozele mortier met richtmiddelen. Het gemaal ligt daar als een schietschijf en het eerste schot is raak. Die Duitse schavotspringertjes zijn ongetwijfeld uitgezochte exemplaren en niet bepaald schuchtere jongelingen, maar na drie van zulke zware pillen droomt daarginds ieder mensankind van den bok.

Lanslot verdwijnt met zijn troep achter den dijk. En daar is onze majoor met zijn nieuwe motorfiets. Hij zit op de duo en laat zich rijden door een ordonnans. Zijn gezicht staat bezorgd, maar als hij Beumke ziet, klaart het op, misschien wat al te schielijk.

Goed zo, dat is vlugger, dan hij had gedacht. En wat zijn de plannen? . . . Juist, zo zou hij het ook doen. Ja, Bolrijk moet lelijk in 't nauw zitten. En een verwarring! De overste hangt met zijn drie bataljons recruten in het luchtledige, weet nog niet onder wiens bevelen hij staat, en voert oorlog op zijn

eigen houtje om den vijand van de stoep te houden. Dat rijdt elkaar onvermijdelijk in de wielen. Uit alles blijkt, dat al onze geleerden bij elkaar deze situatie nooit hebben kunnen dromen. Maar enfin, een half uur geleden hadden we al zeven en veertig krijgsgevangenen. We zullen doen wat we kunnen. Zodra de toestand hier wat opgeklaard is, zal waarschijnlijk de order komen, dat we moeten oprukken naar Bolrijk ter versterking. Succes, Beumke!

Even later volgt hij met zijn compagnie een armoedig rijtje wilgen, dat eindigt bij een boerenhofstede. Vandaar is het in rechte lijn nog zeshonderd meter schuinslinks.

Hij heeft als eerste de boerderij bereikt en staat met den rug tegen den muur de lange file af te zien, wanneer van achter het huis een vliegtuig schuin over den afgelegden weg raast. En vóór hij het kan verhinderen, vuurt de compagnie uit alle lopen. Hij grabbelt nog naar zijn fluitje, maar het kwaad is al geschied. De machine is zo laag, dat hij den mitrailleurshutter, die in den staart zit, een ogenblik recht in het gezicht kijkt. Deze schrikt, richt zijn wapen en vuurt over de wilgen. Beumke ziet den vuurstoot aanslaan in de zware klei, gelukkig ver buiten de bomenrij. En nog eens veegt de bundel er overheen. Zijn hart wipt in zijn keel. Als dat maar geen brokken geeft!

Maar het gaat snel; in enkele seconden is het gevaar geweken. Zijn er treffers? Het schijnt van niet.

Op groteren afstand ziet hij den vlieger van koers veranderen. Komt hij terug? Het heeft er veel van. Nu snel besluiten; de boerderij geeft tenminste wat dekking. Maar de compagnie is uitgerekt over een lengte van meer dan honderd meter en zo'n verplaatsing trekt onmiddellijk de aandacht daarboven. Niet aarzelen: looppas!

Zij rennen. Hij staat op het erf, jaagt hen in schuren en stallen. Juist is het laatste plukje geborgen en de vijand scheert brullend over hem heen. Een kriebelig moment . . . Voorbij!

Dan staat hij midden in zijn kudde en zet een keel op: Kijk, zo moet het juist niet! En zulke stommiteiten moeten zich niet herhalen. Er wordt geen schot meer gelost zonder bevel. Onze opdracht is dat gemaal te klaren. Daar moeten we heen en liefst zo ongemerkt mogelijk. Die vlieger had ons niet eens gezien. En terwijl we Jantje moeten hebben, gaan zij op Pietje¹⁾ vuren, die voor ons van geen belang is. Begrijpen ze nu, dat al hun geschiet in het voordeel van den vijand was?

Hij zwijgt erover, dat de bezetting van het gemaal nu wel klaarwakker zal zijn. Niet ontmoedigen . . . Na drie maanden dienst is er nog veel te leren. Hoe moet Karel zo iets klaarspelen met zijn zes-weekse baarden?

Nu nog een kleine 300 meter recht vooruit in de volle zon, met een boordevol slootje als enige dekking. Vanaf het boerenerf ziet hij in een halven cirkel een nauwelijks onderbroken horizon. Rechts de grijze torens van de stad Bolrijk.

Hij roept het kader bij zich. Zorgen, dat er volstrekt niet meer gevuurd wordt. We marcheren recht door, met afstanden van minstens vijf pas, tot we den vijand midden op de flank hebben. Dan gaat de linie op fluitsignaal links uit de flank op het gemaal af. Zij houden de mensen zo ver mogelijk uit elkaar en dat zal niet meevallen, want bij gewone oefeningen hebben zij al de neiging om op elkaar te kruipen. Volgens de verkenning komen we zowat honderd meter verder voor een brede sloot. Daar niet treuzelen, vlot erover, desnoods met een natte broek. Maar de mitrailleur moet er ook over en liefst droog . . .

„Hij komt er droog over, kapitein,” zegt onze-Ariër bedaard.

Prachtig. Nu dan, voorwaarts gewone pas.

Juist als hij kijkt, of er al iets van de andere compagnie te zien is, veegt daarginds een lange, grijze schaduwstreep over den hogen dijk. Eerst beduidend later komt het verre,

¹⁾ „Jantje en Pietje” is de huiselijke aanduiding van een schietoefening, waarbij beurtelings en snel op twee verschillende poppen wordt gericht.

zwakke fluitstootje van Lanslot. Dat was goed! Alles tegelijk in één golf en weer dadelijk verdwenen. Op dien dijk zijn ze vanaf het gemaal zichtbaar.

Maar hijzelf ook, wat dat betreft . . . O Heer geef mij lust . . . De knapen hebben er een tempo in; hij moet jakkeren, of ze lopen hem voorbij . . . Nu zijn we ver genoeg. Er komt nog steeds geen vuur . . .

Hij springt over de sloot, fluit voorzichtig en strekt zijn arm. Voor allen zichtbaar, loopt hij nu midden voor het brede front uit. Hij zal een kalm looppasje aannemen, een toneeldrafje. Dat verhoogt het élan.

Telkens ziet hij links en rechts achter zich. Lieve hemel, daar is hij wat begonnen. Kalm aan jongens, hij is geen vijf en twintig meer! En daar is de grote sloot; zeg maar wetering.

Hup! Niet kwaad voor een ouwen kapitein, al zegt hij het zelf.

Hij valt languit op den anderen oever en komt slechts met de schoenen in het water. Er zijn wel slechtere springers, ziet hij. Plons, plons, daar gaan er al twee, maar zijn bliksemsnel weer op het droge.

Waar blijft de mitrailleur? . . . Verrukkelijk! Ja, eigenlijk is hij oud genoeg om overtuigd te zijn, dat deze tocht een waanzinnige onderneming is. Maar dit is een schouwspel, dat hij nooit zal vergeten. De blonde reus Hopland uit Oirschot, waar niets dan flinke mensen wonen, staat tot zijn oksels midden in de wetering. Ketelaars, de gevangeniskeur nog op zijn gezicht, en zijn spitsbroeder Robbers staan bij de kanten, tot over de knieën in het water. En terwijl hij kijkt, is het al gebeurd; Hopland reikt de zware pijp boven zijn hoofd aan Robbers en daar ligt ons kostbaar familiestuk droog en proper aan wal. Middelerwijl jonassen Puile en Scheermakers de affuit naar den overkant. En zij schateren het uit, omdat Hopland er zo verzopen uitziet, als hij aan land komt. Er loopt een dikke straal water uit het kruis

van zijn broek . . . Ooit zulke prachtschurken gezien ?

Vooruit maar weer. Hij is niet meer voorop, hij heeft al zijn adem nodig om niet achter te blijven. En dat op een nuchtere maag . . . Gelukkig, dit is een slootje van niets. Toch voelen zijn benen aan als griesmeel; er moeten geen weteringen meer komen . . . Zou de foerier droge kleren hebben voor zo'n buitenmodel als Hopland ? . . . O Heer geef mij lust . . . Zal hij nu zijn kraag maar even—?

Daar komt het vuur. En onze-Ariër heeft niet te veel gezegd; het is lang niet kinderachtig. Groot orkest en niets dan mitrailleurs. Dat is een andere uitrusting, geachte excellenties ! . . . Waar blijven al die bundels ? . . . Het wordt steeds minder kinderachtig, het is één duivelse roffel, waarin geen afzonderlijke schoten, ja zelfs geen vuurstoten meer te onderkennen zijn . . . Voorlopig geeft het alleen maar een hol gevoel in je buik. En een navrant gehoor. *Ça vous tape sur le système*, zou Robert Maréchal zeggen. Dat zegt hij al, wanneer een deur piept . . .

Maar hij ziet nog altijd geen bundels aanslaan. Vuren zij alleen op de andere compagnie ? Arme Michel . . . Nu heeft een mens geen ogen genoeg . . . Jasses, wie valt daar ? . . . O, de jongen struikelde, komt weer dadelijk overeind. Toch was het, of er met honderd naalden even in zijn nekvel werd geprikt. Zuinig zijn met andermans kinderen . . .

De vensters van het huisje zijn al duidelijk te zien. Het verminkte molentje staat aan den achterkant . . . Toe, be-
daar een beetje daarginds. Ze lijken wel razend. Belzebub als tambour-maître. Is dat rennen; hij raakt snel op. En als je zo loopt, wordt de afstand steeds kleiner, eigenaardig . . .

Daar spat zand op! Een lange vuurstoot, te laag zou je zeggen . . . Oei-oei, nu gaat het verkeerd, daar halverwege den linkervleugel. Hij moet er als de weerlicht bij zijn, anders drommen zij samen. De eerste gesneuvelde vormt een gevaarlijk moment bij zulke grasgroene soldaatjes . . .

Zijn adem piept, zijn mond is van leer. Het groepje rond den gevallene wordt groter: vijf, zes. Hij probeert te schreeuwen en zwaait fel met den arm, want enkele nieuwsgierigen, die al ver voorbij waren, hebben keert gemaakt en komen terug. Vlot begint te fluiten, heeft het ook gezien. Zij aarzelen even en trekken weer voorwaarts.

De kleren van Doodewaard zijn al losgemaakt.

„Kapitein! Kapitein!”

Zo roept een kind om zijn moeder. Die blauwe ogen staan haast zwart van angst. In de blanke huid van dit jonge, platte buikje zit een puntvuurtje van drie, een gelijkvormig driehoekje. Met de machine geponst. Het bloedt niet overvloedig, maar door die scherpe, zuiver-ronde gaatjes puilt iets grijsachtigs . . . Je kijkt even en trekt dan een gezicht, of het veel meevalt.

„Stil maar, jongen. Het zal veel beter aflopen, dan je denkt.”

„Geloof u dat, kapitein?” Zwaar hijgend wordt het gezegd, maar het gezicht wordt al rustiger.

„Wel zeker! Ze knappen je best op, hoor! Blijf stil liggen en wind je vooral niet op. Dadelijk brengen we je naar 't hospitaal. Visser blijft bij je. De rest: voorwaarts! Een verbandpakje openmaken, Visser, los op de wondjes leggen en niet meer aanraken, Rustig blijven liggen, Doodewaard!”

„Ja kapitein.”

Dien kan ik gevoeglijk afschrijven, denkt hij, al lopende. En wat gebeurt er verder? Het vuren was even verslapt, nu begint het lieve leven weer . . . Geen bundels te zien . . . Hij is een stuk achter geraakt. Kijk, dit is volkomen fout. Je hebt geen tijd voor ziekenbezoek; daarvoor bezit een fatsoenlijke compagnie haar goed-gedrilde hospikken . . . Juist Doodewaard, zo'n aardige, vlotte jongen . . . Als je aan dien ketting getrokken hebt, hou je nog net genoeg water over om je handen te wassen . . . Doodewaard, nomen est omen . . .

Volgens de oorlogsliteratuur, die je al die jaren te slikken kreeg, maakt de eerste zwaargekwetste een verpletterenden indruk. Neen heren, met 150 jongens aan je jas heb je geen tijd om verpletterd te zijn. En gelukkig ook geen tijd om na te denken . . . O, dat gaat goed; daar komt Michel al aanzetten . . . Maar wat doen onze mitrailleurs eigenlijk voor den kost? . . . Ginds heeft Schipper een walletje van een halven meter gevonden. Er zit al iemand achter het stuk . . . Toe Schippertje-lief, maak voort, jongen, geef hem gas . . .

Ha, dat geluid! En pal er bovenop, als een verre echo, die van Jol. Het is, of de poorten des hemels voor hem opengaan, het is muziek! En de uitwerking op dat huisje!

De ruiten spatten er uit. Pannen vliegen van het dak, als duiven den polder in. Er stuift een dikke wolk van hout-splinters en steengruis . . . Dat is goed geraakt van onzen Ariër; hij heeft den afstand zuiver geschat . . . Hé, nu geen storing; alsjebliëft geen storing . . . Gelukkig, daar gaat hij weer . . .

Het noodverband los op de wondjes leggen, Visser! . . . Wondjes! Dat was een gelukkige vondst, zo maar zonder nadenken . . . Nu voelt hij geen benen meer; er is zelfs geen griesmeelpap van overgebleven. Toch loopt hij. En dit was zijn grootste zorg, de „drang naar voren”, waarover zo wordt uitgeweid in de tactiekboekjes. Neen, zo'n élan heeft hij nooit kunnen dromen. In alle toonaarden is het ons voorgereveld, dat wij nu eenmaal geen soldaten zijn. En dat was maar goed ook, zei de firma. Zeker, een genoeglijk tijdverdrijf is het niet, maar nu voelt hij zich toch leven, zooals hij nooit heeft geleefd. Voorlopig tenminste . . .

Wel, ieder schot is geen eendvogel. Zo ver hij kan zien, zijn er geen achterblijvers, dus geen verliezen . . . Ja tòch; ginds twee hurkende gestalten, die even boven een slootrandje uitsteken. Verder niets? Het is haast onmogelijk; de afstand zal nu geen driehonderd meter meer zijn . . . Zou-

den het zulke slechte schutters zijn? Of betaalt Michel dit rondje? En het vuren wordt minder; waarschijnlijk raken de patronen op daarginds . . . In een van zijn studentenkamers hing die plaat uit den oorlog van '70: *Les derniers Cartouches* . . . Aangrijpend . . .

Hé, ziet hij dat goed? . . . Ja, waarachtig!

In zijn eerste, onstuimige vreugde veren al zijn krachten op. Er wordt met witte lappen gezwaaid . . . En ook zijn eigen stukken zwijgen, mogelijk bij toeval. Opeens valt er een stilte, die doet denken aan een filmfoefje. Eerst een hels geharrewar met schoten en gillen, alles onder oorverdovende muziek, en dan: *ssst!* Blik op het zieltogende slachtoffer. De brekende ogen van Wladimir . . .

Maar nu moet hij bliksemsnel optreden, den troep in de hand zien te krijgen. De jongens lopen nu schoorvoetend, roepen elkaar toe en vormen groepjes . . . Probeer maar te fluiten als je geen adem hebt; het is of je kop uit elkaar barst. Toch gillen in deze wonderlijke stilte zijn stoten over de vlakke. Telkens en telkens steekt hij zijn arm op en zwaait hem neer tot bijna op den grond. Het heeft niet dadelijk uitwerking. Sommigen kijken om, gaan aarzelend op één knie zitten. De rest blijft dreutelen, onafgebroken starend naar den vijand . . . Waarvoor heeft hij eigenlijk onderofficieren? Liggen, verdomme! O, eindelijk beginnen zij het te begrijpen . . . Als ze nu maar niet gaan schieten.

Hij loopt door de linie. Nu een grapje om de aandacht af te leiden: Nou, zij hebben weinig medelijden met een ouwen kapitein! Is dat jakkeren. Volgenden keer gaat hij op de fiets . . .

Nu is hij weer een eind vóór het front en let scherp op. Van den rechtervleugel komt een uitgelaten horde aanstormen; dat wordt een lawine, die niet meer te stuiten is. Hij blijft staan, fluit en zwaait: liggen! Goed zo: Brinkman springt er voor en houdt hen staande.

Als alles ligt, roept hij den luitenant bij zich.

„Brinkman, houd den troep op zijn plaats, anders wordt het een beestenbende. Als ik het teken geef: *hier* verzamelen. En de haanpallen rechtsom. Ze zijn door het dulle heen. Geef het even door aan Vlot . . . Fijn, hè?”

„Ja kapitein, het valt me reuze mee. Maar zou het geen truukje zijn?”

„Kom-kom . . . Stuur dadelijk een sergeant met een paar mensen naar Doodewaard. Drie schoten in zijn buik. Dien jongen zijn we kwijt, vrees ik. En wat is er met die twee daarginds?”

Brinkman weet het niet, maar zal iemand sturen.

Beumke gaat verder en ziet, dat de witte lappen stil uit de vensters hangen. Lanslot is ook aan 't fluiten, heeft het ook begrepen, kent zijn gemeente. Het scheelt veel, als je heel jong geleerd hebt grote troepen te hanteren. En destijds waren de drommen veel groter. Een 19-jarig vaandrig schaamde zich, als hij met minder dan 100 man door de stad moest . . .

Hij loopt langzaam en probeert op adem te komen . . . Geen droge draad meer. En als je dien stijven, linnen boord uit je kraag haalt, wordt het alleen erger, want de wollen stof is nog ruwer . . . O Heer geef mij lust . . .

Honderd schreden verder ziet hij de tegenpartij. Een lange, grijze gedaante komt om den hoek van het huis. Even worden de armen opgestoken en, als Beumke wenkt, weer dadelijk neergelaten. Een elegant figuur en een waardige gang, vlug doch zonder overhaasting. Waarschijnlijk een officier, een die niet wilde onderdoen: Jij alleen naar voren; ik ook.

Beumke heeft het gevoel, dat de oefening juist is afgeblazen en hij nu op weg is naar de bespreking . . . Afblazen! Juist, bij zulke gelegenheden is een ouderwetse hoornblazer onmisbaar. Hij zal er straks een zien te krijgen, al is het maar een halfwas.

Lange laarzen . . . En zilveren schouderstukken, dus dit moet volgens Generaldirektor Doktor Müller een officier zijn. En mijnheer houdt zich zo koel als een kikker, beschouwt het zo te zien als de gewoonste zaak van de wereld. Neemt al lopende zijn helm af en wrijft zich langzaam over het hoofd, van voor naar achter. En wat een hoop versierselen dragen die lui mee in het vuur . . .

Jasses, is dat schrikken! Opeens loopt Schurfie langs zijn been : . .

Daar zijn we dan. Nu gaan de hakken tegen elkaar en de hand aan den helm.

„Oberleutnant Frerich.”

„Hauptmann Beumke.”

En wat nu? . . . De Duitser kijkt hem met rustige belangstelling in de ogen en zwijgt. Beumke heeft geen ervaring in het maken van krijgsgevangenen. Moet hij nu zeggen, dat het mooi weer is? . . . Eerst de zaken maar afhandelen.

Een en twintig man?! . . . Er was lawaai genoeg voor honderd en vijftig, denkt Beumke. Wil Herr Frerich zijn mensen zonder wapens hierheen sturen, bitte?

Bitte sehr! . . . De Oberleutnant steekt even de hand op en haast onmiddellijk komen daar twee gelederen aanmarcheren, netjes gericht en in de pas. Het lijkt wel, of de wacht wordt afgelost; alleen de geweren ontbreken. Als Beumke aan zijn twee compagnieën denkt, lijkt deze overwinning een beetje belachelijk. Daarom schudt hij het hoofd en zegt, dat hij bericht had gekregen van honderd man sterkte. Maar hoeveel machine-geweren had Herr Frerich dan, um Gotteswillen?

De ander lacht vergoelijkend. Hij had twee lichte M.g.; de rest waren machine-pistolen.

„Ach so”, zegt Beumke, maar heeft niet de schimmigste voorstelling van wat machine-pistolen zijn.

„Aber Donnerwetter, Herr Hauptmann! Dàs war ein schneidiger Angriff. Wundervoll! Ich hab' gestaunt.”

Beumke zal maar niet zeggen, dat hij zelf veel verbaasder was dan een Pruisische luitenant ooit zijn kan. . . Ja-ja, en het zijn maar recruten van 5 Februari.

Unglaublich. Glänzend.

Maar nu moet hij zelf verzamelen en hoopt, dat het even glanzend zal zijn. Dit is spannend; hij beschouwt het bijna als een erezaak. De jongens barsten van nieuwsgierigheid. En ons teken „verzamelen” is een zeer uitnodigend gebaar, dat er uitziet als: Komt allen aan mijn hart, lievelingen!

Dacht hij het niet? Daar komt al een plukje aanrennen. Hij tast naar de fluit. Brinkman en Vlot schreeuwen. God-dank, zij zijn geremd.

Maar de Duitser heeft niet eens opgelet. Nu zegt hij, dat *Herr Hauptmann* geluk heeft gehad. Het ene M.g. was zeer vuil geworden en lag uit elkaar, toen de aanval kwam. Bij het ineenzetten bleek, dat er een onderdeel was zoekgeraakt. Hij heeft *geschimpft*! En pech komt nooit alleen, want het andere stokte al bij den eersten vuurstoot en was niet meer te overtuigen. De andere munitie was zo goed als verschoten en toen heeft hij maar gestaakt.

Ja, dat is pech, vindt Beumke en hij trekt een meewarig gezicht. Maar hij begrijpt er niets van. Andere munitie? Het was een kóór van mitrailleurs en géén hallucinatie! Een en twintig man? Dan ook evenveel mitrailleurs, of wat het zijn mag.

Zijn nieuwsgierigheid wint het.

Een machine-pistool? De Oberleutnant toont weer zijn preuts lachje. Een voortreffelijk wapen voor den Nahkampf. Overigens maakt het een schoon lawaai en heeft grote morele uitwerking. Maar het blijft een pistool.

O, nu gaat Beumke een licht op. Die dingen dragen niet. Nu moet hij denken aan het toneelstuk van Shaw, waarin

een cavalerie-commandant een waanzinnige charge uitvoert op een mitrailleurstelling en toevallig den veldslag wint, omdat de mitrailleurs verkeerde patronen hebben meegekregen. . . .

Lanslot komt aanwandelen op zijn gewone, bezadigde manier. Hij heeft het niet eens bijzonder warm en ziet er uit, of hij voor zijn gezondheid een dagje buiten is.

„Heb jij veel verliezen, Michel?”

Lanslot schudt het hoofd en er glijdt een verlegen lachje over zijn braaf gezicht. „Eén heeft kans gezien zijn been te breken bij het slootjespringen. Die jongens zijn veel te wild.”

Zou je Michel geen duw geven? Hij praat als een hoofdschuddende tante over een troep uitgelaten kinderen. Is dit de indruk, dien deze schone „drang naar voren” op hem heeft gemaakt? Koelbloedig monster . . .

Daar zijn de krijgsgevangenen. En dit is discipline. Zij staan kaarsrecht in de houding en een piepjong onderofficiertje meldt hen onder luid hakkengeklap bij den Oberleutnant. Zij zien er niet ouder uit dan de Nederlandse recruten. Enkelen dragen over hun lakens uniform een grijze overall, waarvan de broekspijpen tot ver boven de knie zijn weggesneden. Toch staat op de borst van dezen ruwen kiel een adelaar geborduurd. Hun stalen helm zonder rand is allesbehalve sierlijk, maar dit kon niet anders; hij is tevens valhelm. Er is niets bij wat naar onze uniformen zweemt, dus de sergeant-majoor-beul staat vooreerst nog op de plaats rust.

En daar staan de verzamelde secties. Beumke gaat hun een eindweegs tegemoet, laat hen opmarcheren en halt houden. Even luisteren! Geen onhebbelijkheden tegenover de krijgsgevangenen, geen gejouw en geen laffe gijntjes. Het zijn soldaten, zij voeren hun bevelen uit, precies zoals wij dat doen. En daar kun je als soldaat alleen maar respect voor hebben.

De jongens zien, dat de baas plezier heeft. In het voorbijgaan slaat hij den luitenant Schipper op den rug, dat het klapt.

Rust!

Bruning is leraar-Duits en wordt belast met de krijsgesvangenen. Misschien kunnen zij nog iets van hem leren, zegt Jol. Acker, Apfel, Boden, Graben . . . Want hij heeft nog nooit een Duitser ontmoet, die al die rijtjes kon opzeggen.

De kapiteins gaan met enkele officieren en den s.m.i. Christiaansen naar het gemaal. Beumke kijkt herhaaldelijk om, hoe de vijandelijke machten elkaar verdragen. Hij kan gerust zijn. Al spoedig staan de Duitsers verspreid in den drom en ruilen sigaretten. Wie het aandurft, pronkt met zijn Duitse taalkennis. Zij hebben dezelfde blonde koppen en als de valhelmen worden afgezet om te laten bekijken, kan hij zijn eigen volkje nauwelijks onderscheiden van den vijand.

Naar Zuiden en Oosten zijn de gevels van het huisje zeer geteisterd. Op den drempel staat de baas van het gemaal, hij lacht witjes en salueert als een soldaat. Nou, hij dacht, dat er geen spaan van heel zou blijven. Toen het erg begon te stuiven, hebben zij hem en zijn familie naar den kelder gestuurd. O, ze waren heel beleefd, droegen de wieg en wat stoelen naar beneden, gaven nog snoepgoed aan de kinderen. Maar evengoed is hij blij, dat hij er af is. Kijk eens, wat er van de huiskamer is overgebleven. Zij hebben een rolgordijn aan stukken gescheurd voor witte vlaggen. . .

Wees blij, dat we geen mortieren hadden, denkt Beumke.

En ze zijn nog aan 't graven geweest, kijk maar, op drie plaatsen en juist in de laagste hoekjes. Hij moest erom lachen en dacht: Graven jullie maar, je zult er gauw genoeg van krijgen . . . Op één spit zaten ze al in 't grondwater.

Daar begrepen ze niks van; zo'n raar land hadden ze nog nooit gezien. Zij kwamen uit de bergen, zeiden ze.

De vrouw bevestigt ijverig, dat het heel nette jongens waren. Ze kon dadelijk zien, dat ze van beter soort waren en een goeie opvoeding hadden gehad.

„Maak u niet ongerust, juffrouw,” zegt Beumke. „We zullen ze niet opeten.”

Christiaansen is zo blij als een kind op den ochtend van Sinterklaas. Hij weet haast niet, wat hij het eerst in de hand moet nemen . . . Ha, dat is het machine-pistool. Ziet u, deze knop is voor Einzelfeuer en die voor Dauerfeuer. Reusachtig. Een prachtig wapen voor handgemeen en voor korte afstanden.

Beumke vindt, dat het „pistool” er toch indrukwekkend uitziet. Het is ongeveer een el lang.

Ja, het zal wel ruim honderd meter dragen. Als er nu nog maar gevulde patroonhouders te vinden zijn. En dit is een trommeltje voor het lichte machinegeweer. Kijk eens, hoe licht en handig . . .

Christiaansen verzamelt den buit. Als zij het gemaal verlaten hebben, zien zij Bruning en Schipper met den gevangen officier in gesprek. En tot grote vreugde van zijn vriend Jol staat onze leraar met zijn mond vol tanden, want Herr Frerich is een Oost-Fries en Schipper komt van Leeuwarden. Beiden zijn „hjucht en sjlucht”, spreken met elkaar als jongens van hetzelfde dorp en niemand verstaat er een woord van.

Daar komt waarachtig Quinten aanzetten met een fiets. Hij heeft een middel gevonden om bij de compagnie te komen zonder tegen zijn orders in te gaan. Alstublieft kapitein, alvast twee kijkers.

Beumde ziet, dat één ervan een model-kijker is met verdeelstrepen en gemerkt: D. v. D. Gloednieuw. Hoe komt hij dààr aan, de goochelaar?

„In 'n brillenwinkel,” zingt Quinten. „Ik stond aan den grond genageld.”

Leuk! vindt Jol. De particuliere handel heeft kijkers van het departement, de troep niet.

En Quinten zou er al eerder zijn geweest, maar hij heeft eerst gauw een ladder gehaald op die boerderij om Doodewaard weg te laten brengen. De jongen had goeden moed, maar of hij het halen zal? Quinten heeft hem pepermuntjes gegeven; zou dat wel goed zijn? Hij wou ze hebben . . . Die twee anderen zijn er niet zo erg aan toe. Bekkers heeft een schot door zijn dij, maar zo te zien is er niets gebroken. Niemandtsverdriet heeft een schampschot, van zijn elleboog tot aan zijn schouder. Dat zal wel niet zo gevaarlijk zijn, maar 't zag er schrikkelijk lelijk uit. Er kwamen twee verbandpakjes bij te pas en het mannetje kon zijn lach best houden. Ja, ze zullen op 't ogenblik wel alle drie bij den dokter zijn.

Dat is goed gewerkt; Quinten is een ware compagniesmoeder. En lieve hemel! Haast zouden we heel het doel van dezen veldtocht vergeten. Als de weerlicht een ordonans naar dien kornet van de artillerie, dat hij kan doorrijden met zijn springstoffen, als hij uit zichzelf nog niet zo slim is geweest.

Maar wat is dat? Beumke wijst naar den sergeant-majoor De Zeeuw van Michel's compagnie. Hij is een zeldzaamheid, de enige beroepsadministrateur van het bataljon, een ouderwetse, afkomstig van het instructie-bataljon. Wat doet hij hier, deze non-combattant, en dan nog gewapend als een roverhoofdman?

O, dat was fraai vanmorgen, vertelt Lanslot. Toen zij zich gereedmaakten om af te marcheren, werd De Zeeuw hoe langer hoe zenuwachtiger. Opeens trapte hij met een groten schop zijn schrijftafel ondersteboven, dat de papperassen rondvlogen. „En nu is 't afgelopen met die papieren

rotzooi!", riep hij. Daarop nam hij klewang en pistool uit de kast, haalde nog een karabijn op de rustkamer en rukte mee uit. Hij heeft een groep gecommandeerd en kijk hem eens zweten.

Zo'n eigenwijze penhouder . . .

Zij zijn aangekomen bij de scholen en de jongens stappen al uit, wanneer een ordonnans meldt, dat de kapiteins bij den B.C. verwacht worden.

Daar zien zij van op. Wat betekent dat; kan hij niet telefoneren? Dan moet het vreselijk geheim zijn.

Zij rijden met den vuilniswagen naar het bataljonsbureau. Op grote hoogten wordt onophoudelijk gevlogen en thans is de luchtbescherming zeer werkzaam. In vijf minuten tijd wordt driemaal alarm geloeid en weer afgeblazen. Toch is het druk genoeg in de straten en iedereen schijnt zijn dagelijksen gang te gaan. De postbode laat aangetekende brieven aftekenen met hetzelfde aniline-potlood, dat hij gisteren achter het oor droeg, en de melkboer ziet toe, dat hij het juiste aantal lege flessen terugkrijgt. Zo te zien is onze Hollander nog niet uit zijn strakke plooi kunnen komen, meent Beumke. Is dit nu bewonderenswaardig of alleen maar dom?

Zij gaan het bureau binnen en groeten nog strammer dan gewoonlijk, want zij voelen zich een beetje trots. De majoor is aan het meten op de stafkaart en in de gauwte zien zij nog, dat hij zich met het vliegveld bezighoudt. Stuurman bromt in de telefoon en schrijft met vliegende vaart.

Beumke brengt verslag uit. Vorster knikt, neuriet een paar maal van mooi en prachtig, maar is er niet met zijn hele hoofd bij, naar het schijnt. Hij komt dicht bij hen staan, spreekt zacht en stottert een beetje.

„Heren, ik heb beroerd nieuws voor jullie . . . Ik heb het daarstraks niet willen zeggen, Beumke, zo vlak voor het gevecht . . . Jullie waren zo goed bevriend, kenden elkaar al zo lang . . . Spijt me verschrikkelijk . . . Koen is gesneuveld.”

De majoor heeft iets zwarts in zijn ooghoek, ziet Beumke, waarschijnlijk een beestje. En voor het eerst ziet hij nu kleine groene stippen in die grijze ogen. En achter dat hoofd hangt een ingelijste foto, die hier in dit vertrek is opgenomen. Een oud schoolhoofd met witte, vierkante kuif zit achter dezelfde schrijftafel, omgeven door een krans van onderwijzers. Hoge boorden, afhangende schouders en lange snorren. . . Vette kopletters in een krant, die voor pakpapier heeft gediend: Duitsers met zware verliezen teruggeslagen bij Narvik . . . Ik moet sparen voor de studie van Pieter . . . Heb je geen talkpoeder? . . . De majoor heeft gelijk: zij kennen Karelkje Koen al lang. Zo lang, dat zij geen voorstelling meer hebben van den tijd, dat zij hem niet kenden. Het begon al bij Zuster Innocentia op de kakschool. En den eersten winter dat zij op het gym waren, zakte Karel door het ijs. Zij krabbelden er met vijf man op af, maar het was daar niet diep en hij kroop er zelf uit. Beumke was geschrokken en schold hem voor stommeling. Had hij dan niet gezien, dat daar een bordje stond met „Gevaarlijk”? . . . En nu, in zijn eerste opwelling, wordt Beumke weer driftig op Karelkje Koen, omdat hij zo stom is geweest zich te laten . . . Benieuwd, of Elsje nog kans zal zien om achter de waterlinie te komen . . . Postzegels van Nicaragua en Brazilië . . . Karelkje Koen? Maar dat kan niet, het is onzin! Daarjuist reed hij weg en op den rug van zijn overjas zie je nog de dubbele plooi, afgestikt met een driehoekje onder de schouderbladen . . .

„Majoor, de overste voor u,” zegt Stuurman en Vorster haast zich naar het toestel, merkbaar opgelucht.

De twee van Deuzeldonk kijken elkaar aan. Michel trekt de wenkbrauwen op, als wil hij zeggen: Daar staan we nu.

Maar bij dit al houden zij toch hun oren gespits naar het telefoongesprek: „Ja, overste . . . Onze verliezen zijn op 't ogenblik vier doden en veertien gewonden . . . Ja, dat valt nog mee . . . Krijgsgevangenen hebben we drie en tachtig plus twee en twintig, die zo juist gemeld zijn door Beumke, dat is honderd en vijf . . . Ja, voor zover mij bekend, moet de omgeving hier nu schoon zijn, behalve natuurlijk het vliegveld, maar dat ligt ver buiten mijn kantonnement. Ik zou er graag op af gaan, maar ik heb niets in de hand aan wapens en gevechtstrein . . . Ja, volgens de geruchten moet er flink wat zitten en het is een hele uitgestrektheid. Er wordt zelfs gesproken van drie honderd man met zware wapens, maar het wordt altijd overdreven . . . Ja overste, hier ook. We hebben al twee van die dingen buitgemaakt, jammer genoeg zonder munitie . . . Ja-ja, lichte mortieren, zo licht als ik me nooit heb kunnen voorstellen. Grondplaat en vuurmond aan één stuk, kan door één man gedragen worden, als een handkoffer . . . Ja, de mitrailleurs kan ik gebruiken, zolang er patronen zijn, en die zijn er niet veel. . . Goed overste, ik laat eerst verkennen . . . O, de geest onder de jongens is uitstekend, buitengewoon zelfs . . . Tot straks, overste.”

Vorster legt de telefoon neer en staat met gebogen hoofd zwaar na te denken. Dan kijkt hij verstrooid naar de twee kapiteins en aan de verandering op zijn gezicht is duidelijk te zien, dat hij hen reeds vergeten was.

„Ja heren, 't is verschrikkelijk jammer . . . Een van onze beste kameraden . . . Maar we zullen nu eenmaal aan dergelijke verliezen moeten wennen, hoe eer hoe beter—”

Stuurman komt er weer tussen: „Majoor, hier is weer een bericht van de luchtdoelartillerie, dat er op het gemaal in den Kruispolder minstens driehonderd Duitsers zitten.”

„In Hollandse uniformen, zeker? Dan klopt het precies; dat waren de compagnieën Beunke en Lanslot . . . Sinds dat bericht de wereld ingeslingerd is, zijn al onze mensen verklede Duitsers. Van alle kanten krijg ik bericht, dat patrouilles elkaar om de oren schieten. Willen de heren alles in het werk stellen om dien dwaasheden den kop——”

Bruning komt binnen met een vrolijk gezicht. Hij heeft de krijgsgevangenen afgeleverd en wou iets melden, dat misschien van belang is. Wel, hij heeft den commandant aan 't praten zien te krijgen, maar deze hield zich potdicht. Tot Bruning over Nederlandse uniformen begon en toen schoot Herr Oberleutnant volkomen uit den haak. Bloodzin! en hoe een gebildeter Mensch (dat was Bruning, 'hm) zo'n groven onzin ook maar één seconde ernstig kon opnemen! . . . Enfin, meneer was zeer op zijn tenen getrapt en in zijn Empörung liet hij meer los, dan hij waarschijnlijk bedoeld had. Kijk eens, een kind kon begrijpen, dat zij daarmee zichzelf harder zouden treffen dan de tegenpartij. Hun eerste en zwaarste opgaaf was immers verzamelen. Eerst daarna konden zij tactisch optreden in samenwerking met de groepen, die de zware wapens bedienden. Wanneer het verzamelen niet gelukte — zoals nu — dan konden zij alleen wat last veroorzaken, verbindingen belemmeren, verwarring stichten en den vijand een tijdje bezighouden. Nu dan, één lading valschermjagers viel soms al honderden meters uit elkaar. Uit verschillende vliegtuigen springende, werd de onderlinge afstand wel eens kilometers. En landingsvliegtuigen konden op geen stukken na bepalen, waar zij terecht zouden komen. Het was buitengewoon moeilijk om een tactisch onderdeel van honderd man bijeen te krijgen, zo midden in vijandelijk gebied en vooral in dit terrein met zijn vele waterlopen. En dan moest er nog bij komen, dat ze vriend en vijand niet van elkaar konden onderscheiden. Na, danke!

„Ik geloof het ook niet, voor ik het zie,” zegt Vorster. „Maar we zitten er mee en kunnen er nog plezier van beleven. Dank je wel, Bruning . . . Heren, we moeten ons gereedhouden voor vertrek naar Bolrijk. Het is daar nog lang niet pluis en de overste houdt rekening met een herhaling van den luchtaanval, morgen bij zonsopgang. Alleen het strikt nodige meenemen; paperassen en grote bagage laat je maar hier . . . Dat aanhoudend gejang van die luchtbescherming maakt den sterksten kerel krankzinnig. Horen jullie dat? Ginds blaast er een ààn en hier blazen ze nog af . . . De heren kunnen ieder een stuk of vier kaarten meenemen, die we van de Duitsers hebben afgenomen. Hollandse kaarten. Lanslot, stuur jij dadelijk den sergeant-majoor Christiaansen naar hier? We hebben hiernaast een hoop Duitse wapens liggen. Stuurman, bel even langs de compagnieën, dat zij een stuk of drie handige onderofficieren sturen, dan kan Christiaansen theorie-wapens geven . . . En ik ga even naar den commandopost van den kapitein Langeveld om die verkenning te bespreken. Tot straks, heren!”

Zij groeten en gaan naar hun vuilniswagen.

„Die Vorster doet het lang niet slecht,” vindt Beumke. „Heb je gehoord, dat hij wil aanvallen op Eikelaar? Langeveld moet gaan verkennen.”

„M—m, hij is een manneke,” zegt Lanslot. „Daar heb je Blaauw.”

Blaauw ziet er wat verformfaaid uit. Het is duidelijk te zien, dat hij een deuk heeft gehad. Hij moet vertellen, hoe het gebeurd is.

„Ja, 't was rot. Koen heeft er niets van gemerkt. Dwars door zijn helm heen . . . We waren verspreid opgemarcheerd en kregen een beestachtig vuur. Niemand had gedacht, dat er zoveel mitrailleurs zouden zitten. Hij had juist een ordonnans uitgestuurd om naar het bataljon te

telefoneren voor munitie en infanterie-geschut. Hij had me wat te zeggen en we hurkten even achter een walletje. Toen zag hij, dat links voor ons uit de troep begon samen te klitten. 'Het is onnozel om te huilen,' zei hij. 'Die jongens zien geen gevaar.' Hij stooft er dadelijk op af en riep al: 'Uit elkaar, jongens, niet op een hoopje!' Ze hoorden of zagen niet. Een paar passen verder vond hij een identiteitsplaatje in het gras en raapte het op. Ik dacht nog: wat kan je dat ding nou verdommen! . . . Hij liep wat hij kon, zwaaide wild met zijn armen en floot. Goed honderd meter van me af, zag ik hem vallen en dacht eerst, dat hij struikelde. Maar hij bleef roerloos liggen. Ik was in enkele seconden bij hem: geen teken van leven meer. Hij lag vlak op zijn gezicht, had zijn armen niet eens meer uitgestoken en dat identiteitsplaatje hield hij nog vast. Gelukkig heeft hij niet meer geweten, wat hem overkwam . . . Meteen hadden we nog twee doden en vier gewonden. 't Was een afschuwelijk gestumper, dat begrijpt u wel: zes weken in dienst! Ze waren uit zichzelf gaan vuren en niet meer te stoppen, schoten al lopend hun geweer af, zo ongeveer in de richting van die boerderij. Je kon zien, dat ze 't fijn vonden met echte patronen op een echt huis te mogen schieten . . . Op zichzelf heel mooi natuurlijk, maar net als Koen zei: Om te huilen zo onnozel . . . Ik rekende bij mezelf uit: temee zijn de patronen op en krijg ik ze niet meer vooruit. Daarom heb ik de compagnie achter een heel laag dijkje laten halthouden en dekken, zo goed als het ging, terwijl ik den enigen zwaren mitrailleur, dien we hadden meegekregen, liet vuren. De Duitsers schoten wel uit de zolderramen, maar we lagen toch ongeveer in een doden hoek. En toen de kapitein Ludanus ons kwam versterken met nog een mitrailleur en de rest van zijn compagnie, hadden de Duitsers zich net leeggeschoten. Ze waren maar achttien man sterk en twee . . ."

„Blaauw!”, schreeuwt Stuurman uit het venster en wenkt gehaast.

Beumke stapt in. „Geen tijd voor rouwbeklag. En Vorster heeft gelijk: we zullen eraan moeten wennen. Kom, dubieuze post.”

Zij rijden door het dorp en bij de oude kerk laten zij stoppen. In de schaduw van de lindebomen zien zij Langeveld, die zijn veldfles vult aan de pomp.

„Hé, Langeveld!”, roept Beumke van zijn zitplaats. „Maak, dat je op je commandopost komt. De majoor is op weg naar jou. Jij zult het vliegveld moeten verkennen.”

Langeveld doet eerst enkele gulzige teugen.

„O, alleen maar het vliegveld? Waarom niet meteen de hele provincie Zuid-Holland?”

„Goed, Langeveld! Zolang je nog behoorlijk kunt kanker, gaat alles naar wens.”

„Nou, dat houdt niet over. Ben zojuist naar 't hospitaal geweest en bij gebrek aan neutje, laaf ik me maar aan de marktpomp . . . Die meneer Oldenhove zit in m'n kop. . . O, dat weten jullie nog niet? Een drama, niet te geloven . . . Aan mijn kant, daar in het nieuwe gedeelte, waar al die gepensioneerden wonen, zaten de Duitsers voor dag en dauw al tussen de huizen van de zeeheldenbuurt. Ik kwam er juist aan, wist van toeten noch blazen en daar werd ik aangesproken door een keurig oud heertje, dat zich plechtig voorstelde als de gepensioneerde kapitein Oldenhove van het Indische leger. Eeuwen oud, maar een stalen kereltje om te zien. Uit zijn dakvenster had hij waargenomen, dat een vijandelijke patrouille van acht man was weggekropen in een opslagplaats van bouwmaterialen. Ze waren bewapend met een kort, dik soort karabijn — hij had ook nog geen idee van machine-pistolen — en handgranaten. Hij had al een schetsje gemaakt en legde uit, hoe die patrouille moest worden omtrokken, dan zaten ze muurvast in de

klem en anders zouden ze — bij een aanval van dezen kant — al vechtende van het ene huis naar het andere kunnen terugtrekken, met alle narigheden van dien. Als ik dus van hieruit opmarcheerde, zou hij met één sectie den terugweg afsnijden. Hij had zoiets meer bij de hand gehad, zei hij, en kende de streek op zijn duimpje . . . Nou ik dacht niet lang na en gaf hem een sectie mee onder den sergeant-majoor Kiliaan. Om op hun plaats te komen, moesten zij onder vuur een stuk open terrein passeren. Zijn snor kwam recht overeind en hij snoof als een ouwe jachthond. *Volgen, mannen!* riep hij en je kon zien, dat hij genóót. Hij ging zelf voorop, liep als een kievit en sleepte heel de sectie mee. Kiliaan zei later, dat hij niets meer te commanderen heeft gehad . . . En het was goed bekeken, want toen ik met twee secties opmarcheerde, probeerden de Duitsers terug te trekken en liepen recht in het vuur van dien ouwen ijzer-vreter. Ze vochten nog even, maakten wat ruiten kapot met hun handgranaten en gaven het op . . . Aan onzen kant was alleen de ouwe heer gewond, schot door zijn borst. Toen ik bij hem kwam, had hij het erg benauwd en sprak al moeilijk. Hij zei: 'Nou meneer, dat is m'n laatste commando geweest. Maar we hebben ze toch.' Hij lachte nog even en verloor zijn bewustzijn. Ik heb hem in een auto naar het hospitaal laten brengen, maar toen ze daar aankwamen, was hij al dood . . . En jullie kunnen het idioot vinden, maar ik loop er voortdurend over te piekeren, dat het niet eens in m'n stomme hersens is opgekomen om hem tenminste te bedanken, toen er nog gelegenheid voor was. . . Nu gaan we waarschijnlijk hier weg, weet je. En ik wou zo graag iets doen om het goed te maken. Ik had al gedacht om hem door de compagnie met militaire eer te laten begraven."

„Je moet het ouwe hoofd koel zien te houden, Langeveld," zegt Beumke. „Er zijn nu belangrijker——"

„Ja, dat wéét ik! Het vliegveld verkennen. Ik ga al. Da-ag!”

Zij rijden verder.

„Wij niet naar 't hospitaal,” zegt Beumke.

Lanslot schudt het hoofd. „Die Langeveld is ervan uit het lood geslagen, zou je zeggen.”

De vuilniswagen remt schielijk. Bijna hebben zij een aanrijding met een kapitein, die op een zeer kleine, grijze motorfiets rijdt, waarvan de nummerplaat nog nat is van oranje-verf. Met enige moeite herkennen zij de Ridder, want zij zien hem nu voor het eerst met den helm op. De zevende compagnie rukte zelden of nooit uit . . .

„Waaghals!”, roept Beumke uit het portier.

De Ridder grijnst. Ja, alle begin is moeilijk. Hoe het gaat? O best, zijn ouwe rakkers zijn fel als tijgers; hij wil ze niet ruilen voor recruten. Van heel het bataljon heeft zijn firma den grootsten omzet in krijgsgevangenen, een record-cijfer. En de onkostenrekening is betrekkelijk laag: zes gewonden, waarvan één ernstig, doch niet hopeloos . . . Maar van Duitsen kant heeft hij een staal brutaliteit gezien, dat de moeite waard is. Vanochtend in alle vroegte ging hij een sectie opstellen bij de Keerbrug aan den weg naar Den Haag. Hij had volgens zijn orders juist de brug laten optrekken, toen er één enkele Duitser kwam aanrijden op dezelfde D.K.W.'tje. Meneer reed kalmpjes tot vlak voor de brug, keek zonder enige belangstelling in ruim dertig geweerlopen en salueerde. „Die Brücke soll heruntergelassen werden.” En dat op een toon, of hij een berichtje kwam overbrengen. De Ridder was werkelijk een ogenblik sprakeloos, maar niet lang. „Hände auf, Donnerwetter!”, riep hij. „Ach, machen Sie doch keinen Unsinn,” zei de rakker. Toen werd het te mal. „Ik tel tot drie en laat uit louter Unsinn vuren,” zei de Ridder en eindelijk gingen de handen omhoog, terwijl het knaapje — hij was maar net twintig —

nog wijs en zorgelijk het hoofd schudde over zoveel dwaasheid. De jongeheer was op weg naar Den Haag, maar wat hij daar in zijn eentje moest gaan doen, kon je niet uit hem lospeuteren. Een voorspoedig kind, wat? . . . Maar wat zeggen ze wel van dit karretje? Als de heren interesse hebben, wil hij wel eens uitzien naar meerdere exemplaren en een offerte maken. Vrijblijvend!

„Wij rijden auto,” zegt Beumke hoogmoedig en rinkel met de vuilnisbel. „Vooruit maer, James!”

O Heer, geef mij lust tot werken . . . Dien rotdeun heeft hij te danken aan Reus Haas, den zakenman, die zich beleefd houdt aanbevolen, o Heer, met zijnen geest in zijne handen. Wat moest Karel weer lachen, toen die zak Jezus, Maria en Jozef aan 't mobiliseren was voor zijn particulier gebruik. Karel kon altijd zo smakelijk en uitbundig lachen, dat de tranen uit zijn ogen sprongen. Toen zij buiten stonden, was zijn wang nog nat en daar begon Michel opeens handjes te geven. Hoe kwam hij daarbij: intuïtie?

Voorzichtig gluurt hij uit zijn ooghoek naar het onaandoenlijke gezicht naast hem. Het ziet er niet bijster intuïtief uit . . . En nu hoort hij, dat ook Michel aan het neuriën is, heel even maar, en het wijsje komt hem bekend voor . . .

Op de torenklok van de Roomse kerk is het kwart voor negen . . . Om kwart voor zes heeft Beumke nog aan Koen gedacht in verband met Hanneke Platgat. Was hij toen al gesneuveld? Als er een hemel bestaat, zou iemand als Karel er nu al moeten zijn, want volgens de verhalen van Broeder Ambrosius en de andere deskundigen, gaat zoiets met ontzaglijke snelheid. Om zo te zeggen draadloos. Verbeeld je, dat Karel daar in de buurt van Hanneke Platgat terecht komt: een opwekkend gezelschap! In Deuzeldonk zeiden de mensen, dat zij ieder jaar een rekening van over de vijfhonderd gulden had aan wijn en sigaren voor de kapelaantjes. Maar een bedelaar of orgeldraaier zou nooit bij de rijke

„Ja, dat wéét ik! Het vliegveld verkennen. Ik gá al. Da-ag!”

Zij rijden verder.

„Wij niet naar 't hospitaal,” zegt Beumke.

Lanslot schudt het hoofd. „Die Langeveld is ervan uit het lood geslagen, zou je zeggen.”

De vuilniswagen remt schielijk. Bijna hebben zij een aanrijding met een kapitein, die op een zeer kleine, grijze motorfiets rijdt, waarvan de nummerplaat nog nat is van oranje-verf. Met enige moeite herkennen zij de Ridder, want zij zien hem nu voor het eerst met den helm op. De zevende compagnie rukte zelden of nooit uit . . .

„Waaghals!”, roept Beumke uit het portier.

De Ridder grijnst. Ja, alle begin is moeilijk. Hoe het gaat? O best, zijn ouwe rakkers zijn fel als tijgers; hij wil ze niet ruilen voor recruten. Van heel het bataljon heeft zijn firma den grootsten omzet in krijgsgevangenen, een record-cijfer. En de onkostenrekening is betrekkelijk laag: zes gewonden, waarvan één ernstig, doch niet hopeloos . . . Maar van Duitsen kant heeft hij een staal brutaliteit gezien, dat de moeite waard is. Vanochtend in alle vroegte ging hij een sectie opstellen bij de Keerbrug aan den weg naar Den Haag. Hij had volgens zijn orders juist de brug laten optrekken, toen er één enkele Duitser kwam aanrijden op dit zelfde D.K.W.'tje. Meneer reed kalmpjes tot vlak voor de brug, keek zonder enige belangstelling in ruim dertig geweerlopen en salueerde. „Die Brücke soll heruntergelassen werden.” En dat op een toon, of hij een berichtje kwam overbrengen. De Ridder was werkelijk een ogenblik sprakeloos, maar niet lang. „Hände auf, Donnerwetter!”, riep hij. „Ach, machen Sie doch keinen Unsinn,” zei de rakker. Toen werd het te mal. „Ik tel tot drie en laat uit lauter Unsinn vuren,” zei de Ridder en eindelijk gingen de handen omhoog, terwijl het knaapje — hij was maar net twintig

nog wijs en zorgelijk het hoofd schudde over zoveel dwaasheid. De jongeheer was op weg naar Den Haag, maar wat hij daar in zijn eentje moest gaan doen, kon je niet uit hem lospeuteren. Een voorspoedig kind, wat? . . . Maar wat zeggen ze wel van dit karretje? Als de heren interesse hebben, wil hij wel eens uitzien naar meerdere exemplaren en een offerte maken. Vrijblijvend!

„Wij rijden auto,” zegt Beumke hoogmoedig en rinkelt met de vuilnisbel. „Vooruit maer, James!”

O Heer, geef mij lust tot werken . . . Dien rotdeun heeft hij te danken aan Reus Haas, den zakenman, die zich beleefd houdt aanbevolen, o Heer, met zijnen geest in zijne handen. Wat moest Karel weer lachen, toen die zak Jezus, Maria en Jozef aan 't mobiliseren was voor zijn particulier gebruik. Karel kon altijd zo smakelijk en uitbundig lachen, dat de tranen uit zijn ogen sprongen. Toen zij buiten stonden, was zijn wang nog nat en daar begon Michel opeens handjes te geven. Hoe kwam hij daarbij: intuïtie?

Voorzichtig gluurt hij uit zijn ooghoek naar het onaandoenlijke gezicht naast hem. Het ziet er niet bijster intuïtief uit . . . En nu hoort hij, dat ook Michel aan het neuriën is, heel even maar, en hiet wijsje komt hem bekend voor . . .

Op de torenklok van de Roomse kerk is het kwart voor negen . . . Om kwart voor zes heeft Beumke nog aan Koen gedacht in verband met Hanneke Platgat. Was hij toen al gesneuveld? Als er een hemel bestaat, zou iemand als Karel er nu al moeten zijn, want volgens de verhalen van Broeder Ambrosius en de andere deskundigen, gaat zoiets met ontzaglijke snelheid. Om zo te zeggen draadloos. Verbeeld je, dat Karel daar in de buurt van Hanneke Platgat terechtkomt: een opwekkend gezelschap! In Deuzeldonk zeiden de mensen, dat zij ieder jaar een rekening van over de vijfhonderd gulden had aan wijn en sigaren voor de kapelaantjes. Maar een bedelaar of orgeldraaier zou nooit bij de rijke

juffrouw Soeren aanbellen. Vijfhonderd gulden was toen een bom geld, het jaarlijks inkomen van een arbeidersgezin. Karel's moeder zal om en bij de zeshonderd gulden weduwnpensioen getrokken hebben . . . En op een onbewaakt ogenblik had Karel'tje gehoord, dat zijn ouders, die zich alleen waanden, met weinig eerbied over juffrouw Soeren spraken. Zijn moeder zei toen zelfs: „Als ik zeker wist, dat een van ons' meiskens moest opgroeien tot een serpent als Hanneke Platgat, zou ik ze net zo lief achter mekaar doodnijpen.” Dit was een grote ontdekking voor Karel'tje Koen en hij kreeg het gevoel, dat Hanneke nu opeens vogelvrij was in plaats van een machtig en gevreesd kwezeltje, aan wier wraakzucht de burgemeester zich niet eens zou willen branden . . . Het was toen in de Meimaand en zij moesten samen naar de kerk voor het Rozenhoedje. Hanneke Platgat liep voor hen uit en zij tuurden als betoverd naar het ontbrekende lichaamsdeel onder den zijden sleepronk. Toentertijd was iedere man beledigd, wanneer een vrouw zich dorst te vertonen zonder een stevige, ronde achterhand. Aan het eind van de Kerkstraat riep Karel opeens zo hard hij kon: „Hanneke Platgat!” en voor zij kon omkijken, schoot hij terug om den straathoek, recht tussen de benen van zijn vader. Toen kreeg hij de klappen van links en rechts, want destijds hadden alle vaders zeer snelle handen en dat was zo verkeerd, werd later geleraard, o! zo verkeerd . . .

„Een beetje hol gevoel van binnen.”

„Ik scheur van den honger,” antwoordt Lanslot.

„Kijk, dat schijnt toch waar te zijn. In oorlogsboeken is altijd sprake van honger en eten-halen onder levensgevaar. Bij de vele verschrikkingen, die er beschreven werden, leek het soms wat onwaarschijnlijk.”

Er is nieuws bij de compagnie Beumke. Een kwartier

geleden is aan den achterkant van de school een projectiel ingeslagen en heeft een hoek van het gebouw gerukt, enkele vierkante meters groot. De troep was beneden en aan den voorkant, daarom zijn er geen gewonden. Jol heeft de scherven gezien en al uitgemaakt, dat de granaat afkomstig is van ons eigen luchtdoelgeschut. Quinten zegt, dat het niets te betekenen heeft, nu we weten, dat het niet kwaad bedoeld was. En hij is naar het hospitaal geweest. Daar was hij zo vrij om te zeggen, dat de kapitein hem gestuurd had, want het was er druk en ze zagen hem niet graag komen. Onze gewonden maken het goed. En wie zou het geloven; dokter Krijger deed helemaal niet hopeloos over Doodewaard en zei, dat die schoten niet ongunstig zaten. Hij was minder te spreken over Niemandtsverdriet; dat was een grote vleeswond met veel kans op infectie . . . Dan heeft Quinten weer twee kijkers opgeduikeld, waaronder één besten, afkomstig van den Duitsen officier. Hij heeft er den luitenant Bruning op attent gemaakt en die zei: Doet mir lijd, maar we komen een paar kijkers te kort . . . Van Kapitein De Ridder heeft hij twee bijkoks gekregen. En een hoornblazer, een uit het Veldleger van ons regiment. Hoort eigenlijk in de Peel thuis, maar is vanochtend in Den Haag ontslagen uit het hospitaal en kon niet meer bij zijn compagnie komen. 't Is een jongen uit Deuzeldonk en hij kent den kapitein heel intiem van gezicht . . . In het kamer-tje hiernaast staat brood-en-koffie gereed, moordkoffie uit de Sierk'n. Maar dan moet de kapitein niet lang treuzelen, want de luitenants zijn al begonnen en richten grote verwoestingen aan.

Beumke ziet, dat zijn favoriet Klinker door de gangen loopt te pronken met een Duitse uniformpet. Hij schudt het hoofd en Klinker probeert even hard met de hakken te slaan als de Duitsers het doen.

Kuch met margarine en kaas; bestaat er iets beters? Jol

is al verzadigd en heeft een grote sigaar aangestoken. Het is een „Ritmeester”, ziet Beumke, dat was ook het merk van Karel. Rookte er altijd één per dag, na het eten, zelden meer. Sparen voor de studie van Pieter . . .

En nu schijnt Jol den oorlog wat koeler in de ogen te kijken. Hij meent zelfs zijn uitval van dezen morgen in de reparatie te moeten geven. Hij zegt: „Hadden we nu maar een volledige uitrusting, kapitein, dan zouden we toch verduiveld aardig kunnen werken. Want de jongens zijn magnifiek.”

Ja, nieuws is er genoeg; De Wit houdt de radio bij. De Duitsers hebben meteen alles aangepakt: Nederland, België en Frankrijk, maar ze worden overal met zware verliezen teruggeslagen. Volgens de radio is dit de laatste noodsporang van Hitler. In Brabant zijn al honderdduizend man gemotoriseerde Franse troepen aangekomen.

Dat is vlug. In goed vier uur tijd met een kolonne van honderdduizend man, jonge-jonge! Van Valenciennes naar Eindhoven is ongeveer 225 kilometer, weet Beumke, want vorig jaar heeft hij dit stuk zelf nog gereden.

En de Engelsen zijn al aan 't landen in Vlissingen, Hoek van Holland, IJmuiden . . .

Ook dat is vlug, eigenlijk nòg vlugger dan de Fransen.

Dan is er een order, dat we ons niet meer in blauwe overalls mogen vertonen, omdat de vijand dezelfde overalls gebruikt . . . Jol heeft die Duitse overalls gezien en hij gelooft, dat dit een ernstig geval van kleurenblindheid moet zijn. Als er nu maar geen vijanden gesignaleerd worden met als herkenningsteken een sigaar in den mond . . . Hij kijkt met bezorgdheid naar de witte as van zijn Ritmeester.

En steeds volgens de radio dragen de parachutisten niet alleen Nederlandse uniformen, maar zijn ook verkleed als nonnen, priesters, postboden, veldwachters . . .

Ja, dan wordt het moeilijk.

Er zijn ook vliegtuigen geland met Duitse dienstmeisjes aan den stuurknuppel.

Wat is dat nu voor gekheid?

Ja, als zij ook een kapitein hebben, die helemàal niets begrijpt . . . De dienstmeisjes wisten natuurlijk precies, waar ze moesten landen!

Beumke slaat zich voor het hoofd. Dat hij daar niet eerder aan gedacht heeft!

Er worden deugnieterijen gezegd over dienstmeisjes en stuurknuppels. Beumke besluit, dat we bij gebrek aan zware wapens onze toevlucht zullen nemen tot een roddel-offensief. De Wit moet eens laten horen wat er eigenlijk in Engeland verteld wordt.

Daarbuiten kreunen de sirenen onvermoeid. Hoog in de zonnige lucht ronken de vijandelijke motoren . . .

Even later weerklinkt een negergezang, voorgedragen door een dame met gebarsten bierstem, begeleid door een geraas, dat doet denken aan een klinknagelfabriek in vol bedrijf . . .

Dat is in orde. En Hilversum?

Een optimistische jubelstem kondigt het optreden aan van het Vara-Kinderkoor De Krekeltjes. Als eerste nummer gaan wij horen: „Op een schonen dag in Mei” . . .

Hier is de B.C. voor den kapitein.

Beumke loopt naar het hek en Vorster komt met grote ogen op hem af.

„Is 't erg, Beumke?”

„Wat bedoelt u, majoor?”

Vorster zucht diep en zijn gespannen houding vloeit weg met de lucht, die hij uitblaast . . . Hem is in allen ernst gemeld, dat heel de achtervleugel van de school in puin ligt en het aantal doden niet te becijferen is. De luitenant Welter had het van een politie-inspecteur. In kleuren en geuren! De troep was juist op de binnenplaats om koffie te ontvangen en er vielen vijf zware bommen, zuiver gericht.

Beumke toont hem de schade. Hij vond het niet de moeite waard om het te melden, wou den majoor niet lastig vallen voor zo'n kleinigheid.

Zie je, het beste zal zijn om ieder wissewasje maar te melden. En Vorster stijgt weer achter op den motor.

Een kwartier later krijgt Beumke telefonisch bevel met zijn compagnie een watermolen te gaan klaren, waar twintig Duitsers zijn gesignaleerd. Twintig klinkt aanvaardbaar. Verkennen is niet nodig, zegt Vorster, want het molentje is vanaf den weg en langs alle kanten zichtbaar.

De compagnie stijgt in de wagens. Er zijn nog veertig patronen per man uitgedeeld. De jongens zijn weer niet te houden en Beumke ondergaat zijn tweede zweetbad. Zonder dat er een schot valt, naderen zij den molen, vallen

als roofmoordenaars de woonkamer binnen en jagen den dood op het lijf van een bejaard echtpaar, dat aan een vreedzaam kopje koffie zit. De vrouw gilt.

„Goed volk, goed volk,” sust Jol. „Als jullie tenminste geen verklede parachutisten zijn.”

Beumke kijkt op de kaart, of hij niet naar den verkeerden polder is geblunderd, maar de molen klopt op een tiende coördinaat.

Rond het middaguur komt er een nieuwe opdracht. Bij vierkantnet zoveel-en-zoveel zijn een half uur geleden drie vliegtuigen geland. Ja, ditmaal is het serieus. Gemeld door een afdelingscommandant van de artillerie en afdelingen worden gewoonlijk niet door idioten gecommandeerd. Instappen!

Het is een hartverlammende tocht, vanaf den harden weg bijkans een uur gaans den polder in. Het terrein is zo doorsneden, dat de kaart er zwart van ziet. Er zijn nog steeds geen karren, zodat de zware stukken op de schouders moeten gedragen worden en met behulp van ladders over de ontelbare waterlopen gesleept. Als zij eindelijk de aangegeven plaats bereiken, vinden zij achter zeer gehavende broeikassen één uitgebrand wrak. Een boer, die wat verderop woont, vertelt, dat de machine vanochtend in alle vroegte brandend is neergekomen. De lijken zijn al uren geleden weggehaald door de grenadiers, die in Klipdorp liggen . . .

Op den terugweg moeten zij herhaaldelijk op hun neus liggen voor laaggaande vliegers. Bij een brede wetering verzakt de ladder; de man die het stuk draagt struikelt en gaat ermee te water. De beste duikers moeten zich uitkleden, want de wetering is bijna mansdiep en zeer modderig. Eerst na een kwartier is de zware mitrailleur op het droge. Het is een zeer afmattende wandeling en Beumke voelt de stemming bij de jongens dalen. Het vertrouwen in de leiding heeft zijn eersten knauw gekregen . . .

Tegelijkertijd met de tweede compagnie komen zij aan bij de scholen en nu moeten zij met lede ogen aanzien, dat die van den overkant niet platzak thuiskomen. Veertien krijsgeslagen, en verwaand als ze zijn!

Bruning komt buurten om verslag uit te brengen. Hij is nog niet over zijn verbazing heen.

„Het is werkelijk een episode,” zegt hij, „een staaltje van onverschrokkenheid . . . Eigenlijk louter toeval. We waren voor gek naar een boerderij gestuurd, waar veertig man moesten zitten, maar het enige, wat er te zien was, waren twaalf achtergelaten valschermen. De boer zei, dat ze vanmorgen al heel vroeg waren geland, een paar honderd meter over de vaart, en verdwenen in de richting van Voorhoeve, zonder de boerderij aan te doen. Dus naar alle waarschijnlijkheid zat dit dozijn toen al lang en breed opgeborgen in de Boterhal. Op den terugmars moest ik de compagnie even achter een dijkje leggen voor een zeer lagen vlieger, die het terrein scheen af te zoeken. De kapitein was met zijn tamboer een eind achtergebleven om een nieuwen veter in zijn schoen te doen. En wat gebeurde? Het vliegtuig landde vlak bij hem. Dat wil zeggen: het haakte even in een sloot, stiet tegen een steil randje en brak zijn landingsgestel. Intussen had ik al gezien, dat hij er recht op af rende, en de heren weten, hoe hij lopen kan. Het tamboertje krabbelde hem na, maar had geen schijn van kans. En nauwelijks was het vliegtuig met veel gekraak en gesidder tot staan gekomen, of hij sprong al op de deur toe. Toen ze van binnen werd opengemaakt, gaf hij een harden ruk en de eerste kwam op handen en voeten buitengerold, ongewapend. Daar stond de tweede met een machine-pistool onder den oksel. Bons, zei de kapitein en schoot hem door zijn onderarm. De man liet het wapen vallen en deinsde achteruit. Meteen begon het tamboertje al op het glaswerk van de cabine te schieten, want overigens was die kist rondom

dicht, het was een transportvliegtuig. „Nicht schiessen!” werd van binnen geroepen. Ja, wat moesten ze doen? Ze zaten als ratten in de val en waren nog de kluts kwijt van de harde schokken, waarmee ze geland waren. Dus hij liet ze heel kalm één voor één uitstappen op de punt van zijn pistool. Intussen kwam ik al met de bezeten bende aanstormen en liet hoera roepen, net als bij het ouwerwetse attaqueren, om vooral maar de aandacht te trekken. Want met al die handgranaten en machine-pistolen vond ik het toch een verduveld gevaarlijk moment voor den baas en onze afstand was aanvankelijk wel 'n honderdvijftig à tweehonderd meter. Maar toen we aankwamen, had hij heel de bemanning al op een rijtje staan en ze zagen wat wit om den neus . . . Het toeval werd verklaarbaar, toen ze vertelden, dat zij waren afgekomen op de twaalf valschermen, die daar een eind verder nog lagen te bleken in de zon. We hebben toen dien boer maar aangeraden om ze voorlopig op te bergen in de schuur . . . Maar de indruk op de jongens! Als zij hem zien, worden ze stil, gapen hem met open monden aan en komen niet op hem uitgekeken.”

„Ja, hij is altijd een koel heer geweest,” zegt Beumke. „En geloof maar, dat hij precies schoot, waar hij raken wou. Eigenlijk is er niets menselijks aan Michel Lanslot.”

Maar er is geen tijd om zich te verdiepen in de psyche van den commandant der tweede compagnie. Zojuist is de order gekomen, dat het bataljon zich met de gevorderde auto's naar Bolrijk begeeft.

In den wagen van den kelner-sergeant Johan Hermans gaan Beumke en Lanslot met hun tamboers naar Hotel Drakenstijn om hun veldkoffers te halen.

„Wat dacht je eigenlijk, Michel,” vraagt Beumke onderweg, „toen je daar op dat vliegtuig aftippelde?”

„M—m? . . . Er viel niets te denken. 't Was eenvoudig

genoeg. Als ze kans hadden gekregen om rustig uit te stappen, hadden ze voor hun fatsoen moeten vechten. En dat was nergens voor nodig."

„Ja maar Michel!" barst de ander los. „Op zo'n ogenblik speelt er toch van alles door je hoofd! Wat ging er in je om, toen je daar in je eentje dat vliegtuig bestormde?"

„Ik was niet alleen; heel de compagnie kwam achter me aan."

Beumke kijkt hem van terzijde aan, trekt zuchtend de schouders op en staakt zijn poging om dit wezen te doorgronden.

In het hotel worden zij reeds dadelijk herinnerd aan Karel Koen, want de oude hotelhouder begroet hen met enige aandoening en zijn zorgelijk gezicht klaart even op. Beumke begrijpt, welken indruk het op dezen ouden man heeft gemaakt, dat hij op den eersten voormiddag al een derde van zijn bemanning verloren heeft. . . . Hier zat Karel en daar Reus Haas. Het lijkt jaren geleden. . . .

„Hallo!", roept hij. „Je krijgt dien vent niet te zien, of hij staat te lurken."

Voor de toonbank staat Langeveld, die een glas bier ledigt. Hij is zeer bezweet.

„Ik bek schuim," zegt hij.

„Ik zie het. Is het vliegveld al geklaard?"

„Schei uit, want het is hartverscheurend. Op het kritieke ogenblik was de majoor bij ons, anders zou je 't niet geloven. Hij is er ook maar juist levend afgekomen. . . . Ik was aardig op weg, had in de buurt van de eerste gebouwen al voeling met den vijand en daar kreeg ik opeens een razend vuur op m'n flank. Ik pakte m'n Duitsen kijker en zag, dat ik getraceerd werd door een sterke afdeling eigen troepen. Het eerste ogenblik dacht ik werkelijk, dat het verhaal van de verklede Duitsers wel eens waar zou kunnen zijn. Wat moest ik doen, terugvuren? Soms had ik er trek in, want

ze schoten als gekken en mijn mensen lagen slecht gedekt. Even later kwam de majoor open en bloot aanhobbelen op zijn motor en ik zwaaide, dat hij zich zou dekken, maar hij liet zich niet zenuwachtig maken en stapte vlak bij me af. Twee secties, die erg in den tocht lagen, bracht ik met een sprongetje van zeker tachtig meter achter een loods van *gegolfd plaatijzer*, maar ze schoten er dwars doorheen. Toen kreeg de majoor een idee en liet Hollandse signalen blazen. De Duitsers moeten zich krom gelachen hebben. Het duurde nog zeker drie minuten voor die stommelingen van ons tot bedaren kwamen. . . Het bleek een volledig bataljon van het Veldleger, versterkt door artillerie en model in den aanval op het vliegveld. Noch de majoor, noch de overste wisten er iets van. Deze prachtorganisatie kostte mij een echt Hollands puntvuurtje in den buik van een Hollandsen soldaat en nog drie lichtgewonden. Wat zeg je van zo'n kermisgevecht? Als dat zo doorgaat wordt het een oorlog van allen tegen allen."

„En is dat vliegveld nu genomen?"

„Ja . . . Zo gauw hij de kans kreeg, is de majoor naar dien bataljonscommandant gereden. Die meneer had nog geen contact met den vijand gehad en zwoer bij Duitse landingstroepen in Nederlandse uniformen. Mij werd toen een opstelling aangewezen, voor het geval de vijand naar mijn kant zou uitwijken. Er zat een handjevol, nog geen zestig man . . . Maar de bevelvoering schijnt toch eindelijk geregeld te zijn. De overste staat nu onder den divisiecommandant."

Zij drinken snel een glas bier en gaan naar boven om hun kisten te pakken. Beumke weet, dat niet van het bier zijn benen nu zo zwaar de trap opgaan . . . Hier, op deze hoogte, riep Karel dat potjeslatijn over den *Quallus colosus giganticus*. Neen, niet colosseus, het was veel mooier. . . *Pyramidalis*! En daar, voor het venster, lag de blauwge-

streepte zak wasgoed. O Heer, in Uwe handen beveel ik mijnen geest! . . . En hoe duidelijk hoor je dien overbekenden lach, die altijd zo rond en gorgelend opsteeg van onder uit zijn borst, als uit een dikke orgelpijp van de Geenekantse kerk . . . Toen zij nog misdieners waren, hadden Karel en hij jarenlang denzelfden „toer”. Na de vroegmis ging de koster onthijten en moesten zij nablijven om de klok te luiden voor de mis van zeven uur. Dat was eigenlijk het prettigste van heel het vak. Zodra de koster zijn hielen had gelicht, klommen zij in den toren en hadden soms wel twintig minuten tijd voor allerlei keet. Eens, toen de deur van het zangkoor openstond, klauterden zij in de orgelkast, haalden een armvol pijpen eruit en namen ze mee in den toren om erop te blazen. Later wisten zij niet goed meer, uit welke gaten de pijpen gekomen waren, en de organist moest dien dag heel het register *vox caelesta* onaangeroerd laten. Zo kwam het, dat er tijdens de dure huwelijksmis voor het bruidspaar Buys-Engelen niet zo abundant gehuild kon worden, als men zich had voorgesteld . . .

En nu moeten zij langs de kamer van Karel, maar gelukkig is de deur gesloten en zij hebben haast.

Als de kisten zijn geladen, moeten zij herhaaldelijk aandringen om hun gastheer te overtuigen, dat zij wenschen te betalen voor de dagen, dat zij hier waren. Hij weert het angstig af. Later, het komt wel terecht. Hij vindt het zo akelig . . .

Kom-kom, wat maakt het nu voor verschil?

Alle drie weten van elkaar, waaraan zij denken, maar hier, in het huis van den gehangene, wordt op Karel Koen zelfs niet uit de verte gezinspeeld.

„Er schijnt toch een eind te komen aan dezen schonen dag in Mei.”

Een felrode zonneschijf hangt laag boven den neveligen horizon van dit vlakke, lege land. Het wordt kil en vochtig. Over zijn doorzwete plunje heeft Beumke de overjas aangetrokken en al zijn tuig weer vastgeriemd. Hij speelt met den kijker, dien hij eindelijk verworven heeft. De eerste drie heeft hij aan de stukscommandanten gegeven, want nu staat hij aan het hoofd van drie zware wapens. De derde is een buitgemaakte zware mitrailleur, die echter veel lichter is dan de inheemse, doch daarom niet slechter. Volgens Christiaansen is die van ons alleen geschikt voor de verdediging en veel te zwaar voor den aanval. Schipper en Verdaasdonk kunnen met de nieuwe aanwinst al goed overweg. Het is alleen de vraag, of zij de storingen snel genoeg kunnen opheffen.

Links is hij aangeleund door de compagnie-Lanslot. Met den kijker herkent hij op ruim een halven kilometer afstand de figuur van Michel tussen de mensen van zijn commandopost.

In zijn rug verheft zich het opeengedrongen massief der stad Bolrijk. Het zoete avondlicht schijnt wonderlijk rustig tegen de voorste rij huizen, waarvan de daken gehavend zijn als door een zwaren storm. Zo'n aanblik is, voor zover hij weet, alleen in Holland te vinden. Hier ligt een stad uitgestald als een scherp afgesneden koek op een grote, groene tafel.

Aan het terrein is te zien, dat hier vandaag een ernstig meningsverschil is geweest. Hier zijn twee weltaansjouwelingen tegen mekaar gebotst, zei Quinten. De Duitsers zaten al aan den rand van de stad, doch zijn door de twee andere recrutenbataljons ruim drie kilometer weggeslagen met verlies van een honderdvijftigtal krijgsgevangenen of gesneuvelden. Maar de vijand kreeg versterking; ginds houdt de rest nog stand en maakt het verkeer over drie wegen onmogelijk. De lijken zijn weggehaald, maar de kadavers van koeien en schapen liggen overal verspreid. In Voorhoeve werden hun zenuwen op de proef gesteld door de sirenen, hier loeit zonder ophouden het arme vee, dat heel dezen langen dag nog niet gemolken is. En dit is erger . . .

Met het blote oog telt hij van hieraf reeds zestien gelande vliegtuigen, waarvan verscheidene later in brand geschoten zijn. Een rookt stug door, nu al drie uur lang. De compagnie heeft een paar onschadelijke bommen gehad, maar nu wordt het van lieverlee wat stiller in de lucht. Af en toe klinkt in het voorterrein de verre roffel van een vuurstoot en maar al te vaak hoort hij in zijn rug een onderling Hollands schietpartijtje, wat hem telkens driftig maakt . . . Wat doen zij hier eigenlijk?

Een soort regimentsreserve, zei Vorster. Bij hun aankomst in Bolrijk werden zij halsoverkop hierheen gezonden, want de aanval zou zich aanstonds in beweging zetten. Er werd alleen nog even gewacht op een versterking door pagans en mortieren, die in aantocht was. Maar de aantocht heeft zolang geduurd, dat er vandaag niet meer aangevallen kan worden; het wordt al donker. Dat is een karweitje voor morgen bij dageraad.

Beumke heeft in Bolrijk als eerste werk een karrevrachter zandzakken gevorderd en zij hebben een soort stelling ingericht. Hij heeft de stukken opgesteld en Schipper, die zo

mooi kan tekenen heeft het vuurplan gemaakt. In het voorterrein liggen nog ruim tachtig valschermen. Als de schavot-springertjes het morgen nog eens proberen, wordt de ontvangst niet vrolijk.

Daar, in het stukgeschoten huisje van het motorgemaal, is de opstelling van den commandopost der compagnie, bestaande uit den sergeant Breugelmans, den ordonnans Mijnlief, den Deuzeldonksen tamboer Doorakkers en Schurfie. Maar zolang er nog gebomd kan worden, schuilt deze staf op enigen afstand onder een groepje wilgen.

Even de benen ontlasten. Beumke steekt den kijker op, gaat zuchtend zitten en steunt den rug tegen een schuinen wilg, die juist aan den goeden kant gebarsten en hol is. Het kon niet mooier; hij zit als in een clubzetel. Leunstoel tot C.C. Nu een sigaret.

Hij tast in de Duitse kaartentas, een geschenk van den kapitein-adjutant Van Heusden, toen hij zich kwam melden op het depot-bureau. Eerst nu heeft hij tijd zijn buit wat aandachtiger te bekijken. Hij is er kinderlijk mee verheugd. De leren zak hangt met twee passanten aan den koppel, kan zich als een harmonica tot een royalen omvang uitzetten zonder hinderlijk te worden en gaat met één handbeweging open en dicht. Van binnen is er een stijf, leren tussenschot, waarop wel twaalf hokjes zijn afgestikt voor penhouder en kleurpotloden. Kijk, dit is de gedroomde oplossing voor iemand, die zo dichtgeriemd wordt, dat hij haast op zijn kop moet gaan staan om een bericht te schrijven. En draagt hij de overjas, dan zou de vijand even moeten wachten, tot zo'n kapitein half uitgekleed is . . .

Hij begint te jubelen tot Jol. Prachtig! En zo doodeenvoudig. Heel je uitzet onder het bereik van één handgreep. In Holland nooit ontdekt. Zou niet model zijn. *Fas est ab hoste doceri*. Dit is mannenwerk.

Jol is wat afgunstig op het mannenwerk en bromt, dat

hij geen Spaans verstaat. Hij is bezig zijn voeten te wassen in de wetering. Onplezierige voeten, naar hij zelf bekent, zij zouden geregeld met formaline moeten behandeld worden. Kijk maar, ze zijn helemaal wit uitgeslagen . . .

Beumke vindt, dat Jol er wat meewarig uitziet, nu hij dat bijna witte hoofd zo zorgelijk over zijn slechte voeten buigt. En het lijkt wel, of hij vandaag weer zichtbaar dunner is geworden. Vier en veertig jaar, vijf kinderen en een klein salaris . . . Kan Beumke hem van dienst zijn met een paar schone sokken?

Graag, als de kapitein er niet mee ontriefd is. Vorige mobilisatie heeft hij nooit last van die strijkijzers gehad; nu zijn het sponzen . . . Maar wat ziet de kapitein zijn hals eruit! Er staan gewoon korsten op.

„Schei uit, Jol. Maak er geen ouwe-mannenhuus van.”

Ach ja, dit is eigenlijk ook geen vak voor huisvaders. Tegen jonge honden moet je met jonge honden vechten.

Maar dan moeten er toch altijd enkele aartsvaders zijn om den kennel in toom te houden, meent Beumke.

Och kom! Napoleon was met zijn vijf en twintig jaar al generaal.

„Als je zo historisch wilt zijn, moet je de oude garde niet vergeten. Die zien er op de plaatjes nog veel eerbiedwaardiger uit dan jij. Als ze in 't gelid staan, is het één rij witte snorren.”

„Eén rij humbug!”

Die Jol kan bijwijlen zo gezellig zuur worden. En laten zij aan den praat blijven. Eerst nu hebben zij tijd om na te denken en dit is het gevaarlijkste van heel den oorlog. Voor vandaag schijnen de grootste zorgen voorbij, want zo juist heeft de compagnie gegeten, slechts één uur na den gewonen tijd. Beumke werd al zeer ongerust en stond herhaaldelijk op het punt een ordonnans te zenden . . . Brave Quinten, wat zal hij gesappeld hebben om tegelijk met de

overplaatsing nog voor het eten te zorgen. Hij kwam aanrijden met den wagen van Johan en er zaten drie kogelgaten in. Natuurlijk van eigen troepen, die elkaar aan 't vermaken waren, want tussen hier en Bolrijk is zelfs geen Duitse vlo meer achtergebleven. En Bolrijk was een senuwe-stad, zei Quinten. Hij bracht rats met gestoofde ossenlappen, kanjers en voortreffelijk! Je kon je portie vlees in de hand nemen en er de lange, malse draden afzuigen. Thuis mag dat niet, maar het is veel smakelijker.

Arme Quinten. Juist toen het eten uitgedeeld was, sloeg er een bom in op ongeveer honderd meter van zijn wagen. Zij hadden het niet zien aankomen, zo was iedereen verdiept in zijn diner, en zij schrokken hevig. Beumke riep: „Van het geluid hoef je niet te schrikken, jongens, want als je 't hoort, is 't al voorbij.” Hij was nog niet uitgesproken of ping! En Quinten sloeg neer als een blad papier. Beumke voelde zijn handen al stijf en koud worden, maar Quinten stond na enkele seconden weer op zijn benen, al was het zeer bouwvallig. Hij schoof beide handen onder den helmrand en zei voorlopig niets dan: „Bhoe! . . . Bhoe! . . .

„Quinten, wat heb je?”, riep de kapitein en het was grote zonde, maar na zijn harden schrik, kon hij nu zijn lach niet houden.

„Bhoe! . . . Bhoe! . . . Me kiese sijn de sjimmie aan 't danse!”

Quinten moest gaan zitten en drinken uit het platte flesje, dat Johan bij zich had. Dit knapte hem op. Zij namen zijn helm af; er zat een nijdige kras in en een lichte deuk. Jol wist het weer: dit was een niet-werkzame scherf geweest, maar Quinten vond hem voor zijn doen werkzaam genoeg; hij zou niet reclameren . . . En ofschoon hij wit en scheel zag van de hoofdpijn, hield hij zich strak en deed nog allerlei pietluttigheden af. De Belgische chauffeur had geen overjas en of de kapitein een stapeltje vorderings-

biljetten wou tekenen, voor een leren jas, voor verduisteringspapier en honderd andere kleinigheden, die er nodig waren in de Mariaschool, het aangewezen kwartier van de compagnie. Quinten zou de bonnetjes met de zorg van een goed huisfaoder beheren en ieder dubbeltje omdraaien. En zou de kapitein geen kans zien om van den majoor gedaan te krijgen, dat de karbouwtjes vannacht in de school sliepen? Anders zouden zij morgen veel minder waard zijn. Want als zijn feldheersblik hem niet bedroog, lag de compagnie hier een beetje voor spek en bonen, vooral in den nacht . . .

Twee jongens hadden bloedende gezichten van de bom, flinke schrammen, waarop zij niet weinig trots waren. Toen zij met de keukenauto naar den dokter werden gestuurd, gingen zij zo zitten, dat zij in de stad goed gezien zouden worden. Quinten voelde hen wel en maakte het mooier door een paar pakjes noodverband slordig en schilderachtig om hun rode koppen te winden.

En weer moest Beumke aan Koen denken. Eens waren ze bij Arnold Daem, het zoontje van den dokter, aan 't schommelen. Kareltje kwam te vallen, kreeg een groten buil op zijn voorhoofd en wat bloedende schrammetjes in het gezicht. Zij waren toen nog zeer klein en hij brulde heel de familie in het geweer. De dokter was thuis en nam hem haastig mee naar een soort bijkeuken, die hij de „slagerij” noemde. Want het doktershuis lag niet ver van „het Kantje”, een achterbuurt waar de bekende bekkensnijders van Deuzeldonk woonden. En elken Zondag, als zij naar het lof van drie uur moesten, staken zij de straat over om te gaan kijken naar het bloed op de stoep bij Dokter Daem. . . Maar nu was de vader van Arnold zeer geschrokken: Jonge-jonge, wat een geluk, dat hij thuis was! Anders was het verkeerd afgelopen, want het zat op een zeer gevaarlijke plaats. Gauw-gauw! . . . Dokter Daem begon te zwach-

telen, te knopen en te spelden. Op lest was er van Karel tje Koen niets meer te zien dan een paar kleine varkensoogjes, zijn neusgaten en zijn mond . . . Zie-zo, nu was alle gevaar geweken. De dokter draaide Karel in het rond, bekeek hem kritisch van alle kanten, stak hier en daar nog een grote sluitspeld weg . . . Zo laten zitten, dan kon het geen kwaad meer. Ja, Karel moest naar school; dat was juist goed voor hem. Vlug maar, het was al bij tweeën. Hè-hè, dat was goed afgelopen, dat scheelde niet veel . . . Leo en Arnold waren zeer trots, dat zij naast Karel Koen liepen, want de mensen op straat gaapten hen ontsteld aan en vroegen, van wie er dat ene was. Na school brachten zij hem thuis en zijn moeder gaf een vreselijken gil . . . Een deugniet, die ouwe Daem!

Hij voelt een wurgende pijn, veel erger dan zijn schrijnenden hals, omdat hij nooit meer aan Karel kan vragen: Weet je nog? Toch houdt hij zijn gezicht krampachtig in een opgewekte dienstgrijns, want Jol had het daarjuist al over huisvaders en er is weinig nodig om nu zijn vijf bloeien te laten voordraven. Jol heeft een sigaar aangestoken, ziet er niet meer zo armelijk uit. De avondgloed schijnt rozig op zijn scherpen, mageren kop . . . Aan den praat blijven. Hijzelf heeft vandaag nog geen ogenblik gedacht aan Liesbet, aan de larven, gediplomeerd of niet, aan de fabriek of aan heel Weerdighem. Ethisch denken is tot nader bevel geschorst.

. Dus dit is de oorlog. Hoe vaak heeft hij zich niet afgevraagd, hoe hij zich zou houden in het vuur? Kan men zich harden tegen vrees voor den oorlog, door er dikwijls aan te denken? Reeds vroeg heeft zijn verbeelding zich met deze situatie bezig gehouden. Na den oorlog heeft hij nooit kunnen insluimeren bij het zoete sprookje van de overwinnaars, waarin de oorlog voorgoed was afgeschaft en zij voortaan lang en gelukkig leefden. Toen eindelijk het ver-

drag van Versailles in elkaar gegoocheld was, vouwde zijn vader zorgvuldig de krant dicht, staarde peinzend in het vuur en zei: „Als ze tot taak hadden gehad om vooral te zorgen, dat er over twintig jaar weer oorlog is, hadden ze 't niet mooier kunnen maken.” Wel, de ouwe heer was er maar vijf jaar naast . . . Later, in Frankrijk en België, heeft Beumke steeds gepoogd de oud-strijders aan het praten te krijgen. Het meest is hem bijgebleven wat Kamiel Vanderveeken zei. Kamiel is chauffeur van de fabriek, een dood-eerlijke mens. Hij was simpele piot, heeft het Vuurkruis, alle frontstrepen, die er te krijgen zijn, en drie verwondingen. Wat hij van den oorlog te zeggen had? Alleenlijk deez: Ge zat in de tranchée en ge hadt schrik. En als ge d'ruit moest voor 'nen aanval, hadt ge nog meer schrik. Maar ge moest uwen schrik meester worden. Dat is alles. Moet ge dan nog vertellen, hóe ge schrik hadt en hóe g'er meester van werdt? Dat kunt ge toch niet! . . .

De sigaar van Jol gloeit al zichtbaar. Van den rechtervleugel komt motorgeronk aanbrommen over het koewegje. Het is de majoor; zij gaan hem tegemoet, want hij stuurt op het geteisterde huisje af, waar hij den commandopost weet.

Geen bijzonderheden? Is er behoorlijk gegeten? Nu, van dien aanval komt natuurlijk niets meer vóór morgenochtend. Zodra het helemaal donker is, kan de compagnie gaan rusten in het kwartier. Maar dan ook rusten. Dadelijk naar bed en geen straatgeslenter.

„Dat hoeft u mij geen twee keer te zeggen, majoor,” lacht Jol.

Ja, ze zijn al gauw zestien uur in touw. Jammer dat er geen verdrag is voor een acht-urigen oorlogsdag. Vorster heeft vandaag meer beweging gehad, dan anders in een hele maand. Maar hier in den polder is het leven nog

draaglijk, hier is tenminste serieus werk aan den winkel. Bolrijk is veel vermoeiender, een hopeloos potje met pieren. De overste struikelt ieder ogenblik over een ander onderdeel van het Veldleger, dat zich in de stad genesteld heeft, zonder zich te melden bij den garnizoenscommandant. En ieder troepje gaat op eigen initiatief oorlogje voeren, de stad verdedigen of politie-agentje spelen. In één straat vind je posten van vier verschillende onderdelen, die elkaar straal negeren en haast vechten om een plaatsje. Ze staan zowat deur voor deur . . . Wat hebben die mensen daar ?

Ringmeier, Schutte, Klinker en Van Bennekom zijn genaderd en staan op korten afstand te wachten. Zij hebben elk twee metalen koffertjes in de hand, die doen denken aan onze houten patroonbandkisten.

Ja kapitein, uit een kapot vliegtuig gehaald. Ze zijn van dur-aluminium, weet Klinker, en laat die fijn zijn: onze banden passen er precies in.

Dat is inderdaad fijn, mannen! Een tien met een krul voor die beurt. En een sigaret van den majoor, want dit zijn kerels, die de boter thuisbrengen.

Zij doen of het niets te betekenen heeft, maar krijgen een hevige kleur.

Vorster zegt, dat er gelukkig weer wat munitie gekomen is. Hij heeft ze naar de scholen laten brengen. En Beumkel. Morgen om drie uur zit de compagnie weer op haar plaats, geen minuut later; is dat afgesproken? Over een kwartiertje kunnen zij wel afmarcheren. Maar eerst moet op last van den overste de kaarsenfabriek aan den Molendijk geklaard worden. Daar zijn hem uit drie verschillende bronnen Duitsers gemeld. Betrouwbare bronnen, en Vorster gelooft er geen laars van, maar het is gecommandeerd. Gauw een patrouille erheen en het resultaat melden aan Stuurman. Hij wenst den heren de beste rust.

Zij kijken den motor na en Jol zegt: „Nog een geluk, dat we gezegend zijn met een B.C., die zijn hoofd niet verliest. Want ik zou van die portretten kunnen aanwijzen, die je op een dag als heden beter in een dwangbuis kunt stoppen.”

„Dat zeg je nu maar, omdat het visioen van een strozak voor je ogen verschijnt,” lacht Beumke.

„Onder andere! . . . Een zenuwlijder zou ons hier van nacht rustig laten verkleumen. Om toch vooral maar gedekt te zijn. Hoeveel de troep dan aan moreel verliest, is van geen belang.”

„Ja, je hebt gelijk . . . Dan zullen we maar opbreken. 'ns Kijken, we beschikken over vijf rijwielen. Als jij nu de wagens laat komen, de secties verzamelt en de compagnie thuisbrengt, fiets ik met vier man even langs die stomme kaarsenfabriek.”

Met één greep tovert hij de kaart en de zaklamp tevoorschijn. Hij ziet, dat de kaarsenfabriek aan den Molendijk op papier niet zeer ver is, maar lastig te bereiken, of hij zou eerst terug moeten rijden naar Bolrijk. En hij weet, hoe het lieve leven daar toegaat. Op dit traject wordt hij met zijn verklede parachutisten wel honderd maal aangehouden door zes-weekse recruten en andere liefhebberijsschutters, die den vinger stijf op den trekker houden. Als regel beginnen zij met schieten en kijken dan eens, waarop zij eigenlijk schieten. Neen, dan liever dwars door den polder.

Jol is naar zijn sectie gegaan en heeft gevraagd, wie er met den kapitein op patrouille willen. Er is aanbod genoeg; hij kiest Drost, Klinker, Kaspar en Van Bennekom.

Het wordt een beroerde tocht. Slechts een klein deel van den afstand kunnen zij fietsen en dan begint het gemartel met sloten en hekken. O Heer, laat dit vandaag zijn laatste zweetbad zijn! Er is nog steeds geen kompas bij de compagnie en hij moet oppassen, dat hij in dit laatste restje daglicht niet te veel uit den koers raakt.

Als eindelijk de fabriek voor hem opdoemt, is het vol-
slagen donker. De oude, vervallen gebouwen zien er trooste-
loos en zelfs wat spookachtig uit. Een roestig, ijzeren
poorthek, staat wijd open en daarachter leidt een stuk
sintelweg naar de werkplaatsen. Zij zetten de fietsen achter
het hek.

„Gauw even rondkijken en dan naar bed,” zegt de kapi-
tein, maar hij is nauwelijks uitgesproken, of zij schrikken
hevig van een doffen, dreunenden knal, die uit de fabriek
schijnt te komen.

Hé, wat is dat? Zou er toch iets zitten?

Beumke hoort, dat alle vier de karabijnen op hetzelfde
ogenblik worden losgehaakt. Ook de haanpallen klikken als
op commando. Zij reageren snel, denkt hij en beseft, dat
zij ook in vollen vreedetijd onder den indruk zouden zijn
van deze huiveringwekkende omgeving. De grondnevel is
wat dikker geworden; het is een zeer rommelig erf en alles
neemt geheimzinnige vormen aan. Onheilspellend ligt daar
de fabriek; achter haar zwarte muren en vensters ruiken
zij bloed en moord... Een uitgezocht decor voor een
griezelfilm. Daarbij komt nog de stank van ranzig vet.

Nu is het geen bevolen formaliteit meer, nu zijn alle
spieren gespannen. Drost bukt zich en raapt iets op. Het
zijn patroonhulzen, maar het is te donker om te zien, van
welke nationaliteit ze zijn. Beumke laat er een proberen in
een karabijn. Het ding past, laat zich door den patroon-
trekker vangen en uitwerpen.

„Zal ik vooruitgaan, kapitein?“, fluistert Drost.

„Goed, Drost. Maar dan niet verder dan dien eersten
donkeren hoek en ons daarin wachten.”

Geruisloos sluipt de onbetrouwbare anti-militarist over
den weg en verdwijnt zonder alarm in de donkere plek.
Het schijnt een doorgang te zijn tussen twee gebouwen.

Volgen. De jongens kleven zich vast aan Beumke. Hij

voelt korte ademstoten in zijn nek en een karabijnloop wrijft langs zijn rechterarm.

De gang is overdekt en pikdonker. Aan het einde schijnt een flauwe lichtstreep. Drost zet voorzichtig zijn bajonet op en gaat vooruit door de gang. Nu volgen zij hem op den voet. De vloer is zacht van vet; zij maken niet het minste gerucht. Eerst denkt Beumke, dat zijn kleren aan iets blijven kleven, dan voelt hij, dat twee van de jongens hem vasthouden aan zijn jaspanden. En dit kinderlijk gebaar trekt hem even aan zijn hart. In klaar daglicht denken zij niet aan vrees en zien geen gevaar. Hier in de gespannen stilte van deze zwarte spelonk grijpt hen de angst van het sprookjeskind in het donkere bos.

De grijze vlek is een kierende poortdeur, die uitkomt op een binnenplaats . . .

Plonk!

Hij heft zijn pistool en voelt zijn rug vol fijne stekels. Maar voor hij zelf kon schrikken, hoorde hij reeds hun adem schokken. Misschien was het niet zo'n harde knal, maar in deze sfeer is het, of heel het gebouw op zijn schedel valt. En het was dichtbij; de slag dreunt nog lang na. Wat is er met Drost?

Hij doet enkele vlugge passen, steekt het hoofd door de opening en voelt de opgespaarde warmte van de stinkende binnenplaats op zijn gezicht. Enkele passen verder de roerloze schim van Drost, die gespannen luistert, karabijn onder den arm als een jager. Als hij nu heel hard *boe!* riep, zou Drost dan schrikken? . . . Maar wat kan het geweest zijn? Op een schot lijkt het niet en een bom of handgranaat kan het niet zijn. Ook geen seinpistool, want dan moesten zij licht gezien hebben . . .

Wat ligt daar? . . . O, bliksem!

Plonk!

Juist op het ogenblik, dat zijn gedachte zich begon te

vormen, komt de ronkende slag, als bewijs dat hij goed heeft geraden. Niettemin schrikt hij, dat zijn tanden ervan knerssen. Achter zich voelt hij de opeengepakte lijven der jongens schudden. Drost heeft zich met een bliksemsnellen ruk naar rechts gekeerd en richt zijn wapen . . .

Beumke's zenuwen ontladen zich in een kakelend lachje. Tegen den muur liggen benzinevaten, daarstraks uitgezet door de zonnewarmte en thans afgekoeld. Hun bodems zijn met een mooien, hollen boems weer ingestulpt.

„Kom, jongelui,” grinnikt hij. „Nu moet het maar eens gedaan zijn.” Overdreven kordaat steekt hij de binnenplaats over naar de enige openstaande deur in het lange gebouw. Maar zij kunnen de grappigheid van het geval nog niet waarderen, zij blijven op zijn hielen en houden zich muisstil. Nu schiet hem een sluwheidje te binnen, dat hij eens gelezen heeft in een avonturenroman. Hij gaat naast de deur staan en terwijl hij zich geheel dekt achter den gevel, laat hij met gestrekten arm zijn zaklamp om den deurstijl naar binnen schijnen, in zoekende zwaaien. Volgens het romannetje zouden de schurken nu op de lamp moeten schieten en hun aanwezigheid verraden. Maar nu gebeurt er niets . . .

Zij gaan naar binnen. Het is een zaal vol opgestapelde pakkisten en kartonnen dozen.

Nu is het wel geweest. Drost mag voor alle zekerheid nog een schot lossen. Het is een gemeen geluid tussen deze hoge muren. En nu naar bed.

Als zij de eerste huizen der stad naderen, worden zij met drie schoten tot staan gebracht. Door artilleristen van het Veldleger nog wel. Beumke zegt zijn mening in een taaltje, dat geen twijfel laat aan zijn Nederlandschap en waarvan ook zijn eigen jongens versteld staan. Voor de rest van den af te leggen weg beveelt hij luid praten en dit hoeft hij geen tweemaal te zeggen. Zij schateren om de benzinevaten en

beschuldigen elkaar van angst. Deze luidruchtigheid schijnt te helpen; zij worden nu normaal en zonder vuurwerk aangehouden voor het wachtwoord. En ofschoon de Mariaschool aan den rand van de stad ligt, gebeurt het nog zevenmaal. Toch valt het op, dat er nu veel minder posten staan dan dezen middag.

Bij de zevende statie brult Drost, blijkbaar gesticht door het voorbeeld van den kapitein: „Och, val dood, godverdomde muilezel! Je hoort toch, dat we nog geen twintig pas hier vandaan al aangeroepen zijn!” Terstond horen zij het gerichte wapen hard met de kolfplaat op de stenen vallen. Ook het wachtwoord is opeens niet meer nodig.

„Die kopraal van ons vloekt een mens het geweer uit de vingers,” zegt Klinker.

Bij thuiskomst beleeft Beumke nog een trots ogenblik. Als zij afstappen bij het hek, roept de schildwacht kalm en zonder grote stemverheffing: „Halt, het woord.”

„Schuttevaar.”

„In orde, kapitein.” De jongen heeft zijn stem al herkend.

Juist, zo moet het. Wie is het? Dat was heel goed van Jolijt. Hij laat zich tenminste niet zo zenuwachtig maken als die andere ouwe juffers. En wat zijn de consignes?

Alleen aanhouden wat hier het hek binnen wil en van de rest niks aantrekken, heeft de luitenant Jol gezegd.

Kijk, dat is onze compagnie!

Onze compagnie zit al met één been in bed. Het is een naargeestig gedoe in dit spaarzame licht. Ook in deze school is niets voorzien. Er zijn geen middelen om de vele grote vensters te dichten en Quinten heeft zich moeten behelpen met zwarte lampekapjes, die een klein schijfje licht op den vloer werpen.

De kapitein krijgt een nieuwen strozak, maar Quinten heeft hem al met de kolf bewerkt. De luitenants zijn voor de gezelligheid met de onderofficieren in één kamer gekropen.

Ha, dat is fijn. Het is lang geleden, dat hij op een chambree onder de wol kroop. En wil Quinten wel geloven, dat het de beste tijd van zijn leven was?

Hij houdt verschrikt op, want meteen staat hem voor den geest, dat Karel al dien besten tijd zijn slaapje was.

In een groot klaslokaal liggen de bedden langs drie wanden. Uit een zwarte papierhuls valt een zwak lichtstraaltje op een schoolbank. Om nog iets te kunnen schrijven, zegt Quinten. Zij zijn zich aan het uitkleden en het lijkt op ouderwets volkstoneel, vol spoken en geestverschijningen . . . Nu Beumke voor het eerst sinds den vroegen morgen zijn helm afzet, is hij geneigd zich aan iets vast te grijpen, want het eerste oogenblik zou hij zweren, dat hij naar het plafond zweeft. Ja, zegt Jol, dat geeft een lichtzinnig gevoel. Om niet te zeggen lichthoofdig . . .

Een kwijnend gesprek wipt van den hak op den tak.

Ze zeggen . . .

Huh, vanmorgen zaten de valschermpjes al onder de Oude Kerk, in de grafkelders van de Baronnen van Voorhoeve. Verkleed? . . . Natuurlijk verkleed . . . Als kosters of als dooie baronnen? . . .

Quinten meldt, dat de karbouwtjes naar bed zijn. De patrouille is nog bezig met haar avonturen in de kaarsenfabriek. En wat het meest indruk heeft gemaakt? Die „grote vloeken” van den kapitein, toen zij door de schildwachts beschoten werden.

Ze zeggen . . . De sergeant-majoor Vlot, die nooit over conversatie beschikt, heeft nu gehoord, dat die parachutisten niet hoeven te springen. Ze worden gewoon uit het vliegtuig gegooid. De piloot haalt een handle over en de bodem klapt open.

Jol is beter ingelicht: Hè, wat een kletsboek. Hoe moeten die valschermpjes zich dan ontplooien? Je moet eens zien, wat een lappen het zijn . . .

Beumke voelt, dat de stemming wat gedrukt is. Vermoeidheid? Wreken zich de spanningen van dezen dag? Of komt het door dit miezerige licht?

Ze zeggen, dat er ruim duizend Duitsers voor Bolrijk moeten liggen.

Dit is de sergeant Klok. Hij doet in gewone tijden al een beetje somber en verslagen. Beumke blaast minachtend door zijn neus: Ja, vanmorgen *moesten* er honderd man in den Kruispolder liggen. En minstens driehonderd op Eikelaa. We kunnen dus beginnen met al die cijfers door vijf te delen.

Verdaasdonk heeft uit de beste bron, dat de Duitsers zijn vastgelopen in de Peelstelling en zware verliezen lijden.

Dat is beter.

En in Venlo hebben ze de spoorbrug laten springen, juist op het ogenblik, dat er een pantser trein overheen reed.

Goed zo, Breugelmans. Een beetje te mooi om waar te zijn, maar bruikbaar.

Brinkman: Ze zeggen, dat alle krijgsgevangenen, toen ze gefouilleerd werden, gummiwaren bij zich hadden.

„Gummiwaren?“, zegt Quinten peinzend, terwijl hij langzaam zijn sokken uittrekt. „Jäh! Dat sal waar sijn. Ik heb er gesien met rubberlaarse.“

De stemming is er . . .

In hun stelling hebben zij den dag zien aanbreken en op het uur U trekken zij voorwaarts naar de eerste lijn, die zij volgens het bevel moeten bereiken.

Beumke loopt met zijn commandogroep bij den linker-vleugel om een oog te houden op zijn verbinding met Lanslot. Zij trekken langs de vliegtuigen, of wat ervan over is, langs een tachtigtal valschermen, die nog niet zijn opgeruimd, en zien in de verte reeds den Leemdijk, waar zij moeten halthouden, tot de vastgestelde tijd verstreken is. Van voren klinkt het donkere gesidder van mitrailleurs, dat Beumke aanvoelt, alsof er door ontelbare vingers op zijn hart getrommeld wordt. Slechts spaarzaam laten de doffe schoten van het infanteriegeschut zich horen. De langverwachte mortieren schijnen toch aangekomen.

Op zijn horloge ziet hij, dat hij daarginds ruim drie kwartier tijd zal hebben. Op bliksemoorlog is een recruten-school dan ook niet ingericht. Met dat al begint hij het tempo van dezen oorlog wat druk te vinden. Zijn spieren zijn nog niet los en zijn hoofd lijkt wat hol. Zijn hazenslaapje van dezen nacht was niet veel gedaan; telkens weer beleefde hij de gebeurtenissen van zijn eersten oorlogsdag opnieuw. Dat had hij vroeger alleen, wanneer hij geslaagd was voor een zwaar examen . . . Jol, die naast hem lag, snurkte als een trekzaag. En voor de rest lag hij zich te ergeren aan het geweervuur, dat telkens losbrak in de straten rond de school. Eens was er zelfs een vuurstoot van

een lichten mitrailleur, wel een halve trommel lang. En tweemaal is hij opgestaan. De wachtcommandant en de post voor het geweer begrepen er niets van. Het begon dan hier, dan daar; er werd teruggevuurd en eindelijk kraakte het van alle kanten, tot het ging vervelen. 's Morgens, toen zij in het donker uitrukten, was bij de compagnie bekend, dat de vuurstoot in een aangrenzende straat was afgegeven. Een student was dronken thuisgekomen en had het licht achter open ramen volop laten branden. Een gordijn, dat heen en weer woei, werd voor seinen aangezien en voor het gemak werd toen een bundel op het raam gezet, tot het licht stukgeschoten was. Maar de jonge dronkaard was er zonder lijfelijk ongemak afgekomen . . .

Daar komt de Leemdijk al duidelijk in het zicht. Nauwelijks anderhalven meter hoog. Zal hij proberen een beetje te dutten? Het zonnetje wordt al warm . . . Op het laatst van den nacht schijnt hij toch even in slaap geweest te zijn, want hij droomde, dat Michel en hij niet naar huis durfden. Met Karel Koen waren zij diep de bossen ingegaan om vogelnesten te zoeken, waren hem kwijtgeraakt, hadden overal gezocht en geroepen, tot het donker was geworden. Zij zouden thuis de schuld krijgen . . . Meteen werd hij gewekt en voelde zich geradbraakt.

Dutten in het zonnetje? Reeds de allereerste vliegtuigen van dezen dag komen recht op hem af. Op zijn fluitsignaal ligt de compagnie roerloos . . . En daar heeft hij het gerinkel in de ruiten. Een, twee, drie stuks, hij zou zeggen recht op zijn hoofd. Dat gefluit snijdt door merg en been, het verlamt en je denkt, dat je haar opeens grijs zal worden. In den mond een smaak als van paarsen inkt. Schurfie is een goed soldaat, van geweervuur trekt hij zich niets aan. Maar bommen kent hij al; op hun gefluit zet hij zijn haar omhoog en gromt . . . Het is gezichtsbedrog; zij gaan ver achter zijn rechtervleugel en hij richt den kijker om de

ontploffing te zien. Maar zij vallen achter een brok schaarhout, waar de sectie van Jol zojuist langsgetrokken is . . . En daar ginds krijgt Lanslot ook van de taart . . . Het dijkje geeft toch altijd wat dekking; het zal een kleine tweehonderd meter zijn. Hij neemt de tirailleurfluit . . .

Kapitein! Kapitein!

Ja, hij heeft het al gezien. Hoger in de lucht beginnen zes vliegtuigen valschermen te lossen. Elke seconde maakt een zwart puntje zich los van de machine en het scherm ontplooit zich als een omgekeerde bloemkelk. Het gebeurt zo rustig, zo weloverwogen. Een alledaags karweitje. Zou Viot nu genezen zijn van zijn „handle” en zijn openslaanden bodem?

Zes maal tien is zestig. Wat een prachtig wapen! Vóór je het weet, heb je tijdens een aanval den vijand in den rug. Daar neem je stiekem je hoedje voor af, zei Karel . . . Nu brengt hij de compagnie niet meer achter den dijk; het zou een vlucht worden. Mijnlief! Doorakkers! Bericht aan de stukscommandanten: Ter plaatse in stelling tegen valschermjagers. Looppas!

Hij fluit en geeft aan Brinkman het teken vuren. Dan neemt hij den kijker en ziet, dat de jongens zich liggen te vergapen aan het schouwspel boven hun hoofden.

Maar niet lang . . . De vier oud-huzaren reppen zich als duivels en zetten het stuk van Jol reeds op de affuit. Hij ziet duidelijk de verbeterde razernij op hun gezichten.

Ditmaal is de afdeling valschermen mooi bijeengehouden. Slechts één ploeg zweeft ver buiten het doel, schijnbaar vlak boven den rand der stad, en daarginds breekt al een woedend vuur los. De massa schijnt echter midden in zijn compagnie te vallen, doch hij weet, dat deze indruk bedriegelijk is.

Het gaat goed . . . O, ironie: eerst van al vuurt het Duitse machinegeweer, maar de twee andere vallen snel in. En de

afstand is niet groot. De teerlingen zijn geworpen; er valt niets meer te verhelpen. De vijand hangt hulpeloos in de lucht en daalt langzaam in het moordende vuur. Arme duivels. Maar deze mogelijkheid hebben zij als mannen onder het oog gezien en aanvaard. Beumke's hart stokt, wanneer een zijner mitrailleurs stilvalt. Maar diep in datzelfde hart krimpt de pijn om het mooiste wat het leven biedt: de blinde offervaardigheid van een sterke, dappere jeugd . . .

Door zijn kijker ziet hij, dat Lanslot rechtsomkeert heeft gemaakt en zijn compagnie met een groten zwaai voor den vijand brengt, haaks op het beloop van den Leemdijk. Juist, hij moet dichter naderen, hij heeft slechts lichte mitrailleurs. Kijk dien zwaren kerel eens rennen, ver voor den troep uit. En hoe hij zijn mannetjes op sleeptouw heeft . . . De Duitsers zijn heel wat mans in dit vak, maar die slome Michel doet toch als soldaat voor niets ter wereld onder . . .

Een kwartier later zendt Beumke den ordonnans Mijnlief naar den B.C. met het bericht: *Te 3.55 lieten 6 vij. vliegtuigen ± 60 valschermen dalen in weiland O. van Molendijk ter hoogte van Aalbrug. Na eenigen weerstand zijn deze tegenstanders vrijwel allen door 2de en 3de cie onschadelijk gemaakt. Verzoeker hulp voor vij. zwaargewonden.*

Lanslot komt aanwandelen. Hij heeft acht krijsgesvangenen. En wat een kerels! „Tja, Pech gehabt,” zeiden ze en staken een sigaret op. Als wij heelhuids uit zo'n abattoir gekomen waren, zouden we zeggen, dat we gezwijnd hadden.

„Ja, daar sta je versteld van,” zegt Beumke. „Zij schijnen steeds het grote doel voor ogen te hebben.”

Maar hoort eens, wat een razernij, daar bij Bolrijk. Aan dien kant is één ploegje gevallen. Dat zal nu wel tot moes

geschoten zijn. Wat zullen die arme koeien het moeten ontgelden. In dikke drommen komen zij op ieder moorddadig relletje af, in de hoop eindelijk eens gemolken te worden.

Michel vertelt van Christiaansen. Die trok met zijn sectie op dat uiterst-rechtse groepje af. Onderweg had hij een machinepistool opgeraapt en een paar houders in zijn broekzakken gestoken. Blij als een kind. Opeens sloeg hij compleet over den kop. Een kogel was juist op een van de houders in zijn zak geslagen en het ding was geheel verwrongen. Hij heeft niets dan een grote, blauwe plek op zijn dij.

Even later komt de held van het verhaal zelf. Hij trekt een beetje met zijn heup, lacht al op enigen afstand tot Beumke en schudt ontkennend het hoofd. Neen, kapitein, hij laat het niet meer zien. Straks staat hij algemeen te boek als exhibitionnist. Maar hier is de houder.

Dat is hard aangekomen, ziet Beumke. Ook de patronen zijn sterk gedeukt, haast platgeslagen.

Maar Christiaansen kwam eigenlijk vragen, wat er moet gebeuren met de zwaargewonde Duitsers.

Dat is niet eenvoudig; zij hebben zelfs geen hulp voor eventuele eigen verliezen. Rustig laten liggen zal het beste zijn; er is al bericht naar het bataljon.

Wat armoedig; zij kunnen niet eens fatsoenlijk den vijand ontvangen.

Zo raken zij op den duur al hun klanten nog kwijt, vreest Jol.

Het volgend ogenblik worden zij van dit cynisme genezen door een harde ontploffing.

Wat is dat? Er is geen vliegtuig te zien!

„Mortiervuur uit Bolrijk,” zegt Lanslot. „Wij zijn parachutisten. Als de bliksem achter dien dijk!” Hij zet zich al in beweging, gevolgd door Christiaansen.

De stukken zijn juist van de affuiten genomen, als het tweede projectiel inslaat, kort achter den linkervleugel van

Beumke's compagnie. Nu zijn er brokken, weet hij, dat kan niet anders. Maar alles is toch in beweging; de jongens hollen wat zij kunnen en dit is voorlopig zijn voornaamste zorg.

Maar dan? Aan seinmiddelen heeft hij evenveel in de hand als wijlen Julius Caesar. Het teken „eigen vuur hindert ons” kan hij over dezen afstand niet geven. Signalen worden niet gehoord. En dat hij de tanden knarst van woede, helpt evenmin. Een ordonnans is al wat hem rest.

Voordat hij geheel buiten adem den dijk heeft bereikt, zijn er nog twee mortierschoten neergekomen, gelukkig slecht gericht.

„Een ordonnans naar Bolrijk!” hijgt hij. „Naar de muidieren, die ons aan 't vermoorden zijn. Gauw, of ik ga zelf!”

Scheermakers is al opgesprongen. Beumke schrijft in woedende hanepoten: *Alle vuur uit Bolrijk richting Leemdijk onmiddellijk staken. Treft alleen eigen troepen. Vij. door ons geheel buiten gevecht gesteld.*

„Kun je goed vloeken, Scheermakers?”

„Dat gaat wel, kapitein,” grijnst hij.

„Doe ze dan mijn hartelijke groeten. Je zult wel zien waar je zijn moet. En knoop een witten zakdoek aan je bajonet, want ze vertrouwen je niet op je eerlijk gezicht.”

Scheermakers fietst brutaalweg over den dijk, nagestaard door heel de compagnie. Ook als de volgende bom op ongeveer honderd meter inslaat, is hij te verwaand om af te stappen.

Onze Ariër loopt onder langs den dijk. Hij heeft kleispatten op zijn uniform en zijn jong gezicht staat ernstig. Beumke schrijft juist zijn berichten voor het bataljon en als hij opkijkt, speurt hij dadelijk onraad, want Schipper staat in de houding en groet. Niet voor den kapitein Beumke, maar voor hetgeen hij te melden heeft.

„Losekaat is gesneuveld, kapitein. Vrijdag en Dirksen zijn ernstig gewond. Drie anderen licht.”

Losekaat? Een stille boerenjongen, die nooit de aandacht vroeg en nauwgezet zijn dienst deed . . . Ga toch zitten, Schipper! . . . Vijf gewonden en niets om hulp te verlenen buiten één pakje noodverband per man; wees er zuinig mee . . . Bah! Zou hij zijn klewang er niet bij neergooien? Neen, hij begint werktuiglijk te praten: De dokter zal gauw hier zijn, hij marcheert aan den staart van de vijfde compagnie. Daar is ook de commandopost van den majoor . . .

Intussen herinnert hij zich niets van Losekaat. Alleen dat het een brave jongen was. Schipper zegt: „Toen ik bij Losekaat kwam, keek hij met grote ogen angs me heen. Maar hij zag al niets meer, want hij zei nog: 'Doe die modder toch uit mijn ogen.' En meteen was hij dood. Scherf door zijn rug.”

Bons! Die is voor Lanslot bedoeld . . . En wat nu weer? Jol loopt gejaagd langs de compagnie: Waar is Klinker? Niemand Klinker gezien?

Dan komt hij met grote passen naar Beumke. „Klinker wordt vermist, kapitein. Twee jongens hebben gezien, dat hij achterbleef, omdat zijn poetie hem nasleepte. Het moet geweest zijn bij dat bosje, waar de eerste vliegerbommen gevallen zijn. Ik maak me ongerust. Klinker is er de man niet naar om weg te kruipen.”

Zij kijken over den dijk. Er is geen Klinker te zien . . . Wel iets anders.

„Ziet u dat?” roept Jol. „We krijgen nog mitrailleurvuur ook!”

Er valt niet aan te twifelen. Op enigen afstand rechts voor hen uit woelt de bundel zich door het gras. De schootsrichting gaat echter nog door de open ruimte tussen de twee compagnieën . . .

Kapitein!

De ordonnans Mijnlief is terug van den majoor met een bericht: *Aanval tot nader bevel geschorst. Ter plaatse blijven.* Vorster. En Mijnlief vertelt, dat de majoor al wist, dat we beschoten worden uit Bolrijk. Hij heeft zijn motorrijder met een omweg naar de stad gestuurd en die kan in een kwartier daar zijn. Ook de dokter is al op weg met de ziekendragers.

„Dat is goed, Mijnlief. En nu moet Klinker gezocht worden, Jol. Verbeeld je, dat die jongen ergens langzaam ligt dood te bloeden.”

Schurfie gromt en zij drukken snel hun gezichten in het gras. Dit is de eerste granaat, die over den dijk heengaat.

„Ze zijn zich verdomme model aan 't inschieten!” zegt Jol. „Wat moeten we doen?”

„We zouden met heel den troep languit op den dijk kunnen gaan staan en zakdoeken zwaaien. Als ze aan 't inschieten zijn, moeten ze dat door hun kijkers toch zien.”

„Dat geloven die ezels niet! Ze denken, dat het een truuk is, waar ze nu eens lekker niet in zullen trappen. En meteen krijgen we nog gericht mitrailleurvuur.”

„Dat had ik ook al gedacht. En dat is niet het enige bezwaar. We hebben nog een anderen vijand. Kijk daar eens!”

Van heel ver nadert een sterk eskadrille „vliegende potloden”. En deze dijk is de enige dekking, kilometers ver.

„Als de lucht veilig is, zouden we 't toch kunnen doen,” vindt Jol bij nader inzien.

„Je zou ook in het talud van den dijk kunnen graven, zandzakken vullen. Maar op 't ogenblik is het zaak om den troep muisstil te houden voor die heren daarboven . . . Vraag even twee mannetjes, die meegaan om Klinker te zoeken.”

„Gaat u zèlf?”

„Ja Jol, ik weet wel, dat het niet zo belangrijk is. Maar ik

ben liever bezig, dan dat ik hier werkeloos lig te wachten op den volgenden boems."

"Och, ten slotte maak het ook geen verschil," meent Jol. „Hier schijnt de zon van alle kanten. Straks helpen de Duitsers ook nog een handje . . . Daar langs die sloot kunt u het best bij dat bosje komen."

Juist als hij verwachtte: hier komen Hopland en Jolijt, de slaapjes van Klinker.

Tweemaal moeten zij zich dekken voor een mitrailleurbundel. Achter het bosje vinden zij de drie bomtrechters. Zij zijn den eersten reeds voorbij, als Jolijt een schreeuw geeft. Want Klinker ligt half bedolven onder het zand en hij is zeer dood. Maar zijn „poetie" heeft hij nog vastgemaakt . . .

Beumke trekt voorzichtig den helm over dit dode gezicht. Het hindert hem, dat de zon recht in die verglaasde ogen schijnt. En zonder het te weten, bouwt hij woordelijk den majoor na: Het is verschrikkelijk jammer. Een van onze beste kameraden. Maar we zullen nu eenmaal aan zulke verliezen moeten wennen, hoe eer hoe beter . . . En zullen zij het niet te erg maken bij de compagnie? Sommige jongens laten zich erdoor ontmoedigen en dat moeten we juist niet hebben.

„Wij zeggen niks, kaptein."

Hij gelooft het dadelijk. Zo is er ook geen woord gerept over Karel Koen, zelfs niet door Michel. De majoor heeft wat gezegd, omdat hij moest. Langeveld, de Ridder, Jol, Bruning, Stuurman, de jonge luitenanten, iedereen zwijgt . . .

„Kom jongens, we zullen hem straks laten weghalen."

Vergeet niet, wetenschappelijke Doctor Beumke, dat er niet het geringste causaal verband bestaat tussen een slepend beenwindsel en een bomtreffer. Maar Klinker was de aardigste jongen van heel de compagnie en hij zou nog leven, als . . . Draaikousen, zegt Liesbet . . . Practisch,

vooral in polderland . . . De moeder van Klinker is waarschijnlijk een doodarm vrouwtje, maar had zij dit eens kunnen voorzien, hoe gaarne zou zij uit haar eigen beursje tien paar laarzen bekostigd hebben voor dezen vrolijken deugniet, die op school nu eenmaal niet kon leren en er zoveel slaag voor heeft gehad . . .

Maar het eigen vuur schijnt te zijn gestaakt en dit is voorlopig het voornaamste.

De majoor Vorster komt en zegt, dat deze oorlog hem een beetje te geleerd begon te worden. Maar nu schijnt ergens een licht te zijn opgegaan; het wordt begrijpelijker. Er is namelijk ontdekt, dat een aanval in groter verband niet bepaald een opgaaf is voor een ongewapend en nauwelijks geoefend depot-infanterie. En dat we ergens nog een Veldleger hebben, dat beter geroepen is voor deze taak. Onze aanval is trouwens vastgelopen op zwaar mitrailleurvuur en we hebben veel te weinig geschut. Daarom worden we hier afgelost door twee bataljons van de divisie in vol ornaat. En dan worden we belast met de onmiddellijke beveiliging van Bolrijk en de naaste omgeving. Dus voorlopig geen veldtochten meer . . . Vanmorgen, toen wij al opgerukt waren, is het bevel gekomen en een van die bataljons zat al aan den rand van de stad, toen de valschermaanval alles in de war stuurde. Het is daar bij den overste een debat zonder eind; ze zijn aan 't uitkienen, wie verantwoordelijk is voor het mortiervuur, waarvan de heren genoten hebben. De een dekt zich achter den ander . . . Enfin, het is een droevig geval, maar toch ook verklaarbaar. Zij zagen de valschermen op zeer groten afstand en konden niet zo goed tellen als wij. In hun verbeelding zagen zij achter deze zending nog drommen en drommen. Beumke en Lanslot vuurden ongeveer pal in de richting van de stad en dat werd door lagere commandanten gezien. Zo kon een

vaandrig van de mortieren met zijn kijker nog juist waarnemen, dat er zware mitrailleurs op hem gericht waren en deze deelde hij natuurlijk in bij de twaalfhonderd en zoveel valschermjagers, die er nu eenmaal moesten zijn. Hij zag ook duidelijk „den vijand” achter dezen dijk vluchten en van dit succes werd hij pas goed wild. De brave jongen wist van ons bestaan niets af. Ga den schuldige maar zoeken . . .

„De valschermtroepen?” probeert Lanslot.

„Ja, het is een geducht wapen,” besluit Vorster. „Als hun aanval mislukt, is hij nog een succes.”

Eerst na den middag worden zij afgelost en betrekken hun kwartier in de Mariaschool, die zij delen met de compagnie-Lanslot.

Bij de Eerwaarde Zusters Parachutisten, zoals Quinten het noemt.

Tante Coba heeft een paraplusjist gezien!

De compagnie heeft aan den rand der stad een strook te verdedigen en Beumke heeft één derde in stelling gebracht. Hij had gehoopt de rest van den troep een nacht rust te geven, doch driemaal moest hij een sectie uitzenden naar verlaten gebouwen, in of nabij de stad, vanwaar lichtseinen zouden zijn gezien of waar valschermjagers zich moeten schuilhouden. En weer werd 's nachts in de omgeving van het kwartier geschoten met de regelmaat van een klokkenspel.

De geruchtenoorlog grijpt onheilspellend om zich heen. Er liggen tweeduizend Duitsers voor Bolrijk, een half uur later drieduizend. Buurvrouwen, die in onmin leven om het dweilen van de trap, beschuldigen elkaar van parachutisten, N.S.B. en verstandhouding met den vijand door middel van zeer geheimzinnige seinen. Het aantal seinen is onuitputtelijk; trap er één uit en elders vonken er tien. Tegen het vallen van den avond wijzen ijverige burgers den simplen recruit op een hoog fabrieksvenster, waaruit een rood licht schijnt, recht naar de Duitsers! De jongen wordt opgehitst om te schieten, tot blijkt, dat het een weerkaatsing is van de ondergaande zon.

Op eersten Pinksterdag heeft een juffrouw uit de Helmstraat, die bezig was een bovenlicht te verduisteren, een half uur zo plat mogelijk op haar platte dak gelegen. Als zij haar hoofd dorst opheffen, floot er prompt een kogel

over haar heen. Eerst toen de huisdeur was ingebeukt, het dak bestormd en de arme ziel huilend naar de wacht gesleept, werd op gezag van de gemeente-politie aangenomen, dat zij geen parachutist, geen „ennesbeester” en zelfs geen Duits dienstmeisje kon zijn.

In de Rozenstraat zijn twee dames al drie kwartier bezig met het rangschikken van hun buurtgenoten in spionnen, N.S.B'ers, parachutisten en halve N.S.B.'ers, die misschien nog erger zijn dan hele en zeker veel gevaarlijker dan Duitsers. Zij geven zich zoo volledig aan deze vaderlandse taak, dat zij hun Pinkstermaal erbij zouden vergeten. Eindelijk gaat Juffrouw van Drimmelen in huis, herinnert zich, dat zij daarstraks, toen Juffrouw Rotgans haar riep, van plan was den oven aan te steken voor de macaroni met ham, en strijkt een lucifer aan. Zij wordt door het vliegenraam gedrukt en heel de Rozenbuurt dreunt van den slag.

Een bom? Neen, geen bom, het was een gasontploffing.
Gas?!

Enkele minuten later is heel de stad in paniek. De ontelbare posten zetten het gasmasker op en jagen de mensen in allerlei tegenstrijdige richtingen. Zij leggen het verkeer stil, waarbij vrachtwagens desnoods dwars over de grote verkeersaders worden gezet, terwijl de bestuurders een goed heenkomen zoeken. Men ziet mensen, die al rennend zich trachten te verstikken in een natten zakdoek.

Beumke en Lanslot komen uit hun school om naar de stellingen te gaan en zien aan den overkant van de gracht een langharig jongmens, dat een raren dans uitvoert. Hij springt met beide voeten van den grond en met de armen zwaait hij den „schoolslag”, waarschijnlijk om iedereen van de zo goed als lege straat te wuiven. Bij elken sprong schreeuwt hij: „Gas! . . . Gas!”

„Kom jij eens hier, vriendje!” roept Beumke en hij trekt met zijn wijsvinger een kring om de nabijzijnde

brug heen. De jongeman staat even verdwaasd te kijken, doch gehoorzaamt. Na enkele schreden begint hij echter weer te zwemmen en roept: „Gha——!”

„Hou je bèk dicht, idioot en kom hiér!” Beumke heeft een barbaars orgaan en het galmt geweldig over de nauwe gracht. „Ga daar op die bank zitten. Zo, en wat is de bedoeling van deze komedie?”

„D'r is gas en ze zeien, dat ik overal moest gaan waarschuwe——”

„Jij bent een gevaarlijk individu. Een paniekzaaier in oorlogstijd.”

Opeens zijn alle strijdgassen niet interessant meer. Nu is deze jonge particulier zelf in gevaar. Hij haalt allerlei papieren en getuigschriften voor den dag om te bewijzen hoe fatsoenlijk hij is. Met huilerige stem prijst hij zijn waar aan. Zijn vader is waarachtig al twintig jaar aan de gemeente en zijn moeder . . .

Lanslot en Beumke nemen de fiets en pogen den storm te bezweren. Zij laten de gasmaskers afzetten. Tot hun ergernis krijgen zij ook enkele officieren te behandelen, die zich echter haastig ontmaskeren, wanneer het koude forellenblauw van Lanslot eens goed door hun vensters gluurt. Sommigen zijn zo vriendelijk om te waarschuwen, dat er gasalarm is gegeven, kapitein! En Beumke vraagt, of zij het gekleed vinden om als officier in het openbaar voor clown te lopen met dat mombakkes. Zij zijn lichtelijk op de teentjes getrapt, maar steken hun masker toch weg.

Maar dan staan zij versteld. Zij zien een mijnheer in officiersuitrusting, gemaskerd en wel. Aan de moeten op zijn kraag is te zien, dat hij eerste-luitenant moet zijn geweest, vóór hij zichzelf degradeerde.

Nu worden zij onbeleefd.

Muilkorf af! Zo, en wat is dit voor kleding; wie is hij eigenlijk? . . . De eerste-luitenant van der Dinges? Een

eerste-luitenant draagt twee sterren aan weerszijden van de kraagopening.

Pardon kapitein, alle officieren van zijn bataljon hebben hun sterren afgedaan, omdat—uh

„Omdat het zakken zijn?” helpt Beumke.

„Tegen mij kunt u dat *rustig* zeggen. Maar waarom zegt u dat niet aan onzen majoor?”

„Loopt die majoor ook zonder sterren? . . . Stuur hem dan *rustig* bij me, dan zet ik hem in de houding. Een officier die zijn distinctieven aflegt, is voor mij een soldaat en een slecht soldaat op den koop toe. Doe dien gewezen majoor van jullie de groeten en zeg hem, dat hij de grootste zak is van heel het bataljon. Compliment van den reservekapitein Beumke.”

„En Lanslot.” Het komt er zo knullig uit, dat Beumke haast in een lach schiet. De gedegradeerde is wit en sprakeeloos. Zij laten hem staan en gaan verder.

Beumke is zeer ontmoedigd. Ach-ach, waar is der vaad' ren fierheid gevaren? Een hoofdofficier, die met één slag een heel bataljon goedwillende soldaten demoraliseert. Nog een stap verder en zij trekken een burgerpak aan, kruipen onder moeder's rokken. Als je voor eigen ogen hebt gezien, met hoeveel versierselen op hun jas de Duitsers zich midden in je vuur laten vallen, zou je de moed in de schoenen zinken. Het doet hem denken aan de cadetten van Saint-Cyr, die in het begin van den vorigen oorlog tot officier benoemd werden. Na hun beëdiging zwoeren zij, dat zij naar het front en in het vuur zouden gaan, gekleed in hun groot tenu, met witte haneveren en handschoenen . . . Krankzinnig, zei Jan Salie. Maar wie zal becijferen, in welke mate deze jonge duivels met hun krankzinnige *panache* het geschokte moreel van den Franschen soldaat toen hebben opgefleurd?

Lanslot knikt. „Als ze hier nog langer oorlog willen

voeren, zullen ze gauw een wet moeten afkondigen. Dat elk officier, die wordt aangetroffen zonder sterren, staandebeens wordt gefusilleerd."

Ruim een uur nadat Juffrouw van Drimmelen den lucifer aanstak, begint het verkeer langzaam op dreef te komen.

Later op den dag keren Beumke en zijn sergeant-majoor uit de stelling terug en om den hoek van de straat treffen zij een ander spektakel. Posten rennen met gevelde bajonet naar een oploop rond een kleine auto, waarvan de kap is neergelaten. In het wagentje zitten twee burgers, zij snauwen angstig en opgewonden naar links en rechts, want er zijn al gauw twintig wapens op hen gericht en alle vingers krommen zich krampachtig om de trekkers. Zij verkeren in onmiddellijk levensgevaar.

„Hé-hé-hé! Geweren bij den voet!" Op de lelijke, harde stem van Beumke wordt schoorvoetend plaats gemaakt. Een der inzittenden kijkt op en roept verheugd: „Ha, sergeant Vlot!" Het klinkt zangerig.

„Ja," antwoordt deze en staart hen peinzend aan. „Ik kèn jullie."

„Zeker, sergeant! Wer hubben doch onder u gedie-iend. In Maastree-eech!"

Deze mensen zijn van lichting '23 en toen was Vlot nog sergeant. Omdat zij „zo Duitsachtig" spraken, konden zij ondanks al hun papieren slechts verklede Duitsers zijn.

Beumke laat de soldaten inrukken en zendt het wagentje door. Geen honderd meter verder wordt het weer aangehouden . . .

Het is onbegonnen werk. De stad krioelt van strijders tegen windmolens. Troepen van alle wapens beijveren zich elkaar zo veel mogelijk tussen de benen te lopen. Twee passen buiten Bolrijk heerst volmaakte rust, want de loeiende koeien zijn of gebarsten, of binnengehaald, of gemolken. Behalve bij de luchtdoelbatterijen en in de stel-

lingen is in velden of wegen geen soldaat meer te zien. Wel trekt nu en dan een wagenkolonne naar de stad, maar al te vaak om er te blijven. Want alle wegen „liggen onder vuur” ook de weg, dien zij zo juist zonder ongeval hebben afgelegd.

Bij het stoomgemaal aan de Vijf-Uiltjesvaart zijn in den vroegen Vrijdagmorgen een tiental verlorengelopen valschermjagers terechtgekomen. Toen de machinist van het gemaal recht uit zijn bed op zijn erf kwam gelopen om te kijken naar het lawaai van motoren en geschut, werd hij van over de vaart door de Duitsers aangeropen. Hij zou zijn bootje naar den overkant brengen. Neen, zei deze kleine ambtenaar. Zij richtten hun wapens, maar hij keerde hun den rug toe en ging terug in zijn huis, rechtop en zonder haast. Om hem te overtuigen losten zij van tien meter afstand enkele schoten. Hij liep door, nog steeds zonder haast, en zij lieten hem ongedeed verdwijnen. Een burger, die zijn plicht deed, in den rug te schieten, kwam hun soldateneer te na. Door een eind om te lopen geraakten zij toch op het gemaal waar zij een uur later door een recrutencompagnie werden omsingeld. Zij hadden weinig munitie en werden gevangen genomen, zonder dat er één druppel bloed bij te pas kwam. Een nietig voorval, slechts belangrijk door de onverschrokken houding van den watermolenaar.

Maar Tante Coba is op haar post. Reeds driemaal is op zeer stellige berichten, komende van niets minder dan de divisie, een grotere afdeling naar de Vijf-Uiltjesvaart gezonden, omdat de vijand het gemaal weer bezet had. Ten einde raad beveelt de overste van Weesbergen, dat de kapitein Beumke daar vijftien man zal opstellen, voorzien van drie buitgemaakte lichte machinegeweren. Dan is het gezanik afgelopen en je kunt trouwens nooit weten: het gemaal ligt ongeveer op den rand van het vliegveld Eikelaar.

Beumke stelt de vijftien man onder bevel van den sergeant Verdaasdonk.

Opeens is bij de compagnie een licht motorfietsje verschenen en niemand weet, waar het vandaan komt. Dat is van later zorg, zegt de kapitein en verrijkt met dit vervoermiddel zijn commandogroep. Als de majoor op een zwaren Harley rondrost, heeft een kapitein toch recht op een koffiemolentje. Ringmeier is een waar acrobaat op het ding en Beumke zet zich achterop om naar de bezetting van het stoomgemaal te gaan zien. Daar prijst hij het goed inzicht van den jongen capitulant bij het opstellen der wapens. En hij luistert naar het verhaal van de huisvrouw, die vertelt, dat de Duitsers naderhand aan haar man gezegd hebben, dat hij een dappere Kerl was.

Van hier is hij in tien minuten terug in het kwartier, waar een bericht voor hem gereed ligt: Bij het stoomgemaal aan de Vijf-Uiltjesvaart zijn Duitse troepen gesignaleerd . . .

Even later krijgt hij bevel een sectie ter verkenning te zenden naar kruispunt Spinolawetering-Sperwerdijk, waar drie vijandelijke vliegtuigen zijn geland. Schipper gaat er in twee vrachtwagens op uit, moet enkele kilometers door den polder ploeteren om het punt te bereiken en wordt herhaaldelijk van grote afstanden beschoten. Hij is in drie uur uit-en-thuis om te melden, dat er inderdaad drie vliegtuigen geland zijn. Zij staan er al van Vrijdagmorgen en worden door werklieden van Eikelaar gedemonteerd . . . Vóór zijn terugkeer is de sectie Jol reeds afgemarcheerd naar een opgegeven coördinatenpunt, waar een batterij luchtdoelgeschut in handen van den vijand zou gevallen zijn.

En zo gaat het verder. Tante Coba gunt hun geen ogenblik rust. Beumke snort op het motortje van de ene opdracht naar de andere. En telkens wordt hij door posten aan den rand van de stad gewaarschuwd, dat deze weg onder vuur

ligt. Een enkele maal krijgt hij ook vuur, van Hollandse patrouilles.

Hij is blij, als het donker gaat worden en hoopt, dat de dwaze geruchtenstroom nu zal ophouden. Om negen uur is hij ernstig van plan naar bed te gaan, voornamelijk om zijn zeren hals een kans te geven. En in deze triestige verlichting zou een mens ertoe komen om op zijn eigen houtje te gaan denken . . .

Maar Tante Coba slaapt niet. Juist heeft hij zijn kraag los, wanneer de kapitein-adjutant van Heusden hem telefoneert, dat er geseind wordt uit een huis in de Violierenstraat. Inlichtingen te bekomen Pieterstraat 17. Het zal wel een klunsbericht zijn, maar Beumke woont er vlak bij en of hij even wil kijken.

Beumke vindt, dat zijn officieren vandaag al genoeg zijn afgedraafd en gaat zelf. De grote Hopland vergezelt hem en zal niet nalaten indruk te maken op de seiners.

Op hun bellen wordt in de deur van een half herenhuis een luikje geopend. In het schijnsel van zijn lamp ziet Beumke het dorre gezicht van een oude dame.

Goed volk! Hij is de kapitein Beumke en zou hier inlichtingen krijgen over . . .

„Ssst!” klinkt het gewichtig en het luikje gaat dicht. Een ketting rammelt; er worden grendels verschoven en eindelijk gaat de deur open.

Guns, meneer had haar bijna *verraden*! Zij heeft er namelijk uitdrukkelijk bij gezegd, dat zij er de zegsman niet van wilde zijn . . . En o, wat een naar gedoe met die verduistering! Ogenblik, zij zal eerst de straatdeur dichtdoen, want in de kamer hiernaast brandt licht. Wat vreselijk jammer, dat meneer Pieleman er juist niet is. Zie zo, wil meneer maar binnengaan en plaats nemen?

Neen, zij zullen bedanken, zij hebben geen tijd om te zitten.

De dame stelt zich van grote hoogte voor. Zij is Juffrouw van der Loo, dochter van Kolonel van der Loo van de artillerie. En zij gaat zowaar in de houding staan.

De kolonel zal omstreeks 1870 gepensionneerd zijn, berekent Beumke. Hij salueert en buigt. Zeer aangenaam: Beumke. En wil Juffrouw van der Loo dan maar even zeggen . . .

Als hij één secunde tijd heeft, zal zij trachten het geval duidelijk te maken. Kijk eens, zij bewoont dit grote huis alleen, zij wordt ook al een dagje ouder en daarom heeft zij op herhaald aandringen van Dominee Vogelsang er eindelijk toe kunnen besluiten om een jongmens in huis te nemen . . .

Beumke kreunt inwendig. Ja-maar . . .

. . . een student aan de universiteit, ziet hij? Vooral in tijden als we nu beleven, is er natuurlijk veel voor te zeggen, dat zij mannelijke hulp en bescherming heeft. En nu er bovendien nog oorlog is gekomen— toch verschrikkelijk, nietwaar meneer van Beuningen . . .

„Gewóón Beumke, juffrouw. Maar—”

. . . nu zal zij Dominee eeuwig dankbaar zijn, dat hij haar zo goed heeft geraden, want stel u voor! Zij heeft wel lang tegengestribbeld, hoo-oor, want het was voor haar natuurlijk een hele stap om ineens zoveel van haar vrijheid prijs te geven en finantieel heeft zij het helemààl niet nodig, begrijpt hij wel, en . . .

„Juffrouw, het spijt me wel. Ik ben niet van de belastingen, ik commandeer een compagnie en het is oorlog, zoals u zegt. Is er nu geseind, of—?”

„O meneer, ze zijn toch zo aan 't seinen geweest,” jammert de oude juffer en zij steunt haar schuine hoofd op de vlakke hand.

Beumke houdt zich druk en zet zich al in beweging. Goed, dan zullen zij gauw even kijken, waar het te doen was.

Maar wil hij dan even wachten, tot meneer Pieleman er is? Hij zal er dadelijk wel zijn.

Pieleman? Is dat degene, die geseind heeft?

Juffrouw van der Loo wankelt. Heremijntijd, hoe komt meneer op de gedachte! Stel u voor! Meneer Pieleman is haar logee, de student! Uitdrukkelijk aanbevolen door Dominee Vogelsang. Zoon van het eerste-kamerlid Pieleman, nota-bene!

„Lieve hemel,” zegt Beumke . . . Hij kijkt naar den groten, blonden Hopland en deze geeft hem een vertrouwelijk, Brabants knipoogje . . . Zijn dit nu twee exemplaren van het zelfde genus *homo sapiens*? Hij verzamelt al zijn geduld en laat zijn stem dalen: „Juffrouw, wilt u mij dan even zeggen, waar er geseind is?”

Maar dat is helemaal achter in den tuin!

„Best, juffrouw. Wilt u éven wijzen, waar we moeten zijn?”

„Meneer Pieleman——”

„Née, juffrouw! Zegt u maar eenvoudig, wààr u die seinen gezien hebt en u wordt vriendelijk bedankt.”

Beumke licht haar bij met de blauwe lamp. Onder fluis-terend geweeklaag over de afwezigheid van den eeuwigen meneer Pieleman, gaan zij door een lange gang, door den tuin en bereiken een hogen muur, waarin een poortje. Hopland krijgt den sleutel, schuift de grendels weg en opent de zware deur. Zij zien aan den overkant van de straat een rij huizen van het zelfde oude fatsoen. En dit is de Violierenstraat.

„Daar was het,” sist de juffrouw en wijst haaks naar de overzijde. „Dat huis met de open luiken.”

„Zag u die seinen op het dak, of——”

„Gunsnee! Helemaal beneden, achter het linkerraam. Telkens een rood licht, bij tussenpozen. Meneer Pieleman heeft het ontdekt vanuit zijn kamer.”

Beumke kijkt even om en haalt diep adem. Deze seinen gingen niet verder dan den achtergevel van Juffrouw van der Loo. En nu mag hij niet eens vloeken. Dat doet men niet in bijzijn van een kolonelsdochter uit den Biedermeier-tijd.

„Oeh!” gilt zij gesmoord. Achter haar, uit het donker van den tuin, is de langverwachte heer Pieleman geruisloos opgedoken.

Nu kan Beumke zijn gemoed wat luchten. Ha, is dit de meneer Pieleman, die de seinen heeft gezien? Mooi gedaan; het vaderland is meneer dankbaar. En meneer is student, heeft geleerd iets verder te denken, dan zijn neus lang is, nietwaar? Bijvoorbeeld *waarheen* iemand zou willen seinen, daar onder uit dat raam, met geen ander uitzicht dan een blinden tuinmuur en een achtergevel. Aangenomen, dat het seinen waren, wat natuurlijk te dwaas is om los te lopen.

Menéér! Hij is te allen tijde bereid om te zweren, dat er regelmatig rode lichtseinen werden afgegeven!

Juist, recht naar Berlijn. En omdat meneer niet te overtuigen is, gaat hij mee naar dat huis. En daar zal hij natuurlijk stokstijf volhouden, dat er geseind is, niet waar?

Ab-so-luut! Duidelijke, uitgesproken seinen!

„Mee,” zegt Beumke en stapt uit het poortje.

Maar nu begint de oude dame heftig te protesteren. Dit is geen manier! Zij heeft den commissaris deze inlichting verstrekt onder uitdrukkelijke veurwaarde, dat h^àar naam er niet in gemengd zou worden.

„Hopland, breng dien meneer mee.”

„Die gao mee, kaptein.”

In enkele schreden staan zij voor het verdachte huis en bellen aan. Er is een vage beweging achter het bewuste raam en terstond wordt de deur wijd opengetrokken door een fors man.

„Maar heren, bent u daar nou wéér?”

„Ik kom hier voor het eerst,” zegt Beumke. „Niet uit mezelf, maar omdat ik ervoor gecommandeerd ben.”

De man begint te klagen. Wie hem dat koopje geleverd heeft, hoopt hij nog eens tussen de vingers te krijgen. Vanochtend in alle vroegte zijn er militairen gekomen, omdat hier gisterenavond geseind moet zijn. Daar viel niet tegen te redeneren; er was geseind. Ze hebben huiszoeking gedaan, zijn er uren mee bezig geweest, hebben alles overhoop gehaald en het huis is finaal onbewoonbaar. Drie keer is hij tussen de bajonetten naar het bureau gebracht en weer vrijgelaten. Er gaan de zotste verhalen door de stad; zijn bureu en zijn beste vrienden groeten hem niet meer. Zijn vrouw en kinderen hebben het zo op de heupen gekregen, dat zij voorlopig bij familie zijn ingetrokken . . .

De geplaagde huisvader staat in de donkere gang en gebaart zo heftig, dat de as van zijn sigaar valt.

„Ha!” zegt Beumke. „Wat deedt u eigenlijk gisterenavond?”

Wel, hij zat net als nu in de voorkamer bij het raam. Zonder licht natuurlijk, want daar is nog niet verduisterd. Hij luisterde naar de radio en keek naar de troepen, die voorbijkwamen.

„Wilt u daar nog eens gaan zitten? En het raam opschuiven?”

Zij gaan naar buiten . . . Juist, en wil meneer nu eens flink aan zijn sigaar zuigen? . . . Kijk, hier zien zij nu de duidelijke, uitgesproken seinen van den geleerden student Pieleman, zoon van het eerste-kamerlid Pieleman.

„O, god-verr-domme!” De seiner van de Violierenstraat gromt als een kwaad beest en komt uit zijn stoel. Aan zijn spraak te horen is hij van een andere politieke richting dan Dominee Vogelsang, meent Beumke.

„Zie, dat je weg komt, Pieleman!” zegt hij. „Want als

die meneer je naar den strot vliegt, moet je niet op mij rekenen. Smeert 'em en schaam je, groot uilskuiken!"

Het poortje valt dicht en de heer Pieleman is in veiligheid.

In een tussenkamer, die doet denken aan een wervelstorm, schrijft Beumke een verklaring, waarin het mysterie wordt onthuld met dringend verzoek dezen man voortaan met rust te laten. En hiermee is de zoveelste klucht weer van de baan . . .

Tijdens zijn afwezigheid heeft Jol, als waarnemend C.C., den luitenant Brinkman met vier man naar de Cornelis Houtmanstraat gezonden, waar geschoten zou zijn uit het huis nummer 14.

„Bericht van Tante Coba?" vraagt Beumke. De uitdrukking is ingevoerd door Quinten en reeds gemeengoed.

„Allicht. Maar het kwam van den kapitein-adjutant en die had het weer van de divisie."

Brinkman? denkt Beumke en trekt een bedenkelijk gezicht.

Want onze Brinkman is jong, dapper en vooral romantisch. Hij bezit de Verzamelde Werken van Philips Oppenheim en Edgar Wallace. Wie hem wil beetnemen, moet vroeg opstaan. Aan een man van de luchtbescherming heeft hij gevraagd, waar de Cornelis Houtmanstraat is, en met zijn zaklamp vindt hij het huisnummer. Aanbellen is niet romantisch genoeg; hij bonkt met den greep van zijn pistool op de huisdeur (zoals in de film *Captain Blood*) en de jongens helpen een handje met de kolfplaten. Op dit oorverdovend rumoer komt de heer des huizes in zijn pyama de trap afgestormd en maakt open. Meteen staat hij in den uitersten hoek van de keuken, als gedragen door vier bajonetpunten.

Handen omhoog! Aankleden en mee! Neen, niet aankleden: zó mee! Ja-maar? *Niks* ja-maar! Waarvoor, dat weet hij bliksems goed! Het zal hem niet baten, dat hij zich van den domme houdt . . .

Toch komt de sidderende man aan het woord. God zal hem bewaren, zij geloven toch niet, dat hij een *N.S.B.'er* is? Hij heeft waarachtig zelf de politie nog gewaarschuwd voor *N.S.B.'ers* hier in de buurt. Tot voor twee jaar was hij nog rooms-katholiek gemeenteraadslid van Bolrijk! En van die kerk — hier links om den hoek — is hij al acht jaar kerkemeester, bovendien vice-voorzitter van . . .

Niks mee te maken; méé! Neen, nu nog niet mee, straks mee. Eerst het huis doorzoeken. Twee man blijven hier voor bewaking. Bij de eerste verdachte beweging: schieten!

Maar als de luitenant in Godsnaam maar even wou luisteren! Het moet een vergissing zijn; dat kan niet anders! Zijn naam is van Gassel, Frans van Gassel Junior, en . . .

Kan niet verdommen. Is het hier nummer veertien of niet?

Ja, hier is het nummer veertien, maar . . .

Nu dan, meer hoeft Brinkman niet te weten. Hij heeft zijn orders. Cornelis Houtmanstraat-veertien en verder geen praatjes.

„Maar dit is de Willem Barentzstraat!” huilt de man en zinkt weg in een lichte zenuwaandoening . . .

Enigszins ontnuchterd geraakt de jonge Brinkman toch aan het juiste adres. De rolluiken zijn neergelaten en het lijkt een braaf huis, zodat hij genoeg neemt met bellen. Doch wanneer er geen antwoord komt, wordt hij weer even romantisch, want dit is het beste bewijs. Eindelijk beet! Maar hoe komen zij binnen?

Bij een huis in aanbouw vinden zij een zwaren balk en staan al op het punt de straatdeur te rammen, wanneer aan den overkant een benepen stemmetje roept: „Heren! . . . Heren!”

Brinkman laat zijn lamp schijnen en ontdekt een vrouwenhoofd uit een raam van een bovenverdieping.

Daar is niemand thuis, heren! Ja, dat weet zij zeker. Daar

woonden N.S.B.'ers en die zijn Vrijdagmorgen door de politie weggehaald . . . Uit het huis geschoten? Niet dat zij weet. En zij zou het zeker gemerkt hebben.

„Halt!” roept Brinkman en richt zijn pistool. Het is een politie-agent met een geweer en hij bevestigt de verklaring van de dame. Agent en buurvrouw spreken zeer Bolrijks en schijnen elkaar te kennen, zodat zelfs Brinkman niet meer durft veronderstellen, dat zij beiden verklede parachutisten zijn. Zeer teleurgesteld brengt de patrouille den balk terug en gaat naar het kwartier. De jongens kunnen hun mond niet houden en Quinten is al spoedig op de hoogte. De leerling van Edgar Wallace wordt door Jol en Schipper onbarmhartig „uitgehoid”.

Telefoon voor den kapitein, meldt Ringmeier. Het is de commissaris van politie en de overste heeft hem verzocht zich rechtstreeks in verbinding te stellen met meneer Beumke. De zaak is deze: Een half uur geleden is bij de Roode Brug een man, die daar in de buurt woont, hevig beschoten. Het geldt hier een zeer betrouwbaar man, die het persoonlijk is komen melden. Of meneer Beumke een onderzoek wil instellen en het resultaat meedelen aan Overste van Weesbergen. Dag meneer Beumke.

Volgens de kaart ligt de Roode Brug onder het handbereik van den sergeant Verdaasdonk op zijn gemaal aan de Vijf-Uiltjesvaart. Ringmeier, die er getuige van is hoe de kapitein zijn hart lucht tegen den luitenant Jol, vraagt, of hij het motortje mag hebben. Dan rijdt hij gauw even naar dat gemaal.

Beumke schrijft een briefje en binnen een half uur heeft hij al antwoord. Er is heel den avond in heel den omtrek geen schot gelost, meldt Verdaasdonk.

En nu is het voor vandaag wel geweest, zegt Beumke. Nu kunnen voor zijn part de N.S.B.'ers met de nodige parachutisten en Duitse dienstmeisjes op het haantje van

den toren zitten te seinen naar de grafkelders, hij gaat naar bed. Het is half een.

Maar in den nacht wordt weer herhaaldelijk geschoten en wel zeer dichtbij. Beumke gelooft telkens, dat zijn eigen posten het zijn en staat driemaal vergeefs op.

Niet ver van de Mariaschool, aan den oever van de stadsgracht, staat de oude waag, die in vroeger tijden tevens poortgebouw was. En over het water ligt een 17de eeuws ophaalbrugje, dat zelden gebruik wordt, daar het verkeer is omgelegd langs een moderne autobaan. Bij deze oude stadswaag heeft Beumke een zwaren mitrailleur in stelling, omdat hij van hier over een flinke diepte vuur kan brengen op den groten verkeersweg.

Op den ochtend van tweeden Pinksterdag loopt hij naar de bemanning van het stuk om eens te horen, of zij iets meer weten van het nachtelijk geschiet, en hij wordt aangesproken door de brugwachtersvrouw. De goede dikkerd aarzelt, kan haar ei niet goed kwijt.

Zij zou hem eigenlijk iets moeten zeggen, maar zij weet niet, of zij er goed aan doet, zij wil niet, dat die jongens er last mee krijgen.

Beumke lacht bemoedigend. „ Zeg mij het ergste, juffrouw. Het zal beter aflopen, dan u denkt. Wat is er gebeurd?”

Gebeurd is er eigenlijk niets. Maar zij heeft er al van Vrijdagmorgen drie in huis.

Drie wát? Toch geen Duitsers?

Neen, soldaten . . . Ze slapen in het torentje en zijn juist aan 't opstaan. 't Is helemaal niet erg; zij komen niets te kort en het is helemaal geen last. Maar om beurten zit één van de drie in het bovenhuis over den singel en die schiet zo nu en dan uit het raam!

Meer heeft Beumke niet nodig. Het raadsel is opgelost.

Hij trommelt het drietal bijeen. Zij zijn van een der in Bolrijk thuishorende recrutenbataljons. Bij het kriecken van den eersten oorlogsdag, toen de vijand al in de voorste straten der stad was doorgedrongen, werden zij in de eerste dollen haast door den luitenant Herckenraat, den studententemmer, bij deze brug gezet om er toch iets te hebben. Herckenraat lag al spoedig met een buikschot in het hospitaal en heeft hen vergeten. Maar zij hebben het best gehad; de juffrouw heeft hen onmatig vertroeteld met kopjes thee, kadetjes, biefstukjes . . .

En waar schoten zij op?

Als er vliegers overkwamen, schoten zij natuurlijk. Da's nogal glad . . . En 's nachts? . . . 's Nachts werd er telkens op hen geschoten, want ze zagen overal vlammetjes. Dan schoten zij natuurlijk terug. En of!

Zij kijken hem trots aan, verwachten blijkbaar een pluimpje. Beumke voelt zich volkomen machteloos tegenover de heilige onnozelheid van deze trouwe schapen. Zij zijn nu zes weken onder de wapenen . . .

Dat is mooi gedaan, vindt hij, maar nu is het niet meer nodig. Zij moeten de juffrouw maar eens hartelijk bedanken en zich dadelijk gaan melden bij hun compagnie.

„Ziet u wel, dat het geen praatjes zijn?” spot Jol, als Beumke zijn wedervaren heeft verteld. „Er wordt inderdaad uit de huizen geschoten. En hier is een inspecteur van politie om u te spreken.”

De inspecteur is in uniform en heeft een sterken trek van gelatenheid op zijn gezicht. Zijn naam is Verhoef. Moet hij zich nog legitimeren, of gelooft de kapitein het zó wel? Ja, dat is anders niet zo eenvoudig meer. Wel, de burgemeester heeft hem gezonden om inlichtingen. Er is namelijk een klacht gekomen van den heer Frans van Gassel Junior — een politieke kracht met nogal invloed hier in Bolrijk — over mishandelingen en beledigingen door een luitenant

van deze compagnie. Het zal wel overdreven zijn, want hij kent Frans van Gassel Junior. Maar de burgemeester heeft het eenmaal opgedragen en . . .

De inspecteur wordt tot groot vermaak van de luitenants op Brinkman losgelaten, hij hoort het verhaal en heeft er schik in.

„Meneer Verhoef, kunt u mij ook zeggen, hoeveel N.S.B.'ers hier in Bolrijk wonen?” vraagt Beumke.

Nou, hij denkt een stuk of zestig. Zeker niet meer.

„Zestig duizend bedoelt u zeker?”

Ja, Verhoef begrijpt den kapitein wel. Het wemelt overal van N.S.B.'ers. Zij zijn tot de tanden gewapend, zij schieten uit hun huizen op den troep, zij verstoppen parachutisten, zij fotograferen, seinen en zijn tot alles in staat. Want — kan het gemener? — zij hebben zelfs een tijdbom gelegd in een rode-kruiswagen. Gelukkig hebben onze wakkere mannen het bijtijds ontdekt . . . Maar het zijn er heus niet meer dan zestig.

En waar zitten die gevaarlijke kerels?

Die zijn Vrijdagmorgen tot den laatsten man geïnterneerd . . . Och, er zal wel verandering in moeten komen, er wordt trouwens al aan gewerkt. Nu staat alles onder het militair gezag, ook de politie. Met het gevolg, dat iedereen politie speelt. Maar dit spel is nu eenmaal vakwerk en zou beter aan de bestaande politie kunnen overgelaten worden, desnoods versterkt door wat hulppolitie van den troep. Onze commissaris heeft geen verstand van oorlogvoeren, hij wil gedekt zijn en zendt alle berichten, rijp en groen, door naar den garnizoenscommandant, die opeens zijn chef is geworden. En de overste van Weesbergen mag een knap officier zijn, maar in Bolrijk weet hij zonder kaart niet eens den weg . . . En dan is het zeer komisch, dat de troep op straat alle voorbijgangers controleert. Tot spot van heel de gemeente wordt Verhoef, ook al loopt hij in uniform, op

iedereren straathoek aangehouden door soldaatjes uit Sint-Oedenrode of uit Waterlandkerkje. En die knapen maken er een kluchtspel van! Verhoef heeft al gezien, dat zij de jonge meiden in de bips knepen om te zien, of die zussen geen pistolen verstopt hadden . . . Maar er is nog hoop. De autoriteiten zijn aan 't overleggen, of zij van dit soort veiligheidsmaatregelen maar liever zullen afzien.

Inderdaad komt een uur later het bericht, dat er binnen de stad geen burgers en eigen troepen meer worden gecontroleerd. Ook mogen er, behalve bij daadwerkelijk verzet, geen arrestanten meer naar de kazernes gebracht worden, „aangezien er geen plaatsruimte meer is.”

Maar Tante Coba geeft zich niet gewonnen. Verleden Donderdag was zij nog van mening, dat het maar eens gedaan moest zijn met dat flauwe soldatenspelletje. Nu is Tante opeens bloeddorstig geworden, zij bijt, krabt en spuwt blindelings van zich af, naar vriend en vijand. Zij wil op alle slakken tegelijk zout leggen, weet alles beter, neemt alle bevelen over, wijst overal de spoken aan en zendt den troep van het kastje naar den muur. Bij iedere luwte in de algemene verwarring heeft zij terstond een middeltje bij de hand om de paniek weer aan te hitsen.

Lanslot en Beumke hebben even tijd om hun zwaar-gewonden te bezoeken. In een der hoofdstraten stoten zij op Tante's laatste kunststuk. Er zit een complete tirailleurlinie dwars over den weg geknield, met de geweren in den aanslag. De burgers zijn van de straat gejaagd en het verkeer ligt stil, waaronder ook twee vrachtwagens met gewonden, die in twee verdiepingen op planken liggen. De wagens zijn aan den achterkant open en zij kijken tegen de stille, geduldige schoenzolen van doden en gekwetsten. Uit een der laagste hoeken drupt langzaam het bloed op den trottoirband.

„We mogen niet verder,” zeggen de chauffeurs. „En we staan hier al een kwartier.”

De twee kapiteins schreeuwen de „linie“ uiteen en halen eerst de twee bloederige wagens uit de file . . . Hoe is dit gekomen? Wie is voor deze goddeloze bende aansprakelijk?

Niemand weet het. Ze hoorden zeggen, ze zagen . . . Eindelijk vernemen zij van een sergeant, dat daarstraks een kapitein was voorbijgereden, die tot de posten had geroepen: Straat ontruimen! Er is een auto op komst, nummer H-zoveel, en daar zitten Duitsers in. Laat ze niet ontsnappen!

Wie deze kapitein was, weten zij niet; hij had een verrekijker op zijn kraag.

Zij gaan naar het hospitaal, waar Beumke moet vernemen dat zijn soldaat Vrijdag, P. aan de bekomen verwondingen is overleden.

Klinker, Losekaat, Vrijdag . . . Zou Doodewaard nog leven?

Op dit ogenblik schrijft de bataljons-adjutant Stuurman in zijn journaal onder nummer 263:

12.45. *Van Dep.Commdt.: Duitsers gezien in koeien- en paardenkadavers.*

Tante Coba ontwapent niet.

Het is waarlijk een opluchting.

Sinds enkele uren zitten zij weer in den polder, op dezelfde plaats als den eersten oorlogsdag. Beumke heeft nogmaals het gehavende huisje van het motorgemaal tot *commandopost* en is aangeleund door *Lanslot*.

Hier is het goed dienen, veel beter dan in de stad onder Tante Coba. En Beumke beeldt zich in, dat alles opeens veel beter gaat. Zijn hals is bijna genezen en hij heeft zich al zonder noemenswaard bloedverlies kunnen scheren. Van de bevelen begrijpt hij wel niet veel, maar het zijn bevelen. Langs den Molendijk is hij op het motortje van Ringmeier kilometers ver op verkenning geweest, doch van de bataljons, die hen hier Zaterdagmiddag hebben afgelost, was niets meer te bespeuren. De Ridder, die in Bolrijk belast is met de krijgsgevangenen, heeft er nu meer dan twee honderd zestig bijeen en noemt het zijn buitenlands filiaal. Tijdens de Pinksterdagen is er echter niets meer bij hem binnengebracht en nu zou men toch zeggen, dat het terrein rond Bolrijk over een grote oppervlakte gezuiverd is. Toch moet hij hier met de helft van zijn sterkte den nacht doorbrengen en morgen vóór daglicht moet de hele bezetting aanwezig zijn. Dit laatste is te begrijpen; 's morgens vroeg kunnen er schavotspringertjes landen, ofschoon zij beide Pinksterdagen reeds gespijbeld hebben en het nu geen verrassing meer is. Hij heeft besloten zelf den eersten nacht hier te blijven en Jol met de andere helft in het kwar-

tier te laten rusten, voor zover het Tante Coba belieft.

Er zijn ploegen marodeurs aan het werk onder den capitulant Bosman. Zij ondernemen strooptochten naar de gelande vliegtuigen en als dit spel nog even aanhoudt, is de compagnie straks bewapend als een bende zeerovers en wil Beumke voortaan niets meer met de Hembrug te maken hebben. Zij slepen lichte mitrailleurs aan, machine-pistolen, handgranaten, munitie en zelfs een kist, waarin een zwaren mitrailleur met watermantel, ongeveer van ons eigen model. De kist op zichzelf is reeds een wonder; de binnenwanden gelijken wel beeldhouwwerk, want ieder stukje gereedschap en reserve-deel past zuiver in zijn eigen vakje.

Alle nationale juttersinstincten zijn werkzaam en de compagnie krijgt allengs het aanzien van een handel in onge-regelde goederen. Beumke ziet hen zelfs rondlopen in bokken van leer en aluminium, waarin de valschermjagers zijn opgehangen bij het dalen. Hem worden Duitse koekjes en snoepgoed aangeboden. De dikke Van Meel probeert een valscherm te hamsteren, hij heeft zes zusters en als hij thuiskomt, moeten zij aantreden op twee gelederen, van top tot teen in de witte zij en met witte strikken in het haar. Ze zijn alle zes aan den molligen kant, maar met één scherm komt hij wel toe . . . Juichend komt Bosman aanzetten met vier afstandsmeters, de eerste die de compagnie ooit haar eigendom heeft kunnen noemen. Recht uit de watten, glanzend van nieuwheid, lik vinger, lik duim! . . . Kort na dezen triomf wordt Beumke door Ringmeier uitgenodigd om te luisteren.

Wat luisteren? Beumke heeft wel gezien, dat hij ten aanschouwen van een opgewonden groepje met een grijs-geschilderd kistje aan het toveren was, doch er zijn zo veel rare snorrepijperijen in omloop, dat hij er verder geen acht op geslagen heeft. Maar Ringmeier is radio-zendamateur en de verbinding is zo juist tot stand gekomen. De kapitein

kan van hier met Kaspar spreken, die een heel eind verder staat met een zelfde kistje. Långs den microphoon praten, kapitein, niet erin, want dan vloeit het geluid wat door elkaar. En als hij „over” zegt, zal Kaspar antwoord geven.

Grote goedheid! Kunnen zij nog meer van die dingen vinden?

Zij denken van wel. Als zij even een paar fietsen mogen hebben . . .

Na een goed uur komen zij terug en trekken een laag karretje achter zich aan, een grijze kist op kinderwagenwielletjes, beschilderd met een roden bliksemschicht. Zij zweeten als paarden maar hun geestdrift gaat alle grenzen te buiten en het duurt niet lang, of Beumke is door radio verbonden met al zijn sectiecommandanten en — meer voor de gezelligheid — met een naburigen, bevrienden volkstem, de compagnie-Lanslot. Ringmeier leert zijn gunstelingen het gebruik van de toestellen en is de held van den dag.

En weer wordt de arme Brinkman door de luitenants op den rooster gelegd. Jol tracht te berekenen, hoeveel eeuwen Brinkie bij de moderne beschaving ten achter is met zijn telefoons, seinlampen en sluiters, die hij bovendien niet eens heeft. En Brinkman geeft den moed op. Zo is het geen kunst meer. Hij zal zijn eigen faillissement maar aanvragen en een plaatsje zoeken als bijkok.

Als de B.C. komt, doet Beumke trots zijn „tour de propriétaire” en Vorster is vol waardering, maar vindt het eigenlijk diep beschamend en vreest, dat de jongens op deze manier meer respect voor het Duitse leger krijgen, dan gezond voor hen is. Het lijkt de hoorn des overvloeds . . . Maar lichte mitrailleurs horen nu eenmaal bij een tirailleurcompagnie thuis, dus Beumke wil er Lanslot wel mee verrassen, nietwaar?

Nu is Beumke op zijn qui-vive, hij meent de begeerte

reeds te zien vonken in de ogen van Vorster, als deze naar de zend-apparaten kijkt. Daarom vraagt hij snel, of de majoor ook over betrouwbaar nieuws beschikt.

Betrouwbaar nieuws, daar vraagt hij wat . . . Weet hij al, dat Italië aan Duitsland den oorlog heeft verklaard? Het klinkt onwaarschijnlijk, maar Vorster heeft het van den kolonel. En de aanval van valscherm- en landingstroepen was duidelijk op Den Haag gemunt, maar is voorlopig afgeslagen. Toch heeft het weinig gescheeld, want waren de depots niet achter de Waterlinie gebracht, dan was de kans groot geweest, dat de vijand Vrijdagochtend al vóór zessen den opperbevelhebber en heel het algemeen hoofdkwartier bij den kraag had gehad. Want alle omliggende plaatsen zoals Bolrijk, Delft, Voorhoeve enzovoort waren dan onbezet geweest, evenals Den Haag zelf. Dat wil zeggen: door strijdbare troepen; pennelickers zaten er genoeg. Nu stiet de vijand overal rond Den Haag op de recrutenbataljons, die hij daar zeer waarschijnlijk niet verwacht had. Dus de verrassing mislukte en nu is het zaak om alle verdere pogingen te verijdelen . . . Zeker, dat is nog best mogelijk. De Duitsers zijn in dit artikel nog lang niet uitverkocht, want nu eerst blijkt, dat zij valschermtroepen hebben in genummerde regimenten! Ja, dat hadden de heren in Den Haag moeten weten en ongetwijfeld wisten ze 't ook, anders is het al te droevig. De enige verklaring is, dat ze de kinderen niet bang wilden maken . . . Tja, als je jarenlang gepreekt hebt, dat Duitsland niets heeft, niets kan en niets durft, kun je niet van vandaag op morgen het omgekeerde gaan verkondigen. Maar het is goed afgelopen en nu zijn we voldoende gewaarschuwd. Nu begint dus de normale weerstand. De Grebbelinie houdt stand, de Engelsen landen de ene divisie na de andere en heel de Home Fleet ligt voor de kust. Brabant zit vol Franse lichte troepen, die een aanval gaan doen op den linkervleugel van de Duitsers, die

voor de Grebbelinie zitten . . . O ja, er is een order, dat de heren vooral moeten opletten, dat er niet op geallieerde vliegtuigen geschoten wordt. Dat schijnt namelijk al gebeurd te zijn.

Als één man kijken Beumke en zijn luitenants omhoog en zoeken den hemel af naar de bevriende vliegers, waarvan zij zich het bestaan nu eerst schijnen te herinneren. Want al deze dagen hebben zij, behalve ontelbare Duitse, slechts twee Nederlandse vliegers gezien. Het is betrekkelijk stil; slechts op groten afstand sluipen een vijftal wespen langs den horizon, maar dit zijn de overbekende „potloden” . . .

Overigens gaat van officiële zijde het gerucht, dat de depots naar Engeland zullen worden overgebracht en dit is aanvaardbaar, want vorigen oorlog is het ook gebeurd met de Belgische recruterings, zoals de heren weten. Het is dan ook ondoenlijk om hier nog lichtingen rustig op te leiden. . .

Dan naar Engeland! Jol heeft altijd goeie cijfers gehad voor Engels.

Ja, en waarschijnlijk gaan we al heel gauw, verwacht Vorster. Het is namelijk de bedoeling, dat die reusachtige Engelse transportvloot niet leeg teruggaat, want dat zou verkwisting van scheepsruimte zijn.

Ja, dat begrijpen zij. Natuurlijk! Het zit toch prachtig in elkaar, wat? Die Engelsen hebben het wel goed bekeken!

Daar komt nog bij, dat met al die evacuaties uit het Oosten de Hollandse provincies veel te vol komen te zitten, wat natuurlijk uit den boze is, zolang de vijand nog het overwicht in de lucht heeft. Maar dit zal trouwens gauw afgelopen zijn, nu de Engelsen geland zijn. Dus het ligt voor de hand, dat ook grote drommen geëvacueerden naar Engeland zullen worden doorgezonden.

Ha, dan is er nog kans, dat hun vrouwen ook overkomen!

O, maar dan neemt Brinkman zijn meisje mee.

Geen gekke oorlog, vindt Jol, als je iederen avond in het echtelijk bed kunt stappen.

Voor zulk een schromelijk gebrek aan ernst gaat de majoor op de vlucht, nagelachen door een zeer monter stel officieren.

Het huisje ligt vol steenklompen en gruis. Er is blijkbaar met pag op geschoten en in de muren zitten gaten, waar men zijn hoofd doorheen kan steken. In de voorkamer staan een grote vierkante tafel en nog enkele bruikbare stoelen, zelfs een rieten „leunstoel tot C.C.” Het is een zeer onbehaaglijk Hollands binnenhuisje geworden. Deuren zijn met stijl en al uit de muren gedrukt. Aan den wand hangen nog enkele gebarsten schilderijen, waaronder twee crayonportretten van een bejaard koppel. De man heeft scheve, sombere ogen en een treurige sluiersnor hangt ver over zijn mond. Het vrouwtje draagt een boerenmutsje, heeft zeer scherpe dierenoogjes en een geknepen mond, die met één streep langs de liniaal schijnt te zijn getrokken. Het is hard, steendood en vertekend leerjongenswerk, maar het verdrietelijke is, dat een kunstenaar als Beumke er telkens naar kijken moet. De koppen verliezen hem nimmer uit het oog, vooral Opoe . . . Op den zwartgeverfden schoorsteenmantel staat een houten galanterieklokje met messing wijzerplaat op vijf voor tien. Het wordt geflankeerd door twee witte beeldjes, voorstellende juffertjes uit het begin van deze eeuw, met „halfflange” rokken en rijglaarsjes, geregen corsetten, pofmouwen en kleine matelootjes, heel vooraan op verdacht-weelderige kapsels gespeld. Zij zijn op een haar na eender, alleen elkaars spiegelbeeld. Het een wuift met de linkerhand een zakdoekje boven het matelootje, het ander met de rechter. Het is pijnlijk en vermoeiend, daarbij plaagt hij zich tegen beter weten in met de vraag, of er dan werkelijk een foefje be-

staat, waardoor van één geboetseerd plasticje een averechts exemplaar kan gegoten worden. Want hoe hij ook zoekt naar een afwijking, naast elkaar gezet, zijn zij zuiver symmetrisch.

Maar de portretten zijn erger. Zal hij . . . ? Neen, niet toegeven aan zenuwkuurtjes.

De keuken is een steenhoop. Jammer genoeg is de pomp defect en in dit waterland is drinkwater een lastig probleem. Maar het fornuis is bruikbaar en de compagnie baadt in melk. Beumke heeft de vaklieden aan het melken gezet en steeds staan er twee grote pannen op het vuur. Hij laat de vloeren begaanbaar maken en de gaten stoppen met stroo uit het schuurtje, want de polderwind speelt door alle vertrekken en piept hem in de oren.

Kapitein! Bij het opruimen van den vloer hebben zij een blindganger gevonden, in de voorkamer bij het raam. Hij is waarschijnlijk van de pag. Het projectiel ligt achter de gordijnen en vlak tegen de poten van den rieten stoel, waarop de kapitein dezen middag heeft zitten schrijven. Voorzichtig, niet aanraken! Een blindganger is nooit te vertrouwen.

In het schuurtje is een stormlantaarn gevonden, die fel ruikt, maar licht geeft. Hij wordt met bruin pakpapier afgeschermd en Doorakkers zal voor den kapitein een fijne schrijftafel met bureaulamp inrichten.

Tegen zonsondergang trekt Jol met de helft van de sterkte in de wagens naar het kwartier. Schurfie schijnt ook genoeg te hebben van Bolrijk. Ofschoon hij herhaaldelijk geroepen wordt, laat hij zich niet verleiden en blijft bij den dienst.

Het wordt zeer fris. Beumke besluit slechts vier man om beurten bij elk stuk te laten posten en de rest, zo goed als het gaat, onder te brengen in het huis, het schuurtje en den afgeknotten molen, waar de motor staat.

Tegen middernacht, als hij even ingeslapen is boven een artikel over geestelijke en morele herbewapening in een oude krant, komt er een ordonnans met een briefje van Jol: *Om 23.00 order gekregen van Dep. Commdt.: „Hoogste waakzaamheid geboden. Op 14 Mei vanaf 3.00 alle onderdelen volledig gevechtswaardig.” Wat moet ik doen?*

Beumke schrijft op hetzelfde papier: *Slapen en om 3.00 hier. Zeg aan Quinten, dat hij morgen sigaretten en snoepgoed aanvoert, zo mogelijk tegen kantineprijzen. Vergeet de wapenolie en het drinkwater niet!*

Van het korte slaapje heeft hij een zeer lelijken smaak in den mond gekregen en hij denkt aan de pepermuntjes van Quinten. Warme melk kan hij niet meer zien. En die lantaarn stinkt meer dan gruwelijk; het is om misselijk te worden. Hoogste waakzaamheid geboden; wat is dat nu weer? Tante Coba? . . .

Hij staat op om de lantaarn op den schoorsteen te zetten en nu geeft hij met een poot van den rieten stoel den blindganger een duw, dat deze wat verder in den hoek rolt. Hij voelt electriche vonken op zijn vingertoppen en een ogenblik is het, of de vlammen der hel om zijn hoofd slaan. Dat moet geen gewoonte worden! Op den vloer liggen zijn onderofficieren en ordonnansen als sigaren in een doos. Schipper slaapt rustig, zijn hoofd op den ransel en de handen gevouwen op de borst, als het grafmonument van een jongen prins. Op een van zijn poctie-benen steunt Schurfie vertrouwelijk zijn tevreden, slapend snuitje. Alleen Doorakkers zit roerloos en recht op een stoel en nu valt het Beumke op, dat de tamboer zo'n wanhopig gezicht heeft . . . Neen, kapitein, hij kan niet slapen, hij zit te denken . . . Ja, hij weet wel, dat het verkeerd is, maar ge kunt niet gebeteren, dat ge denkt. Hij is getrouwd en heeft thuis drie kleine mannen. En als ge dan al vijf jaar zonder werk zijt, terwijl ge toch wilt werken en kunt werken, dan

vraagt 'ne mens zijn eigen af, waarveur hij eigenlijk vecht.
„We zitten allemaal in hetzelfde schuitje, Doorakkers, en we moeten ervan maken wat we kunnen.”

„Ja, kapitein,” knikt de tamboer, staart met grote koortsogen in het lichtje van de lantaarn en zwijgt.

Beumke legt het hoofd weer in den elleboog. Hij heeft zijn „dresseerhalsband” losgemaakt onder den opstaanden, kraag van zijn overjas. Zijn oor lijkt wel doorgesneden, want daarstraks in zijn slaap heeft hij op den dunnen scherpen rand van den kraaghaak gelegen. Is er dan in dit dwangbuis geen houding te vinden, waarin een mens kan slapen?

Hij is even weggedoezeld en hoort als van heel ver een stem aan de keukendeur . . . De kapitein, waar is de kapitein?

„Och jô, laat dien kapitein toch 'n ogenblik slapen!”

Beumke herkent de stem en glimlacht tegen al deze grauwe onbehaaglijkheid in. Dat was Scheermakers, die in Balkerken uit de provoost is gehaald voor de verhuizing. Zou zijn straftijd nu om zijn? Daar heeft niemand meer aan gedacht in al die drukte . . .

Hij staat op en denkt nog juist op tijd aan den blindganger. Voorzichtig zoekt hij met zijn lamp een weg tussen de slapenden en gaat naar de keuken. De melding luidt, dat er al verscheiden lichtkogels zijn gezien, recht voor de stelling uit.

Hoe was het ook weer? Uiterste waakzaamheid geboden. Gisteren is door de divisie ook een inlichting bekend gemaakt over vijandelijke seinen. Wit betekent: *Hier sind wir*. Rood: *Der Feind greift an*. Groen: *Wir greifen an* . . . Maar de vijand zal verstandig genoeg zijn om dit iederen dag te wijzigen.

Deze waren wit, zegt de jongen. Beumke gaat naar buiten, staat een kwartiertje te huiveren en ziet inderdaad een witten lichtkogel opgaan.

„Kijk eens jongens. Een seinpatroon geeft zoveel licht, dat je wel een kilometer in het rond de krant kunt lezen. Wat ik hier gezien heb, schat ik op meer dan vijftien kilometer afstand.”

Hij gaat terug naar het huisje . . . Beroerd, dat hij niets weet van den algemenen toestand. In vreedestijd begint ieder bevel met haarfijne inlichtingen, niet alleen omtrent het verblijf van den vijand, maar ook omtrent zijn duistere plannen . . . Uiterste waakzaamheid geboden . . . Die lichtseinen zitten hem dwars. Dit is sinds twee dagen het enige levensteken van een vijand, die geland is . . . Maar de afstand was groot en 's nachts schat je ieder licht te kort . . . Had hij maar een kompas om de richting zuiver te bepalen . . .

Nog driemaal wordt hij gealarmeerd door posten, die verdachte geluiden horen, maar telkens blijken het koeien te zijn. Na zijn laatste wandeling ziet hij op zijn horloge, dat het niet meer de moeite waard is nog te gaan slapen. Jol zal over een goed half uur hier zijn. In het Oosten is al een vage lichtstreep te zien.

Genummerde regimenten, zei Vorster. Zouden de Duitsers het straks nog eens proberen vanuit de lucht? In het voorterrein liggen nog meer dan honderd valschermen. Gisteren heeft hij erover getwijfeld, of hij hen zou opruimen, dan wel laten liggen. Als lokaas! . . . Over twee uur zal hij het weten, want zo'n aanval komt steeds bij het aanbreken van den dag. En hij hoeft niet te piekeren, of zijn stukken wel goed staan, want de vijand komt van alle kanten . . .

Ongemerkt nadert hij een groepje, dat zit te babbelen rond een stuk. Een, die blijkbaar tegengesproken is, schiet wat harder uit zijn slof: „Huh, Beumke is vier en veertig, pas geworden! Ik weet het van Quinten en die kan het zien in de papieren.”

Voorzichtig sluipt hij wat nader, want dit is een van die spannende ogenblikken, waarop een mens zichzelf beter kan leren kennen. Hij herkent de stemmen van Robbers en Ketelaars . . .

„Nee, hij is nie bang, die ouwe van ons . . . En hij houdt zich taai, hij rakt heel wat af op een dag!”

„Nou, wij toch ook.”

„Da's niet 't zelfde . . . Hij heeft veel meer aan z'n kop. En ik wil wel 'ns zien hoe jij d'r bijloopt op dien leeftijd, stuk gammell!”

Hij sluipt weg als een dief, bang dat zij hem zullen zien. En opeens schijnen alle zorg en vermoeyenis van hem afgenomen. De stukken staan goed en laat de schavot-springertjes maar komen. Het zal waarachtig wel gaan . . .

Om negen uur is er nog niets ernstigs gebeurd. Wel heeft Schurfie tweemaal gegromd, maar de bommen maakten geen stukken. Quinten is gekomen met een lading drinkwater, sigaretten en versnaperingen. Beumke meent, dat hij voor een uurtje het bevel aan Jol kan overlaten en rijdt met Quinten in den wagen van Johan naar de school om zich te verfrissen. Hij neemt ook een paar lichte zieken mee.

In Bolrijk staan de straten weer vol posten en in strijd met de garnizoensorder van gisteren worden hier en daar nog enkele geweren op hen gericht. Maar Johan is er tegen bestand, hij rijdt eenvoudig door, terwijl Quinten wijs tegen zijn voorhoofd tikt.

Beumke vraagt, of Johan nog weet, wat hij Donderdagavond zei. Dat hij de kinderkamer eens wilde zien, als de vlam in de pan moest slaan.

„Ik heb er te veel van gezien, kapitein,” zegt Johan grimmig.

Zij ontmoeten een der vuurrode postauto's, die zij al deze dagen onverstoord hebben zien rijden langs de wegen, die onder vuur heten te liggen. Het voertuig is zonder enige camouflage en wordt slechts door één gewapend soldaat begeleid . . . En aan den voet van een belangrijke brughelling zien zij een tankversperring in aanbouw. De metselaars werken rustig en zonder opkijken door.

„Kijk Johan,” zegt Beumke, „Ik ben ervan overtuigd, dat tachtig en misschien wel negentig procent van het Ne-

derlandse volk zich met voorbeeldige kalmte gedraagt. Maar die grote meerderheid zien we niet, omdat we geen last ervan hebben. Het is maar een klein handjevol, dat den dienst in de war schopt, de zenuwlijders, de schreeuwers, de Tante Coba's, de bangeriken."

„Doodschieten, kapitein. Ze zijn veel gevaarlijker dan parachutisten. Maar ze houden zich gedekt. En ze *bedoelen* het zo goed."

Beumke haast zich met wassen, scheren en verschonon. Intussen noteert De Wit gegevens voor het journaal en vertelt de laatste nieuwtjes. In den loop van het gesprek zegt hij langs zijn neus weg, dat hij benieuwd is, of de koningin en de regering al in Engeland zijn aangekomen.

„De Wit!" roept Beumke. „Het is toch niet in je hoofd geslagen, hoop ik!"

Maar weet de kapitein dat niet? De koningin en de regering zijn naar Engeland vertrokken . . . Neen, niet Tante Coba, het was de zender van Hilversum en de stem van den gewonen omroeper.

Mooi is dat . . . Uiterste waakzaamheid geboden. Tankversperringen in de stad. In den wijden omtrek geen Duits soldaat te zien. Normale weerstand, zei Vorster. Evacuatie, zei Vorster. En de geest onder de jongens is prachtig, kan niet beter. En nu? Het wil er niet in . . .

Is er misschien ook een boodschap achtergelaten? De groeten aan den reserve-kapitein Beumke of zo?

O ja! Hetzelfde hoogdravend getoeter, dat De Wit nu al dagen lang hoort. Standhouden tot den laatsten man en de laatste patroon en meer van die dingen . . . De compagnie? Die weet er nog niets van. Zij waren al een helen tijd uitgerukt, toen het bericht kwam. En Quinten zou niets zeggen.

Beumke bijt op zijn lip en voelt het bloed naar zijn hoofd stijgen . . . Wie is eigenlijk de regering? Hij kent alleen

den minister van defensie en dat was toch een flink officier in zijn tijd. Overigens staan hem slechts enkele nietszeggende namen voor den geest. En hij heeft werkelijk geen lust om ernaar te informeren. Het is een naamloze vennootschap. Zouden die heren zelf ooit gediend hebben? Of stammen zij nog uit den tijd van de „remplaçanten”?

De vlag omhoog houden! . . . „Kijk eens, De Wit, het lijkt natuurlijk bedonderd, maar wij kunnen alle omstandigheden niet beoordelen. Misschien is het wel goed, misschien is het wel nodig, dat——”

Hij houdt op, want het klinkt al te lam en hij weet ook werkelijk niet, wat hij van plan is te zeggen. De eerste-rangskracht drukt de mondhoeken omlaag en zwijgt . . .

Wel, een kleine reserve-officier als Beumke hoeft geen land te regeren en ook niet naar Engeland te vluchten. Integendeel, hij moet standhouden aan het hoofd van een compagnie gezonde, uitgelaten jongens, die van hem zeggen, dat hij niet bang is. En zelf zien zij helemaal geen gevaar, zei Karel Koen. Ze zijn van het ene indianen-overwinninkje naar het andere gemarcheerd en op dit ogenblik is geen vuur hun te heet. Gaat hij nu zijn lip laten hangen, omdat een naamloze vennootschap haar zetel heeft verplaatst? . . . Maar de koningin is erger. Hoe zegt hij dat aan zijn dochter?

Hij haast zich nog meer, wil bij zijn mensen zijn. Als hij uitstapt bij het koeienspoor naar het gemaal, zet hij vastberaden zijn harde dienstgrijns op. Hebben zij ooit zo'n op-ge-wekten kapitein gezien?

Jol weet blijkbaar nog niets. Hij zit onder de wilgen te dutten in den „leunstoel tot C.C.” en is goed op weg een gat in zijn veldjas te branden met de lange sigaar, die uit zijn slappe lippen bengelt. Hij schrikt wakker en zegt, dat er geen bijzonderheden zijn. Een paar deskundigen proberen de pomp te repareren . . .

Om zich een houding te geven speelt Beumke met den kijker. Want tegenover Jol heeft hij het gevoel, dat hij iets ergs op zijn geweten heeft, een moord. En het lijk kan ieder ogenblik gevonden worden . . . Ginds herkent hij Lanslot, die wat afgezonderd van zijn commandogroep staat en stil over de velden tuurt. Waaraan denkt Michel op 't ogenblik, aan Karel Koen of aan het slechte nieuws? Of denkt zo'n koelbloedig monster alleen, wanneer het onvermijdelijk is?

„Blijf zitten, Jol. Ik loop even naar den kapitein Lanslot.”

Vreedzaam en gezegend liggen de weilanden onder de gouden glorie van deze laaiende lente. Slechts enkele verre schoten onderstrepen de stilte, die slaperig aandoet door het gezoem van ontelbare insecten. Want de gevleugelde beestjes vieren het feest van hun leven. Kadavers liggen op de zij, met strakgezwollen buiken, de benen horizontaal gestrekt, als omgevallen speelgoedbeestjes. Midden op het dijke zit een koe en kijkt in roerloze aandacht naar hem om. „Houd uw gemak, dame, ik kan tot mijn schand niet eens melken” . . . Eerst in het voorbijgaan ziet hij, dat het dier dood is, hij ruikt het zelfs. En als beeldhouwer staat hij versteld van deze gespannen, levendige kijkhouding. Zo'n vreemden *rigor mortis* zou hij zich nooit hebben voorgesteld. De hals is tot het uiterste gebogen en zelfs de ogen zijn meegedraaid. Telkens verwacht hij, dat het dier zal opspringen.

Lanslot loopt opeens van hem weg en hij wil al roepen, doch ziet nu, dat Michel den B.C. tegemoet gaat. Beumke gaat zich eveneens melden, bespiedt het gezicht van den majoor en ziet, dat deze zich goed houdt. Misschien een beetje te levendig?

Ha, twee vliegen in één klap, dat bespaart Vorster een ritje. Er is een nieuwe opstelling gelast. Willen de heren even noteren?

Zij trekken hun kaarten. Welja, denkt Beumke, we doen maar of onze neus bloedt. De dienst gaat vóór het meisje. Maar straks zal hij toch weten, hoe Vorster het aan zijn dochter denkt te zeggen . . .

De majoor schijnt haast te hebben . . . Is het duidelijk, heren? Willen zij de juiste opstelling zo gauw mogelijk melden? Nog iets te vragen?

„Ja majoor. Moeten wij aan de manschappen bekend maken, dat de koningin en de regering vertrokken zijn?”

Vorster maakt een hulpeloos gebaar. Eerlijk gezegd, weet hij het zelf niet. Het zal gauw genoeg bij den troep bekend zijn. En het zal een zeer slechten indruk maken. Zolang uitstellen als mogelijk is . . .

„En als de jongens het op den man af vragen?”

Dan is het een gerucht en weten de heren er officieel nog niets van. Een tijdje laten twifelen, aan de gedachte laten wennen, tot het eigenlijk geen nieuws meer is. Het gewone recept van de oorlogspropaganda bij slecht nieuws. . Het is natuurlijk ver van fraai, maar ja! *A la guerre comme à la guerre*. Is het ver genoeg gekomen, dan zullen zij den zachtsten vorm zien te vinden. Doch daarin kunnen zij zich nu niet gaan verdiepen . . .

De nieuwe opstelling trekt de compagnie ver uiteen. Beumke krijgt de grote autobaan in zijn vak en wordt versterkt met twee stukjes van zes-veld onder een jongen luitenant van de artillerie. Ook zijn commandopost moet verlegd worden, naar een der eerste huizen van de stad, dat over een telefoon beschikt. Het gewone telefoonverkeer staat wel stil, maar van dat nummer kan een militaire verbinding gemaakt worden. Bij het motorgemaal blijft alleen de sectie-Jol achter, zij zal de stukken anders moeten opstellen en een nieuw vuurplan maken. Jol vindt zijn nieuwe eenzaamheid zeer ongezellig, doch Beumke troost hem met de volledige beschikking over den leunstoel tot C.C.

In een goed uur tijd is de nieuwe opstelling ingenomen en geschetst. De batterij zes-veld is warm toegedekt met zandzakken. Maar als al het werk gedaan is, moet Beumke gewaarworden, dat een lusteloze stemming zich meer en meer van de jongens meester maakt. Drie hebben reeds de stoute schoenen aangetrokken:

Kapitein, is het waar, dat de koningin al weg is?

Een maakt het al te bont: Kapitein, ze zeggen, dat de ministers ervandoor zijn met de centen . . .

En telkens antwoordt Beumke door te verwijzen naar Tante Coba. Hij heeft het zoete gevoel, dat hij hierdoor wraak neemt op het serpent.

Bezig blijven! Hij gaat de opstelling van de stukken bekijken en dit is nu een grote wandeling geworden. Hij loopt langs het koewegje naar Jol en is reeds halverwege, als opeens aan den rand der stad zich een goed onderhouden schietpartij ontwikkelt.

Ha, Tante slaat terug, denkt hij en tegelijk hoort hij het hoog en klagelijk gejang van een kogel. Van twee, drie kogels . . .

En nu is er iets vreemds, dat hem dwingt op het dijkje te blijven. Hij acht het zelfs voor iemand als den kapitein Beumke totaal onmogelijk om er af te stappen. Natuurlijk weet hij, dat het dwaas en onverantwoordelijk is, dat geen enkel belang erdoor gediend wordt, integendeel. Maar hij bijt op de kiezen en gaat geen pas opzij. Hij probeert zelfs deze misdadige koppigheid goed te praten: Eergisteren betrapte hij een jongen sergeant, die met vier man ijverig vuurde uit een Bolrijks achterstraatje, den polder in. Toen hij vroeg, wie zij eigenlijk aan 't verslaan waren, kreeg hij ten antwoord: „Daar liep 'n heel stel en toen we schoten, kropen ze weg!” . . . Wegkruipen was dus het volledig bewijs van een slecht geweten . . . En deze afstand is haast een kilometer; de klungels schieten er mijlen naast . . .

Zziemmm! . . . Deze was toch vrij dichtbij . . . Ga van het dijkje, ezel, en dek je! Denk aan je vrouw en kinderen, jij loonslaaf, die te kronkelen hangt aan een dun draadje, zolang het een andere naamloze vennootschap niet behaagt om je los te laten. Wat een roemvol einde, hier als een hond te worden neergelegd door eigen vuur. Zo'n dood is nog dommer dan een alcoholisch verkeersongeval . . .

Zziemmm! . . . Nog loopt hij over het dijkje en heel zijn wezen tintelt van een vreemd genot. Voor heel de wereld heeft hij ongelijk, maar toch voelt hij zich nu leven, zo intens, als hij zich nooit heeft kunnen verbeelden. Het is niet nieuw, geen eigen vinding, maar voor hem toch een ontdekking. Hier proeft hij de machtige charme van het Gevaarlijke Leven. Mussolini is een adept, prijst het openlijk aan. En in strijd met zijn ernstige professorenuiterlijk moest ook de kalme, strakke Koning Albert nu en dan zijn teveel aan mannenkracht uitvieren in halsbrekende klimpartijen . . .

Ha, dit is eerst leven. *Vivere pericolosamente!* Het lijkt, dat hij zich bewust is van het beloop zijner fijnste zenuwvertakkingen en ieder vezeltje trilt van lust. Zijn harteklop van iederen dag, zijn macht over ledematen en zintuigen, zijn naakt, dierlijk leven is geworden tot een ongekende vreugde, de vreugde om het leven zelf . . .

Zziemmm! Zziemmm!

Met vernieuwde kracht slaat de heilloze prikkel door zijn bloed. Maar hoe kwam hij ertoe zich zo hard op de proef te stellen? Moest hij zijn wrang humeur overstemmen, zich schadeloos stellen voor zijn wrevel om de gevluchte regering, officieren zonder sterren, waarvan hij nu reeds tientallen zag voorbijgaan, en andere Tante Coba's?

Het schieten neemt af. Reeds is hij aan het gemaal, doch van Jol en zijn mannen is niets te bespeuren. Daar staan

twee stukken in hun walletjes van zandzakken, geheel verlaten.

Een eind voorbij het huis vindt hij de sectie uitgestrekt langs den slootrand achter het dijkje, de neuzen bijna in het water. Hij blijft boven op het walletje staan en kijkt lachend op hen neer. Jol rolt zijn woedende ogen. Die godvergeten lummels daar in Bolrijk . . .

„Ja, ik ben ook beschoten,” zegt Beumke. „Komt allemaal hier naast me staan.”

Weer slaat een blijde, warme golf door zijn borst om de macht van zijn voorbeeld. Want hij ziet er niet één, die aarzelt. Het ruige viertal, de oud-huzaren, zijn de eersten. Nu staan zij met het gezicht naar de stad, zwaaien hun armen en ballen hun vuisten . . . En het helpt onmiddellijk. Er klinken nog enkele weifelende schoten en het vuur verstomt.

Jol heeft een driftaanval. Hij grijpt de fiets, hij zal ze daarginds eens wat gaan vertellen. En maatregelen nemen! Hij bedankt ervoor iedere vijf minuten in zijn rug te worden geschoten. Anders is het straks weer hetzelfde liedje. Want als ze verdomme de scheuren in je zandzakken schieten, is het hem ver genoeg gekomen.

Zo'n zorgelijke huisvader als Jol houdt zich deze dagen zeer goed, vindt Beumke, beter dan hij heeft durven hopen. Maar het zal toch geraden zijn om niet met hem te gaan theoretiseren over de donkere lusten van het *vivere pericolosamente* . . .

Er wordt zeer druk gevlogen en alle batterijen geven wat zij kunnen. In de verte brandt Rotterdam. De sergeant Dielemans heeft al een paar maal aan Beumke den kijker te leen gevraagd om te zien, of de kerk nog overeind staat, waar zijn ouders zo dichtbij wonen.

Beumke krijgt er een stijven nek van. Waar blijven onze bondgenoten?

Het zou nu toch afgelopen moeten zijn met het Duitse overwicht in de lucht. Overwicht? Er is zelfs geen tegenstander te zien. Wat gaat alles toch anders, dan men zich heeft voorgesteld! Hij krijgt steeds minder kijk op den „normalen weerstand”. En hij vecht tegen het verlammeende voorgevoel, dat er nog meer „dès-illusies” te wachten staan.

Het enige voordeel van deze drukte is, dat er niet meer over koningin en regering gesproken wordt. Evenmin als over Koen, Losekaat, Klinker, Vrijdag en de rest van de drie en twintig gesneuvelden, die het bataljon-Vorster tot nu toe heeft verloren . . .

Eindelijk wordt het wat rustiger in de lucht en Beumke denkt even te gaan zitten in het huis van zijn commandopost, als vlak naast zijn lompe vetschoenen een lange luxewagen wordt stilgezet, donkerpurper van kleur en gloednieuw. Er zit een beeldschone luitenant van speciale diensten achter het wiel en wanneer het portier wordt geopend, waait er een zoet parfumluchtje. Op een hagelwitte vacht rusten een paar van die modieus gesneden en onberispelijk gepoetste rijlaarzen, die den polderjongen Beumke van de gewone infanterie ten strengste verboden zijn. De mijnheer komt naar allen schijn juist van den kapper, heeft wat rose poeder op zijn blozende kaken en zijn haar glimt nog zwarter dan de laarzen. Een uniform, dat de kleermaker een uur geleden heeft bezorgd. En witte, zeemleren handschoenen; het prijsje is er juist af. Als nu het mooie meisje nog instapt, kan meneer zijn verlovingsvisites gaan rijden, denkt Beumke.

De luitenant toont zijn papieren en is uitgezonden door het A. H. K. om hier en daer 'ns rond te neuzen, want de berichten komen slecht deur en zijn taemelijk verward. Heeft de kapitein bijgeval iets bizonders te melden?

„Hier gaat alles best,” zegt Beumke. „Buitengewoon zelfs. Vrijdagochtend begon ik met twintig patronen per

man en nu heb ik al twee kanonnen!" Hij wijst op de twee onooglijke stukjes zes-veld.

O, prachtig . . . En de meneer heeft goed nieuws voor den kapitein: Franse gemotoriseerde troepen hebben dezen middag de Moerdijkbrug heroverd, volkomen intact zelfs.

Beumke staat even te duizelen. Laten zij ernstig blijven! Zei meneer, dat de brug *heroverd* is?

Jae, absoluut. Of-fi-cieel. Heeft het direct van het A.H.K.! . . . De modeplaat glanst en slaat nadrukkelijk met wit zeemleer op het stuurwiel.

Dat wil dus zeggen, dat de brug eerst in handen van den vijand was?

O, wist de kapitein dat niet? Jae, de brug was Vrijdagochtend in alle vroegte deur valscharmtroepen bij verrassing genomen.

Neen, Beumke wist er niets van, komt recht uit den polder . . . Zo-zo. Enfin, eind goed, al goed, zal hij maar zeggen . . . Ja, meneer kan rustig doorrijden, zeker tot Klipdorp.

Hij gaat even zitten op het lage tuinmuurtje langs de straat, want op eens willen zijn benen niet meer . . . De Moerdijkbrug, de sleutel tot de Vesting Holland, „bij verrassing" in handen van den vijand, vier dagen lang en volkomen intact . . . Hij denkt aan de talloze grote oefeningen rond de Moerdijkbrug in veertien-achttien, de lange marsen heen en terug, eenmaal zelfs vanuit Zundert. En nooit was zo'n oefening goed; nooit was dit militair heiligdom veilig genoeg . . . Maar op het ogenblik dat hij, als de hansworst van Bernard Shaw, op de Duitse machine-pistolen losstormde, was de brug . . . En dan moeten er troepen uit Frankrijk komen om . . . Maar die vent is gek!

Kapitein! Breugelmans wijst op een groepje burgers . . . Die lui daar houden stokstijf vol, dat de koningin en de ministers . . .

„Ja, Breugelmans, maar dat is alweer bijzaak. De Moerdijkbrug is intussen door Franse troepen heroverd. Het wordt of-fi-cieel omgeroepen door een luitenant van speciale diensten met witte handschoenen.”

„Hè?” De jongeman staat te gapen.

Telefoon voor den kapitein!

Stuurman meldt, dat het toestel als militair nummer is opgenomen, zodat hij naar alle kanten verbinding kan krijgen . . . Moerdijkbrug? Och kapitein. Stuurman verwondert zich nog maar over één feit: Dat hij niet allang gevaarlijk krankzinnig is geworden van al die berichten. Maar dat kan nog komen . . .

Wel een uur lang zit hij zwaar te peinzen op het muurtje, doch vergeet zijn dienstgrijns niet. Dan stoppen er twee motorspuiten bij zijn commandopost en een brandmeester vraagt, hoe ver hij kan doorrijden.

„Zeker tot Klipdorp”, weet Beumke. „Daar zult u nog eens moeten vragen . . . U gaat zeker naar Rotterdam?”

„Ja, ze zullen ons daar nodig hebben.”

„Het ziet er beroerd uit, vindt u niet?”

„Ja, maar dat kan veel meevallen, kapitein. Op groten afstand lijkt het altijd veel erger, dan het is. Als er in zo'n stad drie of vier flinke brandhaarden zijn, dan vloeit het rookgordijn in elkaar en lijkt het uit de verte wel, of heel de stad brandt. Maar dat kan erg meevallen.”

Des te beter, vindt Beumke en wenst hun goede reis.

Kapitein! Kapitein! Een zestal jongens komen in dollen vaart op hem af. Daar — zij wijzen op het laatste huis van de straat — woont een man en die zegt, dat de oorlog is afgelopen! Dat de wapens zijn neergelegd! De opperbevelhebber had het zelf gezegd voor de radio.

„Jongens, gebruikt je verstand. Je weet toch, dat in heel deze buurt de electriciteit is afgesneden.”

Dat hebben zij ook al gezegd, maar die vent heeft een toestel met accu's!

Nu, dan gaat hij zelf dien meneer eens aan den tand voelen.

Doch Ringmeier komt hem nagehold. De luitenant-adjutant moet den kapitein persoonlijk hebben.

Beumke gaat terug. „Ja, Stuurman?”

„Kapitein, hier is een order voor u: Alles verzamelen, afmarcheren naar het kwartier en nadere bevelen afwachten. De troep is geconsigneerd.”

„Verzamelen? . . . Geconsigneerd? . . . Zeg, Stuur! Is het dan wààr, wat hier rondgekletst wordt over staken van vijandelijkheden?”

„Ja, kapitein . . . Maar ik mag het u eigenlijk niet zeggen, want de majoor is op weg om het persoonlijk aan de compagniescommandanten mee te delen.”

„Godverdomme.”

Ha, de oorlog is afgelopen. In de schemering branden reeds de straatlantaarns en heel Bolrijk geniet van een lichtbad! De telefoon gaat weer en de versperringen worden snel afgebroken. Men ziet ijverige huisvrouwen, die de vervelende papierstroken reeds van de ramen weken. Hè, hè, wat een opluchting.

Vroeg in den avond komt het bevel, dat het bataljon-Vorster zich onmiddellijk naar Voorhoeve begeeft en daar zijn oude kwartieren betreft. In Bolrijk verwacht men een groten vluchtelingenstroom uit Rotterdam en er moet plaats gemaakt worden.

Beumke verzamelt de manschappen en de chauffeurs in de gymnastiekzaal. Eerst geeft hij aanwijzingen voor het vertrek. Daarna dankt hij hen voor den ijver, dien zij getoond hebben gedurende hun gehelen dienstdtijd en vooral voor hun kranige houding tijdens de gevechten. Tot nog

toe heeft hij altijd gesproken van zijn recruten, nu zal hij voortaan spreken van zijn soldaten. En zij mogen niet denken, dat alles vergeefs is geweest: de kameraden, die zij verloren hebben en de spanning, waarin zij hebben geleefd. Want zij hebben er iets belangrijks bij gewonnen, iets blijvends, en dat is achting voor zichzelf! Zij kunnen fier het hoofd omhoog houden, want zij hebben allen hun best en meer dan hun best gedaan, zij hebben zich als ware soldaten weten te gedragen, ordelijk en onverschrokken. Hij kan niet zeggen, hoe trots hij is, dat hij een compagnie heeft mogen commanderen, die al haar opdrachten behoorlijk heeft uitgevoerd, terwijl geen ogenblik ook maar de geringste verwarring heeft geheerst. Dat zou hem nooit zo goed gelukt zijn, als niet iedereen bereid was geweest zijn helen persoon te offeren. Nooit heeft hij tweemaal om vrijwilligers moeten vragen, integendeel, hij had er steeds te veel. Hij weet er maar één woord voor: zij hebben zich gedragen als mannen . . .

„Jongens!”, gilt er een achter uit den hoop en de stem slaat over van opwinding. „En wij hebben 'n *fijnen* kapitein!”

Op zoiets hebben zij met stijgend ongeduld gewacht. Hun wilde, jonge geestdrift barst los.

Beumke staat daar en bloost als een meisje. Hij ziet, dat Jol zijn neus snuit, hij ziet hun warme, glinsterende gezichten en koestert zich in de hete stralen van hun laaiende levensblijheid . . . Zijn dit dezelfde slappe vrijers, die onlangs in Balkerken door de kazernepoort kwamen gedweild?

Opeens valt alle moedeloosheid van hem af. Hij voelt zich getroost in de ellende van het ogenblik en meer dan beloond voor al zijn dagelijkse zorgjes. En de toekomst lijkt nu veel lichter. Wat er zal overblijven van het Nederlandse goud en al wat nationale rijkdom genoemd wordt, weet hij niet. Hier kijkt hij met wazige ogen in de enige ware schatkamer van zijn volk . . .

Bij deze uitgelatenheid kan hij niet meer spreken over de doden, gelijk hij van plan was. Dat komt later nog wel. Maar één hoera moet er nog bij voor onze burger-chauffeurs, speciaal voor hun commandant, den sergeant Hermans en ook voor onzen buitenlandsen gast, den Vlaamsen oud-strijder Jules.

En nu slaat hij op de vlucht. In de gang botst hij bijna tegen een ordonnans, die bericht heeft voor den kapitein Beumke. De jongen zweet en hijgt. Hij zou er al veel eerder zijn geweest, maar hij heeft meer dan een uur moeten zoeken, hij is zelfs al in Voorhoeve geweest en werd door iedereen verkeerd gewezen. Hij kan er niets aan doen, als het te laat komt.

Het bericht komt van den commandant ener luchtdoelbatterij en is door iemand van het depot-bureau doorgezonden naar Beumke: *Herhaaldelijk wordt mij van verschillende zijden gemeld, dat het stoomgemaal aan de Vijf-Uiltjesvaart (± 600 m. Z.W. van mijn opstelling) door vij. is bezet.*

Tante capituleert niet.

Vandaag loopt de wekker niet af en als Beumke wakker wordt, weet hij al gauw, dat het Zondag is. Maar ook dit maakt den laatsten tijd niet veel verschil.

Er luiden kerkklokken en de zon kiert scherp door de reten van het gordijn . . . Ongeveer in ditzelfde schemerige licht stond Karel dien ochtend aan zijn bed. Over de grijsblauwe pyama droeg hij de overjas, waarvan Beumke den rug zo goed gesneden vond, hoekig, vlak en slank. Karel's kleren leken altijd nieuw. Hij kocht altijd het beste, maar deed er verrassend lang mee. Voor ruwe diensten en bij slecht weer droeg hij nu nog het veldjasje, waarin hij anno zestien beëdigd was.

Opnieuw wringt de pijn om het verlies. Zijn kostbaarste bezit, het sprookje van zijn jeugd, is onherstelbaar verminkt. Nu eerst heeft hij wroeging om de vele jaren, dat hij Karel verwaarloosde, nauwelijks aan hem dacht. En het helpt niet, of hij zich al inprent, dat dit soort verdriet eigenlijk niet meer is dan platte zelfzucht. Het kind pruilt om een halfvergeten stuk speelgoed, dat eerst kostbaar is geworden, als het onherroepelijk verloren is . . .

Elsje van Hooydonk . . . Toen zij den tweeden avond na de capitulatie terugkeerden in Hotel Drakestijn, vernamen zij, dat Elsje daar reeds was geweest en weer vertrokken. Zij had toch kans gezien om achter de Waterlinie te komen! En de oude hotelhouder was nog onder den indruk van het bezoek. Ja, mevrouw was zeer in de war; dat

is te begrijpen. Zij had de persoonlijke kleinigheden van den kapitein ingepakt en meegenomen. En hij moest aan de heren haar beste groeten doen. Zij wilde ook de rekening voldoen, maar na veel aandringen had zij toch goedgevonden, dat hij een paar dagen gastvrijheid mocht verlenen aan een Nederlands officier, die gesneuveld was. Omdat het zo hartelijk gemeend was, zei Mevrouw . . . De oude heer was er trots en blij om.

Een paar dagen later werd de volledige sterkte van het bataljon verzameld op het sportterrein. De muziek was weer aanwezig en de jongens hadden dagen lang geoefend. Na den psalm: „Wilt heden nu treden” trad de bataljonscommandant naar voren in het carré en ontvouwde een vel papier. Allen bemerkten, dat hij zich op dit oogenblik ver boven zichzelf verhief. Er ging een grote waardigheid van hem uit; het was alsof hij plotseling veel groter werd. En terwijl de muziek zacht het Wilhelmus speelde, hield hij met plechtige stem appèl over de doden van zijn bataljon.

De reserve-kapitein Karel Pieter Koen?

En na elk der zes en twintig namen klonk uit duizend monden:

Present!

Het was een schouwspel, dat diep in hun ziel werd gekerfd. Beumke tuurde strak naar Vorster . . . Neen, dit was niet meer de alledaagse steenbakker uit den Achterhoek, die graag een borrel drinkt met zijn officieren. Hij zag de gestalte uitgroeien tot het symbool van den eenvoudigen man uit alle eeuwen, die, als de nood roept, zijn gereedschap neerlegt en de wapens opneemt om zich te weer te stellen naar de ingeving van zijn gezond werkersverstand. Zonder aarzelen greep deze onbekende Vorster de overrompelende gebeurtenissen aan, waar hij hen grijpen kon. En zijn bevelen waren goed. Snel en zeker vond hij het

enige middel om paniek en moedeloosheid te voorkomen, hij zette zijn mannen aan het werk, hij wachtte niet af, hij trad den vijand tegemoet. Ook hij wilde zuinig zijn met andermans kinderen, hij wist zich verantwoordelijk voor duizend jonge mensenlevens en hij had den moed enkelen te offeren om het geheel te behoeden voor verwarring en ontbinding . . .

Na het dodenappèl klonk het lied van den goeden kameeraad. Daarna marcheerden zij af naar de graven der gesneuvelden met de vele bloemen, waarvoor zij allen hadden bijgedragen. Vorster had in de bataljonsorders geschreven: Ieder man geeft iets, al is het maar een cent . . . Karel ligt tussen de jongens van zijn compagnie. Zijn klewang was in den versen grafheuvel geplant. Blaauw had voor de hulde aan het graf van den kapitein den soldaat aangewezen, wiens naamplaatje Koen in de hand hield, toen hij viel . . .

Arme Jol . . . Hij is als een der eersten met groot verlot gezonden. Een paar dagen later kreeg Beumke een opgewonden brief. Want terwijl Jol hier zijn huid waagde voor de goede zaak, zijn onze bondgenoten zijn Zeeuws-Vlaams stadje binnengevallen. Waalse soldaten dreven zijn vrouw en kinderen uit het huis om het beter te kunnen plunderen. Zelfs de spaarpotten van de kinderen waren weg, evenals de gordijnen, die moesten dienen om het geroofde in te pakken. En wat niet weggesleept kon worden, was kort en klein geslagen . . . Wat zal Jol woest met de ogen hebben gerold. En niet zonder reden.

De brief kwam, toen Beumke nog zonder bericht was van huis, en maakte zijn eigen vooruitzichten niet beter. Maar op den 28sten Mei bracht een luitenant, die tot diep in de Vlaanders was teruggeslagen, een brief mee van Liesbet, die schreef, dat alles wel was en in Weerdighem alles nog overeind stond.

Een andere meevaller was Doodewaard, zijn eerste

zwaargewonde. Hij is kerngezond uit het hospitaal gekomen en zit weer op zijn eiland, waar hij aan iedereen vertelt, wat de kapitein en de dokter gezegd hebben: Alleen reuze-sterke kerels komen zo'n verwonding te boven . . .

Beumke schudt glimlachend het hoofd, als hij aan Klinker denkt. De deugniet heeft hem zelfs na zijn dood nog een poets gebakken, een benauwd kwartiertje bezorgd. Een van die eerste dagen meldde Mijnlief het bezoek van Klinker's vader en Beumke verzamelde al zijn moed voor dit pijnlijk onderhoud. De man kwam echter namens den vader, die al zeer oud was en te veel tegen de reis had opgezien. Hijzelf was de aanstaande schoonvader. Dit was al een opluchting voor Beumke. Hij prees den jongen uitvoerig als een goed soldaat en een vrolijken klant. Ten slotte stelde hij zijn bezoeker den gouden verlovingsring en de andere persoonlijke bezittingen van Klinker ter hand. De man was zeer getroffen en ging dankend zijns weegs.

Prompt een uur later werd „de schoonvader van Klinker" aangediend. Neen, het was een heel andere, zei Mijnlief.

Bliksem nog toe! Had Beumke den ring aan den verkeerden schoonvader gegeven? Zelfs Quinten wist er geen raad op. De nieuwe schoonvader deed echter al spoedig afstand van het grootste deel zijner bevoegdheden. Hij kwam uit Balkerken en „schoonvader" was wel wat veul gezegd, maar hij moest toch iets zeggen om binnen te geraken. De jongen had kennis gekregen aan zijn dochter en het was al zo ver gekomen, dat hij zowat iederen avond aan huis kwam. Heel de familie was erg op hem gesteld, omdat hij zo'n plezante kerel was. En zijn dochter — dat begrijpt ge — was van lieverlee betoverd-zot geworden op dat manneke. Ze deed er dan ook heel erg over . . .

Beumke luisterde, vastbesloten zich van den domme te houden, zolang er geen gevaar dreigde. Maar het gelukte

hem niet alle heiligdommen te sparen, want de man was eigenlijk gekomen om het adres van de oudelui. Hij kende die mensen wel van geen kanten, maar omdat ze thuis zoveel plezier hadden beleefd aan dien jongen, wilden ze dien mensen toch eens schrijven . . .

En dit moest ten allen prijze voorkomen worden. Beumke zei, dat meneer, als man van de wereld, het wel zou begrijpen. „Wij” waren immers ook jong geweest! En op dien leeftijd ben je tot alle deugnieterijen in staat, als het op meisjes aankomt. Klinker was een best soldaatje geweest, de plezierigste jongen van heel de compagnie, maar een deugniet! En als hij nog leefde, zou Beumke hem hier onder ons eens flink de waarheid hebben gezegd. Want hij was op zijn eigen dorp al verloofd, de vlegel. Maar ja, hij was dood, hij was als een dapper soldaat gevallen en daarmee waren al zijn zondekens uitgewist. En niemand zou ermee gebaat zijn, als nu bekend moest worden, dat hij één van de twee meisjes voor den gek hield. Beumke liet het aan meneer over om te oordelen, wat het beste was. Zowel zijn eigen dochter als het andere meisje bewaarden op 't ogenblik nog een prettige herinnering aan Klinkertje. En voor zijn ouders zou het toch zeer verdrietig zijn, als ze nu nog moesten horen, dat hun zoon in Balkerken zo'n lelijke kwajongensstreek had uitgehaald. Zou het niet zo te plooiën zijn, dat . . . ?

De man stond op en stak zijn hand uit. De kapitien had groot gelijk en kon op hem rekenen. Hij was zelf oock soldaat geweest! Die gasten meenden het niet zo kwaad, maar als ze rokken zagen, dachten ze niet verder na. Het bleef onder ons; hij zou er wel iets op vinden . . .

Een volgende verrassing was de komst van Herman Nocker, over wiën zij op den avond van Reus Haas nog zo uitvoerig gesproken hebben. De gewezen stormer was diep terneergeslagen door hetgeen hij in Brabant heeft moeten

aanzien. Het ene terugtochtsbevel was nog niet uitgevoerd, of het andere werd reeds ontvangen en weldra ontaardde heel de achterwaartse beweging in een dolle vlucht. Hij heeft moeten razen als een wild beest om zijn compagnie bijeen te houden en het zou hem ook gelukt zijn, als hij ze 's nachts onder zijn hoofdkussen had kunnen leggen. Open en bloot langs de wegen zag hij soldaten van alle wapens, die brutaalweg burgerkleden kochten van de boeren. Alle vrachtwagens, die in Oostelijke richting gingen, waren opgehoopt vol en werden overal opnieuw bestormd. Vaak genoeg is hij er met het pistool voorgesprongen en dat hielp. . . voor vijf minuten. Die machteloosheid, het was om grijs te worden. Het ergste was, dat hijzelf al op Zaterdagmiddag niet meer kon vechten tegen de overtuiging, dat het een verloren zaak was en alle verzet nutteloos. Tegen de gevolgen van twintig jaar afbraak kon hij niet op. En niemand. Toch heeft hij het goede en bruikbare deel van zijn compagnie in de hand kunnen houden, ongeveer zes tienden van zijn sterkte . . . Maar hij heeft geen schot gelost en hij knarste zijn tanden, toen hij moest horen, hoe aardig het depot heeft kunnen werken . . .

Beumke prijst zich gelukkig, dat hem zoiets bespaard is gebleven. Het ergste, wat hijzelf gezien heeft, waren officieren zonder sterren en onderofficieren zonder chevrons, maar zij marcheerden toch in de richting van den vijand. Wat moet het afschuwelijk zijn voor een kerel als Nocker om met zulke ervaringen uit een verloren oorlog thuis te komen . . . Neen, dan het ongewapende bataljon-Vorster met zijn grasgroene recruten!

Terugkerend van het Zondagmiddagappèl, treft hij Lanslot, die onder de lindebomen van het voortuintje zit te staren naar niets in het bijzonder. Het is een gunstige opstelling. Over de heg en onder het lindenloof door kunnen

zij op de straat kijken, zonder dat zij zelf al te zeer uitgestald zijn.

Beumke laat zich in een rieten stoel vallen. „Hier zit de zuivere winst”, zucht hij.

„M—m. Dat hadden we ons liever anders voorgesteld. Het is verdomd beroerd, dat we Karelkje verspeeld hebben . . . Maar nu alles zo heeft moeten zijn, hadden we dit avontuur toch voor niets ter wereld willen missen, zeg nou zelf.”

„Dat is zo. En als we de verhalen van Nocker horen, moeten we nog tevreden zijn. We weten nu tenminste, wat we ons jarenlang hebben afgevraagd. Wij kunnen in oorlogstijd een compagnie commanderen. Dat weet je niet, vóór je 't geprobeerd hebt. En we weten ook, dat het niet gemakkelijk is. Er waren wel ogenblikken, dat ik bang was. Maar eerlijk gezegd was ik het niet zozeer voor mezelf als wel voor den troep.”

„Dat is het juist,” knikt Lanslot. „Wie zich om anderen bekommert, kent geen vrees.”

Zij zwijgen een poos en weten van elkaar, dat zij aan Karel Koen denken.

„Michel, het zou toch te erg zijn, als 't weer hetzelfde drama moest worden. Hij spaarde voor de studie van Pieter. Je weet toch, hoe het hem altijd heeft gewrongen, dat hij zelf niet heeft kunnen studeren. En hij had zich gezworen, dat Pieter——.”

„Die jongen gaat studeren.” Lanslot zegt het zo beslist, dat Beumke rechtop zit. „Je mag er ook toe bijdragen, als je wilt. Maar het zal niet nodig zijn. Ik weet nu al zeker, dat ik het geld bijeenkrijg.”

„O, maar dat is prachtig, Michel! Een steen van m'n hart. Nog 'n kop koffie. Nee, liever iets feestelickers, op het welslagen van Pieter Koen! . . . Johan, Sherry voor deze krijgsgevangenen.”

Ja, Lanslot vindt het een buitenmodelsen oorlog. Helemaal niet volgens de boekjes. Eigenlijk moesten zij nu achter den prikkeldraad zitten en dan waarschijnlijk niet achter den sherry. Over een paar dagen gaan zij naar huis, of er niets gebeurd is!

Johan brengt den sherry en vertelt de laatste geruchten. Dan kijken zij een tijdlang naar het verkeer. Er komen enkele Duitse pantserwagens voorbij en Beumke denkt aan de tankversperringen, die overal gebouwd waren, uit baksteen of straatkeien . . . Was dit onnozelheid of boerenbedrog? Nu moet je zien, wat een lekker kanonnetje die lui aan boord hebben. Eén schot en heel de kolonne wipt in dezelfde vaart over de brokken, zonder een seconde vertraging. Hij wil erover beginnen, als Lanslot opeens zegt:

„Je vroeg, wat ik dacht, toen ik naar dat gelande vliegtuig liep.”

Beumke is vol belangstelling.

„Weet je nog,” gaat Michel voort, „dat je met Karel 's morgens vroeg op mijn kamer kwam? En dat je na een van de bommen begon te zingen van *L'astre du jour fait boum*? . . . Dat *boum*-liedje heeft heel den dag in m'n hoofd gehangen. Ik kende maar enkele regels en het was afschuwelijk irriterend. Ik heb je wat verwenst! En toen ik naar dat vliegtuig tippelde, zong ik zelfs hardop van *boum*! . . . Tot overmaat kom jij me vlak daarop nog vragen, wat ik eigenlijk dacht en wat er in me omging. Ik had je wel kunnen douwen!”

Beumke schiet in een lach. „Michel, je bent toch veel menselijker dan ik dacht.”

Tante Coba, Reus Haas en de andere heren Jansen-Van der Aa krijgen eindelijk hun zin. Het is afgelopen met het flauwe soldatenspelletje. Er blijft geen man en geen cent van over.

De schamele resten der compagnieën zijn samengevoegd onder den kapitein Nocker en dit heet voortaan „Opbouw-dienst”, zolang het duurt. Nocker zelf spreekt van een doodgeboren kindje met een lam handje.

Quinten blijft nog wat, heeft niets beters omhanden, want op zijn kantoor kan deze oudstrijder „voorlopig” niet terecht. Hij heeft Beumke naar den trein gebracht en Schurfie opgetild om hem een poot te laten geven. Want ook Schurfie blijft bij den dienst, hij heeft nu eenmaal een soldatenhart en zal het nooit tot éénmanshond kunnen brengen . . . Wel kapitein, zij hebben samen plezierig gediend. En goed gediend! Aan onze karbouwjes heeft het niet gelegen, eerlijk niet. Het leven is vol teleurstellingen en des-illusies. Maar we komen er dóó-oor! Het ga den kapitein goed . . . En om de feestelijkheden waardig te besluiten, kan hij tot zijn genoegen melden, waarom de damespantalone zijn afgekeurd. Ze waren namelijk bestemd voor het Academisch Ziekenhuis van Groningen. Maar in dat hoge Noorden zijn de grieten zo kloek van bouw, dat de pijpen veel te nauw waren. Tot ziens, kapitein! Wel thuis! Ja, hij zal schrijven! . . .

☛ In Deuzeldonk blijft hij een trein over. Hij ziet er wel tegen op, maar het kan niet anders: hij moet naar Elsje van Hooydonk.

Reeds aan het begin van de Schoolstraat kijkt hij als altijd naar de hoge dakgoot, waar de tennisballen liggen. Dat kijken heeft hij nooit verzuimd sinds den dood van Monsieur Koen.

Nooit heeft hij met zoveel hartkloppingen op de stoep van het schoolhuis gestaan. Dezelfde groengelakte deur en de royale koperen belleknop. Hij weet nog goed, dat hij op de tenen moest gaan staan om eraan te trekken. Drie keer bellen, dan wist Karel dat het voor hem was . . .

Dezelfde vlugge voetstappen in de gang en daar staat Pieter.

Ha, meneer Beumke! . . . Neen, moeder is naar Den Bosch en komt vanavond pas thuis.

De jongen is helemaal uit Karel gesneden, ziet Beumke. Alleen de ogen zijn iets lichter en het haar wat blonder. Dat heeft hij van Elsje. En precies als Karel doet hij oud en wijs voor zijn lengte . . . Op dezen leeftijd stapten zij samen al naar het gym. Maar toen droegen zij hoge, stijve boorden en hadden een grote pijp in den mond . . .

Ja, hij komt graag nog eens binnen; het is al zo lang geleden . . .

Om zijn ontroering te overstemmen praat hij druk in het rond. Want hier is haast niets veranderd. De staande klok met de maneschijven. De grote, zware mahonie-schrijftafel. En waarachtig, nog steeds die blankgepoetste, tinnen beker met de ganzeveren. Alleen monsieur kon er de juiste punten aan snijden en er fijne krullen mee trekken, die zo mooi van dik naar dun uitvloeiden. Zij, jongens, vonden het machtig geleerd staan, maar brachten er niets van terecht . . . En daar ligt als immer de dikke kartonnen map, groen gemarmerd, met linten van gelijke kleur. Het etiket is aan de randen iets weggesleten en de inkt wat verbleekt. *Geschiedenis van het Onderwijs in het Kwartier van Baarschot*. Dit is nog het fraaie handschrift van Karel's vader, het lijkt wel steendruk. Een gedeelte is netjes langs de liniaal doorgehaald en veranderd in: *de Baronie van Cronenberg* . . .

Ja, Pieter, hier heeft de jonge Leo Beumke heel wat uren doorgebracht. Grootvader zat daar aan de schrijftafel en werkte aan het boek. En Beumke kwam vaak genoeg om een moeilijke Latijnse vertaling over te schrijven van vader, maar dat mocht „monsieur” vooral niet zien . . . Neen, vader hoefde nooit te spieken, hij was altijd in alle vakken zo bij, dat hij niemand nodig had. En zo was hij

ook als soldaat, de beste compagniescommandant van heel het bataljon . . .

Peter vraagt, hoe vader eigenlijk gesneuveld is.

Nu dan, de vijand was op verschillende plaatsen rond Voorhoeve geland, ook bij de Catharina-hoeve, een bekende, oude boerderij onder Klipdorp. Vader was de eerste kapitein, die het bevel kreeg om aan te vallen, dus hij wist niet, hoe sterk de vijand was en welke wapens hij had. Maar hij viel aan. Opeens zag hij, dat op een van zijn vleugels de manschappen aarzelden, omdat zij daar veel vuur kregen. Hij stormde erop af . . .

„Met getrokken klewang?“, vraagt Pieter en zijn ogen glinsteren. Beumke ziet de rijke jongensfantasie werkzaam op dit gespannen gezichtje en is er blij om. Pieter is van het oude, goede slag. Hier zijn alle grondstoffen aanwezig, waaruit een man wordt gebouwd, die Koen mag heten . . .

En nu maakt hij er een verhaal van. Hij wil hebben, dat Pieter voor altijd trots zal zijn op zijn vader, gelijk ook Karel trots was op den eersten Koen, die sneuvelde voor anderen . . .

En als eindelijk de Catharina-hoeve genomen is, legt hij uit, van hoeveel belang deze eerste overwinning was. Heel het bataljon had opeens veel meer moed, toen bekend werd, dat de kapitein Koen met de allerjongste recruten erin geslaagd was den zwaargewapenden vijand baas te worden . . .

Pieter kan er niet genoeg van krijgen. Er is wel een brief gekomen van den majoor Vorster en daar stond het ook in, maar natuurlijk lang niet zo uitgebreid. Jammer, dat moeder niet thuis is, maar Pieter zal het haar precies eender vertellen . . .

Het boek? „Ja, dat is nu jammer,“ zegt de jongen. „We waren goed op weg naar het eind, we zaten al midden in den patriottentijd.“

Hij knoopt de groene linten los en Beumke ziet met weemoed het overbekende handschrift van de vele „gespiekte” thema’s. Opeens neemt hij zijn penhouder en begint te schrijven op het laatste vel. Pieter kijkt over zijn schouder.

In den voormiddag van den tienden Mei 1940 viel de Reserve-Kapitein Karel Pieter Koen aan het hoofd van zijn compagnie tijdens den aanval op Catharina-hoeve onder de gemeente Klipdorp in Zuid-Holland. Van hieraf wordt dit werk voortgezet door zijn zoon Pieter Karel.

Zij kijken elkaar aan en lachen gelukkig.

„Want denk erom, Pieter, dit boek wordt gedrukt en uitgegeven . . . En wat ga jij studeren?”

„Nederlandse letteren natuurlijk!”

„Dat dacht ik wel. En laat je niets wijsmaken, Pieter! Jij gaat studeren, al kwam de onderste steen boven.”

„Dat heeft moeder ook al gezegd.”

Zij gaan den tuin in, want Beumke wil den vijver nog eens zien. En de volière. En daar staat nog steeds de zilveren bal te schitteren in de zon . . . Wat was Karel gehecht aan de kleine dingen van zijn jeugd . . .

Maar telkens kijkt Beumke naar de hoge dakgoot van de school. Zouden er nog sjoballetjes in liggen?

Pieter denkt van wel. Zal hij den sleutel halen?

Ja, Pieter moet den sleutel halen . . .

Beumke weet, dat ergens in het heelal de twee gesneuvelde Koens hen gadeslaan . . . Zij waren fijne mensen en deze kleine man is van hun eigen bloed.

Als hij met rijwiel en koffers van den enen vrachtwagen op den anderen tot Brussel is geraakt, heeft hij een onverwacht buitenkansje. Reeds bij het uitstappen schreeuwen de letters ETABLISSEMENTS-GEOFFROY hem toe van een groten auto-camion.

De chauffeur Kamiel herkent hem al van ver en vliegt

hem in zijn Vlaamse hartelijkheid bijna om den hals. Nondedomme, wat een geluk, wat een geluk! En wat zal Madame content zijn!

Zo komt hij tegen den avond in staatsie voorgereden aan het landhuisje langs de grote baan. Het is een groot gekakel en een gekus zonder eind . . . Hij moet vertellen . . . Ja, straks vertellen, eerst zijn spullen bergen . . . Blij dat hij veilig thuis is? Zij geloven toch zeker niet, dat hij bang is geweest?

Neen, dat weten zij wel beter.

Hoe kunnen zij dat weten?

„Maar lieve schat, jij bent immers veel te verwaand om bang te zijn!”

Nu laat hij alles uit de handen vallen en staat verstomd. Dit is Muike, de jongste van heel het stel . . . Mooi is dat! Hij kan niet zeggen, dat het respect van de larven er met den oorlog op vooruit is gegaan.

Zoet maar! Zij zijn juist fier over hem. Een vader, die gebibberd had, zouden ze helemaal niet kunnen uitstaan.

De gang staat vol. Hij houdt zich gejaagd bezig, zoekt karweitjes om een ogenblik alleen te zijn . . . Begrijpt het vrouwvolk dan niet, dat hij even moet wennen? Hij draagt zelfs den zwaren veldkoffer naar den zolder, legt er zijn uitrustingsstukken en zijn uniformen in, doet er lang over . . . Hij vouwt de veldjassen zorgvuldig naar het model, dat hem in veertien is geleerd door den sergeant Stims . . . Krijgt hij nu berouw, omdat hij dien rotkraag zo heeft vervloekt? Hij stond toch eigenlijk niet slecht . . . op een foto . . . Nu kunnen de linnen boorden eruit . . . Model: bejaarde notarisklerk . . . De knoopjes van de schootzakken moeten nog dicht, anders . . .

Jasses, daar komt er weer een de trap op . . . Het is Liesbet.

„Zeg, die grijze kist——”

„Dat is geen kist!”, snauwt hij. „Dat is een veldkoffer.”
„Nou, die kan ik goed gebruiken voor——” Zij houdt
verschrikt op. Hij keert haar koppig den rug toe en nu eerst
ziet zij, hoe bleek hij is. Ook blinkt er iets aan zijn oog-
haren. En daar zet hij zijn lelijke, snijdende stem op:
„Je blijft er af! . . . Ik heb altijd met plezier gediend . . .
En Kareltnje Koen is dood . . . Maar aan ons heeft het
niet gelegen, dat het zo'n prulleboel was, al denk je dat . . .
Die jongens van ons zijn even goed!”

De mensen op straat zullen denken, dat er grote ruzie
is, vreest Liesbet. Zij slaat de armen om zijn hals.

„Geef me liever motballen,” moppert hij nog.

Uit een brief van Mr. Langeveld aan Dr. Beumke:

. . . Het grote nieuws van deze week is, dat met ingang
van 15 September j.l. de Krijgsraden en het Hoog Militair
Gerechtshof zijn opgeheven. Wat een verlies, zul je zeggen.
Wacht even, het wordt mooier: Er is namelijk bij bepaald,
dat de heren de lopende zaken mogen afwerken. En lopende
zaken waren gauw gevonden. Men was het er dadelijk
over eens, dat onze militair-wetenschappelijke hoogte-zon-
nen alles goed hebben gedaan en wij, troupiers, alles ver-
keerd. Om dit te bewijzen hebben ze — zonder voorafgaand
korpsonderzoek! — diverse troepencommandanten naar
het H.M.G. verwezen en wel op 14 September, dus één
dag voor de opheffing. Charité bien ordonnée . . . Het komt
er minder op aan, dat nu een aantal fatsoenlijke Nederlandse
troepenofficieren grovelijk wordt gekrenkt, als de molen
maar blijft draaien. Volgens de geruchten hebben de heren
zich goed bediend, hebben alles wat op een zaak lijkt
samengeharkt en nu zouden zij een hamstervoorraad bijeen
hebben, waarmee zij het einde van den oorlog waarschi-
nlijk wel halen. Want groot is de oogst, doch langzaam zijn
de werklieden . . . En ofschoon ik als advocaat met zo-

veel militaire relaties geen bezwaar mag hebben tegen deze bedrijvigheid, vind ik het toch om uit je vel te springen.

Ik verwacht, dat dit alles jou, met je liefde voor juristerij, vrij koud zal laten. Maar je zult toch even springen, als je verneemt, dat jouw compagnie er ook in betrokken is. Onder de zoveel bruto-registerton aan dossiers figureert namelijk ook de zaak tegen den sergeant Quinten, over wien jij zo goed te spreken bent. Wegens diefstal van een hond. En het zou me verwonderen, wanneer dit niet de befaamde Schurfie zou zijn, die zo vriendelijk was om jullie te waarschuwen, als er een bom kwam aanzetten . . .

EINDE